

LEGIONÁŘSKÝ

VÝROČNÍ
SPECIÁL

S m ě r

100 LET SPOLU

VÝROČNÍ
SPECIÁL

HISTORIE A SOUČASNOST ČSOL

Jubileum
Čs. obce legionářské

Na straně svobody,
demokracie a humanity

Společná práce
v minulosti a dnes

Historie našich
legionářských jednot

PROJEV PREZIDENTA REPUBLIKY T. G. Masaryka

proslovený dne 1. července 1928 při II. manifestačním sjezdu ČsOL v Praze

Bratři!

Rád bych Vás byl uvítal na Hradě, ale je Vás tolik, že by nebylo místa, a těším se z toho, že je Vás tolik! Bratr Markovič nám připomněl náš program, legionářskou myšlenku: vydobýt, obnovit stát našeho národa a zařídit jej v duchu našich dějin – toť naše republika, republika jako záštita svobody všech a spravedlnosti všem.

Za světové války musili jsme se bránit, musili jsme tasit meč podle vzoru Žižkova; po válce a v míru jdeme po stopách Komenského, neboť v práci a vzdělání je naše spasení. Chceme mír – potřebujeme míru, abychom republiku konsolidovali; o mír neusilujeme ze slabosti, ale z přesvědčení, že úprava Evropy poválečné je pokrokem nad jejím stavem předválečným, skýtajíc možnost, eventuální nesrovnalosti odklidit loyální dohodou národa s národem, státu se státem. To je smysl naší politiky zahraniční, vedené bratrem Benešem.

Bratři! Politika republiky zahraniční i vnitřní odpovídá těm zásadám a ideám, které jsme prohlašovali za našeho zahraničního odboje; nezměnili jsme se v tom a nezměníme. Mně bylo osudem dáno stát se Vaším mluvčím a vůdcem; appeloval jsem od samého počátku na Váš rozum a rozvahu.

Láska k národu a vlasti rozumí se slušným lidem už dávno sama sebou, v ní byli jsme vychováni

od našich rodičů, kteří svou obrozenskou prací jsou spoluzakladateli naší republiky.

Není neskromností, máme-li vědomí toho, že náš zahraniční odboj byl nezbytnou podmínkou osvobození; jím získali jsme státy spojenecké. Je naší povinností vyslovit jim na této jubilejní oslavě naše vděčné díky. A je to zase ohled na Spojence, jestliže si důrazně připomeneme, že v první řadě musíme spoléhat na sebe, na svou vnitřní sílu, na svou politickou dovednost, abychom republiku v její zvláštní zeměpisné situaci stále zdokonalovali. Tuto důvěru v sebe můžeme mít plným právem; to dokazuje náš odboj, nejen odboj zahraniční – nýbrž i domácí. Nemáme ani kdy, ani chuti revidovati některé spory o legionářství a jeho význam; v jubilejní rok se raději pokusme odklidit nedorozumění a mužně se dohodnout. Bratři – většina nás vrátili jsme se domů cestou kolem světa: dívejme se na své národní a státní úkoly s hlediska světového, abychom překonali malost, dědictví a zbytek dlouhé poroby a nesvobody.

Na konec vzpomeňme bratří padlých a zejména těch, kdo za účast v odboji byli připraveni o život. Uvádím-li jen jméno Štefánikovo, shrnuju své city jako symbolem. Bratři! Byli jsme za války a ve válce odhodláni za svobodu položit životy; přežili jsme válku a jsme svobodni – teď je naší povinností žít pro svobodu a svobodně, uskutečňovat v malém i velkém své ideály legionářské. Těm ideálům zůstaneme věrni!

ÚVOD

Slovo předsedy ČsOL 2

HISTORIE ČSOL

Vznik ČsOL a první republiky 3–5

Okupace a odboj 6

Osvobození a zánik 7

V exilu 1949–1990 8

Obnova po roce 1991 9

Členstvo 10–11

Spolková činnost 12–13

Sociální programy 14–15

Tradice 16–17

Legionářské národní poutě do zahraničí 18–19

Místa paměti a piety 20–21

Muzejní a výstavní činnost 22–23

Tisková a publikační činnost 24–25

Mládež 26–27

Projekt LEGIE 100 28

Legiovlak 29

HISTORIE LEGIONÁŘSKÝCH JEDNOT

Jednota Benešov 2 30–31

Jednoty Brno 1 a Brno 2 32–35

Jednota České Budějovice 36–39

Jednota Český Krumlov 40–43

Jednota Frýdek-Místek 44–47

Jednota Hodonín 48–51

Jednota Hostěradice 52–53

Jednota Hradec Králové 54–58

Jednota Chomutov 59

Jednota Chrudim 60–61

Jednota Jindřichův Hradec 62–65

Jednota Kladno 66–69

Jednota Liberec 70–74

Jednota Mladá Boleslav 75–79

Škola ČsOL v Moravské Třebové 80–85

Jednota Nový Jičín 86–89

Jednota Olomouc 1 90–93

Jednota Ostrava 1 94–97

Jednota Písek 98–100

Jednota Plzeň 101–105

Jednota Praha 3 106–109

Jednota Příbram 110–111

Jednota Přerov 112–115

Jednota Rokycany 116–120

Jednota Valašské Klobouky 121–125

Jednota Valtice 126–128

Jednota Žatec 129–131

ZÁVĚREM

Do dalších sta let 132

SLOVO PŘEDSEDY

Československé obce legionářské

Vážené sestry a vážení bratři,
čtenářky a čtenáři,

platná protiepidemická opatření nám v letošním květnu neumožnila veřejnou oslavu 100. výročí založení Československé obce legionářské. Naštěstí díky stávajícímu rozvolnění jsme mohli na počátek září svolat do Prahy VI. manifestační sjezd a 4. září 2021 se společně s širokou veřejností projdeme slavnostním průvodem z Václavského náměstí k Národnímu památníku na Vítkově. Bude to přesně sto let ode dne, kdy naši předchůdci poprvé veřejně vystoupili v Praze, aby představili nově založenou organizaci, která se záhy stala největší veteránskou organizací v republice. A tou zůstala i po sto letech, a to i přesto, že ve vlasti byla dvakrát zrušena a dvě totality perzekvovaly její členy a neúspěšně se snažily potlačit ideály, na kterých byla založena. Vždy se jí však dobu nesvobody podařilo překonat, znovu obnovit svou činnost a přispívat k obnovení národní hrdosti a uchování demokratických a bojových tradic v armádě a společnosti.

Sto let, které od založení naší organizace uplynuly, je skvělou příležitostí k oslavám, ale také k zastavení a ohlédnutí se za dosavadní činnosti, k zhodnocení vykonané práce a připomenutí si dlouhé historie včetně zlomových okamžiků i významných osobností Obce. A tak od 22. května 2021, kdy uplynulo 100 let od zahájení ustavujícího sjezdu ČsOL v Národním domě na Královských Vinohradech v Praze, se můžete na facebookovém profilu ČsOL (@csol.cz) seznámit s osudy 100 OSOBNOSTÍ, které byly svázány s historií ČsOL, a rovněž se 100 PŘÍBĚHY, které se váží k vykonané práci ČsOL za uplynulé století. Kolektiv zaměstnanců Ústředí ČsOL Vás tak postupně seznamuje s osobami a příběhy, na kterých je přiblížen nejen rozkvět naší činnosti, ale i odhodlání a obětování se členů ČsOL v dobách pro náš národ těžkých. Bratr tajemník Jiří Filip s finanční podporou Ministerstva obrany ČR a Ministerstva financí ČR připravil venkovní panelovou výstavu o vzniku a působení ČsOL v uplynulých sto letech s názvem „100 let spolu“, která byla v červenci úspěšně vystavena na náměstí Míru v Praze a kterou budete moci shlédnout v září podél přístupové cesty k Národnímu památníku na Vítkově.

Od prvního letošního čísla Legionářského směru Vás br. Filip podrobně seznamuje s historií vzniku naší organizace. Jak se u příležitosti podobných významných výročí stalo již tradicí, připravili jsme pro

Vás i tento Speciál Legionářského směru. V jeho první čtvrtině budete stručně seznámeni s historií a činností Obce v uplynulých sto letech a ve zbytku jsme dali příležitost i našim jednotám prezentovat svou historii. Na naši výzvu reagovalo a zaslalo podklady pro svou prezentaci 25 jednot. Chtěl bych poděkovat bratrům J. Filipovi, V. Kříšťanovi, M. Mojžíšovi, M. Říhovi, P. Tolarovi a Michalu Rakovi, kteří Vaše materiály zpracovali a připravili je k tisku. Poděkování si zaslouží i sestra Zuzana Palová za korektury a pan Michal Vejvoda za grafické zpracování tohoto Speciálu. S výsledkem se na následujících stránkách za chvíli seznámíte a pevně věřím, že jej i oceníte.

Vážení, na závěr si Vás dovoluji srdečně pozvat v sobotu 4. září 2021 do Prahy k účasti na celodenních oslavách, které jsou věnovány nejen jubileu naší organizace, ale také památce těch, kteří položili za naši svobodu a bezpečí své životy.

plk. v. v. MUDr. Pavel Budinský, Ph.D., MBA
předseda Československé obce legionářské

Vznik ČsOL a první republika

Snímek shromáždění Všelegionářského sjezdu

V začátcích první republiky vznikla celá řada legionářských organizací a legionáři byli mnohdy členy více organizací zároveň. Zpravidla organizace spojovaly legionáře podle toho, ke které legii za války náleželi, případně byli-li starodružiníky apod. Vznikly ale rovněž organizace, které sdružovaly legionáře například dle jejich náboženského vyznání.

V prvních dvou letech po válce však mluvíme především o třech hlavních legionářských organizacích – Svaz československých legionářů, Družina československých legionářů a Jednota československých legionářů. Vzájemné porady vedly k záměru uspořádat shromáždění čs. legionářů, které by schválilo myšlenku sjednocené organizace, vyřešilo personálie a posvětilo další postup k založení velké organizace čs. legionářů.

Za tímto účelem se ve dnech 15.–17. ledna 1921 konal Všelegionářský sjezd v Národním domě v Karlíně. Jménem svolavatelů sjezdu přivítal na úvod přítomné delegáty i vzácné hosty Dr. Josef Patejdl, pozdější jediný předseda ČsOL v meziválečné éře organizace. Sjezd byl zahájen v sobotu 15. ledna v 10 hodin dopoledne mimo jiné slovy: „Boj se zbraní v ruce jest skončen. Nyní nastává povinnost účelnou, rozumnou a promyšlenou prací zabezpečit republiku.“ Následovalo zvolení pracovního předsednictva a byly diskutovány vnitřní poměry v organizacích i další palčivé problémy.

Sjezd podpořila svou účastí celá řada vzácných hostů. Československou vládu reprezentoval ministr zahraničí Dr. Edvard Beneš, ministr spravedlnosti Dr. Augustin Popelka, ministr národní obrany Václav Klobáček, legionářskou generalitu Jan Syrový, Otakar Husák a Stanislav Čeček. Mezi hosty byly přítomny i zakladatelka a první předsedkyně Československého Červeného kříže Alice Masaryková a historička umění a etnografka Renáta Tyršová.

Prezident republiky T. G. Masaryk se pro nemoc z jednání omluvil, zaslal však Všelegionářskému sjezdu své poselství, jež bylo na shromáždění přečteno, ze kterého vybírám:

„Mám především velkou radost, že jste všichni již doma. Naše veřejnost – zdá se mi – nedosti ocenila, jaká to bylo veliká věc, dostati celou armádu domů. Veliká věc technicky a finančně. Za to jsme díky zavázání spojencům a rád uznávám, že Vaše vedení v cizině a také naše vláda v té věci učinily svoji povinnost. (...) Řekl

jsem, že už jste všichni doma. Ne všichni – vzpomeňme s vděčností a láskou podlých a zemřelých. (...) Měli jste každý zvlášť a všichni dohromady svůj velký a národní a politický cíl před očima, jemuž jsme věnovali všechno myšlení a konání, ten cíl nás sjednotil a sbratřil. Avšak ten velký cíl je před námi i nadále, každému z nás a všem dohromady a bude do konce našeho života, dobytou svobodu a samostatnost zachovat a vybudovat. Stát se celým svým životem občanem opravdu svobodným. (...) Přináleželi jsme každý některé politické straně, ale přes to měli jsme a máme to společné, které nám nemůže vzít nikdo, proto jste se dnes sešli a sejdete se zase a vždy znova. Bojovali a vítězili jsme ve jménu ideje, která se žádným stranictvím nedá zeslabit. (...) Pracovat máme pro republiku a máme pomáhat každému a všem bratřím. Přál bych si, aby legionáři stali se administracním a sociálním vzorem. Vašemu jednání přeju zdar a budu číst protokol s velkou pozorností. Stopuji rád a všechno co se vás týče a co děláte, ovšem i to, bratři, co by někdy lépe nebylo. Na zdar!“

Nedělní program rekapituloval závěry náročných sobotních jednání a nesl se již v symbolickém duchu. Poslední den sjezdu se řešily především sociální poměry legionářů v republice a pronášeny byly další projevy delegátů. Sjezd byl ukončen Dr. Patejdlem až o pozdní 18. hodině.

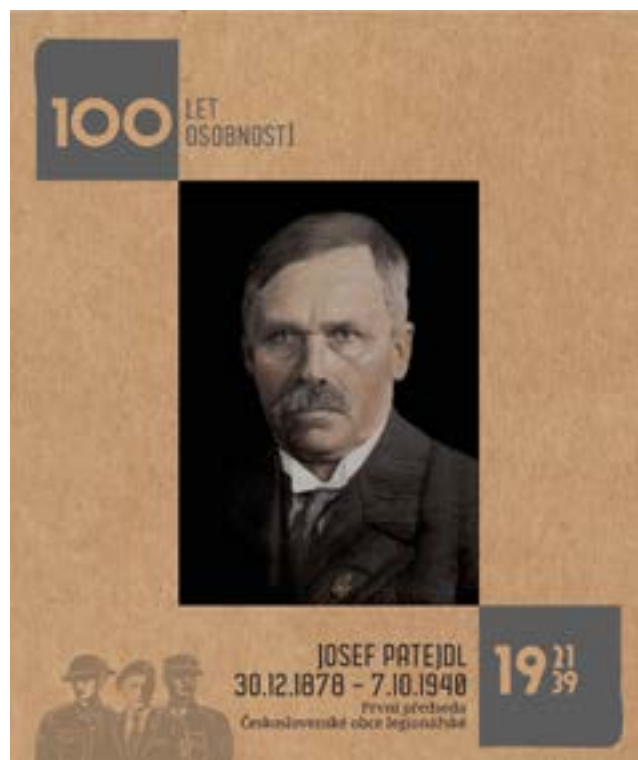
Nejdůležitějším výsledkem sjezdu bylo usnesení, které ukládalo dosavadním legionářským organizacím ukončit svou činnost, svolat sjezd nové všelegionářské organizace, navrhnout její název, stanovy, program a dočasně spravovat finanční fondy. Organizace se měla ve smyslu programového prohlášení stát oporou demokratické Československé republiky a nositelkou idejí, které vedly legionáře do zahraničního revolučního hnutí. Nejdůležitějším výsledkem sjezdu bylo usnesení, které ukládalo dosavadním legionářským organizacím ukončit svou činnost a svolat sjezd nové všelegionářské organizace. Sjezdem byl rovněž zvolen Přípravný výbor, který vypracoval Stanovy ČsOL.

Ustavující sjezd ČsOL se konal v neděli 22. května 1921 v Národním domě na Královských Vinohradech za přítomnosti 466 delegátů z Čech, Moravy, Slezska, Slovenska, Podkarpatské Rusi a Vídně. Jednomyslně bylo rozhodnuto o zaslání pozdravných telegramů prezidentu republiky T. G. Masarykovi a spisovateli Aloisi Jiráskovi. Rovněž bylo rozhodnuto o zaslání zvláštního děkovného listu za dar praporu, jenž na sjezdu předal zástupce amerických Čechů. Kromě těchto oficiálních projevů byl předmětem jednání i apel na čs. vládu pro neutěšené sociální postavení množství legionářů, kteří po svém návratu do vlasti jen těžko hledali obživu. Předmětem jednání byly pochopitelně i zprávy o dosavadní práci Přípravného výboru a návrhy na reorganizaci Ústředí ČsOL a na způsob hospodaření celé organizace.

Po skončení jednání se účastníci sjezdu odebrali na Olšanské hřbitovy, kde byla památka padlých vůbec poprvé uctěna jménem ČsOL, když byl k hrobům popravených italských legionářů položen věnec s nápisem na stuhách „Československá obec legionářská – popraveným bratřím.“

Založení ČsOL bylo dovršeno na druhý den 23. května, kdy byli mimo jiné zvoleni i členové výkonných a odborných orgánů organizace. Ministerstvo vnitra schválilo Stanovy ČsOL dne 5. července a Zemská správa politická v Praze tak učinila 11. července 1921. Tím se začaly psát první a zároveň nejnáročnější roky vnitřní konsolidace ČsOL a prosazování jejího programového prohlášení v rámci československého veřejného života.

Letošní oslavy 100. výročí vzniku ČsOL prostřednictvím pořádání VI. manifestačního sjezdu ČsOL jsou svým datem navázány na historicky první veřejnou manifestaci naší organizace, která se v Praze odehrála pod názvem „Den legií“ právě 4. září 1921. Samotnému slavnostnímu dni předcházela 3. září odpoledne pieta za padlé bratry na Olšanských hřbitovech. Následujícího dne, onoho 4. září, které v roce 1921 připadlo na neděli, byl od 10. hodiny pořádán na Staroměstském

náměstí tzv. manifestační tábory, jehož programem byly předně projevy představitelů ČsOL. O 14. hodině vyrazil od Vinohradského divadla průvod. Stejnokrojované legionáře tehdy doprovázely alegorické vozy. Po skončení průvodu se účastníci přemístili na Žofínský a Střelecký ostrov, kde již pokračoval ryze společenský program s hudbou a tanečními zábavami, jehož průběh se protáhl hluboko za půlnoc.

V éře první republiky se ČsOL stala největší legionářskou organizací, jež byla zároveň oporou demokratické republiky

Manifestační tábor ČsOL na Staroměstském náměstí v Praze 4. září 1921 dopoledne

Jeden z alegorických vozů, který za velkého zájmu projel Václavským náměstím v Praze v odpoledních hodinách 4. září 1921 v rámci manifestačního průvodu ČsOL

a nositelkou idejí, na jejichž základě za války vstupovali dobrovolníci do řad československých legií. ČsOL často a rozhodně vystupovala ve veřejném prostoru v zájmu obhajoby odkazu prvního odboje, na podporu zájmů československých legionářů, ale také v zájmu demokratického vývoje a na obranu republiky a jejích institucí.

Činnost ČsOL byla nesmírně pestrá a její výsledky jsou často hmatatelné dodnes, jako je tomu v případech pomníků padlým a pamětních desek v městech a obcích, které

vznikly péčí jednot ČsOL. Vytvářena byla bohatá osvětová, tisková a kulturní činnost, jež se stala neodmyslitelnou součástí života mladé republiky. Značná pozornost byla věnována legionářským rodinám v tíživé situaci, dalším zájmem ČsOL pak bylo dopomáhat nezaměstnaným legionářům k pracovnímu umístění.

Úspěšnou prací ČsOL ve vlasti ale násilně přetrhla druhé světová válka, v níž řada legionářů již podruhé ve svém životě zvolila cestu boje za svobodu i za cenu osobní oběti. ■

Předseda ČsOL br. Josef Patejdl vítá prezidenta republiky T. G. Masaryka na Staroměstském náměstí v Praze u příležitosti II. manifestačního sjezdu ČsOL

OKUPACE A ODBOJ

Činnost ČsOL byla poznamenána již politickou atmosférou druhé republiky a tlakem na útlum veřejných projevů. Po 15. březnu 1939 a obsazení Českých zemí německou armádou se značné množství legionářů z řad aktivních příslušníků armády i civilistů zapojilo do organizování odbojových organizací, z nichž mezi největší patřila Obrana národa. Hlavním úkolem bylo zajišťování a uschování zbraní, jež by byly použity při plánovaném povstání, a v budoucnu i zpravodajská činnost pro potřeby ústředí zahraničního odboje. Důležitou činností bylo rovněž převádění exulantů přes hranice, především za účelem jejich vstupu do zahraničních jednotek.

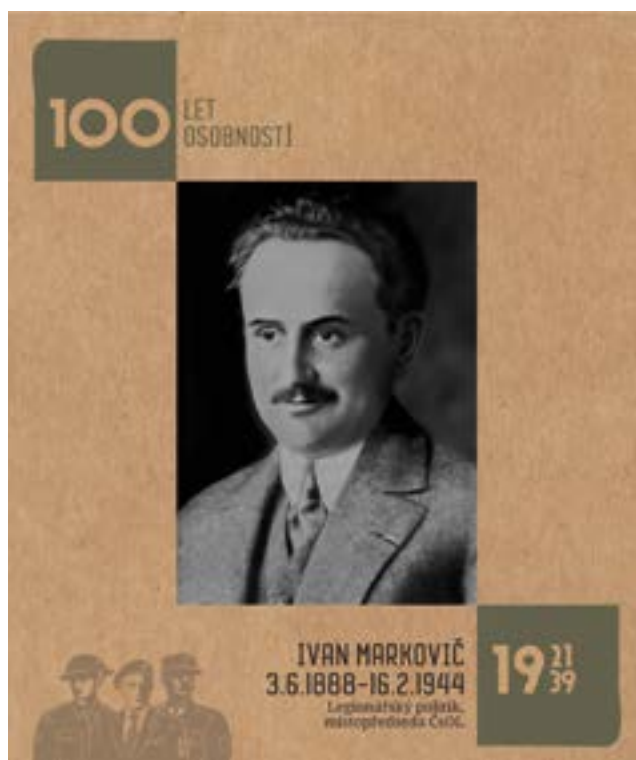
Vsouvislosti s napadením Polska organizovali nacisté od 1. září 1939 vlnu zatýkání hlavních představitelů čs. veřejného života, kteří měli sloužit jako rukojmí a zajistit tak klid v protektorátu. Mezi zatčenými byli i předseda ČsOL Josef Patejdl, legionářský poslanec Ivan Markovič, ale i legionářský historik Jaroslav Werstadt a celá řada dalších funkcionářů ČsOL. Odbojová činnost si jen mezi legionáři vybrala za války stovky obětí a další tisíce legionářů byly vězněny.

Na celém území někdejšího Československa, jež bylo rozděleno mezi několik států, probíhalo systematické ničení památek na legionářské hnutí. Zabavovány a ničeny byly celé náklady knih i legionářská literatura ve veřejných i soukromých knihovnách.

V londýnském exilu v průběhu války pod vedením předválečného jednatele ČsOL Joži Davida pracoval Svaz československých legionářů jako prozatímní zástupná organizace ČsOL. Svaz sdružoval více než 100 čs. legionářů, kteří působili buď u čs. zahraničních jednotek, nebo pracovali pro čs. exilovou vládu. V průběhu válečných let díky tomu byla zaručena kontinuita ČsOL. ■

Od počátku druhé světové války docházelo na území protektorátu k cílenému ničení všeho, co připomínalo československou státnost, jako byl i legionářský pomník v Bělé pod Bezdězem, jehož stržení zachycuje tento unikátní snímek

Slavnostní zahájení IV. manifestačního sjezdu ČsOL se konalo ve Smetanově síni Obecního domu v Praze

OSVOBOZENÍ A ZÁNÍK

Ihned po zahájení Pražského povstání 5. května 1945 bylo pod vedením Václava Chába obnoveno vydávání časopisu ČsOL Národní osvobození. Prvorepublikový šéfredaktor listu Lev Sychrava se doposud nacházel v koncentračním táboře Buchenwald.

Od samého počátku tzv. třetí republiky dopadaly na legionáře důsledky vnitřního politického boje, které se ve státě odehrávaly mezi komunisty a demokraty. Politické nesváry se projevovaly i v samotné ČsOL. Šokujícím zjištěním bylo zatčení generála Sergeje Vojcechovského 12. května 1945 komandem sovětské NKVD.

Část několikatisícového manifestačního průvodu ČsOL Prahou v roce 1947

Přes protest gen. Antonína Mikuláše Číly a za mlčení československé vlády byl gen. Vojcechovský odvláčen do SSSR, kde v roce 1951 zemřel v gulagu.

Tzv. Manifestační projev ČsOL, první shromáždění ČsOL po ukončení války, se uskutečnil v pražské Lucerně v den 28. výročí bitvy u Zborova – 2. července 1945. Pozdravné projevy byly z jednání zaslány prezidentu republiky Edvardu Benešovi a představitelům vítězných armád J. V. Stalinovi, W. Churchillovi, H. Trumanovi a Ch. de Gaullovi. Nový předseda ČsOL Joža David ve svém projevu ocenil věrnost republice všech těch, kteří vytrvali v době druhé světové války ve svém odporu proti nacismu, a přihlásil se k obnovené Československé republice.

Nejvýraznější legionářskou událostí krátkého „čekání na nesvobodu“ byl IV. manifestační sjezd ČsOL, který byl pořádán u příležitosti 30. výročí bitvy u Zborova ve dnech 5. a 6. července 1947. Na tuto událost se sjelo přes 26 000 účastníků prvního i druhého odboje. Jednalo se o vůbec poslední možnost prezentovat čs. legie v takové míře v hlavním městě. Po komunistickém puči v únoru 1948 byla ČsOL násilně likvidována a její členové bez souhlasu včleněni do nově ustaveného Svazu bojovníků za svobodu. ■

Setkání členů londýnské jednoty ČsOL v exilu se konala pravidelně, stejně jako valné hromady ČsOL v Národním domě na londýnské West End Lane

V EXILU 1948–1990

Komunistický převrat v Československu v únoru 1948 přiměl řadu účastníků prvního i druhého odboje k opětovnému odchodu za hranice. Nutnost organizovat exilové důstojníky a vojáky vedl jednoho z nich, armádního generála Aloise Lišku, na počátku roku 1949 k přípravám na ustavení exilové ČsOL.

První valná hromada se konala 21. května 1949 v St. Saviour's Church Hall, v ulici Warwick v západním Londýně. Valná hromada zvolila generála Lišku předsedou, schválila stanovy a přijala deklaraci, podle které se ČsOL v exilu zřizovala na dobu, po kterou v Československu nebude moci svobodně vykonávat svou činnost v duchu svého

programu. Účelem spolku stanovila boj za obnovení jednotné, svobodné, demokratické a sociálně spravedlivé Československé republiky v předmnichovských hranicích a prohlásila neslučitelnost československé státní myšlenky jak „s teorií komunistickou, tak i fašistickou a nacistickou.“

Vedení exilové ČsOL od počátku očekávalo válečný konflikt mezi Východem a Západem s přímou účastí členů. Trvalo dalších deset let, než si většina z nich přiznala, že jejich naděje na brzký návrat do vlasti postrádaly reálné základy.

Navzdory pokračující studené válce vyvíjela ČsOL v exilu činnost na podporu uprchlíků z Československa, spolupracovala s řadou organizací včetně Rádia Svobodná Evropa, udržovala kontakt s perzekvovanými příslušníky odboje a veřejně se vymezovala vůči dění ve vlasti, jako při protestech proti okupaci v roce 1968.

Po celém světě, všude tam, kde se usadili českoslovenští exulanti, vznikaly jednoty exilové ČsOL, které v koordinaci s centrálním vedením v Londýně vyvíjely rozsáhlou činnost, jež se však začala v průběhu 80. let 20. století postupně omezovat vzhledem k vysokému věku a přirozenému úbytku členů. ■

Zástupci exilové ČsOL po příjezdu na vzpomínkový program ve francouzském přístavním městě Dunkerque, které od října 1944 do května 1945 obléhala pod velením generála A. Lišky Čs. samostatná obrněná brigáda

OBNOVA PO ROCE 1991

Po listopadových událostech roku 1989 již nežil nikdo z představitelů poválečné ČsOL, což mělo výrazný vliv na fakt, že organizace nebyla na území svobodného Československa obnovena ihned počátkem roku 1990 tak, jak se to podařilo jiným, komunistickým režimem zakázaným organizacím. Svůj vliv měla i skutečnost, že řada bývalých členů ČsOL byla roztržena po základních organizacích Československého svazu protifašistických bojovníků, který volal po jednotě odbojářů. Množství prvoválečných i druhoválečných legionářů ale stálo pro své protikomunistické názory a zkušenost s komunistickou perzekucí mimo ČSPB, který byl jedním z pilířů odstraněného režimu.

Delegace příslušníků I. a II. odboje u prezidenta Václava Havla na Pražském hradě dne 28. října 1991. K prezidentovi hovoří 93letý francouzský legionář Antonín Šída, po jehož levici sedí genmjr. Rudolf Krzák.

S cílem obnovit činnost nejstarší odbojové organizace na území Československa se účastníci prvního a druhého odboje sešli dne 8. října 1991. Registraci Stanov ČsOL potvrdilo Ministerstvo vnitra až 12. února 1992, čímž ČsOL nemohla dodržet zákonný termín k nárokování jejího původního majetku. Generálu Tomáši Sedláčkovi, který stál v čele obnovené ČsOL, a generálu in memoriam Janu

Štursovi se podařilo vyjednat s tehdejším ministrem obrany přidělení pražského hotelu Legie v Sokolské ulici.

Znovu obnovená ČsOL navázala svou činností na aktivity meziválečné organizace. Krátce po XII. Vsesokolském sletu uspořádala ČsOL v červenci 1994 celosvětové setkání účastníků prvního a druhého odboje v Praze za účasti vlády a zástupců parlamentu. Součástí programu byl i manifestační průvod z Můstku přes Václavské náměstí k soše sv. Václava, kde byly položeny květiny a po krátkém projevu byl vzdán hold oběma národními hymnami Čechů a Slováků těm, kteří se tohoto okamžiku nedočkali. V čele průvodu byli ve vojenských automobilech vedeni poslední žijící českoslovenští legionáři. ■

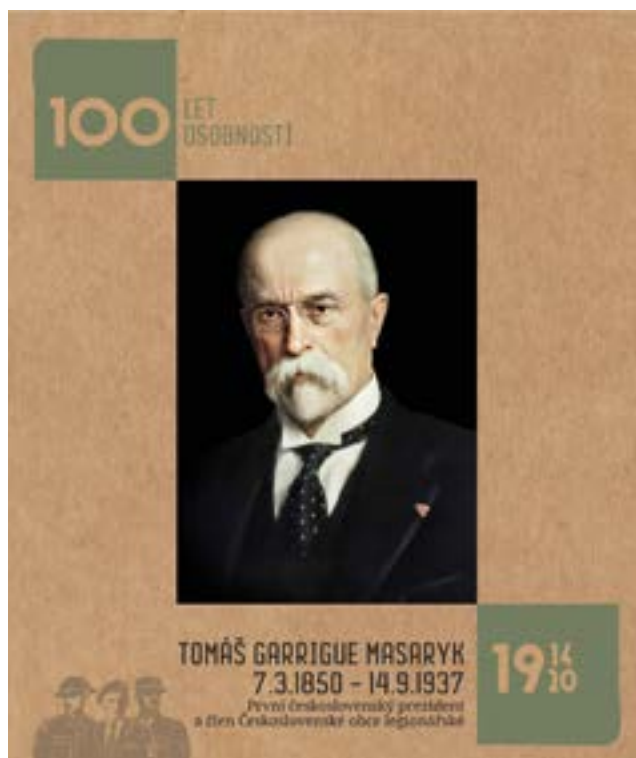
Při celosvětovém setkání členů ČsOL v roce 1994 byly k vidění i prapory zahraničních jednot ČsOL

ČLENSTVO

Členem ČsOL se od roku 1921 mohl stát každý československý legionář ve smyslu zákona č. 462 Sbírky zákonů a nařízení ze dne 24. července 1919. Zákon kodifikoval statut legionáře jako dobrovolníka československé revoluční armády, který do ní byl zařazen na základě přihlášky k některému orgánu Čs. národní rady podané nejpozději 28. října 1918, popřípadě který v této armádě dne 28. října 1918 dobrovolně sloužil, anebo kdo prokázal, že z důvodů na jeho vůli a moci nezávislých se nemohl v uvedený den k zařazení dostavit. Za legionáře byli považováni i ti, kteří byli z čs. armády řádně propuštěni a také Čechoslováci, kteří během války dobrovolně vstoupili do některé ze spojeneckých armád. Statut legionáře pochopitelně nezískali příslušníci Rudé armády ani dalších armád, vzniklých za ruské občanské války.

Uchazeč o členství v ČsOL se přitom musel řádně přihlásit k určité jednotě a zaplatit zápisné 3 Kč spolu s jedním členským příspěvkem, který se platil měsíčně. Mezi formálními členy s legitimací č. 1 nechyběl ani prezident T. G. Masaryk, ale i další významní představitelé první republiky. V roce svého založení evidovala ČsOL celkem 19 061 členů, v roce 1925 již 39 901 členů a v polovině 30. let se počet členů přiblížil 50 000.

Po druhé světové válce přijala obnovená ČsOL do svých řad rovněž italské domobrance a dobrovolníky z let 1918–1919, především tedy účastníky bojů o Těšínsko a Slovensko, dále pak účastníky československého odboje z druhé světové války, jak ze zahraniční armády, tak z odboje domácího, ale také pozůstalé po legionářích a odbojářích a rovněž jejich rodinné příslušníky. Příliv členů předčil všechna očekávání a na počátku dubna 1947 organizovala ČsOL již 76 735 členů.

Delegace ČsOL pravidelně navštěvovala prezidenta republiky T. G. Masaryka na Nový rok a rovněž s blahopřáním u příležitosti prezidentových narozenin dne 7. března. Druhý zprava předseda ČsOL Josef Patejdl.

Společné foto členů Jednoty ČsOL v Užhorodu z roku 1938. Mnoho čs. legionářů se na Podkarpatskou Rus přistěhovalo za práci a vykonávalo zde například službu v armádě či u finanční strážce. Přímo z Užhorodu pak pocházelo téměř 40 čs. legionářů.

Při celosvětovém sjezdu ČsOL v roce 1994 se do průvodu Prahou řadili váleční veteráni dle toho, u které zbraně za druhé světové války bojovali. Výsledkem byla neopakovatelná přehlídka legendárních vojenských osobností II. československého odboje.

Obnovení ČsOL v Československu se na podzim roku 1991 účastnili i poslední žijící českoslovenští legionáři, ale rozhodující část členstva tvořili bývalí příslušníci čs. zahraniční armády druhé světové války z Východu a Západu. Předseda ČsOL Tomáš Sedláček od počátku chápal, že pro budoucnost organizace bude nezbytné přivést do jejich řad nové členy, kteří by zajistili další pokračování a rozvoj činnosti ČsOL v překotně se proměňujících podmínkách po pádu komunistického režimu.

Významná kapitola našich dějin se uzavřela 24. února 1999, kdy ve věku 103 let zemřel v Radkově Lhotě na Přerovsku poslední legionář dle zákona č. 462 Sb. z. a n. z 24. července 1919 Filip Kazík, příslušník 1. čs. střeleckého pluku „Mistra Jana Husí“. Pohřben byl se všemi vojenskými poctami za přítomnosti nejvyšších představitelů Armády ČR a tehdejšího předsedy ČsOL Jana Štursy.

Vzácný snímek posledního čs. legionáře Filipa Kazíka, jehož úmrtí v roce 1999 znamenalo pomyslný zlomový okamžik v našich vojenských dějinách

Zlomem ve struktuře členské základny se stal rok 2004. Za předsednictví generála Antonína Špačka došlo k přijetí velkého počtu válečných veteránů novodobých válečných a mírových misí polistopadové československé a české armády, jejichž představitelé byli následně zvoleni i do nejvyšších funkcí v organizaci a podíleli se zásadní měrou na rozvoji ČsOL.

V současné době ČsOL sdružuje více než 3700 členů, mezi nimiž jsou účastníci II. a III. odboje, váleční veteráni zahraničních misí, současní i bývalí příslušníci ozbrojených sil, potomci a rodinní příslušníci čs. legionářů a účastníků zahraničního a domácího odboje a v neposlední řadě sympatizanti. ČsOL je otevřenou organizací, jež je přístupná všem zájemcům z řad široké veřejnosti, kteří jsou ochotni pracovat na prosazování programových cílů ČsOL a spolupracovat na jejich projektech. ■

Sněmy ČsOL představují nejlepší důkaz demokratického a rovnostářského charakteru organizace. Delegátky a delegáti sněmu, vyslaní jednotami ČsOL, dokládají, že žádná ze skupin uvnitř ČsOL není upřednostňována.

Ve spolupráci s Ministerstvem obrany ČR pořádá ČsOL pravidelná setkání svých členů a zástupců dalších spolků s představiteli armády a veřejného života

SPOLKOVÁ ČINNOST

K veřejným projevům ČsOL patřila celá řada podniků, pořádaných ČsOL buď samostatně, nebo ve spolupráci se Svazem národního osvobození, popřípadě dalšími spřízněnými organizacemi či politickými stranami. Zpravidla však právě ČsOL obstarávala celé pořadatelské práce.

Pořádání akcí se dělo na třech úrovních, které odpovídaly hlavním organizačním stupňům ČsOL. Události celorepublikového významu a ty, které se týkaly spolupráce s nejvyššími představiteli státu, řídil Ústřední sekretariát ČsOL. Na dalším stupni se slavnosti a další počiny odehrávaly v režii župního vedení. Na úrovni lokální pak pod řízením legionářských jednot.

Pestrost činnosti byla značná a v průběhu první republiky se její záběr zvětšoval a kvalita zlepšovala. Už v prvních letech republiky po vzniku ČsOL se mnohé jednoty přihlásily k ideji zřízení pietních míst ve všech obcích a městech Československa, se záměrem důstojně uctít památku padlých v první světové válce. Tyto akce si často vyžádaly několik let příprav a stály členy ČsOL nemalé úsilí při organizaci i zajištění mnohdy nemalých finančních prostředků. Nebylo přitom činěno rozdílu mezi oběťmi války z řad Čechů a Slováků v řadách rakousko-uherské armády a mezi padlými čs. legionáři a pomníky byly věnovány památce všech.

O vzpomínku na padlé či zemřelé bratry legionáře se jednoty a župy staraly vydáváním pamětních spisů, přispívaly rovněž i na péči po pozůstalé rodiny. Nad rámec existenčního zabezpečení pořádaly jednoty mimo jiné každoroční sbírky na dárky pro sirotky po legionářích.

Mezi pravidelné kulturní akce jednot patřily i legionářské plesy, závody brannosti, bohatá přednášková činnost a pochopitelně trvalá spolupráce jak se samosprávami a vojenskými posádkami, tak s místními spolky při pořádání slavností i pietních aktů.

Zasedací síň Výkonného výboru a Zastupitelstva ČsOL v Praze v roce 1931

Při Župním sjezdu ČsOL v České Lípě byly k vidění i vagony stylizované do ruských těplušek, se kterými se čs. legionáři přemisťovali po Transsibiřské magistrále

Slavnostní valná hromada Jednoty ČsOL v Rumburku, jež se konala dne 9. července 1933 ve velkém sále zdejšího Lidového domu, hostila i zástupce dalších severočeských jednot, kteří přijeli podpořit místně působící legionářské bratry

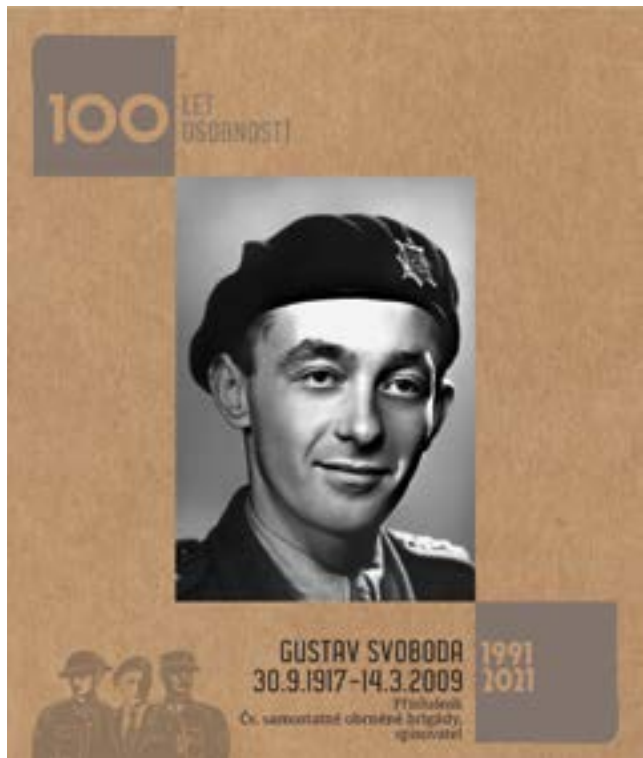
Při svém obnovení navázala ČsOL v mnohém na strukturu, která jí byla vlastní do roku 1948. Čelným představitelem ČsOL je její předseda, který spolu s místopředsedy tvoří Statutární orgán ČsOL. Ten reprezentuje a zastupuje ČsOL navenek. O svých krocích informuje rozšířené vedení, které představuje Předsednictvo Republikového výboru ČsOL, jež je složeno ze Statutárního orgánu ČsOL a 12 dalších členů. Předsednictvo je výkonným orgánem ČsOL a zabezpečuje realizaci všech úkolů vyplývajících z usnesení a dalších dokumentů vyšších orgánů.

Prvním je Republikový sněm ČsOL, který je nejvyšším orgánem ČsOL. Pořádán je jednou za čtyři roky a účastní se jej delegáti ČsOL z celé republiky i ze zahraničí. Sněm volí nové vedení ČsOL, novelizuje Stanovy ČsOL a schvaluje strategické dokumenty včetně Programového prohlášení ČsOL na následující sněmové období. Druhým nadřazeným orgánem je Republikový výbor ČsOL, který je nejvyšším orgánem mezi sněmy. Jeho součástí je předsednictvo spolu se zástupci jednot z celé republiky. Orgán, který se schází třikrát do roka, kromě jiného realizuje usnesení sněmu a Programové prohlášení ČsOL.

Základní organizační jednotkou ČsOL jsou jednoty, které jsou řízeny výbory jednot v čele s předsedy. Jednoty mají přirozeně regionální působnost, jež je odvislá od zvoleného sídelního města. Členové jednot pořádají s podporou Ústředí ČsOL, Ministerstva obrany ČR, místních samospráv a institucí celou řadu akcí, z nichž mnohé mají velmi dlouhou tradici, sahající až do meziválečné éry činnosti ČsOL. Jedná se o branné dny či exkurze pro děti a mládež, střelecké soutěže, publikační činnost, pořádání výstav a pietních aktů, ale také péči o vojenské hroby, obnovu historických pomníků a tvorbu nových památníků a pamětních desek. V současnosti má ČsOL 82 jednot, z toho 7 v zahraničí. ■

Přestože bratři v ČsOL dominují, je v našich řadách nemálo sester, které zastávají vedoucí funkce a účastní se všech aktivit organizace včetně střeleckých závodů

Jednání volených orgánů ČsOL se konají v pražském sídle organizace. Probíhající pandemie nemoci covid-19 na řadu měsíců nejen tuto složku spolkového života zcela znemožnila.

Převážná část jednot ČsOL pořádá v průběhu roku střelecké soutěže a memoriály, které jsou určeny jak pro členy ČsOL, tak širokou veřejnost

Úspěch ČsOL na veřejnosti je odvislý od obětavé a dobrovolné práce jejích členů, kteří činnosti věnují nejen mnoho ze svého volného času, ale investují často i své finanční prostředky například při opatrování replik historických stejnokrojů

SOCIÁLNÍ PROGRAMY

Představitelé nového československého státu chápali odpovědnost, kterou má republika vůči čs. legionářům. Vznik Československa by nebyl možný právě bez jejich odhodlání vstoupit do boje za samostatnost vlasti. V prvních letech vzniklo několik zákonů, které měly legionářům usnadnit hledání zaměstnání. Válkou vyčerpaná ekonomika ale nebyla schopna pojmout desetitisíce legionářů, navracajících se ze Sibiře v průběhu roku 1920. Výsledkem byl fakt, že až 15 000 legionářů po svém návratu nebylo schopno nalézt práci, a to ani v dělnických profesích.

Většina navrátilců z první světové války potřebovala pomoc od druhých, bez ohledu na to, na které straně ve válce bojovali. Nicméně návrat legionářů z Ruska se protáhl natolik, že se někteří nedokázali začlenit do nové společnosti.

Problému vzdorovaly příslušné instituce, podpůrné fondy a především organizační složky ČsOL za značné podpory jejich poslanců. Intenzivní činností bylo do roku 1927 trvale umístěno ve státní službě na 20 000 legionářů, v samosprávě více než 1 000 a v soukromém sektoru 5 258. Řada legionářů neměla kvůli své účasti ve válce dokončené vzdělání. Nápravu zajišťovala celá řada rekvalifikačních kurzů, jejichž absolventi získali možnost ucházet se o jistější a lépe ohodnocené profese.

V otázkách sociální péče o legionáře se ČsOL angažovala nejvýrazněji ze všech organizací republiky. Společně s Kanceláří československých legií, která byla pověřena koordinací sociální péče o legionáře, jejich rodiny a pozůstalé, otevřela ČsOL v květnu roku 1925 Domov československých legionářů-invalidů v prostorách bývalého zámku Jenerálka u Prahy. Pomoc legionářům vyžadovala od ČsOL značnou finanční obět, neboť za první republiky bylo registrováno více než 10 000 čs. legionářů-invalidů.

Na pomoc potřebným navázala ČsOL i po druhé světové válce. Nástup komunistického režimu a zrušení ČsOL tak pro mnohé čs. legionáře znamenal citelné zhoršení jejich sociálního postavení.

Na zámku Jenerálka, ve stejnojmenné pražské osadě, byl zřízen Domov čs. legionářů. Opuštěný zámek s hospodářskou usedlostí zakoupila v roce 1922 Čs. obec legionářská. Domov byl sociálním ústavem pro 170 legionářů-invalidů, kteří již nebyli schopni práce. Chovanci se alespoň dle svých možností zapojili do péče o ústav.

Posluchači obchodní školy pro legionáře ve Studénce u Nového Jičína

Účastníci ozdravného pobytu v legionářském táboře v Carmen Sylva v Rumunsku

Váleční veteráni se díky projektu Péče ČsOL o válečné veterány účastní s ohledem na svůj zdravotní stav řady rezortních událostí, jakými jsou slavnostní nástupy na Čestném dvoře Národního památníku na Vítkově u příležitosti Dne vítězství 8. května

Obnovená ČsOL se v 90. letech minulého století soustředila na sociální podporu svých členů, a to nejen veteránů druhé světové války, ale i po nich pozůstalých vdov. Koordinovala mimo jiné rozdělování podpory ze strany britské charitativní společnosti A.B.A a prosadila i to, že podpora nebyla určena pouze bývalým příslušníkům čs. jednotek z Velké Británie, ale mohla být poskytována i válečným veteránům z východní fronty.

Představitelé ČsOL se rovněž snažili o větší zakotvení podpory válečných veteránů do zákonů státu, což se jim v mnoha případech podařilo. Z velké části tak současné legislativní prostředí těží z jejich tehdejší neúnavné práce.

Po ničivých povodních v roce 1997 uspořádala ČsOL sbírku, která vynesla celkem půl milionu korun a byla poskytnuta členům ČsOL nejen u nás, ale také na Podkarpatské Rusi.

V současnosti ČsOL řídí projekt Péče ČsOL o válečné veterány, který realizuje s podporou Ministerstva obrany ČR, a na jehož chodu se sama finančně spolupodílí. Pracovníci projektu pečují o válečné veterány druhé světové války, III. odboje a novodobých zahraničních misí. Prvořadým úkolem pracovníků projektu je zabránit sociálnímu vyloučení veteránů a být nápomocni při řešení různých problémů, které jsou spojené s jejich vysokým věkem, zdravotním stavem

Místopředseda ČsOL brig. gen. v. v. Václav Kuchynka předal v září 2020 veteránovi druhé světové války plk. v. v. Václavu Petrasovi Pamětní medaili ČsOL za zásluhy

Prostřednictvím snah ČsOL a projektu Péče ČsOL o válečné veterány se daří zlepšovat podmínky v domovech pro veterány druhé světové války

obecně nebo vyplývajících z konkrétní situace, v níž se válečný veterán nachází. Pro válečné veterány jsou pořádána setkání a rovněž je zajišťována jejich účast na slavnostních a kulturních akcích po celé republice.

Pro členy ČsOL je určen projekt Sociálně-zdravotní pomoci, který potřebným hradí část jejich nákladů na léky či zdravotní pomůcky a ve vybraných případech je schopen pomoci v tíživé sociální situaci. Projekt je hrazen výhradně z příslušné kapitoly rozpočtu ČsOL. ■

Profesionální i ochotnické divadelní soubory do svých repertoárů často zařazovaly hry s legionářskou tematikou

TRADICE

Po vzniku Československé republiky bylo nezbytné s jejím dalším rozvojem spojit nové státoporné tradice, které by připomínaly a oslavovaly oběť, kterou bylo třeba vynaložit na to, aby myšlenku samostatného státu podpořili vítězové první světové války. Nová republika se musela oprostít od vojenských tradic poraženého Rakousko-Uherska a budovat moderní armádu na ideálech, které by odpovídaly demokratickému a republikánskému zřízení státu.

ČsOL na sebe vzala úkol přispět svou prací k ukotvení odkazu boje československých legionářů v základech mladé republiky. Její představitelé obhajovali na půdě parlamentu i na svých lokálních působištích význam ozbrojeného boje legionářů pro uznání nároků Čechů a Slováků na sebeurčení. Zároveň vystupovala ČsOL proti snahám o dělení zásluh odboje a vyzdvihování té které složky, ať už se jednalo o zahraniční nebo domácí odboj.

Budování kultu čs. legionáře jako bojovníka za samostatnost si žádalo, aby ČsOL vyžadovala po svých členech příkladné občanské chování a dbala o morální kredit organizace jako takové.

Za nejvýznamnější den pro ČsOL, hned po 28. říjnu, lze považovat výročí bitvy u Zborova, jež připadá na 2. červenec.

Čs. legionáři v době komunistického režimu každoročně vzdávali hold památce prezidenta T. G. Masaryka u jeho hrobu na lánském hřbitově

K tomuto dni se vztahovaly jak Manifestační sjezdy ČsOL, tak každoroční Zborovské slavnosti. K těmto velmi výrazným událostem s celostátním dopadem přibyla celá řada pravidelně pořádaných spolkových, vzpomínkových a kulturních akcí.

Bývalí členové ČsOL se snažili své tradice alespoň v omezené míře dodržovat i za komunistického režimu, mimo jiné si pravidelně připomínali den narození a smrti T. G. Masaryka u jeho hrobu. Tradiční události byly nadále organizovány svobodně v exilu. K nim připadlo i výročí smrti Jana Palacha, jehož čin v ČsOL v exilu velmi silně rezonoval.

Celé řadě čs. legionářů, kteří položili svůj život v bojích první světové války a na Transsibiřské magistrále, byly doma věnovány pamětní desky, jejichž podstatná část se dochovala do dnešních dnů

V Leamington Spa proběhlo dne 26. října 1968 slavnostní odhalení památníku padlým čs. vojákům druhé světové války, které realizovala exilová ČsOL ve Velké Británii

Hold památce neznámého vojína na Čestném dvoře Národního památníku na Vítkově patří k nejvýznamnějším vojenským pietním aktům v republice

V roce 1921 byla ČsOL založena jako organizace, jejíž poslání bylo chránit odkaz boje za samostatný československý stát. Tento základní imperativ si organizace nese i v současné době. Historický vývoj československé a české státnosti, tragická období druhé světové války a komunistického režimu, ale také nasazení naší armády v novodobých zahraničních misích zásadním způsobem ovlivnily úkoly, před nimiž dnes ČsOL stojí, chce-li i nadále plnit roli nositelky vojenských tradic a odkazu všech, kteří za svobodu našeho státu bojovali a obětovali své životy.

Od obnovení své činnosti v roce 1991 stojí ČsOL nepřetržitě před základní výzvou jak mladé generaci, ale také široké veřejnosti vůbec, přibližovat důstojným a zároveň atraktivním způsobem státotvorné tradice, na nichž byl náš moderní stát založen a i těch, které vzešly z boje za jeho osvobození.

Taková činnost si vyžaduje především odborné znalosti historie, a to nejen co se týče dějinného vývoje našeho státu, ale také historie vlastní organizace a odkazu, který její stoletá existence předává naší současnosti. Z tohoto důvodu je pro ČsOL důležitá jak osvěta navenek, tak ve vlastních řadách. Členové ČsOL se v posledních letech intenzivněji věnují historickému bádání s cílem hlouběji poznat historii vlastních legionářských jednot a jejich významných osobností. Jednoty jsou díky tomu sebevědomější při navracení historických prvků do své činnosti, což se projevuje například při pořádání pietních aktů.

Před hlavním pietním aktem 100. výročí bitvy u Zborova, jenž se konal v roce 2017 u Bratrské mohyly v ukrajinské Kalynivce, proběhla mše za účasti představitelů Československé církve husitské

Stejně tak, jako za první republiky patřily do repertoáru divadel hry s legionářskou tematikou, podařilo se nazkoušet Divadýlku na dlani hru o Zborovu, kterou sehrálo na Ukrajině pro účastníky národní poutě

Díky projektu LEGIE 100, který ČsOL realizovala v letech 2014–2020, došlo u veřejnosti k zásadnímu posílení povědomí o boji čs. legionářů a o jejich tradicích. Ve svém důsledku realizace projektu účelně kultivovala i současnou ČsOL jako takovou. ■

Na každého, kdo zavítá na pietní akty v okolí Dukly na Slovensku, zapůsobí masová účast místního obyvatelstva, které si připomíná osvobozovací boje Karpatsko-dukelské operace

LEGIONÁŘSKÉ NÁRODNÍ POUTĚ DO ZAHRANIČÍ

Členové ČsOL s italským generálem A. Grazianim při národní pouti do Itálie v roce 1928. Účastníci vystoupali ve vysokohorském terénu na kótu Doss Alto, kterou za první světové války hájili čs. legionáři.

Československá obec legionářská uspořádala během první republiky velké množství vzpomínkových cest na místa bojů a posledního odpočinku československých legionářů v první světové válce. Řada těchto delegací čítala stovky účastníků a do povědomí se cesty vepsaly pod označením národní poutě.

Důvodem organizace početně velmi silných výprav se stala významná výročí bojového nasazení československých legionářů. V roce 1925 bylo připomenuto legendární bojové vystoupení roty „Nazdar“ dne 9. května 1915 v bitvě u francouzského Arrasu. Úspěšné dobytí vyčtené kóty si přitom vyžádalo těžké ztráty. Více

Uctění památky padlých v bitvě u Zborova účastníky národní poutě u Bratrské mohyly v Cecové v roce 1927

než 2 000 účastníků čítala Národní pout' ke Zborovu v tehdejším jihovýchodním Polsku v roce 1927, která připomínala 10. výročí vítězství Československé brigády 2. července 1917. Bitva u Zborova umožnila neomezený nábor československých dobrovolníků do československých legií z řad zajatců roztroušených po celém Rusku a poskytla zahraničnímu odboji vše s T. G. Masarykem další silný argument podporující myšlenku samostatného československého státu. Národní pout' byla rovněž uspořádána v roce 1928 u příležitosti 10. výročí bojů čs. legionářů o kótu Doss Alto. Mezi účastníky nechyběli bývalí příslušníci československých pluků v Itálii, tehdejší italský velitel generál Andrea Graziani a pozůstalí po padlých a popravených legionářích.

Legionářské národní poutě založily silnou tradici, kterou mohly v době studené války udržovat jen exilové jednoty ČsOL na Západě při svých cestách na památná místa. Kromě výjimečně organizované delegace ke Zborovu v roce 1967 bylo tak možné navázat na vzpomínkové cesty vypravované z naší vlasti až po pádu komunistického režimu. Od počátku při nich nechyběli ani zástupci obnovené ČsOL.

Předseda ČsOL Tomáš Sedláček při svém vystoupení u Bratrské mohyly zborovských hrdinů v Cecové v roce 1997

Předseda ČsOL Pavel Budinský v momentě slavnostního odhalení zrekonstruované Bratrské mohyly v ukrajinské Kalynivce v roce 2017

S pádem komunistického režimu se válečným veteránům druhé světové války otevřela spolu s hranicemi státu i možnost volně navštívit po čtyřech desítkách let místa, kde bojovali, a také se setkat se svými spolubojovníky, kteří před totalitou a pronásledováním odešli do exilu. Z cest, které od prvopočátku ČsOL v 90. letech 20. století pořádala, se brzy staly každoroční výpravy. Řada z nich se udržela až do dnešních dnů a jsou brány jako neodmyslitelná součást

Národních poutí se účastní i veteráni druhé světové války, kteří tak mají možnost vrátit se opět na místa, kde jsou pohřbeni jejich spolubojovníci a kde oni sami za války sloužili v čs. jednotkách

činnosti organizace a její spolupráce s našimi i zahraničními institucemi.

ČsOL ale úzce navázala na prvorepublikovou tradici legionářských poutí obecně a v uplynulých 10 letech realizovala ve spolupráci v Ministerstvem obrany ČR i dalšími institucemi nebývalé množství těchto zahraničních výprav. Jejich cílem bylo především u příležitosti významných výročí bojů čs. legionářů uctít památku padlých na místech jejich posledního odpočinku. Dalším úkolem bylo vyhledávání zaniklých pomníků či hrobů a dojednávání jejich obnovy. V mnoha případech byli v této věci nápomocni i zahraniční členové ČsOL.

Legionářské poutě pravidelně směřují do Francie, Itálie, Ruska a na Ukrajinu a Slovensko. Podařilo se ale vyslat delegaci ČsOL i do Srbska, Rumunska či Japonska. Zkušenosti, nabyté v průběhu let, se podařilo ČsOL zúročit v roce 2017 při zajištění největší novodobé národní poutě, jejímž cílem byla Bratrská mohyla v ukrajinské Kalynivce. K místu posledního odpočinku čs. legionářů, padlých v bitvě u Zborova, se u příležitosti 100. výročí události organizovaně dopravilo na 500 účastníků z České a Slovenské republiky včetně ústavních činitelů, představitelů armády i válečných veteránů druhé světové války. Pro přítomné se stala jejich účast na hlavním pietním aktu nezapomenutelným zážitkem. ■

Zástupci ČsOL uctili v únoru 2018 v černohorské Boce Kotorské památku popravených účastníků vzpoury

Účastníci jedné ze skupin ČsOL, které na Urale v roce 2019 navštívily místa spojená s působením a bojem čs. legionářů. Společná fotografie u legionářského pomníku v Nižném Tagilu, jenž byl obnoven v roce 2009.

MÍSTA PAMĚTI A PIETY

Rakve s exhumovanými ostatky popravených čs. legionářů z Itálie před jejich pohřbením na Čestném vojenském pohřebišti na pražských Olšanech

První světová válka představovala pro obyvatele mladé Československé republiky hluboké trauma a zapříčinila dosud nepředstavitelné ztráty na lidských životech, jež byly ještě umocněny tragickými následky epidemie španělské chřipky. Prakticky každý v uplynulých letech přišel o někoho blízkého, ať už ze své rodiny, nebo ze svého bezprostředního okolí. Již v revolučních dnech října a listopadu 1918 na řadě míst vznikaly iniciativy za vybudování pomníků, které by v sobě nesly břímě utrpení nad ztrátou, kterou si v sobě pozůstali museli nést po zbytek svého života.

Na základě apelu prezidenta republiky T. G. Masaryka se nedělalo rozdílu mezi padlými. Na pomnících, které zdobí významná prostranství měst a obcí, jsou vedle sebe dodnes uvedena jména jak těch, kteří padli ve stejnokrojích rakousko-uherské armády, tak těch, kteří coby čs. legionáři položili život v boji za samostatný československý stát.

Tam, kde na počátku 20. let 20. století vznikla jedna z ČsOL, brali na sebe její členové úkol zajistit realizaci pomníku padlým. Veřejné sbírky, spolupráce s dalšími spolky

Slavnostní odhalení pomníku padlým Na stráž! v Bělé pod Bezdězem v roce 1931, čímž se naplnila mnohaletá práce bělské jednoty ČsOL a dalších spolupracujících spolků a institucí

Čs. legionáři – věrní bratři, při návštěvě hrobu svého bývalého spolubojovníka a spolupracovníka z ČsOL

i samosprávami však často nestačily k rychlému zajištění potřebných financí, zvláště šlo-li o větší projekty. Nebylo tak výjimkou, protáhlo-li se zřízení pomníku o mnoho let.

Vlastní kapitolou se staly pamětní desky, které byly zhotoveny k připomenutí konkrétního čs. legionáře, ale i jiné osobnosti, spojené s I. čs. odbojem. V zahraničí byly na místech provizorních válečných hřbitovů s ostatky čs. legionářů budovány československé památníky. Ty našly své místo i tam, kde se uskutečnilo významné bojové vystoupení čs. jednotek.

Pomníky, které přímo odkazovaly na legionářské tradice, byly plošně likvidovány za německé okupace. Ty, které válku přečkaly, čekala často plíživá destrukce pro nezáměr komunistického režimu.

Replika pomníku padlým příslušníkům 4. čs. střeleckého pluku „Prokopa Velikého“, odhalená v roce 2018 v Hradci Králové, je od své prvorepublikové předlohy k nerozeznání

Za posledních 30 let své novodobé činnosti se podařilo ČsOL realizovat v mnoha případech výstavbu pomníků, pamětních desek a opravu hrobů nebo takovou činnost podpořit finančně, popřípadě jinými účelnými způsoby. Jednalo se přitom jak o obnovu v minulosti zničených památek, tak o zřízení nových pietních míst.

V případě výstavby pomníků v zahraničí, a to v prvé řadě v Rusku, kde byly za sovětské vlády památky na čs. legionáře zničeny, spolupracuje ČsOL s Ministerstvem obrany ČR, které tyto projekty financuje a řídí. Nebylo výjimkou, že prvotní překážkou pro obnovu pomníků bylo samotné nalezení místa, kde byl původní pomník umístěn. Zvláště v posledních letech pak celou věc citelně limitovala vzrůstající neochota ze strany ruských úřadů. Navzdory tomu se podařilo v Ruské federaci do této doby obnovit celou řadu legionářských pomníků, z nichž má ČsOL zásadní podíl především na pomnicích v Kunguru a Miassu.

Jednoty ČsOL ve svých regionech zastiňují a realizují vznik pamětních desek po vzoru meziválečného období. Ve vybraných případech se jednotám podařilo podílet se na vzniku nákladných památníků. Taková místa se ihned stávají tradičním místem, kam pravidelně směřují kroky členů při pořádání pietních akcí. V činnostech jednot se také čím dál častěji objevuje péče o válečné hroby a o hroby čs. legionářů a významných členů ČsOL. Využíván je přitom již i institut tzv. adopce hrobů.

Řada pietních míst byla v uplynulých letech obnovena díky podpoře ze strany projektu LEGIE 100. Obcím a městům, které o to zažádaly, byl dán finanční dar z nadačního fondu, zřízeného ČsOL. Díky tomu naplňuje ČsOL své programové cíle i v této složce své činnosti. ■

O obnovu pomníku padlým čs. legionářům v ruském Miassu se ČsOL zasloužila rozhodující měrou

Památník čs. legionářů v Kunguru symbolicky ztvárňuje železniční vagon jako připomínku boje na Transsibiřské magistrále. Při jeho realizaci sehrála ČsOL hlavní roli.

MUZEJNÍ A VÝSTAVNÍ ČINNOST

V prvních měsících po vzniku Československé republiky rostla potřeba zajistit soustředování, dokumentaci a sbírkotvornou činnost písemností a předmětů, jež se vázaly k první světové válce a boji československých legií. Právě s návratem čs. legionářů z Ruska se stala celá věc naléhavější. V prvním desetiletí za tímto účelem vzniklo několik institucí, jejichž sbírky byly pro absenci vhodných prostor deponovány na řadě míst v Praze.

Teprve s dobudováním Památníku osvobození na Vítkově v roce 1929 bylo možné pro nashromážděný vojensko-historický materiál zajistit odpovídající umístění v moderní budově, která zároveň umožňovala jeho zpřístupnění široké veřejnosti prostřednictvím výstav.

V meziválečném období ale zájemcům o historii boje za československou samostatnost zpřístupňovala tuto dějinnou kapitolu celá řada regionálních výstav, jejichž pořádání iniciovala ČsOL. Nejednalo se však pouze o dočasné expozice. Na mnoha místech Československa, ve velkých městech, ale i menších obcích, byla zakládána muzea, do jejichž sbírek věnovali čs. legionáři své osobní dokumenty, fotografie, zbraně či památeční předměty, které upomínaly na jejich dobrovolný boj v čs. legiích. Díky rozmanitosti osudů čs. legionářů tak bylo možné i v těchto regionálních muzeích narazit na celou řadu unikátních exponátů s vysokou vypovídací hodnotou.

Pavilony věnované historii čs. odboje nechyběly ani při pořádání velkých výstav věnovaných primárně hospodářským úspěchům místních zemědělců a průmyslníků

Není bez zajímavosti, že druhá největší stálá expozice v republice po Památníku osvobození byla zřízena v Mladé Boleslavi, kde se o její vznik zasloužil představitel místní župy ČsOL a aktivní armádní důstojník Jaroslav Bukvička.

Nacistická okupace a následná čtyři desetiletí komunistického režimu přinesly rozsáhlé a mnohdy nenahraditelné ztráty na hmotných památkách I. československého odboje.

Představitelé ČsOL u příležitosti otevření výstavy o čs. legiích v září 1946 věnované oslavám 25. výročí založení Jednoty ČsOL Praha-Dejvice

Druhá největší legionářská expozice v republice, kterou zřídila ČsOL v Mladé Boleslavi, čítala tisíce vystavených položek, od fotografií až po sádrové návrhy pomníků

Mezi účinné způsoby, jakými Československá obec legionářská připomíná široké veřejnosti odkaz československých legionářů, patří pořádání výstav, které zájemcům o historii prvního i druhého odboje přináší velké množství informací, a to díky mnohaleté badatelské práci nejen odborných pracovníků Ústředí ČsOL, ale také řadových členů z celé naší vlasti.

Kromě velkého množství úspěšných výstav, které ve spolupráci s muzei a archivy pořádá ČsOL prostřednictvím svých místně působících jednot, udržuje ČsOL v současnosti tři stálé expozice. Dvě nesou název Cesta legionáře a nachází se v Jaroměři a v Pecce. Třetí stálá expozice, Muzeum československých legií, jež je umístěno v sídle Ústředí ČsOL v Praze, představuje velké množství unikátních artefaktů, stejnokrojů, výzbroje, výstroje i osobních předmětů. Atraktivním způsobem uceleně provází návštěvníka historií prvního odboje, a to jak zahraničního vojenského a diplomatického, tak odboje domácího. Muzeum zároveň vykonává sbírkotvornou a dokumentační činnost. Pro zájemce provozuje badatelnu s bohatou knihovnou a na základě vlastní činnosti a díky materiálům, které poskytují rodinní příslušníci legionářů, doplňuje rozsáhlou elektronickou databázi československých legionářů.

V rámci úspěšného projektu LEGIE 100 vytvořila ČsOL v letech 2014–2020 na 30 putovních panelových výstav, které bezplatně půjčuje jako krátkodobé výstavy. Ty jsou prezentovány nejen v muzeích, ale také ve školách, na úřadech nebo při vojenských posádkách. Do dnešních dnů se díky tomu počet jejich návštěvníků počítá ve stovkách tisíc.

Muzeum československých legií se nachází v suterénu pražského sídla ČsOL v Sokolské 33 na I. P. Pavlova

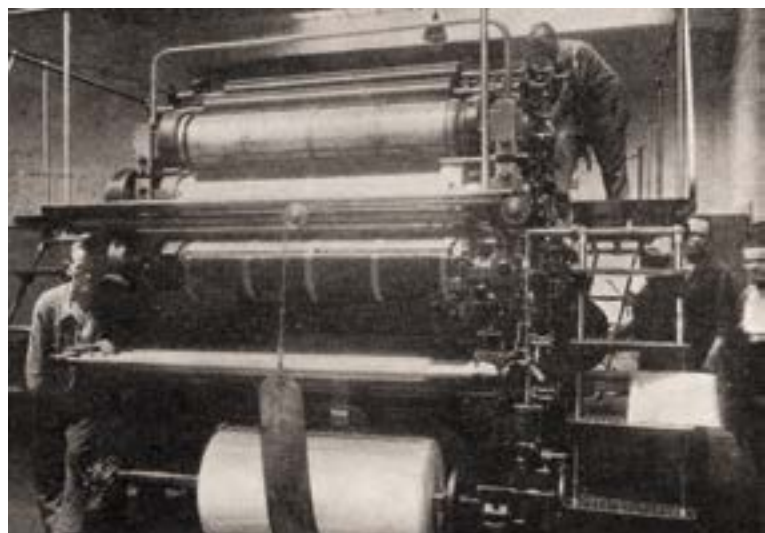
Vchod do Muzea československých legií s výjevem z francouzských zákopů je situován z Ječné ulice

Samostatnou kapitolou je pojízdné muzeum československých legií Legiovlak, který v České republice a na Slovensku navštívilo již přes 700 000 návštěvníků. ■

Výstava Cesta legionáře v Pecce přibližuje rovněž osudy místních významných čs. legionářů, kteří se zapsali i do místního veřejného života

TISKOVÁ A PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Pro tisk *Národního osvobození* bylo nezbytné v roce 1924 zakoupit nový rotační stroj, za který ČsOL zaplatila 418 700 Kč. Jeho nákladnost dokládá skutečnost, že celou budovu pro tiskárnu *Pokrok* odkoupila ČsOL za 700 000 Kč.

V rámci rozsáhlé nakladatelské činnosti ČsOL byly vydány i rozsáhlé publikace mapující historii čs. legií. Ve čtyřech několikasetstránkových dílech s názvem *Za svobodu* byl uceleně popsán vývoj čs. legie v Rusku. Mnoho meziválečných publikací ČsOL nebylo ve svém zpracování do dnes překonáno.

ČsOL každoročně prezentovala ve zvláštních tiscích, jež bychom mohli označit za výroční zprávy, vykonanou práci, výsledky hospodaření i výhledy na další období

Na Všelegionářském sjezdu v Karlíně v lednu 1921 vznikla myšlenka nezávislého deníku, jenž by sloužil k obraně a šíření idejí prvního odboje. Výsledkem bylo zahájení tisku velkého denního listu ČsOL s názvem *Národní osvobození*. Deník vycházel nepřetržitě v letech 1924–1939, kdy neúnavně přinášel zprávy z dění Československé obce legionářské, inzercí zprostředkoval práci nezaměstnaným legionářům či zajišťoval odbyt legionářům-živnostníkům. Přinášel též zprávy o sociálním postavení čs. legionářů v mladé republice a glosoval současné politické dění. Po skončení druhé světové války bylo vydávání obnoveno, přičemž první poválečná čísla přinášela smutné svědectví o tom, nakolik se řádění nacistů podepsalo na stavu legionářstva v republice. Po násilném včlenění ČsOL do Svazu bojovníků za svobodu ovládla *Národní osvobození* komunistická propaganda a od 3. června 1948 bylo periodikum přejmenováno na *Hlas revoluce*.

Vydávání odborných publikací měl od roku 1927 na starost Historický sbor při ČsOL. Sbor pečoval o vydávání pamětních a dokumentárních publikací, zejména u příležitosti výročí, a rovněž organizoval programy oslav a akcí. V rámci pracovních skupin, které byly ustaveny pro každou z legií, vyšla celá řada historických prací, často značného rozsahu.

Velmi úspěšným časopisem ČsOL byl *Moravský legionář*, který vycházel jako čtrnáctideník, od jara 1923 již jako týdeník. Od počátku jej úspěšně řídil Josef Kudela. Zatímco týdeník svůj název změnil na *Legionářskou stráž*, pod názvem *Moravský legionář* vycházela od roku 1927 ediční řada brožurek, která přibližovala životní osudy výjimečných osobností národních dějin a prvního odboje. Počty vydaných titulů bylo třeba brzy počítat na stovky.

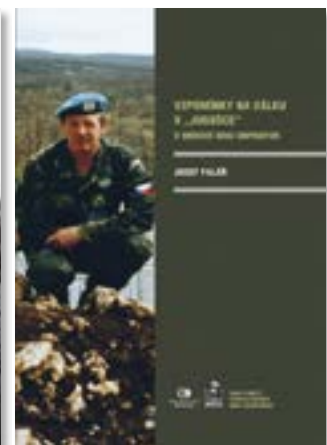

Po své obnově navázala ČsOL na meziválečnou publikační činnost s cílem co nejvíce široké veřejnosti přiblížit ty osobnosti a události našich dějin, které byly za komunistického režimu cíleně opomíjeny či znevažovány. Ostatně, následky čtyřicetiletého zamlčování je možné pocítovat ještě v dnešní době.

Za uplynulých 30 let vydala ČsOL na stovky titulů, ať už drobných brožur nebo rozsáhlých a nákladných publikací. Kromě toho rovněž finančně podpořila vydání řady tematicky blízkých knih renomovaných autorů. Základem publikační činnosti ČsOL jsou práce, které na základě své badatelské činnosti pravidelně vydávají jednoty ČsOL po celé republice. Publikace jsou zpravidla věnovány regionálním osobnostem z řad čs. legionářů a válečných veteránů druhé světové války, působení legionářských organizací, ale i historii čs. vojenských jednotek či dokumentaci památníků a válečných hrobů.

Důležité místo náleží publikační činnosti, která je zajišťována Ústředím ČsOL v Praze. V ní dnes vyniká edice Pamětí ČsOL, která od roku 2012 vydává především vzpomínky čs. legionářů. V rámci dosavadních 14 obsahově rozsáhlých titulů však byly vydány rovněž vzpomínky stíhacího pilota RAF i příslušníka zahraniční mise na Balkáně. V rámci edice Knihovna ČsOL jsou pak vydávány odborné materiály, vztahující se k I. a II. odboji a jeho tradicím.

Československou vojenskou historii prezentuje ČsOL i širokým výběrem leporel a brožur, jež jsou určeny k volnému rozdávání při akcích a prezentacích ČsOL. Stručnou a poutavou formou seznamují zájemce se základními informacemi o boji našich předků za samostatný stát. K prezentaci vlastní práce ČsOL a informování členstva slouží od závěru roku 2012 čtvrtletník Legionářský směr, který přinesl i řadu úspěšných speciálních vydání o vojenské historii. ■

Při čs. legiích v Rusku působila škola pro děti, které se k čs. jednotkám dostaly různými cestami. Často však jako nezaopatření sirotci. Na snímku je II. třída po příjezdu do Českých Budějovic.

MLÁDEŽ

Spěčí a vzděláváním dětí byly konfrontovány již čs. legie v Rusku, v jejichž rámci vznikla Škola pro nezletilé dobrovolce československého vojska na Rusi. Do školy nedocházeli jen děti čs. legionářů, ale také sirotci, kterých se legionáři ujali.

V době první republiky rozvíjela ČsOL celou řadu aktivit s cílem osvětovou činností vzdělávat mladou generaci a vštípit jí nové tradice moderní československé státnosti. Velmi oblíbenými byly například Zborovské dny brannosti, na nichž si děti mohly vyzkoušet celou řadu disciplín. Nenásilnou formou vnímaly důležitost zborovského výročí a zároveň si mohly se svými vrstevníky porovnat své schopnosti.

Neméně důležitými byly snahy ČsOL o zabránění nebo alespoň zmírnění sociálních nerovností a znevýhodnění dětí, jejichž rodiny se nacházely v nesnadných podmínkách. Tyto děti byly podporovány finančními dary, sbírkami šatstva a dalších potřeb nebo pro ně byly pořádány různé akce, mezi kterými byly zvláště oblíbené mikulášské besídky pořádané jednotami ČsOL.

Na Župní sjezd ČsOL, pořádaný 20. května 1934 v České Lípě, vybavil jeden z čs. legionářů své syny legionářskými stejnokroji v odpovídající velikosti

Ranní nástup dětí čs. legionářů s vyvěšováním státní vlajky na rekreačním táboře

Zvláštní kapitolou byla péče o sirotky po čs. legionářích, padlých v bojích za samostatný československý stát. Za tímto účelem si v roce 1919 pronajal Podpůrný fond legionářský zámek v Horním Krnsku, kde vznikl vzdělávací ústav, který zároveň sloužil k aplikaci nových pedagogických postupů, na nichž participovala i řada známých osobností československého uměleckého i vědeckého života. Mezi ně patřil i poslanec a místopředseda ČsOL Vojta Beneš, který často do Horního Krnska doprovázel zahraniční delegace, zajímající se o moderní vzdělávací metody. Hlavním cílem zakladatelů ústavu bylo rozvíjet v dětech přirozenou chuť poznávat nové věci a hrát si. Zavrhlí jednotné školní osnovy a zaměřili se na individualitu jednotlivých dětí.

Celostátní kola branných dnů Battlefield, Mise či Republika jsou konány také na nevšedních, ale působivých místech, jako je například průmyslový komplex v ostravských Vítkovicích

Budoucnost jakýchkoli tradic a odkazu minulosti je zcela odvislá od toho, do jaké míry se současníkům podaří vše předat nastupujícím generacím, které převzou odpovědnost za jejich zachování.

Obnovená ČsOL od 90. let vyvíjela různorodou činnost, jak předat mladé generaci své znalosti a zkušenosti. Mnozí z těch, kteří byli tehdy školou povinni, vzpomínají dodnes na besedy, kterých se na základních a středních školách účastnili veteráni druhé světové války. Bezprostřední setkání s účastníky bojů, naslouchání jejich vlastním vzpomínkám, představovalo velmi působivý životní zážitek. Dosud žijící váleční veteráni, pokud jim to jejich zdravotní stav umožňuje, předávají své poselství i dnes.

ČsOL se mládeži věnuje celou řadou svých aktivit. Jedná se o přednášky či tematické výstavy, pořádané na základních

Při branných dnech jsou připravovány takové disciplíny, u nichž jsou děti vedeny ke vzájemné spolupráci a pomoci

a středních školách, zájezdy pro školní děti do vojenských muzeí, pořádání dětských dnů či různých soutěží, ať již branných nebo vědomostních. Mezi nimi vynikají celostátní kola soutěží pro školy, které obsahují krajská kola a následně celorepublikové finále pro nejlepší družstva. Každoročně pořádané soutěže jsou přitom tematicky odlišeny, čemuž odpovídá i soutěžní program. Doposud byly organizovány soutěže věnované vzniku Československa, novodobým zahraničním válečným a mírovým misím nebo paradesančním výsádkům za druhé světové války.

Žáci a studenti jsou častými návštěvníky všech stálých expozic ČsOL stejně jako pojízdné expozice Legiovlak. Důležitou roli při možnosti prezentovat naši vojenskou historii mladé generaci však vždy hrají především rodiče, kteří své děti přivádí na různé akce pořádané naší organizací. Ať už se jedná o pietní akty nebo dny vojenské historie a rekonstrukce bitev. Zájem, který členové ČsOL u dětí na akcích vnímají, dává naději, že odkaz našich předků bude v dobrých rukách. ■

Děti členů ČsOL jsou od mládí vedeny k zájmu o dějiny naší moderní státnosti. Důležitou složkou poznání je i osobní prožitek při návštěvách památných míst spojených s naší vojenskou historií.

V rámci projektu LEGIE 100 byly k výročí celé řady slavných legionářských bitev pořádány pro veřejnost velmi atraktivní bojové ukázky

PROJEKT LEGIE 100

Náš stát vzešel z oběti čs. legionářů a stojí na jejich odkazu. K tomu, abychom nezapomněli, komu za svou svobodu vděčíme, sloužil projekt Československé obce legionářské s názvem LEGIE 100, realizovaný v letech 2014–2020 za podpory Úřadu vlády ČR, ve spolupráci s Ministerstvem obrany ČR a celou řadou dalších institucí, spolků a samospráv.

Cílem projektu LEGIE 100 bylo u příležitosti 100. výročí boje za samostatný československý stát připomenout rozhodující zásluhy československých legionářů na jeho vzniku a navrátit do povědomí české veřejnosti a Armády ČR legionářské tradice.

Přípravy projektu byly zahájeny již v roce 2009, neboť pro značný rozsah projektu bylo třeba zajistit množství dílčích úkolů a aktivit. Projekt byl slavnostně zahájen u příležitosti 100. výročí přísahy České družiny na Čestném dvoře Národního památníku na Vítkově dne 11. října 2014 symbolickou rekonstrukcí této historické události. V rámci projektu bylo vytvořeno na tři desítky putovních výstav o čs. legiích, které byly do dnešní doby bezplatně zapůjčeny k vystavení na stovkách míst po celé České republice. Součástí byla

Akce projektu LEGIE 100 navštívily v průběhu let stovky tisíc lidí, početné zástupy například doprovázely rekonstrukci návratu T. G. Masaryka do vlasti po sto letech v prosinci 2018

Slavnostním předáním repliky praporu České družiny na Vítkově z rukou ministra obrany v říjnu 2014 byl zahájen projekt LEGIE 100

bohatá a různorodá publikační činnost. Důležitou aktivitu představovaly četné přednášky na základních, středních i vysokých školách a spolupráce s pedagogy. Neoddělitelná byla péče o válečné hroby a pietní místa u nás i v zahraničí a jejich dokumentace. Atraktivní pro veřejnost byly rovněž četné rekonstrukce bitev.

Díky projektu LEGIE 100 bylo v suterénu sídla ČsOL zřízeno Muzeum československých legií s přednáškovým sálem a bohatou expozicí. Nejvýraznější součástí projektu pak byl Legiovlak, replika legionářského vojenského vlaku, s nímž se naše jednotky přesouvaly bojem přes Transsibiřskou magistrálu. Díky podpoře Ministerstva obrany ČR pokračuje cesta tohoto pojízdného muzea po naší vlasti i po ukončení projektu LEGIE 100. ■

LEGIOVLAK

Legiovlak je ambiciózní projekt Československé obce legionářské, který si předsevzal vytvořit věrnou repliku legionářského vlaku z období let 1918–1920, kdy na Transsibiřské magistrále v Rusku probíhaly válečné operace čs. legií. V letech 2011–2015 zakoupila Československá obec legionářská celkem 13 vyřazených historických vagonů. Jeden z plošinových vagonů dlouhodobě zapůjčily České dráhy, a. s., a kovářský vagon zrekonstruovala a dodala slovenská strana v čele s Nadáciou Milana Rastislava Štefánika a Klubom historickej techniky RD Zvolen.

Vlak, který křížuje od května 2015 celou Českou republiku a několikrát zavítal i na Slovensko, pomáhá veřejnosti a především mládeži obnovovat povědomí o čs. legiích a jejich zásluhách na vzniku samostatného československého státu. Vstup do expozice Legiovlaku je zdarma, a to i díky podpoře Ministerstva obrany ČR, Ministerstva dopravy ČR, Českých drah, a. s., Správě železnic a dalších partnerů.

Hlavní důraz je po celou dobu provozu Legiovlaku kladen především na školní mládež, proto byly do dnešních dnů osloveny stovky škol s nabídkou bezplatné komentované prohlídky pro jejich třídy. Jen do konce roku 2020 navštívilo Legiovlak 100 108 žáků a studentů z více než 3 300 školních tříd, přičemž každá skupina v maximálním počtu do 30 žáků dostala kompletní hodinový výklad o historii československých legií.

Celkově Legiovlak v letech 2015–2020 navštívilo během 1 190 dní, kdy byl Legiovlak otevřen, 763 530 návštěvníků, a to na 184 zastávkách. Legiovlak za tu dobu ujel přes 19 575 kilometrů, přičemž musel 17krát navštívit depo k pravidelné technické prohlídce podvozků. Pozitivní zpětnou vazbu návštěvníků dokládá kromě již 17 hustě popsaných návštěvnických knih také pozůstalosti čs. legionářů, které v tisících případech přinášejí lidé na Legiovlak k digitalizaci. ■

Jednota ČsOL Benešov 2

br. Miroslav Marek
předseda jednoty

Modré barety v Českém Krumlově

ČsOL si připomíná 100 let od zakládajícího sněmu. Tak dlouhou historii Jednota ČsOL Benešov 2 nemá. Většina dnešních příslušníků jednoty se stala členy ČsOL na počátku roku 2004. Tehdy, na bázi Krajské organizace Sdružení válečných veteránů České republiky, organizačně vznikla Jednota ČsOL Středočeského kraje. Smyslem jejího ustanovení bylo pokusit se „oživit“, omladit stárnoucí členskou základnu ČsOL. Novodobí váleční veteráni se tímto chtěli podílet na naplňování tradic, které nám odkázali zakladatelé Obce legionářské – legionáři z bojišť první světové války. Bylo upřímnou snahou spojit zkušené, ale již stárnoucí účastníky přímých bojů na frontách druhé světové války a domácího odboje, s mladými a aktivními účastníky novodobých válečných misí.

Myšlenka to nebyla jistě špatná. Bylo tak možné touto cestou doplnit tradice ČsOL o pohled z jiného úhlu, který s sebou novodobí váleční veteráni přinesli. Bohužel tím, že jednota byla postavena na krajském základě, nemohla naplnit to, proč byla vytvořena. Je pravda, že na stejném principu – na krajských základech – tehdy vznikly i další jednoty. Ani jedna z tzv. „krajských“ neměla situaci tak složitou jako ta Středočeská. Počet členů přesahoval 120, byli však bydlištěm nerovnoměrně rozloženi okolo Prahy, mnoho z nich bylo v činné službě a také byli vysíláni do misí či na zahraniční pracoviště v rámci svých odborností a předpokladů.

Toto vše s sebou neslo zásadní problém – jak naplňovat Stanovy ČsOL. Nebylo možné v duchu Stanov např. dosáhnout toho, aby jednání členských schůzí byla usnášeníškopná. Konec konců i najít místo, kde tato jednání konat, byl problém. Z tohoto důvodu se vše stejně odehrávalo v Praze, kam to měli všichni skoro stejně daleko.

Jedinou cestou bylo rozdělit takovou jednotu do menších. Opakovaně se předseda jednoty snažil na jednáních Republikového výboru ČsOL přesvědčit o nutnosti změny. Ve výsledku byla Republikovým výborem ČsOL schválena

Den válečných veteránů v Benešově

změna názvu těchto „krajských“ organizací. Jejich název byl totiž zavádějící a vzbuzoval dojem, že ona „krajská“ jednota je nadřazena ostatním jednotám v kraji.

Výbor jednoty během roku 2014 připravil návrh na přeregistraci členů do jednot v rámci kraje. Byli s ním seznámeni

Přání k narozeninám a předání Pamětní medaile ČsOL válečné veteránce JUDr. Kamile Loydové v rámci projektu Péče ČsOL o válečné veterány

členové a hlavně dotčení předsedové jednot. V říjnu 2014 byla schválena výborem a na ústředí odeslána finální verze.

Tímto byla ustanovena Jednota ČsOL Benešov 2 k 1. lednu 2015. K výše uvedenému je třeba doplnit, že podle struktury členů se jedná většinou o novodobé válečné veterány. Tomu odpovídá i směřování aktivit jednoty.

Zaměřujeme se na akce, při nichž se angažují novodobí váleční veteráni. Na celorepublikové úrovni pravidelně organizujeme v součinnosti se Sdružením válečných veteránů ČR „Setkání bývalých vojenských pozorovatelů OSN a OBSE“ v Komorním Hrádku. Zúčastňujeme se akcí, které pořádají ostatní jednoty, zvláště tradičního „Setkání příslušníků mírových sil – Modrých baretů“ v Českém Krumlově.

V rámci teritoria byly realizovány podle zájmu přednášky na školách, kde jsme seznamovali školní mládež s významem

a úlohou našich vojáků v pozorovacích i mírových misích. Pravidelná je spolupráce s orgány místní samosprávy při památných dnech. Tradičně se jedná o připomínku ukončení druhé světové války, vzniku republiky a Dne válečných veteránů.

Naši členové využívají i nabídky ze strany Ústředí ČsOL a účastní se tradičních poutí po místech bojů, na nichž památníky připomínají hrdinství našich legionářů. Členové jednoty se aktivně podílejí i na projektu Péče ČsOL o válečné veterány. Primárně byl nastaven k péči o účastníky druhé světové války a domácí odbojáře. Dnes už jsou do programu zahrnuti postupně i účastníci novodobých pozorovatelských a mírových misí.

S 20 členy jsme jednota počtem relativně malá. Čas bohužel nejde zastavit, pomalu stárneme – věkový průměr je téměř 65 let. Myslíme si ale, že ještě stále máme v sobě něco, čím můžeme přispět a prospět ČsOL. ■

Setkání novodobých válečných veteránů ke Dni ozbrojených sil, jež proběhlo díky podpoře projektu Péče ČsOL o válečné veterány

Jednoty ČsOL Brno 1 a Brno 2

text br. Michal Rak, br. Petr Tolar

Centrem legionářského hnutí v době tzv. první republiky byla pochopitelně moravská metropole Brno. Československá obec legionářská měla jednotu ve městě samotném a okolních obcích, které dnes město tvoří, ale také početnou župu. Dnes na tyto legionářské spolky navazují Jednoty ČsOL Brno 1 a Brno 2.

První úvahy o založení legionářského spolku v Brně se objevily již na konci roku 1919. Dne 26. prosince se v Hejmalově restauraci sešli členové Místního komitétu rodinných příslušníků čs. legionářů, kteří zastupovali své blízké, jež byli stále u vojska na Sibiři, s legionáři z Králova Pole, Žabovřesk, Komína a dalších brněnských částí

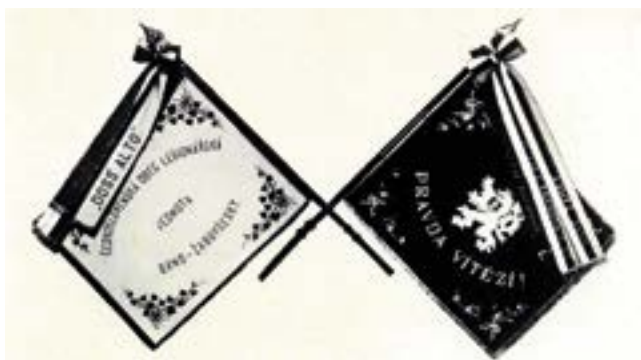

Část členů Jednoty ČsOL v Brně na skupinovém snímku z roku 1930 (Sbírka ČsOL)

Výstava uspořádaná brněnskými legionáři v rámci Zborovských oslav v roce 1927 (Sbírka ČsOL)

a shodli se, že by bylo dobré založit legionářskou organizaci. Ustavující schůze nové odbočky Svazu čs. legionářů (SČsL) se konala na stejném místě 5. dubna 1920. Předsedou byl zvolen Karel Musil. Na konci roku měla odbočka již 104 členů. Krátce předtím, 28. března, byla také ustanovena Brněnská župa SČsL, jejímž předsedou byl zvolen Karel Tomeš. Do konce roku 1920 vzniklo v župě na 50 nových jednot. V Brně se navíc nacházela také pobočka Kanceláře čs. legií (KLEG) pro Moravu a Slezsko.

Rub a líc praporu Jednoty ČsOL Brno-Žabovřesky (Sbírka ČsOL)

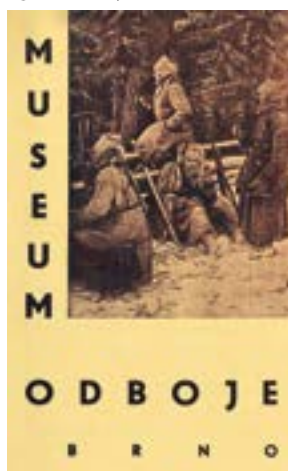
Rok 1921 s sebou přinesl velkou změnu. Dosavadní roztříštěné legionářské organizace se sloučily v Československou obec legionářskou. Došlo k tomu i v Brně, přičemž vedoucí pracovníci dosavadní župy SČsL na tomto sloučení aktivně pracovali. Brněnská župa SČsL se tak nově stala Brněnskou župou ČsOL. Ta v roce 1925 sdružovala již 66 jednot, z nichž největší byla pochopitelně Jednota ČsOL v Brně s 1 052 členy. Mezi další samostatné jednoty v župě patřily například jednoty v Králově Poli (125 členů), Žabovřeskách (21 členů), Tuřanech (48 členů) či Líšni (68 členů), tedy obce, které jsou dnes městskými částmi Brna. Brněnské jednoty samozřejmě vykonávaly stejnou činnost jako jednoty jiné – tj. organizovaly pietní slavnosti, pořádaly Zborovské oslavy, věnovaly se osvětové a vzdělávací činnosti, v rámci které byly pořádány přednášky a výstavy, a také sociální péči o nemajetné a nemocné bratry, vdovy a sirotky po legionářích. Všechny jednoty ČsOL na Brněnsku měly rozsáhlé knihovny převážně vlastenecké literatury. Brněnské legionářství také úzce spolupracovalo s tamními členy Sokola, ostatně členské základny Obce legionářské a Obce sokolské se ve většině případů překrývaly. Když v červnu 1929 navštívil prezident republiky T. G. Masaryk Královo Pole, podíleli se legionáři a sokolové na všech doprovodných akcích s návštěvou spojených.

Moravští legionáři, zvláště ti z Brna, se ale také nikdy nezdráhali kritizovat kroky pražského ústředního vedení ČsOL, zejména jeho centralismus. K hlavním „opozičníkům“ patřil gymnaziální profesor br. Josef Kudela, bývalý ruský legionář, který byl aktivním publicistou a spisovatelem.

Moravští legionáři, zvláště ti z Brna, se ale také nikdy nezdráhali kritizovat kroky pražského ústředního vedení ČsOL, zejména jeho centralismus. K hlavním „opozičníkům“ patřil gymnaziální profesor br. Josef Kudela, bývalý ruský legionář, který byl aktivním publicistou a spisovatelem.

Vnitřní prostory Muzea odboje na Špilberku (VHÚ Praha)

Titulní strana katalogu Muzea odboje, které brněnská jednota ČsOL zřídila na hradě Špilberk (VHÚ Praha)

Založil a vedl nakladatelské družstvo Moravský legionář, které vydávalo i stejnojmenný nezávislý legionářský týdeník, který měl být alternativou k periodikům Legionářský směr a Národní osvobození. V prosinci 1925 se na stránkách Moravského legionáře například objevil tento text: „Na vrub našeho centralismu bych také chtěl přičítat naprosté ignorování časopisu ‚Mor. Legionář‘, který, ač není oficiálním ani polooficiálním orgánem řádné legionářské složky, přece jenom je vydáván a řízen legionáři, členy Čs. O. L. Není to také časopis s tendencí opoziční vůči Čs. O. L. a tím méně ústředí Čs. O. L. nepřátelský, byť se vším nesoúhlasil, co právě v naší organizaci se odehrává. Nechce také býti časopisem konkurenčním: jest prostě volnou tribunou, která umožňuje radě bratří členů, Čs. O. L. projevit své názory a zaujímat stanovisko k běžným událostem života veřejného a legionářského. Tento časopis – nechci mu dělati reklamu a tím méně ho obhajovat!

– umožnil diskusi o dalším postupu Čs. O. L., čímž si získal nemalou zásluhu o jednotnost a rozvoj Čs. O. L. Proto jest divné, když sebelepší náměty, uveřejněné v tomto časopise, nenacházejí příslušné odezvy ve vedoucích kruzích Čs. O. L. a v jejím tisku. Tak třeba v tomto listě bylo velmi vřele upozorněno na špatný stav hrobů padlých na francouzském bojišti. Dalo se čekat, že faktu toho bude vzpomenu příslušnými činiteli alespoň tehdy, když se utvořila volná skupina francouzských legionářů v rámci Čs. O. L. Avšak nestalo se tak a patrně nestane. A to je to také, co by u nás a mezi námi nemělo býti.“

Stavy členských základů všech jednot se měnily – členové umírali, odcházeli i přicházeli, do spolku vstupovali noví, dosud neorganizovaní legionáři. I v roce 1930 byla největší jednotou Brněnské župy ČsOL ta brněnská se 711 členy. Jejím dlouholetým předsedou byl bývalý ruský legionář br. Eduard Nop. Ve 30. letech se již obrousily hrany mezi ČsOL a Nezávislou jednotou čs. legionářů (NJČsL), a tak mohli brněnské odnože obou těchto spolků, ještě společně s Ústřední

Tablo členů Jednoty ČsOL Brno-Žabovřesky z roku 1946 (Sbírka ČsOL)

jednotou čs. legionářů-katolíků, připravit oslavy 80. narozenin prezidenta Osvoboditele – zazněla přednáška srbského dobrovolníka a ruského legionáře br. Bohumila Boučka a byla odehrána divadelní hra „Zborovští“. Ve stejném roce proběhly trizny za spisovatele A. Jiráka i za legionářskou legendu br. S. Čečka. Legionáři bez rozdílu organizace se v počtu asi 250 zúčastnili oslav vzniku Československa 28. října a početná byla též účast na dalších společenských akcích, včetně zahajovacího večera VII. vánočního stromu republiky. Bohužel nechyběly ani čestné stráže u hrobů zemřelých bratrů.

Brněnská jednota také pracovala s mládeží, každoročně pořádala „prázdninové kolonie“ a od roku 1933 fungovala v Brně odbočka Sdružení legionářského dorostu s více než sto členy. Na Špilberku provozovali legionáři z brněnské jednoty ČsOL Muzeum odboje, kde vystavovali památky na své působení během boje za čs. samostatnost. Průvodce muzeem sepsal br.

Momentka z představení publikace brněnské jednoty ČsOL o ruském a francouzském legionáři Aloisi Páralovi pod názvem „Plukovník generálního štábu“. Akce proběhla 5. dubna 2002 u Památníku míru v brněnských Denisových sadech. (Sbírka ČsOL)

Zastávka pojízdné expozice čs. legií – Legiovlaku – na nádraží v Brně-Králové poli v říjnu 2015 (Sbírka ČsOL)

Kudela v roce 1930 a později vyšel také v němčině. V témže roce navštívilo muzeum 35 000 návštěvníků a i v dalších letech se návštěvnost držela na úctyhodných 30 tisících ročně.

V roce 1933 byl předsedou Jednoty ČsOL v Brně i předsedou Brněnské župy ČsOL opět ruský legionář br. Karel Tomeš, člen čs. strany socialistické a mezi lety 1925 až 1935 starosta města Brna. O rok později, v roce 1934, přijala výroční valná hromada župy čestný název odkazující na první jednotku čs. odboje v Rusku – Brněnská župa ČsOL „České družiny“. Župa v té době čítala již 3 405 členů v 66 jednotkách.

Ve druhé polovině 30. let v souvislosti s bezpečnostní krizí v Evropě projevovali legionáři zvýšený zájem o brannost a její propagaci ve společnosti. Po německé okupaci v březnu 1939 však byla činnost ČsOL zakázána a většinu legionářů postihlo na začátku druhé světové války preventivní zatýkáání. Další se pak zapojili do odboje doma i v zahraničí a odnesli

to nemalými ztrátami. V koncentračních táborech zahynuli například bratři Kudela, Nop a Tomeš.

Po válce došlo k obnovení ČsOL, a to včetně brněnské jednoty i župy. Vznikly i jednoty v dalších obcích kolem Brna, které dnes tvoří jeho městské části – Černovice, Horní Heršpice, Husovice, Komín, Židenice. Nově byli do legionářské organizace přijati také účastníci druhého odboje. Novým předsedou brněnské jednoty se stal ruský legionář br. Jaroslav Čižmář.

Na památku svého významného člena umučeného za války Němci přijala jednota čestný název „Dr. Josefa Kudely“. Krátké období tzv. třetí republiky bylo vyplněno řadou vzpomínkových akcí za oběti okupace. Člen jednoty br. Zdeněk Hájek vyzval ostatní brněnské legionáře ke sběru vzpomínek na léta druhé světové války, které by zařadil do své publikace „Brněnští legionáři v 2. odboji“, kterou rozdělil na čtyři části: účast v odboji domácím, účast v odboji zahraničním, pobyt v žalářích a koncentračních táborech a nakonec památka na oběti okupace. Došlo ale i na oslavy 30. výročí bitvy u Zborova nebo připomínku založení čs. vojska v Itálii. Jelikož bylo Brno jedním z největších měst osvobozených na jaře 1945 sovětskou Rudou armádou, odpovídaly tomu i nemalé oslavy nabyté svobody, kterých se pochopitelně účastnili i legionáři ve svých stejnokrojích. Kromě oprávněných slov díky za pomoc v boji proti nacistickému Německu však podobné akce získávaly i značně zpolitizovaný význam. To bylo znát i z rétoriky představitelů tehdejší ČsOL.

Po únoru 1948, kdy vládu v Československu naplno převzali komunisté, byly také jednoty ČsOL na Brněnsku prostřednictvím svých manipulativních akčních výborů nasměrovány do jednotné odbojářské organizace pod dohledem komunistické strany, čímž došlo k faktickému zániku legionářské Obce.

K obnově činnosti samostatné ČsOL v Československu došlo až na podzim 1991, v dalším roce pak vznikaly jednotlivé jednoty. V průběhu několika let po sametové revoluci se v Brně utvořily jednoty dvě – Jednota ČsOL Brno 1 a Jednota ČsOL Brno 2. V roce 2004 vznikla navíc také Jednota ČsOL Jihomoravský kraj se sídlem v Brně, ovšem institut krajských jednot byl následně zrušen. Bývalá krajská jednota se na krátko přejmenovala na Jednotu ČsOL Špilberk, než došlo v roce 2019 ke sloučení její členské základny s Jednotou ČsOL Brno 1.

Současným předsedou Jednoty ČsOL Brno 1 je br. Jaroslav Jarolím, předsedou Jednoty ČsOL Brno 2 je br. Jan Kux. Obě jednoty se věnují připomínání odkazu prvního a druhého čs. odboje, posilování vlastenectví ve společnosti, uchování bojových tradic Armády České republiky a péči o vojenská pietní místa. Členové jednot se také podílejí na zajištění projektu Péče ČsOL o válečné veterány na území celého Jihomoravského kraje. Někteří ze členů brněnských jednot ČsOL se rovněž účastní akcí v historických stejnokrojích a spolupracují s dalšími jednotami a kluby vojenské historie (např. KVH „Pětačtyřicítka“ Brno, KVH 43. pěší pluk, Moravský BiVoj a další). Aktivita současných brněnských „legionářů“ má přesah daleko za hranice regionu a jsou tak pokračovateli práce původních legionářských spolků z Brna a okolí. ■

Pietní akt na čestném pohřebišti Ústředního hřbitova v Brně u pomníku odbojářů popravených ve Vratislavi. Leden 2018. (Sbírka ČsOL)

Nástup legionářů pod Černou věží
na českobudějovickém náměstí
ve 30. letech 20. století

Jednota ČsOL v Českých Budějovicích

text ses. Marcela Tolarová, br. Milan Mojžíš, foto SOkA České Budějovice

Po květnovém ustavujícím sjezdu Československé obce legionářské začaly po celé republice vznikat jednotlivé jednoty. Jednou z nich byla i Jednota ČsOL v Českých Budějovicích a její historie věrně kopíruje osud celé Obce. Na následujících řádcích Vám s použitím materiálů z publikace Českoslovenští legionáři – rodáci a občané okresu České Budějovice, kterou v roce 2000 vydal Okresní úřad České Budějovice – Státní okresní archiv České Budějovice, krátce přiblížíme historii jednoty, které přežila dva zákazy, dvakrát byla opět obnovena a pracuje tak i 100 let od svého vzniku.

Ustavující valná hromada Jednoty ČsOL v Českých Budějovicích proběhla 5. června 1921 v zahradě budějovické Besedy. Po úvodním referátu Otakara Trčky, který byl účastníkem pražského sjezdu, byly schváleny stanovy a zvoleno předsednictvo a výbor. Předsedou jednoty se stal bývalý strážmistr 39. čs. výzvědného pluku italských legií Jan Valter, místopředsedou bývalý poručík 1. děl. divizionu ruských legií profesor Otakar Trčka a jednatelem bývalý nadporučík štábu čs. vojsk v Rusku Adolf Krb. Zvolen byl ještě pokladník, devět členů výboru a dva náhradníci. Souhlas se založením českobudějovické jednoty udělila zemská správa politická 30. září 1921. Kanceláře jednoty i župy Československé obce legionářské byly v Grand Biu na Mariánském náměstí, které provozovala jednota a kde si mohli členové i přečíst noviny nebo vypůjčit knihu ze spolkové knihovny. Zde se scházel výbor, ale členské schůze se odbyvaly v různých propůjčených sálech. Od 1. ledna 1937 sídlila jednota v objektu Záložny československých legionářů.

Do konce roku 1921 měla jednota 308 členů, z nichž většina přišla ze Svazu československých legionářů. Odmítavý postoj, na rozdíl od jiných míst republiky, zaujali k nové organizaci členové Družiny československých legionářů a na konci dvacátých let se

raději sloučili s pravicovou Nezávislou jednotou československých legionářů. Svého početního maxima 390 členů dosáhla jednota roku 1923 a od té doby se členská základna postupně snižovala, neboť její členové zakládali další místní jednoty. Více než dvě třetiny členů jednoty bydlely přímo v Českých Budějovicích, ostatní byli rozseti po 43 okolních obcích, nejvíce pak v Rožnově, Kněžských Dvorech, Mladém, Kamenném Újezdě a ve Včelné. Přes dvě třetiny z celkové počtu členů tvořily ruští legionáři, italských bylo 56 a francouzských 24. Bezmála osmdesát procent členů zdejší jednoty našlo zaměstnání ve státních a jiných veřejných službách, a to především na železnici, v armádě, u pošt, ve školství nebo na městském úřadě. Více než třetina členů se hlásila ke katolíkům, čtvrtina k československé církvi.

Od samého počátku usilovali představitelé jednoty o vytvoření co nejšířší členské základny. Za velmi důležitý považovali kontakt s armádními složkami, a provedli proto náborovou akci mezi důstojníky českobudějovické posádky, mezi nimiž bylo rovněž mnoho legionářů. Důstojníci pak vytvořili uvnitř jednoty zvláštní zájmovou skupinu, podobně jako se v téže době utvořily zájmové skupiny železničářů, poštovních úředníků a policejních

Razítka Jednoty ČsOL v Českých Budějovicích
z počátku 30. let 20. století

Přední osobnost legionářského hnutí na jihu Čech profesor Otakar Trčka s rodinou po návratu z Ruska

strážníků a v roce 1924 přibyla skupina zaměstnanců tabákové továrny a nakonec skupina zaměstnanců podniků ministerstva národní obrany. Velká členská základna přinášela i nejednotnost názorů způsobenou rozdílnou stavovskou a společenskou příslušností jednotlivých členů. Ale to, že valná většina členů sympatizovala se stranou českých socialistů (70) a sociálních demokratů (23), neznamenal, že by Československá obec legionářská tíhla k myšlenkám krajní levice. Naopak její představitelé často upozorňovali na nebezpečí bolševismu a velmi záhy přijali do stanov zásadu, že členem Obce se nesmí stát člen komunistické strany. Československá obec legionářská též odolala mnohým pokusům, aby byla přetvořena v politickou stranu, a zůstala vždy nezávislou a státotvornou.

Řazení italských a francouzských legionářů na dvoře českobudějovických kasáren

Pochod ruských legionářů na českobudějovickém náměstí

Přehled předsedů jednoty do vypuknutí druhé světové války:

1921–1923	Jan Valter	ruský legionář
1923–1924	Vojtěch Měšťan	ruský legionář
1924–1925	Jan Valter	ruský legionář
1926–1929	Emil Balatka	ruský legionář
1929–1931	Alois Veselý	ruský legionář
1931–1935	František Nevěřil	ruský legionář
1935–1939	Otakar Trčka	ruský legionář

Těžiště činnosti spočívalo, podobně jako u ostatních legionářských jednot, v sociální podpoře členů. Důležitou práci odváděli zástupci jednoty pomocí při zprostředkovávání zaměstnání, podporami v nezaměstnanosti, intervencemi na úřadech a také snahou, aby příslušníci bývalého zahraničního vojska získali co nejvíce přidělu půdy rozdělované pozemkovou reformou. Podpory byly udělovány podle okamžité potřeby, a pak také hromadně o Vánocích a k 28. říjnu. Svým nemajetným členům také jednota pomáhala opatřit nový stejnokroj, když ten původní byl obnošen, neboť vedení kladlo velký důraz na reprezentaci a propagaci legionářské hnutí na veřejnosti.

Kromě pořádání vlastních oslav a účasti na veřejných slavnostech vyvíjela českobudějovická jednota rovněž aktivitu kulturní a výchovnou. Pro členy to byly třeba vzdělávací kurzy pravopisu, které jim měly zvýšit kvalifikaci a usnadnit vstup do státních služeb, nebo přednášky připravované k aktuálním společenským tématům či výročím, ale také o umění, daňovém systému, sociálním pojištění, politické výchově, problémech školství, kremaci, organizaci armády a dalších otázkách. Lidové zábavy, veselice a koncerty se stávaly nejen zdrojem společenského rozptýlení, nebo možností se scházet a vzpomínat, ale také zdrojem příjmů jednoty. Výtěžek z těchto akcí byl většinou využit k podpoře nemajetných členů. Činnost bývalého legionářského důstojníka a výtvarníka Oty Matouška v Českých Budějovicích pak vydala na několik uměleckých výstav uspořádaných jednotou. Jednota též pořádala různé dobročinné sbírky, například na postavení školy ve francouzském Vouziers, na vánoční nadílky pro děti nemajetných členů, na pomoc hladovějícím v Rusku a podobně. Spolupracovala přitom s veřejnými úřady či Československým Červeným křížem.

Aby se udržela legionářská myšlenka stále živá, založila ČsOL v roce 1923 také Svaz národního osvobození, jehož členy se mohli stát ti, kteří sice v řadách zahraničního vojska nebojovali, ale kteří sdíleli stejné ideje. Náplní jeho činnosti se stala především práce osvětová a pořádání přednášek. Od března existovala v Českých Budějovicích též Obec přátel legionářů, která měla podobné poslání jako Svaz národního osvobození a fungovala jako jeden ze šesti pracovních

odborů místní jednoty. Ostatní odbory byly organizační, kulturní, sociální, hospodářský a branný.

Jednota ČsOL v Českých Budějovicích, podobně jako všechny ostatní, zanikla na základě nařízení říšského protektora 25. srpna 1939. Ale vlastenectví českobudějovických členů jednoty se nedalo zakázat a řada členů se znovu zapojila do odboje a, to i za cenu ohrožení života svého a celé své rodiny. Tak například dlouholetý jednatel a jeden z čelných představitelů legionářského života v Českých Budějovicích Arnošt Cechmajster zahynul již v roce 1940 v Německu, poslední předseda jednoty profesor Otakar Trčka strávil celou válku jako rukojmí v koncentračním táboře Buchenwald, malíř Otto Matoušek byl za odbojovou činnost od roku 1943 vězněn v KT Flossenbürg, druhý místopředseda jednoty z let 1938–39 gen. Karel Klapálek velel našim zahraničním jednotkám na Středním východě, ve Velké Británii a v Sovětském svazu a mnoho dalších členů bylo perzekvováno, vězněno, nebo zapojeno do zahraničního či domácího odboje.

Svou činnost obnovila Jednota ČsOL v Českých Budějovicích na ustavující schůzi 22. července 1945 za účasti 263 příslušníků prvního odboje a jednomyslnou volbou byl jejím vedením pověřen ředitel nemocenské pojišťovny v. v. Alois Kratina, místopředsedou se stal štábní kapitán Alois Veselý a jednatelem strojvůdce Josef Krýsl. V letech 1946–1948 předsedal jednotě Karel Konhäsner a v roce 1948 byl zvolen plk. Josef Větrovský.

Již během roku 1946 pociťovali členové místní jednoty ČsOL snahu potlačit nebo i vyřadit historický význam československých legií a na sloučení příslušníků I. a II. odboje do jediného sdružení. Již krátce po únorovém komunistickém puči proběhla 25. dubna 1948 slučovací konference odbojových organizací, na níž bylo dohodnuto sloučení zdejší jednoty ČsOL se Svazem národní revoluce. Přesto si Obec až do konce roku 1948 zachovala určitou míru samostatnosti a definitivní tečku za existencí Československé obce legionářské v prvních poválečných letech udělala až ustavující valná hromada Svazu bojovníků za svobodu, při níž došlo 5. prosince 1948 ke sloučení obou organizací. Tak byla činnost Československé obce legionářské v Československu na dlouhých 45 let zastavena a mohla

působit pouze v zahraničí, kde v jejím chodu pokračovali příslušníci I. a II. odboje, kteří tam po únorovém puči emigrovali.

Když rekapitulujeme první dvě období činnosti ČsOL v Českých Budějovicích, nelze opomenout Jihočeskou župu Československé obce legionářské, která též ve městě sídlila. Než se podařilo vytvořit jednotnou celostátní legionářskou organizaci, formovaly se již začátkem roku 1920 obvodní výbory za účelem koordinace aktivit v regionu. Českobudějovický obvodní výbor byl ustavený 11. února 1920 a měl sedmáct členů – zástupců legionářů z obcí na jihu republiky. V čele výboru stanul prof. Otakar Trčka. Delegáti nově vzniklých jednot Československé obce legionářské na jihu Čech se sešli 12. června 1921 a ustanovili Jihočeskou župu Československé obce legionářské. Do obvodu jihočeské župy patřilo zpočátku 22 místních jednot s celkem 1 322 členy a v polovině dvacátých let pak 25 jednot s 2 150 členy.

V čele župy stál župní výbor, do něhož jednotlivé okresní organizace delegovaly své zástupce. Výkonným orgánem se stalo užší předsednictvo, jehož složení převážně z českobudějovických členů umožňovalo operativnější postup. Českobudějovická jednota vůbec tvořila jádro celé župní organizace po stránce finanční i personální. Ve výboru zasedali zpočátku tři a od třicátých let čtyři referenti, kteří stáli v čele komisí kulturní, sociální, zemědělské a živnostenské. Kancelář župy sídlila v budově českobudějovického Grand Bia na Mariánském náměstí.

Přehled předsedů župy:

1921–1923	Otakar Trčka
1923–1925	Adolf Krb
1925–1928	Alois Kratina
1928–1937	Adolf Krb
1937–1939	Emil Balatka

Hlavním úkolem župy bylo zprostředkovávat spojení mezi pražským ústředím a jednotlivými jednotami v příslušném obvodu, ale také do určité míry organizovat práci jednot v regionu. Představitelé jihočeské župy konali alespoň jedenkrát do roka návštěvy u každé z místních jednot ve svém obvodu, sledovali jejich činnost a pomáhali jim s pořádáním náročnějších akcí. První župní sjezd se konal roku 1924 v Českých Budějovicích u příležitosti návštěvy prezidenta T. G. Masaryka. Ke konci třicátých let se objevil návrh na pojmenování župy jménem nově zvoleného prezidenta Edvarda Beneše, ale nebyl schválen. Tak teprve v letech po druhé světové válce nesla

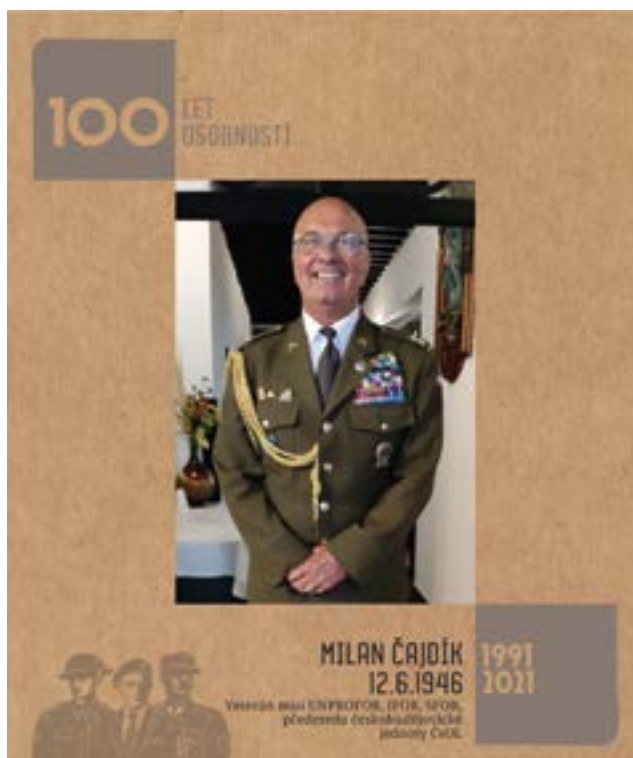
Bývalí českoslovenští legionáři se opět objevili ve svých uniformách na náměstí v Českých Budějovicích 24. července 1968 při příležitosti uvítání svého spolubojovníka, prezidenta Ludvíka Svobody

župa čestný název podle svého někdejšího zasloužilého člena a jednatele „Jihočeská župa ČsOL Arnošta Cechmajstra“.

Činnost župy byla ukončena po příchodu okupantů v roce 1939. Po druhé světové válce došlo ve většině případů k obnově jednot v regionu, a dokonce vzniklo několik nových jednot, a tak jihočeská župa evidovala v roce 1946 třicet místních jednot s 2 103 členy. Formálně tvořilo poválečnou členskou základnu sedm odbojových skupin. Nejvíce, a to 1 085, bylo ruských legionářů, početně daleko za nimi bylo 127 francouzských legionářů a 70 italských legionářů. Dobrovolníků z let 1918–1919, kteří bojovali na Slovensku a Těšínsku, bylo 197, počtem 77 byli zastoupeni příslušníci legionářských rodin a 10 členů tvořilo skupinu ostatních. Sedmou skupinu představovalo 110 zástupců druhého odboje, jejichž členové byli teprve nedávno do ČsOL přijati. Těsně před svým zánikem měla v roce 1948 jihočeská župa již čtyřicet jednot s 2 613 členy.

V poválečné době stál v čele jihočeské župy Alois Kratina. V roce 1947 ocenil župní výbor zásluhy prvního župního předsedy a přední osobnosti legionářského hnutí na jihu Čech profesora Otakara Trčky titulem čestného předsedy. V roce 1948 stanul v čele župy Emil Balatka, předseda akčního výboru utvořeného při župním výboru po únorových událostech, který vedl Jihočeskou župu ČsOL až do jejího zániku.

Na konci šedesátých let se mohli českobudějovíčtí legionáři na krátkou dobu objevit opět na veřejnosti, ale než se podařilo obnovit činnost Československé obce legionářské, obsadila Československo vojska Varšavské smlouvy a nastoupila normalizace. Činnost jednoty v Českých Budějovicích, stejně tak jako činnost celé Obce, byla obnovena až v roce 1992. Toho se dožila jen hrstka čs. legionářů, a tak žezlo jejich činnosti převzali váleční veteráni II. odboje, příslušníci čs. zahraniční armády či partyzánských skupin. V čele českobudějovické jednoty stanul člen Armie Krajowe a příslušník 1. čs. armádního sboru ze SSSR plukovník ve výslužbě Antonín Liška a po jeho náhlé smrti v roce 2008 příslušník povstalecké 1. čs. armády na Slovensku, partyzán a příslušník 1. čs. smíšené letecké divize v SSSR plk. v. v. Pavel Vaněk. Na přelomu tisíciletí jednota vyvíjela různorodou činnost a její zástupci se účastnili téměř všech pietních a vzpomínkových akcí nejen v Českých Budějovicích, ale po celém Jihočeském kraji. Bohužel si ale v jednotě nevychovali své pokračovatele, a tak, jak s postupem času členové stárlí a ubývalo jim sil, klesal i počet členů jednoty, až v roce 2008 zůstávalo pouze 19 členů. Nástupci se ale objevili zvenčí. V roce 2004 byli do řad Československé obce legionářské přijati novodobí váleční veteráni a v Českých Budějovicích se ustanovila Jednota ČsOL Jihočeský kraj, která se

svými 148 členy záhy patřila k nejsilnějším jednotám ČsOL. Její členská základna stavěla na skutečnosti, že v Českém Krumlově bylo první výcvikové centrum pro přípravu do mírových misí a z regionu se mnoho vojáků v záloze účastnilo prvních misí na území bývalé Jugoslávie. Velkým organizátorem a tahounem nové jednoty byl a do dnešních dnů je její předseda br. Milan Čajdík, který nejen začal pomáhat starším bratrům v jednotě Č. Budějovice, ale od samého začátku realizace projektu Péče ČsOL o válečné veterány se stal krajským koordinátorem péče v regionu jižních Čech a právem byl nominován mezi 100 osobností ČsOL. Br. Čajdík též navázal na tradici svých předválečných bratrů předsedů a postupně inicioval vznik dalších jednot v kraji. Z krajské jednoty se tak během deseti let osamostatnila jednota v Jindřichově Hradci, Boleticích, Vimperku, Táboře, Písku a v Českém Krumlově. Po smrti předsedy jednoty České Budějovice br. Vaňka v roce 2016 došlo ke sloučení obou budějovických jednot do jediné Jednoty ČsOL v Českých Budějovicích, která má k dnešnímu dni 166 členů. Československá obec legionářská má tak v Českých Budějovicích silnou a pracující jednotu i po 100 letech od svého založení. ■

Jednota ČsOL České Budějovice každoročně připravuje tematický program pro děti a mládež na Bambiriádě v Českých Budějovicích

Místopředseda Jednoty ČsOL Jihočeského kraje br. Tibor Horvát v roce 2008 při tradičním setkání modrých baretů na zámeckém nádvoří v Českém Krumlově

Jednota ČsOL v Českém Krumlově

text br. Michal Mojžíš, foto SOKA Český Krumlov, archiv jednoty

Jednota Československé obce legionářské Český Krumlov, jež vznikla v listopadu 2018, navazuje na činnost pěti meziválečných jednot ČsOL, které byly ustavené v okrese Český Krumlov po roce 1918 a plnily v pohraničním česko-německém regionu nejen své programové cíle v upevňování legionářské tradice, nýbrž zde působily jako opora české státnosti a v rámci daných možností si vzájemně pomáhaly s dalšími vlasteneckými brannými organizacemi.

První písemná zmínka o existenci sídla na Krumlově pochází z roku 1240. Vlastní město bylo v zákrutě řeky Vltavy založeno okolo roku 1274. Spojením dvou vítkovských rodů na počátku 14. století se stal Krumlov hlavním sídlem rozsáhlého panství, pro něž se později vžil název Rožmberské dominium, což městu přineslo neobyčejný rozmach. Aby se město jasně odlišilo od Moravského Krumlova, začal se již v roce 1439 ke jménu města připojovat přídomek Český. Význam rodu Rožmberků a nulové škody během husitských válek přinesly městu první „zlatý věk“. V druhé polovině 16. století se Český Krumlov stal významným střediskem renesance v Českém království. Těžba zlata a stříbra ale přivedla do města velké množství německých horníků. Na počátku 17. století a během třicetileté války bylo město hned třikrát vypleněno a s příchodem štýrského rodu Eggenbergů a s novým osidlováním začal postupně převažovat německý živel. V první polovině 18. století byl Krumlov zvolen Schwarzenbergů za sídelní město svého knížectví a spolu s celým regionem prožíval velký hospodářský rozvoj. V polovině 19. století došlo k přesunu hlavního sídla Schwarzenbergů na Hluboukou,

bývalé vrchnostenské úřady byly následně nahrazeny státními a Český Krumlov se stal okresním městem. Na konci 19. století se v městě nacházely dvě školy, kasárna, sirotčinec, jeden knížecí a jeden městský pivovar, mlýny, dvě papírny a žilo zde 9 600 obyvatel (72% mluvících německy, 18% mluvících česky). Mezi do té doby vedle sebe žijícím českým a německým obyvatelstvem se začaly zostřovat první národnostní rozpory. Od počátku 20. století ve městě docházelo ke stále silnějším projevům německého nacionalismu včetně šikany českých spolků a obyvatel.

První světová válka město výrazně zasáhla a těžce poznamenala. Na frontě padlo nezanedbatelné množství mužů a městská pokladna byla zatěžována financováním lazaretů a ozdravoven pro vojáky, které byly ve městě jakožto oficiálním špitálním městě v Čechách cíleně zakládány. Přestože z pozice vedení města byla vyjadřována nejenom podpora monarchie, ale především krumlovským vojákům na frontě, začaly se od roku 1915 objevovat první projevy nesouhlasu s válečnou politikou a první zatýkáni. V roce 1917 dokonce proběhly tři společné dělnické demonstrace Čechů a Němců. S blížícím se rozpadem monarchie německá většina obyvatelstva

regionu Šumavy reagovala na snahy o vznik samostatného Československa negativně a po vzoru separatistů na severu Čech byla začátkem listopadu 1918 v Českém Krumlově vyhlášena samozvaná Šumavská župa s Německou národní radou plnící funkci prozatímního hlavního orgánu župy. S vyhlášením samostatného československého státu vznikl ve městě 3. listopadu Český národní výbor, který začal ihned vyjednávat s městskou radou ohledně ko-

Plakát Jednoty ČsOL v Českém Krumlově na oslavu 10. výročí založení

optace českých představitelů mezi její členy. Po prohlášení představitelů samozvané župy o připojení k Německému Rakousku bylo československou vládou rozhodnuto o okamžitém vojenském zásahu v pohraničí. Město tak bylo 29. listopadu 1918 bez boje obsazeno nově vzniklou československou armádou a okres přešel do správy československých orgánů. V prvních řádných komunálních volbách byl zvolen nový starosta Dr. Tannich a v radě zasedli i čeští zastupitelé, kteří následně získali pozice starostenského náměstka. Přesto ve městě, které leželo na jazykové hranici, i nadále docházelo k diskriminaci českého obyvatelstva a národnostní problémy se ani do konce trvání Československé republiky nepodařilo vyřešit.

V období první republiky žilo v Českém Krumlově okolo osmi a půl tisíce obyvatel. Ve městě se narodilo, nebo zde na počátku války žilo 21 mužů, kteří získali statut legionáře dle zákona č. 462 z 24. července 1919. Z okresu Český Krumlov v jeho nynějším rozsahu to pak bylo celkem na 200 občanů. Sedm z nich v řadách čs. zahraničního vojska padlo, zemřelo či se stalo nezvěstnými. Z podnětu vojáků vracejících se transporty do vlasti se začala první organizace legionářů na jihu Čech vytvářet v Českých Budějovicích již na sklonku roku 1919 u pobočky Kanceláře československých legií, která v tomto tranzitním městě transportů pracovala. Jihočeská župa Československé obce legionářské se sídlem v Českých Budějovicích zahájila svou činnost 21. června 1921 měsíc po ustavujícím sjezdu Československé obce legionářské v Praze. Jihočeská župa ČsOL v Českých Budějovicích sdružovala 22 jednot s 1 322 legionáři a její součástí byli zástupci legionářů z Českého Krumlova a Křemže.

V roce 1921 měla českokrumlovská jednota ČsOL 26 členů a do funkce předsedy byl zvolen bývalý příslušník francouzské legie Karel Fajtl. Mezi zakládající členy Jednoty ČsOL v Českém Krumlově patřil také ruský legionář Václav Novák ze Zlaté Koruny, který ale v důsledku prožitých útrap v roce 1928 dobrovolně odešel ze života. Krátce předtím se českokrumlovská jednota rozloučila i s br. L. Lorencem, okresním soudcem v Českém Krumlově. V počátcích své činnosti se českokrumlovská jednota podobně jako jiné jednoty zabývala především pomocí při vyřizování žádostí o vydání potvrzení o statutu legionáře dle zákona č. 462 z roku 1919, se žádostmi členů týkajícími se jejich uplatnění ve společnosti,

Průvod legionářů na mostě u Budějovické brány v roce 1935

ale postupně též i kulturní a osvětovou činností pořádáním koncertů, divadelních představení, společenských večerů apod. Při různých slavnostních příležitostech členové Jednoty ČsOL v Českém Krumlově obvykle spolupracovali s činiteli dalších českých spolků ve městě. V roce 1935 měla Jednota ČsOL v Českém Krumlově 30 členů, z nichž 13 žilo v Českém Krumlově, 3 na předměstí v Domoradicích a ostatních 14 v městech a obcích celého okresu, jako například v Kájově, Horní Plané, Chvalšínách, Novém Křenově, Želnavě, Přísečné, Polné na Šumavě, Hořicích na Šumavě, Hůrce a ve Větrní.

Dalších 27 legionářů z regionu pracovalo v Jednotě ČsOL v Křemži, kterou schválila Zemská správa politická v Praze 3. února 1922. V letech 1924–1926 stál v čele této jednoty jako předseda Adolf Honetschleger, na jaře roku 1926 se funkce ujal František Cába, ale již následujícího roku byl vystřídán Janem Roubíkem. Na valné hromadě členů v roce 1929 byl do čela Jednoty ČsOL v Křemži zvolen František Burianek, oficiální státní dráhy v Křemži, místopředsedou Martin Kříž, kolář z Křemže, jednatelem Jan Blažek, domkář v Chlumečku a pokladníkem Adolf Honetschleger, dílovedoucí v Holubovském mlýně. Revizní činnost byla svěřena Bedřichu Šafaříkovi a Janu Valíkovi.

Legionáři při odhalení pomníku padlým v Holubově v roce 1924

Skupina členů ČsOL na terase hotelu Růže v roce 1929

Od roku 1923 existovala na okrese také Jednota ČsOL v Horním Dvořišti. Sdružovala kolem 40 členů, převážně státních zaměstnanců. Na železničním hraničním přechodu Horní Dvořiště žilo tehdy přibližně 200 obyvatel české národnosti, kteří se potýkali s různými těžkostmi, především nedostatkem bytů. Část zaměstnanců byla proto nucena denně dojíždět do práce až z Českých Budějovic. Podobně jako jinde obohacovala hornodvořištská legionářská jednota, podle svých možností a ve spolupráci s dalšími českými spolky (TJ Sokolem a místním odborem Národní jednoty pošumavské), český veřejný život v německém pohraničí pořádáním přednášek, koncertů a slavnostních vystoupení. Zasluhou těchto spolků byla také v Horním Dvořišti v roce 1928 slavnostně odhalena pamětní deska, připomínající vstup prvního československého prezidenta T. G. Masaryka na území osvobozené vlasti 20. prosince 1918. Členové spolků sice postrádali vhodnou místnost pro rozvoj své činnosti, ale naproti tomu bylo předností, že v obci existovala kromě školy německé i česká obecná škola a část zaměstnanců našla ubytování ve státem nově postaveném obytném domě. Krátkou dobu, a to od poloviny 20. let, existovala i Jednota ČsOL v Cetvinách, ale prakticky nevyvíjela žádnou činnost, takže v roce 1930 zanikla. Někteří její členové poté vstoupili do jednoty v Horním Dvořišti.

Jako poslední na okrese vznikla v roce 1928 Jednota ČsOL ve Velešíně v čele s místním podnikatelem Josefem Hechtbergrem-Velešínským. V roce 1938 bylo v jednotě evidováno 8 legionářů z Velešína a jeho okolí. Členové jednoty Československé obce legionářské v okrese Český Krumlov v běžném životě nezištně pracovali ve prospěch Československé republiky a tento postoj řada z nich

dosvědčila znovu v době druhé světové války, kdy za svou vlast neváhala opět nasadit svůj život.

Na Jednotu Československé obce legionářské Český Krumlov navázali novodobí členové obce až v roce 2018, tedy v roce 100. výročí vzniku našeho samostatného státu. V rámci znovuoživení činnosti ČsOL v devadesátých letech minulého století totiž nebyla jednota v Českém Krumlově a ani v žádné obci okresu obnovena a místní odbojáři se dojížděli sdružovat do Českých Budějovic. Chtěl bych na tomto místě třeba vzpomenout na rodáka z Chlumu u Křemže Josefa Bürgerera, který kvůli německému původu své babičky musel v dubnu 1943 narukovat do německé armády, ale při prvním nasazení na východní frontě přeběhl a přes zajatecký tábor se dostal do Československého armádního sboru v SSSR. Se sborem prodělal boje na Dukle a přes Slovensko se vrátil domů. Nástup na vojenskou akademii mu byl znemožněn a až do roku 1983 pracoval v dělnických profesích. Jako občan Českého Krumlova pak až do své smrti v roce 2011 propagoval veteránské hnutí. Na druhém konci Evropy pak bojoval Ján Bačík. Slovák, který přes Polsko, Cizineckou legii, Československou armádu ve Francii doputoval do Velké Británie, kde prodělal parašutistický a diverzní výcvik. Bohužel jeho nasazení v protektorátu znemožnilo vážné zranění páteře při cvičném seskoku, ale i tak se jako velitel tanku zúčastnil obléhání francouzského přístavu Dunkerque. Ač bratr Bačík bydlel v Třeboni, rád přijížděl na různé vzpomínkové akce do Krumlova. Jednota v regionu ale nevznikla ani po roce 2004, kdy byli do Československé obce legionářské přijati novodobí váleční veteráni a to přesto, že v Českém Krumlově bylo první výcvikové centrum pro přípravu do misí a na okrese žije velké množství veteránů, kteří se jako vojáci v záloze

Zástupci jednoty tradičně patří ke spoluorganizátorům každoročních oslav osvobození Českého Krumlova, které se v komorní atmosféře konají i v období protipandemických opatření

účastnili misí OSN na území bývalé Jugoslávie. Velkým organizátorem a tahounem veteránského hnutí ve městě se stal br. Tibor Horvát, který byl za svou dlouholetou činnost nominován jednotou mezi 100 osobností ČsOL.

První organizace novodobé Československé obce legionářské v regionu pak byla Zájmová skupina štábního kapitána in memoriam Václava Vokurky, která v rámci jednoty jihočeského kraje zahájila svou činnost 16. prosince 2010 v Boleticích. Členové této zájmové skupiny pak na 14. září 2012 na ustavující schůzi položili základ Jednoty ČsOL „mjr. i. m. Václava Vokurky“ v Boleticích.

V předvečer Dne veteránů 10. listopadu 2018 se členové ČsOL z krumlovského regionu usnesli o ustavení Jednoty ČsOL v Českém Krumlově. Za necelé tři roky své existence se jednota z 5ti zakládacích členů rozrostla na 15 sester a bratrů. Najdeme mezi sebou válečné veterány, potomky legionářů, členy aktivních záloh, sympatizanty i zástupce nastupující generace. Významně narůstá i naše zapojení

do veřejného dění v regionu. Mezi úspěšné akce řadíme obnovení památníku Antonína Švehly v Dolní Svinci, spolupřátání květinových oslav osvobození v Českém Krumlově, četné pietní akty u výročí významných událostí a nelze opomenout ani Střelecký memoriál br. rtm. v zál. Ludka Borovky, který jednota pořádá na památku svého tragicky zesnulého bratra a kamaráda. Patříme k nejmladším jednotám, a proto si ceníme zkušeností od jihočeských přátel z jednot Boletice, České Budějovice, Jindřichův Hradec a Vimperk. V dalších letech bychom rádi dále prohlubovali spolupráci se spřízněnými spolky i samosprávami a iniciovali výstavbu a obnovu pomníků a pamětních desek, kterých se na Krumlovsku vlivem pohnuté historie do dnešního dne příliš nedochovalo. (Text byl sestaven s použitím materiálů z publikace Legionáři na Českokrumlovsku 1914–1928, vydané Státním okresním archivem Č. Krumlov v roce 2001.) ■

Předseda jednoty ČsOL v Českém Krumlově br. Michal Mojžíš při odhalení obnoveného pomníku A. Švehly v Dolní Svinci v roce 2018

Jednota ČsOL ve Frýdku-Místku

br. Petr Majer, předseda jednoty, foto SOKA Frýdek-Místek, archiv jednoty, archiv ČsOL

Uplynulo více jak sto let o doby, kdy se čs. legionáři vrátili do své vlasti. Někteří krátce po vzniku Československa, další v letech 1919–1920. Počátky legionářských odboček na Těšínsku datujeme rokem 1920. Spolky čs. legionářů vznikaly na Frýdecko-Místecku, v okrese Fryštát a Český Těšín. Ve Státním okresním archivu ve Frýdku-Místku se nachází kniha zápisů z výborových schůzí a valných hromad odbočky čs. legionářů od roku 1920–1923. Ze zápisů vyplývá, že sdružovala kolem 50 čs. legionářů, a i když se nedochoval seznam všech členů, podařilo se s využitím databáze Krev legionáře některé zakládající členy vyhledat.

Br. Augustin Schmid, předseda jednoty, vítá prezidenta Edvarda Beneše ve Frýdku-Místku dne 18. června 1946

První zápis je z valné hromady, která se konala 28. října 1920 v Místku za účasti čs. legionářů z Místku, Frýdku a okolí. Byl zvolen osmičlenný výbor: br. Arnošt Pořízka – předseda odbočky čs. legionářů, br. František Šmíd – místopředseda, br. František Pochyla – jednatel, br. Kazimír Šitavanc – pokladník, členové výboru br. Ferdinand Volný, br. Ferdinand Starůstka a br. Josef Polášek, a br. Alois Šerek – revizor účtů. Jednání výborových schůzí, členských schůzí a valných hromad se konalo v hostinci br. Mojžíška.

Na valné hromadě vznesl br. Kazimír Šitavanc návrh, aby byl výbor pověřen vypracováním rezoluce, kde by se žádalo „odstranění všech historicky bezcenných památek po bývalých Habsburcích, kde by poukázalo na to, že se Němci nechovají v republice a v Místku loajálně, zvláště a konečně, kde by se vytklo úřadům, že nedodržují těch zákonů, kterými se slibovaly určité výhody legionářům.“ Návrh vypracovat resoluci byl schválen.

Na členské schůzi 28. listopadu 1920 byla rezoluce schválena v následujícím znění: „Odbočka Svazu čsl. leg. v Místku na své členské schůzi konané dne 28. listopadu 1920 uvažovala o událostech, které se v poslední době udály na různých místech naší Republiky, a usnesla se na následující resoluci. Aby byla vzata

příčina k možným nepředvídaným činům, žádáme ústředí Svazu čsl. leg. v Praze, by zakročilo u příslušných vládních činitelů, aby byly odstraněny a zničeny všechny památky vlády bývalých Habsburků, pokud to nejsou žádné památky historické a umělecké a zachování jichž by mohlo přivésti opět na některých místech k nerozvázným skutkům, které Republiku poškozují. Žádáme za přísné a důsledné zakročení proti všem rozvratným živlům v Republice, kteří se netají svou nenávisť vůči státu československému a v poslední době již otevřeně mluví a pracují proti našemu státu, jak tomu bylo též na schůzi Němců místeckých v Německém domě. Naše snaha po mírovém soužití se všemi obyvateli státu nesmí býti vykládána jako slabost, jako strach před našimi škůdci. Poněvadž na mnoha místech, u úřadů zvláště pak u státních drah, jsou činěny překážky legionářům, kteří se ucházejí o místa, která jsou jim vyhrazena zákonem, žádáme důrazně, aby podobná místa byla obsazována jen tehdy jinými uchazeči, není-li žadatelů legionářů. Nevynášíme svých zásluh o vybudování čsl. Republiky, ale máme plný zájem na tom, aby zvláště v našem pohraničí byla místa obsazována dobrými a spolehlivými Čechy.“

Na členské schůzi dne 19. prosince 1920 byla rezoluce doplněna a předložena ke schválení. „Odbočka Svazu čsl. legionářů

v Místku-Frydku a okolí na své schůzi 19. prosince 1920 uvažovala o událostech, které se v posledních dnech odehrály v republice. Nechceme zasahovati nikterak do vnitřních sporů mezi oběma frakcemi strany soc. dem., ale rozhodně odsuzujeme způsob, jímž postupovala komunistická levice, ozbrojenou vzpou, která byla uměle vyvolána. Jak z průběhu celé akce je patrné, jen aby se zachránil osobní prestiž a osobní aspirace jednotlivých vůdců, kteří trestuhodně hazardují nejen celou svojí stranou, ale i celým čl. státem. Žádáme, aby vůdcové vzpoury byli potrestáni podle zákona. Protestujeme důrazně proti svévolným stávkám v podnicích veřejné potřeby (plynárný, elektrárny apod.), čímž trpí nezúčastněné občanstvo a strádají lidé nevinní, starci a děti. Odsuzujeme jako nemožné, bázlivé jednání oněch dělníků, kteří nesouhlasili se stávkou, avšak pod strachem a pod hrozbou několika jednotlivců stávkovali.“

Na členské schůzi dne 27. února 1921, která se uskutečnila v Římských lázních ve Frydku, bylo mimo jiné uloženo zpracovat adresář všech legionářů z okolí. Na jednání členské schůze Svazu čs. legionářů pro Frydek, Místek a okolí, dne 10. dubna 1921, konané v restauraci u br. Mojžíška, se v diskusi vyjádřil velmi kriticky k činnosti místeckého Sokola předseda br. Arnošt Pořízka. Uvedl, že „místecký Sokol se nezúčastnil oslavy narozenin pres. Masaryka s ostatními spolky. Sokoli pořádali ‚Ruský večírek‘ ve prospěch Krymských uprchlíků, Bělogvardějců, Centr-revolucionářů. Ti si nezaslouží podpory.“

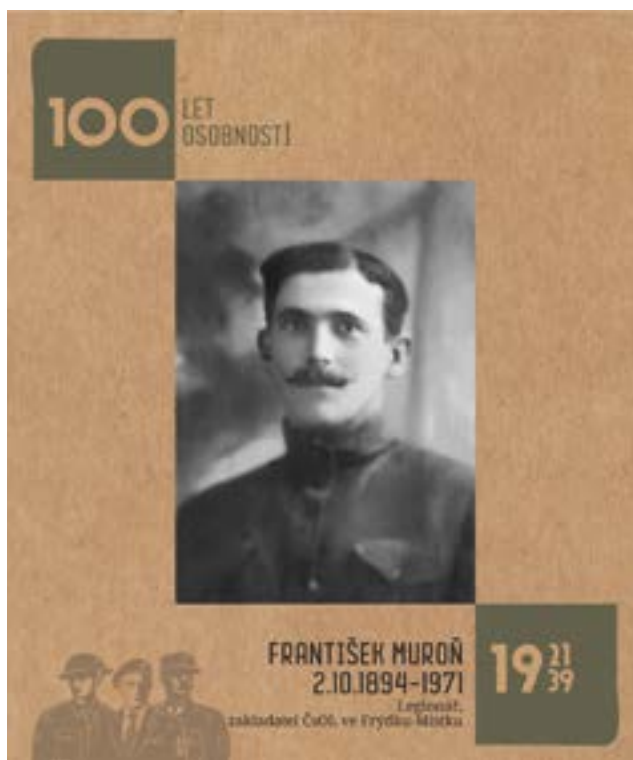
Br. Kazimír Šitavanc naopak řekl, že „výtka, jakoby Sokoli nestáli za pres. Masarykem je nesprávná. Sokoli v prvé řadě ukázali při převratu svou lásku a věrnost republice a pres. Masarykovi. Ruští uprchlíci jsou v neštěstí, bídě. Ze stanoviska lidskosti se jim má pomáhat. I nám v zajetí Rusové pomáhali často a byli jsme přeče ‚Austriáci‘ jejich nepřátelé. Proto jsme povinni oplácet jim vděkem a pomocí.“

Na mimořádné Valné hromadě 9. října 1921 byl zvolen nový devítičlenný výbor „Místecké odbočky Čs. Obce Legionářské“. Zvoleni byli bratři Fiedler, Janča, Kulich, Žák, Vávra, Mojžíšek, Homich, Mucha a Šerek. Následně na výborové schůzi dne 24. října byly rozděleny funkce takto: předseda br. Alois Fiedler, místopředseda br. Karel Janča, jednatel br. Kulich, místojednatel br. Žák, pokladník br. František Vávra, knihovník br. Mojžíšek, zapisovatel br. Homich, revizor účtů br. Alois Mucha a revizor účtů br. Josef Šerka. Předsednictvo ČsOL v Praze žádalo o zaslání statistického seznamu členů jednoty, což bylo uloženo jednatelem br. Kulichovi.

Na výborové schůzi 22. března 1922 byla projednána účast na pohřbu a převozu padlých legionářů na Těšínsku, na výborové schůzi 25. dubna 1922 byla projednána finanční sbírka ve prospěch hladovějícího Ruska a na členské schůzi konané

Členská legitimace jednatele jednoty br. Františka Pochyly

dne 1. července 1922 byly vydány pokyny k účasti na pohřbu br. Čapka v Orlové a dále byli členové seznámeni se župním sjezdem, který byl zahájen br. předsedou ČsOL Josefem Patejdlem. Na členské schůzi konané 1. října 1922 byli za členy přijati br. mjr. Souček z Místku a br. Karel Badura z Paskova. Br. Arnošt Pořízka byl na členské schůzi 1. července 1922 z jednoty vyloučen. Důvodem bylo ignorování a neplnění legionářských povinností. Dne 7. ledna 1923 se konala Valná hromada, přítomno bylo 35 bratrů. Byla uskutečněna volba nového výboru ve složení: předseda br. Alois Fiedler, členi výboru bři. Rusín, Souček, Honych, Kulich, Vávra, Samoel, Mojžíšek a Šerek, náhradníci bři. Buk, Beránek a Bača, revizoři bři. Dostál a Pochyla, referent osvěty br. Dostál, pozemkový referent br. Volný, župní delegáti bři. Chovanec a Kramolis.

Dne 28. října 1924, u příležitosti 6. výročí vzniku Československé republiky, byl v Místku slavnostně odhalen Pomník padlým. Pomník, jehož autorem je sochař Jan Štursa, vznikl z popudu místního odboru Národní jednoty v Místku k uctění památky 157 padlých občanů v první světové válce. Sochy znázorňují pohřeb mrtvého vojína na frontě. Jan Štursa v tomto čtyřsošší zobrazil i naši, v zahraničí utvořenou armádu. Mimo českého domobrance jsou na pomníku naši legionáři – ruský, francouzský a italský.

Jednota čs. legionářů ve Frydku-Místku a okolí uspořádala dne 3. ledna 1925 v hotelu Silesia tzv. Přátelský večírek. Zisk z večírku byl rozdělen vdovám po padlých legionářích. Dne 8. ledna 1927 uspořádala ČsOL tzv. Legionářský vínek. Hudba byla zajištěna Pěším plukem čís. 8, „Slezským“. Výtěžek byl věnován dobročinným účelům.

ČsOL pomáhala dětem po padlých nebo zemřelých legionářích. V týdeníku Frýdecko-Místecký kraj z 8. ledna 1927 bylo uvedeno: „Upozorňují se matky zdejšího kraje, aby děti nemocné neb chabého zdraví, přihlásily do 15. ledna t.r. u předsednictva legionářské jednoty frýdecko-místecké. Pro tyto děti jsou zřízeny prázdninové osady v horských krajinách a také u moře. Nemajetné děti mohou s patřičným odůvodněním býti přijaty zdarma. Churaví legionáři a jejich manželky mohou býti za mírný honorář přijaty též na lázeňské léčení. Dospělí i děti, kteří na tyto

výhody reflektují, musejí vyplnit popisný list, který na požádání zašle leg. jednota frýdecko-místecká.“

Dne 23. ledna 1927 se uskutečnila ve Frýdku v pořadí již 7. valná hromada. Předsedou jednoty byl zvolen br. Augustin Schmid. Citujeme z týdeníku Frýdecko-místecký kraj ze dne 29. ledna 1927: „Z jednatele zprávy, kterou podal br. Luňák, vidno, že jednota vykazuje za minulý rok značnou práci. V jednotě konaly se přednášky, jako: o zahraniční činnosti pana presidenta republiky, o J. A. Komenském, o Fr. Palackém, o A. Jiráskovi a o 10. výročí vzniku italských legií. Kromě toho pořádala v Místku legionářskou výstavu, která upoutala svými zajímavostmi pozornost mnohých návštěvníků. Konala 9 členských a 3 výborové schůze. Jednota má dosti obsáhlou leg. knihovnu, vymáhá churavým bratrům za nižší poplatek pobyt v lázních, stipendia pro chudé žáky a podporuje podle finančních poměrů vdovy po padlých legionářích. Jednota odsuzuje jak levičácké tak pravičácké směry a jde svým vytčeným cílem, řídíc se Washingtonskou deklarací, zdárně vpřed. Letošního roku účastní se 12. června „Dne legií“ v Moravské Ostravě, který bude pořádán na oslavu výročí bitvy u Zborova. Zároveň vypraví několik bratrů na Národní pouť ve dnech 1. a 2. července do Zborova. Zájemníci, tj. i nelegionáři, kteří se hodlají zájezdu do Zborova účastnit, přihlaste se nejpozději do 1. února t.r. buď u jednatele V. Kusína, nebo u předsedy A. Schmidy. Na pozdější přihlášky nebude brán zřetel.“

Ze 30. let 20. století se podařilo dohledat ve SOKA Frýdek–Místek pouze členský průkaz jednatele frýdecko-místecké jednoty br. Václava Švece. V poválečném období byla v roce 1945 obnovena činnost Jednoty ČsOL Frýdek–Místek, avšak jen do roku 1948.

V roce 1992 došlo k úplnému obnovení činnosti Jednoty ČsOL ve Frýdku–Místku,

jednota organizovala 85 členů. Hlavní zásluhu na tom měl válečný veterán druhé světové války br. Adolf Kaleta z Hrádku, který vykonával funkci předsedy jednoty až do roku 2012. Výbor jednoty pracoval ve složení: předseda br. Adolf Kaleta, místopředseda br. Josef Křístek, jednatel br. Václav Petras, pokladník br. Karel Zmija, členové výboru br. Josef Liška a Vasil Coka. Po odchodu br. Vasila Coky do Příbora byl výbor v roce 2008 doplněn br. Petrem Majerem.

Br. Adolf Kaleta měl hlavní zásluhu na tom, že jednota byla akceschopná, sdružovala 50 členů, kteří se aktivně účastnili všech plánovaných akcí v okrese Frýdek–Místek. Br. Adolf Kaleta zároveň pracoval na Ústředí ČsOL v Praze, kde se v letech 1995–2002 podílel na tvorbě novel zákonů za ČsOL. V okrese Frýdek–Místek navázal a rozvíjel spolupráci s místními orgány samosprávy, společně s dalšími členy, druhoválečnými veterány uskutečnil nesčetné množství přednášek ve školách, každoročních zájezdů na opevnění v Darkovičkách a do Národního památníku II. světové války v Hrabyni apod.

Od roku 2013 vykonává funkci předsedy Jednoty ČsOL ve Frýdku–Místku br. plk. v. v. Petr Majer z Bystřice nad Olší. Od roku 1992 byl členem Jednoty ČsOL v Praze 6, po odchodu do důchodu se stal v roce 2008 členem jednoty Frýdek–Místek. V červnu 2011 byl zvolen do Republikového výboru ČsOL a zároveň pracoval ve funkci místopředsedy historicko-dokumentační komise. V roce 2019 byl opět zvolen do Republikového výboru ČsOL. V roce 2001 mu bylo uděleno ve Warringtonu (Velká Británie) čestné členství v ČsOL v zahraničí – jednotě Cholmondeley.

Jednota má celkem 51 členů (stav k 1. dubnu 2021). Výbor jednoty pracuje v tomto složení: předseda br. Petr Majer, místopředseda br. Ladislav Olšar, jednatel br. Ján Matuška, pokladník br. Jaroslav Šimon, člen výboru br. Václav Šajch a revizor br. Martin Benek.

V činnosti jednoty se začala psát nová kapitola. Byl založen Památník legionářů na hoře Polední v Bystřici nad Olší, kde byl instalován obelisk generálu Josefu Šnejdárkovi, vybudována Mohyla české státnosti, uloženy památné kameny významným osobnostem a zároveň byla založena nová tradice tzv. Legionářského marše. V roce 2021 se uskutečnil již 9. ročník, jenž byl věnován 100. výročí vzniku ČsOL.

Členové jednoty se aktivně účastní akcí jak z plánu činnosti jednoty na kalendářní rok, tak ostatních akcí pořádaných obcemi a městy na Těšínsku. Velká pozornost je věnována přednáškové činnosti nejen ve školách, v rámci projektu Příběhy bezpráví, ale také v tzv. Historicko-regionálních večerech v třínečné knihovně, v knihovně ve Frýdku–Místku, v Bystřici, v Nýdku, v Jablunkově, v Muzeu Těšínska, v Českém Těšíně v kavárně AVION apod. S vedením statutárního města Frýdek–Místek se každoročně 14. a 15. března scházíme u pomníku obránců Czajánkových kasáren v Místku, abychom se poklonili památce hrdinů, kteří se zbraní v ruce naplnili slova vojenské přísahy při obraně vlasti. Letošní pietní vzpomínka na obránce Czajánkových kasáren v Místku se uskutečnila jinak než v předchozích letech. Členové jednoty a představitelé města si bojové vystoupení příslušníků 8. pěšího pluku Slezského proti německým okupantům, od kterého uplynulo 82 let, připomněli

Renovovaný hrob Leopolda Šťastného

Předseda jednoty br. Petr Majer u Mohyly české státnosti v Památníku legionářů na hoře Polední

v pondělí 15. března 2021 individuálně za dodržení všech protiepidemiologických opatření v nouzovém stavu.

Věnce jsou kladeny u příležitosti osvobození naší vlasti, u pamětních desek z obou světových válek od Frýdku-Místku přes Český Těšín, Třinec a Jablunkov. Stalo se tradicí, že se jednota ČsOL podílí na těchto akcích společně s orgány obcí a měst na Těšínsku.

Nezastupitelné místo v činnosti zaujímá badatelská a publikační činnost. Od roku 2010 vyšly publikace v edici nazvané „Velikost každého národa spočívá v tom, jak uctívá památku svých hrdinů.“ Za úspěch považujeme to, že se podařilo navrhnout městu Jablunkov, aby udělilo čestné občanství pilotu RAF plk. in memoriam Antonínu Velebnovskému, který položil život v Bitvě o Británii v roce 1941, a městu Třinec plk. in memoriam Arnošta Steinera, nositele sedmi válečných křížů 1939, které obdržel v bojích na východní frontě v rámci 1. čs. armádního sboru a dozorce finanční stráže Rudolfa Josieka, který byl zavražděn 28. září 1938 henleinovci.

Podařilo se také, ve spolupráci s Muzeem Těšínska, vyhledat celkem 841 čs. legionářů, narozených na území někdejšího Těšínského knížectví. Do publikace Na perutích RAF jsme vyhledali celkem 81 příslušníků čs. perutí RAF.

V badatelské práci považujeme za největší úspěch zpracování podrobného životopisu poslední oběti tzv. sedmidenní války, vojína Klementa Štastného, člena delimitační komise, který byl zavražděn polskými bojovníky 11. listopadu 1920 na hoře Čantoryji v Nýdku. Na místě jeho tragického úmrtí jsme umístili železný kříž. Ocenili jsme udělení Záslužného kříže ministra obrany ČR, které vojín Klement Štastný obdržel in memoriam v roce 2018. Nalezli jsme jeho hrob v Bohumíně,

Památník legionářů – obelisk generála Josefa Šnejdárka

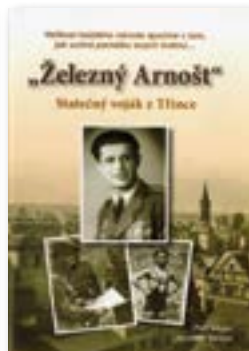
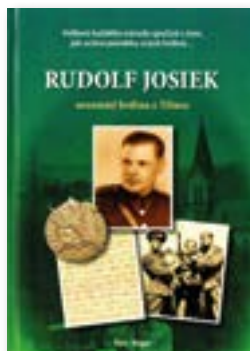
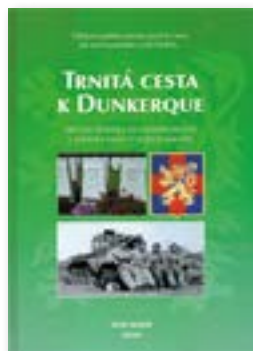
který byl na náklady jeho vnuka Leopolda Štastného a města Bohumín v roce 2020 renovován.

Každoročně se členové jednoty Frýdek-Místek účastní vzpomínkových akcí, v květnu, u příležitosti osvobození naší vlasti v roce 1945, tomu tak je na centrálním hřbitově ve Frýdku-Místku, Frýdlantu nad Ostravicí, v Třinci, Českém Těšíně, Jablunkově a v dalších obcích na Těšínsku.

Zásluhou místopředsedy jednoty br. Ladislava Olšara byla na budově čp. 500 v Bystřici nad Olší instalována v roce 2014 pamětní deska MUDr. Jaroslavu Míčkovci a Janu Heczkovci, kteří byli zákeřně zavražděni gestapem 25. března 1945.

V posledních letech bylo v Bystřici organizováno v rámci projektu Péče ČsOL o válečné veterány několik setkání s válečnými veterány a u příležitosti životních jubileí jsou naši členové každoročně navštěvováni.

Lze například uvést setkání s válečnými veterány 25. září 2020, které se uskutečnilo v Bystřici nad Olší. Sešli se zde druhováleční i novodobí váleční veteráni, členové Jednoty ČsOL Frýdek-Místek a řada významných hostů. Těm druhoválečným byly předány Pamětní medaile ČsOL III. stupně za zásluhy o obnovu a šíření legionářských tradic a u příležitosti 75. výročí ukončení druhé světové války. Přítomni byli br. Pavel Rusz z Bystřice, který byl v letech 1941–1945 členem partyzánské skupiny Nad Olzou, která působila na Třinecku a Jablunkovsku, dále také br. Florián Strzelec z Karviné, příslušník Československé samostatné obrněné brigády ve Velké Británii, který se účastnil bojů u Dunkerque od září 1944 do 9. května 1945. ■

Slavnostní průvody městem (zde hodonínskou Národní třídou) patřily k mnoha akcím pořádaným hodonínskými legionáři (v čele předseda jednoty Emil Pouchlý)

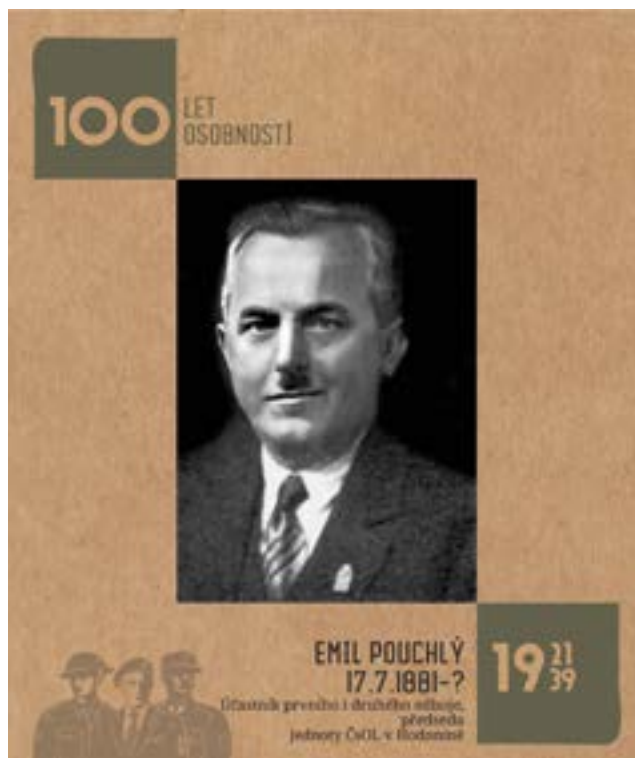
Jednota ČsOL v Hodoníně

br. Lukáš Lexa
předseda jednoty

Počátky spolkové činnosti čs. legionářů v Hodoníně sahají do roku 1919. Již 21. září 1919 se v Hodoníně utvořila „místní organizace demobilizovaných legionářů“ pro legionáře z celého hodonínského okresu. Předsedou byl zvolen šikovatel ruských legií Josef Holomčík (nar. 21. listopadu 1880 v Hodoníně) a důvěrníkem František Král. Jednalo se o ryze praktické uskupení, které mělo demobilizovaným legionářům udílet rady, zprostředkovávat zaměstnání či úvěry a starat se o pozůstalé po legionářích. Koncem roku 1919 se působnost organizace rozšířila i na západní Slovensko.

První měsíce po návratu do vlasti přinesly legionářům mnohá zklamání. Hodonínští legionáři pokládali za svou povinnost vyjádřit znepokojení nad nastalou vnitropolitickou situací. Proto uspořádali 22. února 1920 v sále hotelu Evropa veřejnou schůzi na téma „Ozdravení poměrů v republice“. Jejich obavy se naplnily propuknutím levicových bouří v Hodoníně v době prosincové stávky v roce 1920. V následujícím roce se již hodonínská organizace plně začlenila do struktury vznikající Československé obce legionářské. Hodonínská jednota se profilovala jako apolitický veteránsko-podpůrný spolek. Úzce spolupracovala s Družinou československých válečných poškozců. Své politické ambice projevovali legionáři v rámci politických stran. Přestože se i mezi legionáři projevil názorové různice a někteří jedinci se odštěpili, jádro jednoty zůstalo pevné.

V meziválečném období se v čele hodonínské jednoty vystřídal tři předsedové. Prvním byl již zmíněný Josef Holomčík, kterého záhy vystřídal H. Salanský. V roce 1923 se předsednického postu ujal velmi agilní šikovatel ruských legií Emil Pouchlý (nar. 18. srpna 1881 ve Šlapanicích). Mezi základní úkoly jednoty patřilo zabezpečení strádajících rodin a sirotků po legionářích, udržování paměti na padlé spolubojovníky a prezentace myšlenek svobody, rovnosti a bratrství uplatňovaných v legionářském hnutí od jeho počátků. Členové jednoty uspořádali několik materiálních sbírek na podporu pozůstalých po legionářích. Shromážděné finance se pohybovaly kolem 50 000 korun.

Činnost jednoty byla zaměřená také vně – její členové pořádali četná pietní shromáždění pro širokou veřejnost. Vedle tradičních oslav vzniku Československa 28. října, narozenin

Památník T. G. Masaryka zbudovaný péčí Československé obce legionářské v Hodoníně

TGM 7. března a vojenských svátků, se 26. července 1924 uskutečnila pietní připomínka 10 let od vyhlášení světové války a totéž se opakovalo o deset let později 29. července 1934. V neděli 25. června 1933 uspořádali legionáři se zástupci města Hodonína a dalších organizací manifestaci na obranu republiky. V závěru první republiky se pak jednalo především o tzv. branné srazy, kde měla být utužena nejen kondice veteránů, ale také vlastenecké cítění obyvatelstva a v neposlední řadě se měli všichni seznámit s nejnovějšími zbraněmi a aspekty války.

K příležitosti 10. výročí vzniku ČSR hodlali hodonínští legionáři věnovat čs. jezdeckému pluku č. 7 dislokovanému v Hodoníně stříbrnou trubku. Zároveň vyzvali město Hodonín, aby věnovalo pluku standartu. Kvůli váhavosti městské rady však ke společnému slavnostnímu předání došlo až 8. června 1930, tři měsíce po čestném pojmenování pluku na čs. jezdecký pluk č. 7 „T. G. Masaryka“ (stalo se tak 7. března 1930 u příležitosti 80. narozenin prezidenta). K dalším iniciativám patřilo vytvoření důstojného místa paměti, kde by se mohli legionáři setkávat a připomínat padlé i přeživší aktivní účastníky prvního odboje, v jehož čele stanul hodonínský rodák T. G. Masaryk. Již v roce 1922 se podařilo na budově školy v místě, kde stával Masarykův rodný domek, umístit pamětní desku. Nebylo sporu o tom, že ústřední postavou památníku se má stát právě osoba T. G. Masaryka.

Na schůzi výboru hodonínské jednoty 5. října 1925 navrhl předseda jednoty Pouchlý vybudovat památník T. G. Masaryka a československých legionářů. Dne 9. února 1926 se tak zvolením pomníkového výboru začal realizovat největší projekt v dějinách hodonínské jednoty. Pomníkový výbor pro stavbu monumentu vybral bezmála 400 000 korun a 28. října 1928 k desetiletému výročí trvání republiky došlo k položení základního kamene. Památník zhotovil akademický sochař, někdejší svobodník ruských legií, Alois Bučánek (nar. 7. září 1897 v Mladoticích). Instalace započala 10. července 1931 a slavnostní odhalení pomníku se uskutečnilo 28. září 1931 za účasti široké veřejnosti. Mezi významné hosty patřili poslanci Dérer, Markovič a David. V následujících letech se zde konala manifestáční shromáždění legionářů u příležitosti výročí vzniku Československa, bitvy u Zborova či oslavy narozenin T. G. Masaryka.

Pozdější osud pomníku zrcadlí i osud jednoty a celé organizace. Legionáři se v krizových letech 1937 a 1938 aktivně zapojili do přípravy obyvatel regionu k obraně státu. Jejich

Sestra Jaromíra Hašková u pomníku T. G. Masaryka ve Strážnici

snaha sice nemohla dojít plného naplnění, ale posilování vlasteneckého cítění a apolitické soudržnosti národa vyústila v letech druhé světové války. Řada legionářů se zapojila do druhého odboje, za což někteří zaplatili životy, jiní tvrdou nacistickou perzekucí. Po skončení války došlo ke krátkému

Členové jednoty u pomníku T. G. Masaryka v Hodoníně s originálním praporem jednoty v roce 2012 (druhý zleva Martin Žižlavský, uprostřed Lukáš Lexa)

obnovení činnosti jednoty, aby byla posléze začleněna do svazu protifašistických bojovníků. Podobně jako legionáři i jejich památník vadil nejen nacistům, ale též komunistům, kteří jej neváhali zlikvidovat.

Čtyřicet let vlády komunistické strany (s výjimkou let 1968 a 1969) přineslo systematické pošlapávání demokratických principů a prvorepublikových tradic, včetně legionářských. Zásadní zvrat přinesla tzv. sametová revoluce. Po roce 1989 se hodonínská jednota obnovila vyčleněním z někdejšího svazu protifašistických bojovníků. Došlo také k obnově pomníku T. G. Masaryka, avšak přilehlý památník legionářům byl obnoven pouze zčásti. S postupným odchodem posledních legionářů, stárnutím a umíráním účastníků druhého odboje ustávala i činnost jednoty. Ta přestala fungovat po smrti předsedy Jana Címy.

Impulz k obnovení činnosti hodonínské jednoty vzešel v roce 2011 z řad členů Klubu vojenské historie Slovácko (v té době pod názvem 19. prapor Stráže obrany státu Hodonín, o. s.). Tito 30. listopadu 2011 na ustavující členské schůzi hodonínskou jednotu obnovili. Předsedou zvolili Martina Žižlavského. Ihned začali vyvíjet aktivity v regionu i na celorepublikové úrovni. Podařilo se jim kontaktovat některé z bývalých členů jednoty z 90. let a propojit tak aktivitu mladších členů s historickou pamětí a vědomostmi starších bratrů a sester. Zkušenější členové jednoty Mladá Boleslav, Hradec Králové a Praha 3 jim ochotně poradili a pomohli se zakoupením legionářských stejnokrojů, výstroje a výzbroje.

V roce 2015 se postu předsedy jednoty ujal Lukáš Lexa ze Strážnice. Právě v tomto městě lidových tradic se uskutečnila celá řada akcí a povedlo se navázat úzkou spolupráci s tamějším Národním ústavem lidové kultury a Městským muzeem. Hodonínská jednota tak směle navazuje i na činnost okresní jednoty Čs. obce legionářské ve Strážnici založené v roce 1922. Ze Strážnice se přihlásilo do řad hodonínské jednoty také několik potomků legionářů. Členové jednoty s úctou vzpomínají na vlastenecký zápal sestry Jaromíry Haškové, dcery legionáře Františka Tomeška, která jako vůdčí osobnost T. J. Sokol Strážnice dlouhá léta organizovala pietní shromáždění u sochy T. G. Masaryka.

Přednáška pro Základní školu v Kuželově v říjnu 2012

Činnost hodonínské jednoty byla v uplynulých deseti letech vskutku bohatá. Členové jednoty se pravidelně setkávají u pomníků T. G. Masaryka a legionářů v Hodoníně a Strážnici u příležitosti vzniku Československa, narození a úmrtí TGM. Značná pozornost je věnována také práci s mládeží. Členové jednoty uspořádali řadu přednášek a besed pro děti školního věku. Zapojili se i do organizace doprovodných programů dětských dnů. Věnují se také badatelské a sběratelské činnosti a podíleli se nebo přímo zorganizovali několik výstav v regionu. Vyzvednout lze vlastní počiny: Život za První republiky (Strážnice 2013), T. G. Masaryk a armáda (Strážnice 2013), Krev legionáře (Kyjov 2016), Bitva u Zborova a čs. legionáři v Rusku (Strážnice 2017), Strážnice v éře první republiky (Strážnice 2018). Jako připomínku obránců hranic z roku 1938 uspořádali 20. prosince 2014 na střešnici v Břeclavi- Poštorné Memoriál pplk. Josefa Malce a příslušníků 19. praporu Stráže obrany státu.

Ulicemi Hodonína se po řadě let při slavnostních lampionových průvodech na oslavu vzniku Československa opět prochází legionáři (respektive jejich potomci v historických stejnokrojích)

Nástup čs. jednotek v rámci Vojenského dne 2019 ve skanzenu ve Strážnici

Mezi akce s největším diváckým ohlasem a potenciálem prezentace našich vojenských dějin patří rekonstrukce historických bitev. Stěžejní se v tomto ohledu pro hodonínskou jednotu stala úzká spolupráce se skanzenem ve Strážnici, kde její členové zorganizovali již třináct bojových ukázek v rámci sedmi ročníků akce „Vojenský den“. V roce 2018 do Strážnice zavítal i Legiovlak a akce se povedlo propagačně propojit. Strážnický skanzen poskytl unikátní zázemí také pro focení snímků do fotopříběhu Zborov 1917. Nadto jednotka uspořádala v roce 2015 bojovou ukázkou „Západní fronta a čs. legionáři“, kdy se čs. legionáři z Francie utkali s německou armádou poblíž hodonínského zámku – sídla Masarykova muzea v Hodoníně.

Jedním z projektů hodonínské jednoty se stala připomínka vojáků Slovácké brigády. Tato dobrovolnická jednotka, vzniklá v listopadu 1918 z dobrovolníků a vojáků někdejší rakousko-uherské armády, bránila územní celistvost nově vzniklého Československa před návratem před návratem čs. zahraničních vojsk – legií. Vedle prezentace na facebooku se podařilo uspořádat výstavu Slovácká brigáda – Obrana hranic Československa 1918–1919 ve Státním okresním archivu Břeclav se sídlem v Mikulově, několik přednášek a příspěvků na konferencích. Projekt Legie 100 podpořil úsilí očistit jména vojáků Slovácké brigády od lží a polopravd šířených komunistickými historiky a periodiky vydáním skládací brožurky o historii této jednotky a jejích osobnostech. Pomyslným vyvrcholením oslav 100. výročí vzniku Československa se pro hodonínskou jednotu stala rekonstrukce přísahy Slovácké brigády, která se uskutečnila 17. listopadu 2018 na Masarykově náměstí před hodonínskou radnicí.

Členové hodonínské jednoty by závěrem rádi poděkovali všem spolupracovníkům z ústředí a dalších jednot Čs. obce legionářské, spřátelených klubů vojenské historie a dalších organizací (Sokol, Junák – český skaut, Orel, Národní ústav

lidové kultury ve Strážnici, Městské muzeum ve Strážnici, Masarykovo muzeum v Hodoníně, Regionální muzeum v Kyjově, Regionální muzeum v Mikulově, Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově či Technické muzeum v Brně). Právě díky kooperaci s členy a pracovníky výše zmíněných organizací se jim otevřely možnosti prezentace legionářského odkazu široké veřejnosti a v neposlední řadě navázali nová pevná přátelství. Těší se, až skončí doba zákazů a budou se moci znovu pravidelně setkávat na vojensko-historických akcích. Ani v současné nelehké pandemické době nezhálí a v letošním roce plánují realizaci vojenského dne ve Strážnici a bojové ukázky „Na pomoc Slovensku 1918“ v hodonínských kasárnách. ■

Rekonstrukce přísahy Slovácké brigády 17. listopadu 2018 v Hodoníně

Pietní akt v Hostěradicích v roce 2017

Jednota ČsOL v Hostěradicích

br. František Skřivánek
předseda jednoty

Obnovená jednota ČsOL v Hostěradicích začala vyvíjet svou činnost v roce 2017 poté, co dřívější činnost této jednoty v minulosti ustala po úmrtí br. Radomíra Horáka. K obnovení činnosti se přičinil JUDr. Jan Kux, který se 10. ledna 2017 zúčastnil výroční schůze ČSBS Znojmo v Hostěradicích. Na této schůzi vyzval dosavadní členy ČsOL a zájemce o členství, aby se po schůzi shromáždili ve vedlejší salonku ke schůzi ČsOL. Zájem o členství projevil 12 přítomných. Členská schůze ve složení 11 dosavadních členů ČsOL na této schůzi, které předsedal JUDr. Jan Kux, zvolila nový výbor ve složení: předseda br. František Skřivánek, místopředsedkyně ses. Vratislava Skřivánková, tajemnice ses. Jiřina Brožová, hospodářka ses. Zdeňka Sobotková, revizorka ses. Miroslava Ptáčková a členka výboru ses. Blažena Králová.

Činnost v roce 2017 byla zaměřena na účast na pietních akcích pořádaných k významným státním svátkům pořádaným ve Znojmě, Hostěradicích a Jiřicích u Miroslavi. Aktivně jsme se podíleli na organizaci sportovního dne žáků Základních škol Hostěradice a Jiřice u Miroslavi a organizaci společenského setkání u příležitosti založení Partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova v Jiřicích u Miroslavi. V témže roce jsme se zúčastnili výstavy pořádané Jihomoravským muzeem ve Znojmě, k 100. výročí ukončení první světové války, pod názvem „Kořeny poznání“.

V termínu od 3. do 8. října zhlédli naši členové a široká veřejnost výstavu v Legiovsku na nádraží ve Znojmě. Propagace byla zajištěna prostřednictvím médií, regionálním tiskem a pozváním členů ČsOL

U pamětní desky generála Jiřího Jaroše
dne 8. května 2020

a ČSBS. Dne 19. prosince 2017 se konalo slavnostní odhalení pamětní desky Janu Kubišovi. Studenti Znojmského gymnázia Dr. Jana Polesného zorganizovali sbírku, na kterou naši členové přispěli.

Následná přednáška PhDr. Eduarda Stehlíka o Janu Kubišovi i možná koupě nově vydané knihy byla příjemným zakončením slavnostního odpoledne.

V květnu 2018 se členové organizace zúčastnili pietního aktu v Terezíně. K 100. výročí založení republiky jsme dovezli z Prahy putovní výstavu. Zabezpečili jsme její vystavení ve Znojmě, Hostěradicích, Jiřicích u Miroslavi a v Miroslavi. K tomuto výročí jsme vysadili lípy republiky v Jiřicích u Miroslavi a ve Znojmě. Zúčastnili jsme se pietních aktů pořádaných městem Znojmem, obcemi Hostěradice a Jiřice u Miroslavi. Aktivně jsme se podíleli na organizaci sportovního dne žáků

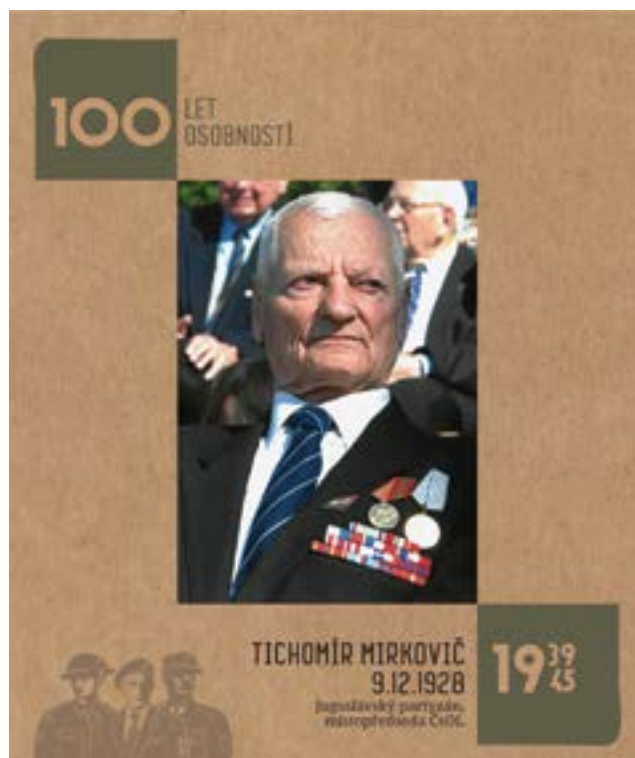

Sportovní den na Základní škole v Jiřicích u Miroslavi v roce 2018

Základních škol Hostěradice a Jiřice u Miroslavi a organizaci společenského setkání u příležitosti založení Partyzánské brigády J. Žižky z Trocnova v Hostěradicích.

Na členská schůzi konané 29. března 2019 byl zvolen nový výbor jednoty ve složení: předseda br. František Skřivánek, místopředseda br. Václav Alexa, tajemnice ses. Jiřina Brožová, hospodářka ses. Zdeňka Sobotková, revizor br. Oldřich Hušek a členka výboru ses. Vratislava Skřivánková. Další členská schůze 2. srpna 2019 zvolila delegáta a náhradníka na Řádný sněm ČsOL, který se konal 28. září 2019 v Praze.

Kromě účasti na všech pietních aktech k významným svátkům se členové jednoty aktivně podíleli na organizaci společenského setkání při příležitosti 76. výročí založení Partyzánské brigády J. Žižky z Trocnova, konaného v Hostěradicích, a na pořádání sportovního dne dětí Základních

škol Hostěradice a Jiřice u Miroslavi, konaného v Jiřicích u Miroslavi.

Ve dnech 25.–28. října 2019 jsme spolu s velvyslankyní v České republice J. E. Lilianou Pancirov přivítali chorvatskou delegaci z Daruvaru. Třídenní náročný program probíhal ve Znojmě, Hostěradicích a Jiřicích u Miroslavi.

Rok 2020 byl poznamenán pandemickou situací nemoci covid-19. Za dodržení všech protiepidemických opatření členové jednoty položili kytice k hrobům a pomníkům při příležitosti Dne osvobození, Dne státnosti a Dne válečných veteránů. Ostatní plánované akce byly zrušeny. ■

Ze Dne vítězství v roce 2018

br. Radek Vorel
předseda jednoty

Jednota ČsOL v Hradci Králové

Samotnému vzniku Jednoty ČsOL v Hradci Králové předcházelo několik zásadních událostí. Již v prosinci 1918 se v Hradci Králové ustanovil „Komitét pro péči o pozůstalé po legionářích“, který prováděl sbírky na jejich podporu. První legionářskou jednotkou, která dorazila do Hradce Králové v lednu 1919, byla 9. rota 23. střeleckého pluku čs. legií z Francie. Postupně se pak do východních Čech vrátilo přes 2 400 legionářů ze všech front první světové války. Někteří z nich se ještě v roce 1919 zúčastnili bojů proti Polákům na Těšínsku a proti Maďarům na Slovensku. Po skončení popřevratové euforie si legionáři utvořili svoje první organizace, aby hájili jejich zájmy. V Hradci Králové působil Svaz čs. legionářů a Družina čs. legionářů. Do Hradce Králové také dorazil konečně v červnu 1920 4. čs. střelecký pluk „Prokopa Velikého“ čs. legií z Ruska, který po unifikaci s místním 18. pěším plukem bývalé rakousko-uherské armády, jehož historie sahala až do roku 1682, vytvořil Pěší pluk 4 „Prokopa Velikého“ a zůstal trvale v městě posádkou.

V lednu 1921 v Praze vznikla všelegionářská jednotná organizace Československá obec legionářská a v Hradci Králové byla 29. května na valné hromadě místních legionářských organizací založena Jednota ČsOL v Hradci Králové. Předsedou byl zvolen ruský legionář br. František Maryška, okresní soudce v Hradci Králové. Dalšími členy výboru jednoty byli zvoleni bři. Václav Ladislav Holý, obchodník s textilem a ruský legionář (popraven roku 1942 za heydrichiády v Pardubicích na Zámečku), Karel Tomášek, účetní nemocenské pokladny a ruský legionář, Ferdinand Valášek, krejčí a francouzský legionář, František Vejvoda, kloboučník a italský legionář, Josef Šeda, italský legionář, Josef Panenka, ruský legionář, mjr. Ivan Chalupa, velitel Pěšího pluku 4 v Hradci Králové v letech 1926–1932 a ruský legionář (popraven roku 1943 v Berlíně), Jaromír Enšpenger, ruský legionář, Josef Tichý, středoškolský učitel a italský legionář a Jan Mička, středoškolský učitel a italský legionář. Při svém vzniku měla jednota přes 300 členů a těšila se velké přízni a úctě královéhradeckých občanů.

Kromě výborových a členských schůzí jednota organizovala množství kulturních akcí a výročních oslav, které zastřešovala, a po založení podpůrného fondu jednoty do něj

z těchto akcí získávala prostředky. Podporovala nemajetné a nezaměstnané legionáře, a také sirotky a vdovy po legionářích, např. v roce 1931 měla v evidenci 12 vdov a 12 sirotek. K 1. lednu 1931 měla jednota 348 členů, z toho 257 ruských, 25 francouzských, 54 italských a 12 srbských legionářů. Z těch nejvýznamnějších akcí můžeme jmenovat zájezdy na bojiště u Zborova, do Itálie, do Francie a na Slovensko a do čs. pohraničí. Jednota organizovala nebo spoluorganizovala oslavy vzniku ČSR, narozeniny TGM, apod. Společně s královéhradeckou vojenskou posádkou připravovala Zborovské oslavy, oslavy 10. výročí manifestu čs. spisovatelů, oslavy bitvy u Bachmače, výročí vzniku italských legií, 10. výročí vzniku 4. čs. střeleckého pluku „Prokopa Velikého“ ruských legií. Příslušníci jednoty byli přítomni také uvítání čestných návštěvníků a hostů města Hradec Králové, jako např. francouzského maršála Ferdinanda Foché, který do města zavítal v roce 1923, ministra zahraničních věcí dr. Edvarda Beneše v roce 1924 a především T. G. Masaryka v letech 1926 a 1929.

Zástupci jednoty byli přítomni také při odhalování pomníků a památníků padlým v okolí města Hradce Králové a nakonec i při odhalování památníku padlým Hradečanům ve světové válce. Netypickým památníkem čs. legionářů padlých

Památní pohlednice s vyobrazením praporu Pěšího pluku 4 „Prokopa Velikého“

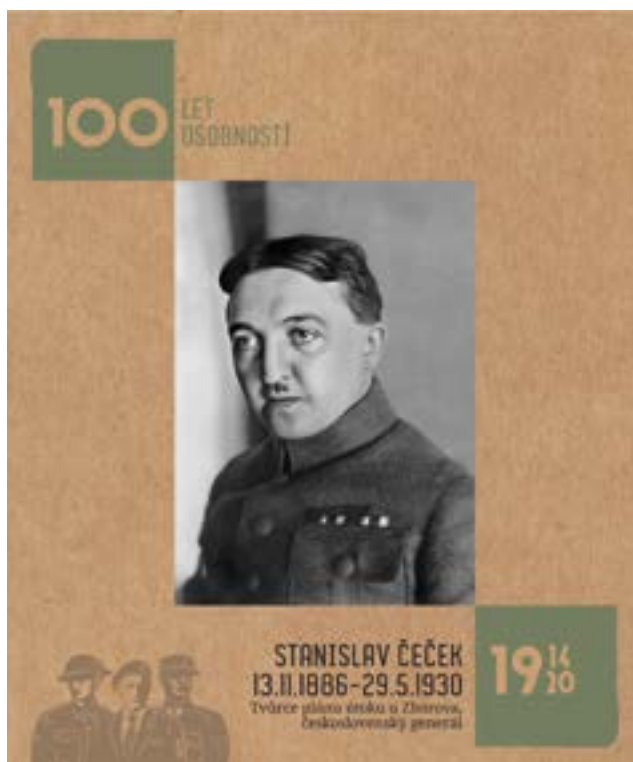
v Rusku je řeckokatolický kostel sv. Mikuláše Divotvorce, který byl do Jiráskových sadů v Hradci Králové převezen z východoslovenské Habury, odkud jej zakoupil dlouholetý královéhradecký starosta J. V. B. Pilnáček. V Hradci Králové byl kostel složen a dne 28. října 1935 slavnostně zpřístupněn.

Príslušníci jednoty se také pravidelně účastnili plukovních slavností Pěšího pluku 4 „Prokopa Velikého“. Jednou z největších akcí bylo v roce 1937 odhalení památníku padlým 4. střeleckého pluku Prokopa Velikého a por. Gayera, ke kterému došlo při 20. výročí slavné vítězné bitvy u Lipjag. Slavnostní odhalení pomníku provedl zemský vojenský velitel arm. gen. S. Vojcechovský. Zborovské oslavy k 20. výročí této slavné bitvy zahájilo již 27. června členstvo jednoty spolu s královéhradeckým sokolstvem odhalením pomníku padlým v boji za svobodu 1914–1918 na Eliščině nábřeží u královéhradecké Sokolovny. Do útroby pomníku byla uložena prst' z bojišť legií v Rusku, Francii a Itálii. Významná byla i spolupráce jednoty a místního muzea v Hradci Králové, kde proběhlo několik vydařených výstav z historie a bojů čs. legií. Jistou výhodou bylo i to, že ředitelem Památníku odboje v Praze byl Hradečan, spisovatel a ruský legionář Rudolf Medek, a také, že v Hradci Králové působil ruský legionář, malíř Jindřich Vlček.

Určitá část legionářů nesouhlasila s postoji ČsOL, odešla z této organizace a pod vedením Rudolfa Medka založila v roce 1925 v Praze Nezávislou jednotu Československých legionářů. V Hradci Králové založili odbočku NJČSL 10. ledna 1926, z hradecké jednoty do ní přešlo 21 legionářů. S královéhradeckou jednotou spolupracovala místní odbočka NJČSL, neboť společně spravovali fond na podporu nezaměstnaných a sociálně slabých legionářů, sirotků a vdov po legionářích.

Hradec Králové byl také sídlem župního výboru ČsOL, který v roce 1931 spravoval 25 jednot s 2150 členy a pořádal župní konference i sjezdy župy, a to i v okrajových pohraničních částech okresu, aby podpořil místní jednoty v jejich práci a v úsilí na obranu republiky v době jejího ohrožení (v Jaroměři, Trutnově, Dvoře Králové nad Labem, Náchodě, Hořicích, Hronově, Kostelci nad Ohří a v Červeném Kostelci). Královéhradecká župa ČsOL také spravovala Masarykův jubilejní podpůrný legionářský fond, ze kterého podporovala nemocné a nezaměstnané legionáře a jejich rodiny.

V rámci královéhradecké župy ČsOL působilo i mnoho profesních zájmových skupin, jako legionáři řezníci-uzenáři, legionáři-železničáři, legionáři-četníci a vojenští gázisté, legionáři-poštovní zaměstnanci, legionáři-živnostníci a obchodníci, legionáři-soukromí zaměstnanci apod.

Jako organizace podporující činnost a směřování ČsOL se v roce 1937 v Hradci Králové ustavila Obec přátel legionářů, jejíž zástupci se účastnili všech akcí pořádaných místní jednotou. Dále jednota spolupracovala se Sokolem, ke kterému měla samozřejmě nejbližší. Také spolupracovala s DTJ, Čs. Orlem a Junákem, kde byla vychovávána mládež v demokratickém a vlasteneckém duchu. Podporovala královéhradeckou jednotu sdružení Svazu národního osvobození. Mezi další spřátelené organizace patřila Čs. obec bývalých námořníků, účastníků národního odboje na Jadranu, Svaz italské domobrany, Čs. obec dobrovolníků 1918–19, Národní garda, Družina válečných poškozenců, Svaz čs. důstojnictva a Svaz čs. rotmistrů.

Po mnichovských událostech a rozbití ČSR královéhradecká jednota a další demokratické a vlastenecké spolky pomáhaly utečencům ze zabraného pohraničí. Krátce po okupaci zbytku republiky se jednota snažila zapojit do celorepublikového všelegionářského sdružení Národního sjednocení legionářského, ale němečtí okupanti se postarali o to, aby zničili

Snímek ze slavnostního připnutí stuhy na prapor Pěšího pluku 4 „Prokopa Velikého“

a zlikvidovali jakékoliv připomínky na ČSR. Nejprve byla zakázána činnost a 30. září 1939 došlo k rozpuštění královéhradecké jednoty a k zabavení jejího majetku včetně peněžní hotovosti i cenných papírů. Knihovna i všechny organizační písemnosti byly gestapem dílem ukradeny, dílem zničeny. Pro řadu legionářů to znamenalo pustit se znovu do boje za svobodu, opět odejít do zahraničí a mnoho z těch, co zůstali doma, se hned v prvních dnech okupace zapojilo do odbojové činnosti. V řadách Obrany národa, sokolského odboje, kolem paraskupiny Barium a dalších odbojových skupin působili nejen na Královéhradecku. V případě odhalení gestapem následovalo věznění, nebo smrt...

Za odbojovou činnost byli popraveni br. Václav Ladislav Holý a Oldřich Jelínek. V koncentračních táborech a věznicích bylo vězněno 28 bratří, z nichž 13 tam zahynulo. Byli to bratři J. Frischman, Vlad. Hrubý, Dr. Antonín Pokorný, Albín Sládek, Drahoš Sokol, Stan. Sembdner, Jar. Tlustý, Fr. Tužil, Fr. Vejvoda a Fr. Vrbata. Další dva bratři byli ubiti v žaláři gestapa v Hradci Králové. Přirozenou smrtí zemřelo během války 37 bratří.

Po osvobození a znovuobnovení Jednoty ČsOL v Hradci Králové byl na valné hromadě dne 2. července 1945 čestným předsedou jednoty zvolen dlouholetý meziválečný předseda br. František Maryška a novým předsedou zvolen br. Josef Sojka, odborný učitel prům. školy. Jednota se spolupodílela na odhalení pamětní desky svého druhu, ruského legionáře, starodružníka a účastníka II. odboje br. plk. Bohumila Šrámka v Hradci Králové-Svinarech. Největší akcí jednoty byla po oslavách 30. výročí bitvy u Zborova v září 1947 také oslava 30. výročí založení 4. čs. střeleckého pluku „Prokopa Velikého“, kdy na vojenské přehlídce v Hradci Králové pochodovalo na 700 legionářů a mezi čestnými hosty byli přítomni i Zdeněk Fierlinger a arm. gen. Bohumil Boček. Seznam členů jednoty k 1. září 1948 vykazoval celkem 903 členů, z toho bylo 328 legionářů ruských, 100 italských, 28 francouzských, 160 čs. dobrovolců z let 1918–1919, 38 čs. domobranců

z Itálie a 15 revolučních námořníků, 100 účastníků II. odboje a 134 pozůstalých a rodinných příslušníků.

Po komunistickém puči v únoru 1948 došlo k nucenému sjednocení odbojářských organizací v jednotnou celonárodní organizaci s názvem „Svaz bojovníků za svobodu“, později přejmenovanou na „Svaz protifašistických bojovníků“. Na to reagovalo množství členů tím, že ukončili činnost a dokonce 27 jich bylo vyloučeno, např. bratři: Josef Šeda, Jaroslav Bošina, V. Brabec, mjr. let. Svatopluk Janouch (po roce 1948 emigroval do Francie a pak do USA). Řada členů Jednoty ČsOL Hradec Králové byla perzekvována, někteří věznění anebo donuceni emigrovat, např. br. MUDr. Aurelius M. Štefan, příslušník 313. čs. perutě RAF, br. mjr. let. Oldřich Filip (za dramatických okolností uletěl 22. dubna 1949 i s několika dalšími bývalými piloty RAF a svými rodinami z letiště Vysokov u Náchoda do Anglie), br. plk. Bohumil Borecký, ruský legionář, důstojník ČSA a účastník II. odboje, byl zatčen příslušníky StB a předán orgánům NKVD a odvěčen do SSSR, kde byl odsouzen na 25 let v táboře Ozerlag na Sibiři, kde zemřel 14. října 1954.

Ke krátkému oživení zájmu o legionářskou otázku došlo v letech 1968–1970, kdy se ve Východočeském muzeu v Hradci Králové uskutečnila výstava „Historické roky republiky“, na které bylo shromážděno velké množství legionářských památek. A také se veliké pocty dočkal br. Jindřich Holeček, francouzský legionář, starodružník, který dostal povolení k cestě do Francie, kde obdržel od francouzské vlády u příležitosti 50. výročí konce první světové války Řád čestné legie.

Politický převrat v listopadu 1989 umožnil opětovné obnovení ČsOL. Dne 8. března 1990 vznikla na ÚV ČSBS čtyři sdružení: Sdružení zahraničních vojáků, Sdružení politických vězňů, Sdružení domácího odboje a Sdružení národního povstání. Sdružení zahraničních vojáků bylo dne 8. října 1991 přejmenováno na ČsOL. K obnovení Jednoty ČsOL v Hradci Králové došlo na ustavující schůzi 15. října 1991, kterou svolal br. Vasil Hlíba, účastník bojů v řadách čs. jednotek

Župní sjezd ČsOL v Hradci Králové dne 14. června 1931

na východní frontě za druhé světové války a člen předsednictva OV ČSBS. Na valné hromadě se sešlo 25 sester a bratrů.

Členská schůze konaná 23. dubna 1992 zvolila nové vedení jednoty: předseda br. Antonín Čámský a jednatel br. Robert Hladil. Dále vyhlásila jednotu jako ZO ČSBS celého okresu Hradec Králové a v důsledku tohoto usnesení došlo k prvnímu velkému přílivu členů do naší jednoty. V průběhu roku 1993 začali vstupovat do jednoty zejména pozůstalí po legionářích z první světové války a byl zvolen a rozšířen nový výbor jednoty. V té době se už začala připravovat výstava v Muzeu východních Čech v Hradci Králové „Za Svobodu. Českoslovenští legionáři v bojích první světové války“, na které se podílela i naše jednota. Slavnostní vernisáž se uskutečnila 28. září 1994 a celkově měla výstava velký úspěch v očích široké veřejnosti. Ve zprávě z výroční schůze jednoty ze dne 23. února 1994 se konstatuje, že jednota má 35 členů, z toho 27 mužů a 8 žen, zahraničních vojáků II. odboje bylo 25 (13 z východní armády, 12 ze západní armády), 5 pozůstalých manželek vojáků z druhé světové války a 5 pozůstalých po legionářích z první světové války. Jednota byla v té době stále nedílnou součástí ČSBS. V průběhu roku 1995 se Jednota ČsOL v Hradci Králové stala regionální jednotou ČsOL ve Východočeském kraji. Na valné hromadě 25. února 1995 byl zvolen předseda jednoty, br. Robert Hladil, mezi další aktivní členy naší jednoty patřili zejména br. Ladislav Holý, Eduard Picka a Jaroslav Šůla (který je stále čestným předsedou jednoty).

V dubnu 1995 vyšlo první číslo interního zpravodaje jednoty „Československý legionář“, který s přílohou „Osudy legionářů Královéhradecka 1914–18 a 1939–45“ vznikl z iniciativy br. L. Holého a nepravdivě vycházel až do roku 2017, kdy jej v podstatě nahradily informace jednak z Legionářského směru a též informace zveřejňované na facebooku naší jednoty. Také započala publikační činnost, díky které vyšlo už 15 titulů v rámci tzv. „Knihovničky“, kde jsou popsány životní příběhy legionářů I. a II. odboje a také bibliografie o čs. legionářích na Královéhradecku.

Členové jednoty se účastnili všech akcí pořádaných Ústředím ČsOL, např. celosvětového sjezdu dobrovolníků I. a II. zahraničního odboje v Praze 9. července 1994 a zájezdů na bojiště čs. legií. Již v létě 1992 se br. Vasil Hlíba zúčastnil zájezdu k bratrské mohyle padlých zborovských hrdinů v Kalinivce na Ukrajině. Určitým vyvrcholením aktivit obnovené královéhradecké jednoty v 90. letech bylo obnovení a rozšíření Památníku obětí bojů za svobodu a lidská práva 1914–18, který stával u Sokolovny na Eliščině nábřeží v Hradci Králové a byl zničen po roce 1939 německými okupanty. Jako obnovený památník Tří odbojů byl slavnostně odhalen 27. října 1998.

Na konci 90. let také do jednoty přišli první mladí členové, např. br. Pavel Kuthan, potomek legionářů z obou světových válek, který se natrvalo usadil v Hradci Králové, nyní je velitelem roty AZ při KVV HK. S ním přišlo do jednoty i několik dalších mladých členů, příznivců a sympatizantů ČsOL. Ti v následujícím období v rámci celorepublikového KVH „Českoslovenští úderníci“ tvořili neodmyslitelnou součást pietních aktů v Hradci Králové a okolí ve dnech státních svátků a dalších akcí ČsOL, ve svých historických uniformách příslušníků 1. úderného praporu 1917–1920 čs. legií v Rusku.

Ke dni 15. října 2001 měla regionální Jednota ČsOL v Hradci Králové 96 členů. Po roce 2000 se mladší členové naší jednoty účastnili řady bojových ukázek s tematikou čs. legií či osvobozeneckých bojů druhé světové války. V roce 2006 se jednota podílela na zdařilé výstavě o legionářích

v Nechanicích nebo na výstavě „Z historie královéhradeckých pěších pluků 1914–1938“ ve Východočeském muzeu v Hradci Králové. Do značné míry byla naše jednota personálně propojena například s Klubem přátel pplk. Karla Vašátky, který vznikl v červenci 2009, a v jehož čele stál br. Jiří Charfreitag, nynější předseda Jednoty ČsOL Praha 3 a vedoucí projektu Legiovlak. V roce 2010 byl odhalen na hřbitově na Pouchově v Hradci Králové pamětní nápis na hrobě generála F. Kryštofa, který byl prvním čs. legionářem. Místo jeho posledního odpočinku doslova vypátral br. V. Novotný.

V lednu 2013 přešlo z naší jednoty 8 členů, bydlištěm v Chrudimi a okolí, do znovuobnovené Jednoty ČsOL v Chrudimi. V říjnu 2013 byl na místo br. J. Šůly do čela jednoty zvolen br. Radek Vorel, který je předsedou doposud. V roce 2015 vyrazil na svou cestu Legiovlak, na kterém až doposud jako průvodci pracují z naší jednoty br. P. Čížek a P. Kohout. V roce 2017 se naši členové účastnili cyklu akcí pořádaných Ústředím ČsOL upomínajících na 100. výročí bitvy u Zborova a 75. výročí operace Anthropoid. Vyvrcholením mnoha akcí

Členové královéhradecké jednoty v Hodkovicích v roce 1999

Členové královéhradecké jednoty v historických stejnokrojích na pietním aktu

ČsOL k připomenutí 100 let bojů první světové války a vzniku legionářských jednotek bylo v Hradci Králové obnovení a znovuodhalení Památníku padlých legionářů 4. střeleckého pluku Prokopa Velikého a por. Gayera u „Gayarových kasáren“ v Hradci Králové v červnu 2018.

Stoleté výročí naší republiky si také členové jednoty kromě mnoha přednášek, prezentací a pietních aktů připomněli zdařilou akcí v Hronově, s celodenním programem včetně přednášky a prezentací historických uniforem čs. legií a vojensko-historických spolků. U této příležitosti byly uloženy prsti z bojišť čs. legií do Památníku na legionářském hřbitově, který byl zrenovován z iniciativy našeho člena br. J. Pacholeho. Od roku 2018 pořádá jednota pietní jízdy věnované událostem roku 1938 v regionu východních Čech. V rámci této aktivity došlo roku 2020 k obnově a rekonstrukci hrobu vojína Daniela Bally, padlého v boji s nacistickými

vzbouřenci 22. září 1938, který spočinul na vojenském hřbitově v Josefově. Na stejné vlně se nesly akce ke 100. výročí bojů za celistvost naší republiky i v roce 2019, kdy se naši členové účastnili zájezdů ČsOL na Těšinsko a Slovensko a v Hradci Králové jsme si připomněli rekonstrukci jeho slavnostního příjezdu 100 let od první návštěvy prezidenta TGM v našem městě. Jednota též iniciovala cyklus akcí připomínajících 75. výročí působení paraskupiny Barium v Hradci Králové a okolí. V roce 2020 se jednota, zastoupená hlavně br. J. Hrubecým, podílela ve spolupráci s Archivem parlamentu ČR na výstavě „1920–2020: století čs. ústavnosti a demokratické armády“ v Muzeu východních Čech v Hradci Králové. Až pandemie covid-19, trvající už déle než rok, dočasně pozastavila naše veřejné aktivity.

Od znovuobnovení naší jednoty v roce 1991 odcházejí k nebeské armádě legionářů naši nejstarší členové, přímí účastníci a pamětníci bojů druhé světové války, i potomci a příbuzní legionářů. Na druhou stranu však do naší jednoty v posledních letech přicházejí novodobí váleční veteráni a mladí lidé se zájmem aktivně se podílet na udržování a prezentaci legionářských tradic a doplňují uvolněná místa, a tak se počet členů jednoty dlouhodobě pohybuje kolem čísla 55.

Lze konstatovat, že královéhradecká jednota ČsOL je v současné době v Hradci Králové i východních Čechách (též díky morálnímu a odbornému kreditu členů) respektovaným partnerem pro orgány státní správy, samosprávu či další vlastenecké organizace při pořádání četných pietních aktů, výstav, přednášek či oslav, při konzultacích historických souvislostí apod.

Ztotožňuji se s tím, co před lety u příležitosti 80. výročí vzniku naší jednoty napsali br. J. Šůla s E. Pickou. I letos při stoletém výročí tedy především děkuji všem sestřím a bratrům, kteří se v průběhu let podíleli a dosud podílejí na činnosti jednoty pro národ, stát a demokracii, ale hlavně přeji jednotě do dalších let hodně úspěchů a zejména hodně dalších mladých nadšenců a našich pokračovatelů, aby tradice legií nezahynuly, ale byly zachovány příštím generacím. ■

U příležitosti 100. výročí úmrtí Jana Gayera iniciovala ČsOL v Hradci Králové obnovu pomníku padlých příslušníků 4. čs. stř. pluku „Prokopa Velikého“, který byl slavnostně odhalen 10. června 2018

Jednota ČsOL v Chomutově

Jednota ČsOL v Chomutově byla založena 6. července 1924. V roce 1925 v ní bylo organizováno 79 legionářů. Jednota v tomto roce patřila pod Župu Duchcov, která se oddělila od Župy severočeské. Činnost jednoty byla přerušena okupací republiky. Po skončení druhé světové války byla Jednota ČsOL v Chomutově v roce 1945 obnovena a byl jí předán prapor, který byl za okupace uschován.

Prapor jednoty – rub

Prapor jednoty – líc

Chomutovští legionáři na sletu Sokolské župy Krušnohorské „Kukaňovy“ dne 21. června 1936

Činnost chomutovské jednoty byla opět obnovena 14. března 1992. Velkou zásluhu na tom mají br. Alexandr Monič, Alfred Ševčík, Václav Janoušek, Vladimír Mikeš a Viktor Kostůr, kteří pracovali ve výboru jednoty za předsednictví br. Ševčíka v letech 1992–1994. Členská základna v tomto období dosáhla celkem 67 členů.

Nelze nezpomenout dalších předsedů, kteří stáli v čele výboru jednoty: br. Jiří Ráža v letech 1995–1997; br. Vladimír Průšek v letech 1998–2000 a dosud nejdéle sloužící předseda jednoty br. Vladimír Licinberg 2001–2010. V roce 2005 čítala chomutovská jednota 133 členů, v roce 2017 již ale 78 členů.

V současné době je v jednotě zaregistrováno 84 členů. Jednotu vede výbor ve složení: předseda br. plk. Rostislav Lysoněk, jednatelka ses. Miloslava Šatrová, hospodářka ses.

Členové jednoty na chomutovském náměstí v roce 1947

U příležitosti městských oslav v roce 2016 dekoroval primátor města Jan Mareš prapor Jednoty ČsOL v Chomutově stuhou města

Bratři Vladimír Licinberg, dlouholetý předseda a funkcionář jednoty Chomutov (vlevo) a Miroslav Jančar, autor knihy „Legionáři Chomutovska a ti druzí“, v roce 2018

Jiřina Vyhlasová, revizní komise ve složení br. Jiří Kampf a ses. Olga Uchytlová, členové výboru br. Václav Dlouhý, br. Jiří Boček, ses. Vlasta Nedbálková, br. Vladimír Licinberg a ses. Naděžda Sochorová. ■

Se soutěží Battlefield jsme v roce 2018 zavítali rovněž do ostravských Vítkovic

Jednota ČsOL v Chrudimi

br. Michal Štorek
a br. František Bobek

Po skončení první světové války sehráli příslušníci našich legií, zejména z Itálie, Francie a Ruska, důležitou úlohu při konstituování nového státu. Po účasti v bojích na Slovensku a Těšínsku stáli spolu s příslušníky bývalých rakousko-uherských jednotek u zrodu československé armády. Někteří z nich se však do vlasti nevrátili. Jejich hroby jsou rozesety ve Francii, Itálii či na Sibiři.

Jednota ČsOL v Chrudimi existovala od roku 1921 po celé meziválečné období do roku 1938. Náležela do Pardubické župy ČsOL, která zpočátku nesla označení „Východočeská“. Župa byla ustavena župním sjezdem konaným ve Vysokém Mýtě 16. května 1921. Byla tvořena politickými okresy Chrudim, Lanškroun, Litomyšl, Pardubice a Vysoké Mýto. Rok po vzniku v roce 1922 byla župa tvořena 37 jednotami s 1700 členy. V roce 1924 se počet jednot ustálil na čísle 32. Župa Pardubice byla tvořena těmito jednotami: Albrechtice v Orlických horách, Bohdaneč, Bystré u Poličky, Čermná u Kyšperka, Česká Třebová, Hlinsko, Holice, Heřmanův Městec, Chocně, Choltice, Chrást u Chrudimě, Chroustovice, Chrudim (187), Kostelec u Heřmanova Městce, Lanškroun, Litomyšl, Luže (20), Moravany, Opatovice nad Labem, Pardubice, Polička, Proseč (35), Přelouč, Rohozná u Poličky, Sezemice u Pardubic, Skuteč (78), Svratka, Tuněchody u Chrudimi (28), Ústí nad Orlicí, Vrbatův Kostelec (10), Vysoké Mýto, Žamberk, Žumberk u Chrasti (31). V závorce jsou uvedeny zjištěné počty členů jednot v letech 1922–1923.

V roce 1925 župu tvořil župní výbor, okresní výbory sídlící v jednotlivých politických okresech a 35 jednot s 2 259 členy, v roce 1934 pak byla tvořena 30 jednotami s 1 771 členy. Minimálně jedenkrát ročně se musely konat okresní a župní konference. V celostátním Zastupitelstvu ČsOL měla župa dva zástupce v osobě předsedy župy a jednoho dalšího člena užšího výboru župy. Předsedy župy byli bři. Horák (první předseda župy), Vávra, Čermák, Kodet, Turina a Kalášek. Jednateli župy byli bři. Minařík, Píkl a Schmidt.

Pravidelnou akcí na Zámečku Pardubičky jsou Dny evropského dědictví

Za dobu své existence župa Pardubice uskutečnila celou řadu manifestačních župních sjezdů, pracovních župních sjezdů a župních konferencí. Zástupci župy a jednot se účastnili odhalování pomníků padlým, pamětních desek, oslav narozenin Tomáše Garrigua Masaryka, různých místních výročí a oslav. Dne 11. května 1935 se zástupci župy a jednot hromadně zúčastnili odhalení pomníku 20. výročí bitvy roty „Nazdar“ a smrti praporečníka roty Karla Bezdíčka v rodných Sezemicích. Župa po svém vzniku krátce používala označení „Bezdíčkova“.

Snímek vítězného družstva v soutěži Mise v roce 2018

Objasnit historii a činnost župy a jednotlivých jednot je velmi obtížné, neboť do dnešních dní se dochovaly pouze písemnosti župního vedení a jednot v Chocni, Chrudimi, Pardubicích, Proseči u Skutče, Skutči, Vysokém Mýtě, Žamberku, a dále Obce přátel legionářů Hlinsko z let 1936–1938. Vždy jde pouze o několik jednotlivých písemností, jejichž prostřednictvím není možné plně objasnit historii jednoty. Výjimku představují písemnosti jednoty ve Skutči, kde se do dnešních dní dochovalo díky jejímu poslednímu předsedovi br. Vlastimilu Bartošovi 20 kusů písemností z let 1917–1948. V případě župy se do dnešních dní dochovalo 94 kusů písemností uložených v archivním fondu Československá obec legionářská – župa Pardubice, který je uložený ve Státním oblastním archivu v Zámrsku. Písemnosti jednot jsou uloženy v územně příslušných okresních archivech.

Jako základní data k dějinám Jednoty ČsOL v Chrudimi je možné uvést následující stručný přehled:

11. 2. 1919 – založena odbočka Svazu československých legionářů v Chrudimi

15. 1. 1921 – v Chrudimi se koná první ples legionářů po návratu do vlasti

léto 1921 – vzniká Jednota ČsOL v Chrudimi

1922–1923 – Jednota ČsOL v Chrudimi je hlavním pořadatelem oslav 28. října v sídelním městě

26. 6. 1927 – chrudimská jednota pořádá připomínku bitvy u Zborova

1. 7. 1927 – z Chrudimi odjíždí skupina čs. legionářů na celonárodní pouť ke Zborovské mohyle

srpen 1936 – legionáři z Chrudimska defilují před prezidentem E. Benešem

13. 6. 1937 – otevřen Památník odboje v Průmyslovém muzeu v Chrudimi

20. 6. 1937 – v Chrudimi proběhl sjezd Pardubické župy ČsOL

28. 4. 1947 – nejpozději k tomuto datu je obnovena činnost Jednoty ČsOL v Chrudimi

22. 6. 1947 – podruhé otevřen Památník odboje v Průmyslovém muzeu v Chrudimi

Jednota ČsOL Chrudim byla obnovena 30. října 2009 při příležitosti oslav dne vzniku republiky v Proseči. Toho dne proběhla ustavující valná hromada jednoty za účasti br. Vladimíra Báči, br. Františka Bobka, ses. Michaely Pírkové, br. Romana Pírka a br. Jaroslava Prose.

V roce 100. výročí vzniku Československé obce legionářské má jednota Chrudim celkem 32 členů, z toho 16 válečných

veteránů či potomků válečných veteránů a 16 sympatizantů. Nejmladšímu členovi je 32 let, nejstaršímu br. Jaroslavu Prosovi je 100 let. V jednotě je 13 sester a 19 bratrů.

Výbor jednoty pracuje ve složení předseda br. František Bobek, místopředseda br. Jiří Mergl, hospodářka ses. Alena Mergl Kučerová a revizor br. Jaroslav Pros.

Členové naší jednoty se ohlížejí 100 let zpátky, ale také hledí mnoho let dopředu... Z tohoto důvodu se chrudimská jednota zaměřuje zejména na práci s mládeží. Pravidelně připravujeme programy pro školy, jako například projekty Legie, Battlefield, Mise, Republika, Memorál Karla Kněze, Oheň (bez) naděje, 194 růží a další.

Nejdůležitějším projektem ČsOL, na kterém se můžeme podílet, je společný projekt Zámeček Pardubičky – Larischova vila, národní kulturní památka. V tomto projektu je spojena historie s budoucností, je to výzva pro celou naši organizaci a je to také skvělá možnost, jak tuto památku v blízké budoucnosti smysluplně revitalizovat a přenechat ji jako symbol našich hodnot a schopností mnoha dalším generacím. ■

V rámci projektu Oheň (bez) naděje jsme v roce 2017 navštívili Lodž v Polsku

Jednota ČsOL v Jindřichově Hradci „br. Stanislava Berana“

ses. Marcela Tolarová

Jindřichův Hradec je historicky spojen s vojskem. Z města nad Vajgarem a jeho okolí pocházela řada československých legionářů a odbojářů, dodnes zůstává posádkovým městem. Bylo tedy samozřejmé, že zde před sto lety vznikla samostatná jednota Československé obce legionářské, na jejíž dvakrát přerušenu činnost se podařilo úspěšně navázat v roce 2009.

Legionáři doprovázejí vůz Tomáše G. Masaryka při průjezdu Jindřichovým Hradcem, 18. července 1925 (Muzeum Jindřichohradecka)

Předseda jednoty br. Stanislav Beran vítá prezidenta Osvoboditele, 18. července 1925 (Českoslovenští legionáři rodáci a občané okresu Jindřichův Hradec)

Počátky legionářské organizace u Vajgaru sahají již do roku 1919, kdy si legionáři na schůzi odsouhlasili vznik „organizace legionářů“. Dne 11. ledna následujícího roku rozhodli o vstupu do Svazu čs. legionářů. Prvním předsedou místní odbočky Svazu se stal 47letý ruský legionář br. Jan Krninský. Důvěrníkem byl zvolen ruský legionář br. Václav Ježek, který se čerstvě vrátil do vlasti. Již v této době se ustálil zvyk konání členských schůzí vždy 1. a 3. neděle v měsíci ve spolkové místnosti v restauraci „U Blažků“. Členy odbočky se během roku 1920 stalo celkem 135 legionářů. Na II. řádné valné hromadě byl předsedou odbočky zvolen br. Václav Ježek. Ten se stal i prvním předsedou „Čs. O. L. obvodní Jednoty v Jindřichově Hradci“, která vznikla včleněním jindřichohradecké odbočky Svazu čs. legionářů do právě se ustávající Československé obce legionářské. Pod jeho vedením se jednota aktivně zasadila o vystavení pomníku legionářů – jindřichohradeckých rodáků padlých na bojištích 1. světové války.

Zbudování základu pomníku se na jaře roku 1922 ujali bratři z jednoty a příbuzní padlých legionářů. Díky štědrým příspěvkům a ochotě obyvatelstva byl pomník v Mertových sadech vystaven během pouhých osmi měsíců a již 18. června mohl být odhalen. Sousoší představující rodinu padlého legionáře, jež se sklání v žalu nad jeho bezvládným tělem, vystavěl sochař Rudolf Kabeš. Podstavec pomníku upomínal na ty jindřichohradecké legionáře, kteří se již do své vlasti nevrátili.

Výjimečným se pro J. Hradec stal rok 1925, kdy se zde konala Krajinská výstava Českomoravské vysočiny. Jednota připravila výstavu, která byla umístěna ve dvou místnostech tehdejších dívčích škol. Navíc pořádala ve dnech 1.–2. srpna manifestační sjezd Jihočeské župy ČsOL spojený s odhalením sochy

plukovníka Josefa Jiřího Švece, jehož jméno bylo s J. Hradcem spjato udělením čestného názvu „Plk. J. J. Švece“ domácímu pěšímu pluku 29. Dne 18. července město navštívil prezident Tomáš G. Masaryk. Na náměstí, které tehdy stejně jako dnes nese jméno zakladatele státu, byl prezident přivítán mimo jiných také předsedou jednoty br. Stanislavem Beranem. Do města zavítal také ministr Edvard Beneš, který měl 1. srpna v rámci župního sjezdu přednášku „O zahraniční revoluci“. Program následujícího dne byl zahájen manifestační schůzí, na které Beneš svým projevem povzbudil legionáře do další práce. Poté byl bouřlivým potleskem přivítán generál Jan Surový, který promluvil k přítomným legionářům jako voják k vojákům. Pod jeho patronátem proběhl akt slavnostního odhalení sochy plukovníka Švece před kasárny pěšího pluku 29. Odpoledne legionáři vyrazili průvodem na výstaviště. Za standartou s nápisem „Masaryk – náš program“ pochodovalo více než 200 legionářů.

Rok 1927 byl rokem 10. výročí bitvy u Zborova. Oslavy pořádané v J. Hradci byly rozděleny do tří dnů. Zahájila je tryzna na Masarykově náměstí, následující den pořádal pěší pluk 29 sportovní závody. Večer se na Střelnici konala akademie, kulturní program zahrnoval divadelní představení a koncerty plukovní hudby a pěveckého sboru Smetana. V neděli prošel slavnostní průvod od zámku až k soše plukovníka Švece, kde byly položeny květinové dary nejen zástupci města a spolků, ale také Švecovo snoubenkou slečnou Bláhovcovou. Následovalo odhalení pamětní desky zborovským hrdinům v budově posádkového velitelství.

Při oslavě svátku 28. října v roce 1929 předala jednota stuhu ČsOL s nápisem „Chraňte odkaz legií“ na prapor pěšího pluku 29. Slavnostní akt si nenechal ujít žádný z členů

Slavnostní odhalení sochy plk. Josefa Jiřího Švece, 2. srpna 1925 (Muzeum Jindřichohradecka)

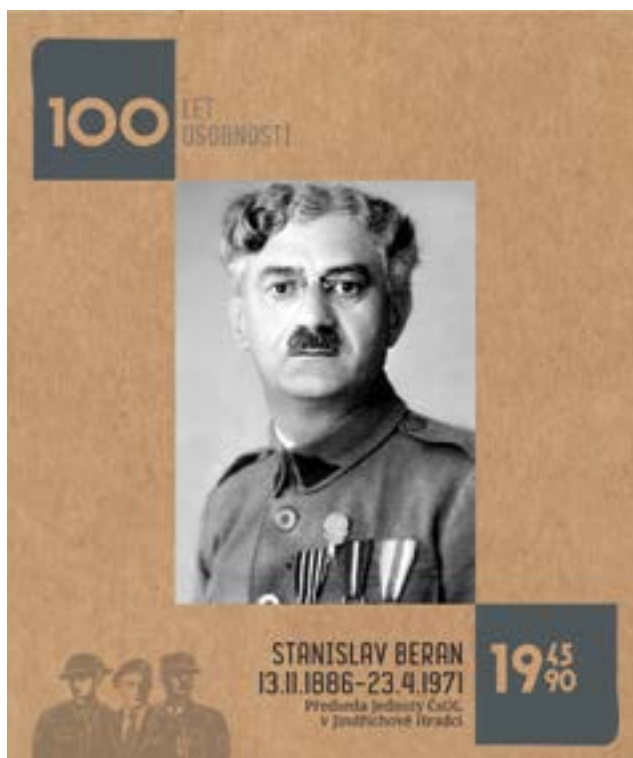
jednoty, slova se ujal předseda br. Beran a promluvil k nastoupeným vojákům: „*Stuha tato budiž Vám upomínkou na statečnost a chrabrost prvých dobrovolných vojáků republiky, kteří pro její samostatnost bojovali a umírali v době velké světové války, kdy vlastně ona ještě neexistovala, ale kdy se teprve rodila.*“ Na jeho slova navázal velitel posádky plukovník Emanuel Ambrož následovně: „*Pěší pluk 29 bude s hrdostí nositi na svém praporu Vaši stuhu a bude věrně plniti heslo, které významně jste na stuhu vepsali.*“

Rok 1930 se nesl ve znamení 80. narozenin Tomáše G. Masaryka. U příležitosti životního jubilea prezidenta Osvoboditele se jednota rozhodla zřídit v muzeu síň „Památníku osvobození“. Místní legionáři byli vyzváni, aby odevzdávali vhodné památky u br. Jaroslava Bradáče. Jedno z prvních a největších legionářských muzeí na jihu Čech bylo otevřeno 7. března. Návštěvníci si zde mohli prohlédnout památky věnované jednotlivým legiím včetně amerických dobrovolníků. Součástí výstavy byly dokumenty z převratu 28. října 1918 nebo prapor, pod kterým bojovali Hradečáci na Slovensku. Největší prostor patřil ruským legiím, jejich oddělení bylo rozděleno do částí věnujících se publikacím, tělovýchově, umění, každodennímu životu v legiích a bojům, které ruští legionáři svedli. Nechyběl pietní koutek s tablem jindřichohradeckých rodáků padlých ve světové válce. Výstavu uzavíralo tablo členů jednoty.

Velkému zájmu se těšily Dny legií, v J. Hradci byl poprvé pořádán 12. června 1921. Programem se ale nemohl rovnat tomu konanému 4. června 1933, který byl spojen s odhalením pamětní desky na rodném domě legionáře Karla Hirše, příslušníka 9. střeleckého pluku, který svůj život ukončil ranou z vlastního revolveru tváří v tvář hrozbě smrti rukou bolševiků. Průvod prošel ulicemi města vyzdobenými prapory a zamířil do Václavské ulice k domu čp. 96. Zde promluvil br. Beran a dále starosta Sokola, pod jehož vedením br. Hirš v jindřichohradeckém Sokole působil. O rok později, dne 10. června, byla podobně připomenuta památka absolventa jindřichohradeckého gymnázia Jiřího Procházky. Mezi přítomnými hosty nechyběl ani Ivan Procházka, bratr padlého hrdiny. Desku věnovanou památce br. Hirše dnes v J. Hradci již nenajdeme, zato br. Procházku připomínají pamětní desky na jeho rodném domě a ve zdejším gymnáziu.

Bohužel stále častější náplní činnosti jednoty se stávala účast na pohřbech legionářů, kteří mnohdy podlehli následkům válečných útrap. Bylo zvykem, že se členové Obce sešli nad hroby svých zemřelých bratrů a vyprovodili je k poslednímu odpočinku. Ústředí ČsOL apelovalo na jednoty, aby se postaraly o to, že žádný legionář, ať už byl či nebyl členem organizace, nebude uložen do hrobu bez projevu náležité úcty.

Ztráta kteréhokoli z bratrů legionářů byla bolestná, dne 14. září 1937 ale zasáhla legionářstvo zpráva o úmrtí

br. T. G. Masaryka. Republika se na několik dní zahalila do smutku. Do Prahy, kterou procházel smuteční průvod, se vypravilo celkem 60 členů jednoty. Další bratři drželi čestnou stráž u busty TGM na náměstí Míru, kde probíhala jedna z mnoha tryzen. Město zahalené do smutečních praporů, zatemněné lampy pouličního osvětlení, pietně upravené výlohy obchodů. To vše silně kontrastovalo s tím, jak to nad Vajgarem vypadalo 6. května 1937, kdy do J. Hradce opět zavítal E. Beneš, tentokrát již ve funkci prezidenta. Při své návštěvě se vyjádřil i k panujícím obavám ohledně možné další války. Řekl, že mír se podaří zachovat, nestane-li se něco nepředvídaného.

Nepředvídané se stalo skutečností a v roce 1938 Evropa špela k dalšímu konfliktu. 12. května se před dnešní Střelnicí konal odvod branců za účasti starosty města i nastoupených legionářů. K brancům promluvil br. Beran: „*Na vás nyní bude, abyste převzali toto naše dědictví do svých rukou a hájili statečně, oddaně a odhodlaně, co my starší, vaši otcové a příbuzní pomáhali s tolika oběťmi dobývat a budovat...*“ Když Německo v září 1938 zabralo pohraničí, zůstal J. Hradec téměř ze všech stran obklíčený Němci. 25. října se ještě podařilo zástupcům města a spolků připomenout 20. výročí smrti plukovníka Švece, oslavy 20 let trvání Československa již ale neproběhly, 28. říjen byl připomenut pouze pietními akty u pomníků padlých.

V březnu 1939 vyústily mnichovské události v zánik samostatného Československa. Bývalí legionáři, příslušníci čs. branné moci i obyčejní občané neváhali a připravovali odbojovou činnost. Br. Beran se brzy dostal do hledáčku německé policie. Již v červnu 1939 byl předveden k výslechu za poslech zahraničního rozhlasu a šíření protiněmeckých letáků. Tehdy byl ještě propuštěn, ale 1. září byl br. Beran zatčen společně s dalšími představiteli města, starosty Sokola a Orla, předsedou komunistické strany a legionáři br. Bohumírem Englickým, br. Ottem Pifflem, br. Janem Kresslem a br. Františkem Hiršem. Další vlna zatýkání přišla s rokem 1942 v souvislosti s heydrichiádou. Mezi jinými byl 1. června zatčen br. František Tlamsa, předválečný pokladník jednoty, jehož odbojová skupina se podílela na provádění sabotáží či ukrývání osob. On a jeho spolupracovníci měli štěstí a po skončení 2. stanného práva

Br. Jiří Toufar při odhalení zrekonstruovaného památníku padlých v Bohdalině, 10. prosince 2017 (Deník)

byli propuštěni. Ve skupině br. Tlamsy figuroval také další člen jednoty br. Leopold Weigert, jednu z odbojových skupin vedl br. Bradáč. Jindřichohradečtí legionáři měli štěstí v neštěstí, ve většině byli z vězení propuštěni a šťastně se vrátili domů. Bohužel ruský legionář br. Jindřich Pavlík se návratu nedočkal, zemřel 31. května 1940 ve Flossenbürgu.

K obnovení činnosti jednoty došlo krátce po skončení 2. světové války zásluhou br. Berana. Hned 6. ledna 1946 oslavili legionáři 25. výročí od jejího založení. Činnost jindřichohradecké jednoty ale zastavilo nucené začlenění ČsOL do Svazu bojovníků za svobodu v roce 1949, což vedlo ve fiktickou likvidaci Obce.

ČsOL byla obnovena posledními žijícími legionáři a příslušníky II. odboje 8. října 1992. Jednota v J. Hradci se obnovy dočkala až o 17 let později. V době zvažovaného sloučení Československé obce legionářské a Sdružení válečných veteránů navrhl br. Petr Pokovba založit v J. Hradci znovu jednotu ČsOL, postavenou na stávajících členech krajské organizace SVV a Jednoty ČsOL Jihočeského kraje. Předsedou znovuobnovené jednoty se stal br. Karel Ludvík, který o tom zpravil Ústředí ČsOL: „Vážení bratři, na základě čl. 1a části IV. Stanov ČsOL Vám sdělujeme, že dne 28. března 2009 se na ustavující schůzi sešlo 16 členů, kteří se usnesli v Jindřichově Hradci, po 60 letech, obnovit jednotu Československé obce legionářské. Ustavující členská schůze se rovněž usnesla nazvat

Br. Karel Ludvík předává ocenění starostovi města Jindřichův Hradec Ing. Stanislavu Mrvkovi u příležitosti oslav 100. výročí bitvy u Zborova, 6. července 2017 (Foto Josef Böhm)

František Kloc s dcerou, br. Luboš Oravec a br. Petr Maleninský při pietním aktu u příležitosti 68. výročí osvobození v Třeboni, 8. května 2013

tuto jednotu jménem jejího dlouholetého předválečného a poválečného předsedy. Název jednoty zní: ČsOL – Jednota Stanislava Berana Jindřichův Hradec.“ K oficiální registraci jednoty došlo dne 19. května 2009.

Mnozí ze zakládajících členů tehdy byli aktivně sloužícími příslušníky jindřichohradecké posádky a jinak je tomu i v současné době. Jednota s místním útvarem navázala velice dobrou spolupráci, a tak je možné realizovat celou řadu společných akcí, například pochod Českou Kanadou v kánadách s patnáctiletou tradicí.

Jelikož je jednotou složená z velké části z veteránů zahraničních misí AČR, patří k náplni její činnosti také připomínka padlých z těchto misí. Proto se členové jednoty každoročně schází u hrobu ppor. i. m. Václava Martínka v Dačicích a mjr. i. m. Bohumila Vávrů v Českém Rudolci. Zástupci jednoty také nemohou chybět při každoročních připomínkách Dne válečných veteránů, kterých se účastní v J. Hradci, Třeboni, Břilicích a Dačicích. V roce 2009 se zásluhou br. Pokovby zrodila tradice pořádání střelecké soutěže „Memoriál mjr. Bohumila Vávrů a ppor. Václava Martínka“, který společně s pietními akty u příležitosti významných výročí patří ke každoročním aktivitám jednoty.

V roce 2015 se zástupci jednoty vydali na první zahraniční pouť. Zúčastnili se odhalení pamětní desky u příležitosti 100. výročí bojů při přechodu řeky Dněstr u Starého Martinova, při kterých padlo více než 700 příslušníků 75. pěšího pluku. Výprava organizovaná městem J. Hradec ve spolupráci s ministerstvem obrany zaměřila také ke zborovské mohyle, kde byla uctěna památka padlých legionářů.

Jednota navázala na své legionářské předchůdce s cílem připomínat osobnosti I. a II. odboje. Dne 6. dubna 2013 se konala vzpomínková slavnost k 100. výročí narození radiotelegrafisty odbojové skupiny Tři králové čet. Františka Peltána, který byl při této příležitosti povýšen do hodnosti kapitána in memoriam. Na jeho rodném domě byla odhalena nová pamětní deska. Ve stejném roce byla odhalena pamětní deska na rodném domě genmjr. i. m. Františka Skokana v Dolních Němčicích. Tato deska vznikla díky iniciativě německého patriota Zdeňka Kulíka, který taktéž navrhl, zda by se jednotou mohla podílet na vzniku památníku obětí Velké války v Dolních Němčicích. Jeho návrh se podařilo realizovat a to hned v roce 2014. V roce 2017 jednotou ve spolupráci s obcí Novosedly nad Nežárkou odhalila pamětní

Členové jednoty na tradičním setkání Modrých bareťů v Českém Krumlově, 28. dubna 2018

desku francouzskému legionáři Janu Bínovi, radiotelegrafistovi Obrany národa. 6. července 2019 byla v Plavsku odhalena pamětní deska na rodném domě genmjr. i. m. Josefa Kholla, který padl na Dukle, a jehož památku si jednotka každoročně připomíná. Ve stejném roce byla odhalena i pamětní deska věnovaná dlouholetému předsedovi jednoty br. Stanislavu Beranovi na budově 2. základní školy, kde jako učitel působil.

V roce 2017 si celá legionářská obec připomínala 100. výročí bitvy u Zborova, která je s J. Hradcem neodmyslitelně spjata. Členové jednoty se společně s dalšími jednotlivci zapojili do celorepublikové akce Ústředí ČsOL „Svíčky za padlé“. Památku padlých v této bitvě uctili na více než 30 místech na Jindřichohradecku a v jeho okolí. U příležitosti tohoto slavného výročí jednotka uspořádala také slavnostní večer, na kterém ocenila své členy, příznivce a podporovatele pamětní medailí Zborov 1917–2017.

Další velkou událostí byly oslavy 100. výročí vzniku Československa, v jejichž duchu se nesl celý rok 2018. Zástupci jednoty se účastnili oslav na mnoha místech Jindřichohradecka. 26. května zavítali do Dolních Němčic, 3. listopadu přednášel br. Ludvík v Jarošově nad Nežárkou o prvním čs.

generálovi Františku Schöblovi, jednotka nechyběla ani u odhalení památníku padlých v Malém Pěčíně. V J. Hradci se oslavy konaly 26. října a součástí programu bylo také odhalení sochy plk. Švece před budovou Švecových kolejí. U příležitosti 100. výročí vzniku ČSR br. František Toman a ses. Marcela Ludvíková vysadili poblíž sochy památní lípu v rámci projektu ČsOL „Legionářské stromy svobody“.

Za uplynulých 12 let se členská základna jednoty rozrostla z 16 zakládajících členů na dnešních 46. Jindřichohradecká jednotka se svou činností řadí k aktivním jednotám ČsOL a její členové mohou být hrdí na práci, kterou odvádějí. Velkou zásluhu na tom má bezesporu výbor, ve kterém od zahájení činnosti setrvává br. Karel Ludvík ve funkci předsedy, místopředseda br. Luboš Oravec a hospodářka ses. Hana Šafránková. Velikou část práce odvádí br. Petr Pokovba, který si právem zaslouží místo mezi vybranými osobnostmi projektu 100 let ČsOL – 100 osobností. ■

Společná fotografie sester a bratrů při členské schůzi jednoty, 1. dubna 2019

Jednota ČsOL Kladno

ses. Eva Armeanová
předsedkyně jednoty

Československá obec legionářská v Kladně byla spjata s osobností ruského legionáře MUDr. Zdeňka Foustky. Narodil se 21. července 1873 v Praze. Jako domovská obec jsou uváděny Kročehlavy (později součást Kladna). Absolvoval klasické gymnázium v Brně a vystudoval všeobecné lékařství na Karlově univerzitě. Od studentských let byl zapojen do vlastenecké činnosti. Po krátké praxi ve Všeobecné nemocnici působil jako praktický lékař v Kladně. Za první světové války narukoval k rakousko-uherské armádě, byl poručíkem 3. divizního ústavu zdravotního. Dne 8. září 1914 byl zajat v Michajlovce. Do legií se přihlásil 10. října 1914 v Kyjevě a 31. října 1915 byl zařazen jako vojín záložního praporu. Později zastával funkci zdravotního náčelníka Dálného východu v hodnosti plukovníka. Do vlasti byl evakuován americkou lodí Logan, 33. transport (z Vladivostoku vyplula 21. července 1920 a do Terstu připlula 9. září 1920). Svoje působení v legiích ukončil 8. ledna 1921.

Podoba nenávratně ztracené pamětní síně kladenské jednoty ČsOL. Ústřední smuteční tablo s nápisem „Legionáři Vel. Kladna – mučedníci svobody“ obsahovalo 24 portrétů.

Československá obec legionářská byla založena 22. května 1921. Prvním předsedou Jednoty ČsOL v Kladně byl na ustanovující schůzi 12. června 1921 zvolen br. Zdeněk Foustka. Dne 29. dubna 1923 byl zvolen předsedou kladenské jednoty Svazu národního osvobození. V roce 1931 se stal čestným členem Československé obce bývalých námořníků a účastníků národního odboje na Jadranu. Často se zúčastňoval schůzí jednot na Rakovnicku, ale také na Mostecku, které ho jako známou osobnost zvaly. Např. dne 29. března 1936 v Mostě přednesl projev na schůzi Severočeské župy ČsOL. Působil také v Ústředí ČsOL, léta byl místopředsedou, pracoval v Národní radě, v Sokole, v Československém Červeném kříži, v Mezinárodní federaci starých bojovníků. Byl také členem lékařského konzilia prezidenta Masaryka a jeho osobním přítelem. V letech 1923–1926 působil jako první náměstek kladenského starosty Ignáce Hajna.

Prvním předsedou ČsOL se stal JUDr. Josef Patejdl, s nímž kladenští legionáři udržovali úzkou spolupráci, o čemž svědčí

blahopřání kladenské jednoty k jeho 60. narozeninám z 15. ledna 1939, jehož text, mimo jiné, vyjadřuje obavy z dalšího politického vývoje. Tyto obavy se brzy naplnily. Krátce po nacistické okupaci byl br. Foustka již 9. června 1939 uvězněn v Kladně, dne 10. června převezen do Brna na Špilberk a 13. června 1939 převezen do koncentračního tábora Mauthausen a později do Dachau. Po ukončení druhé světové války se opět zapojil do práce na kladenské radnici. Od května 1945 se stal členem kročehlavského národního výboru.

Dne 28. října 1945 při oslavě vzniku Československé republiky došlo na náměstí Svobody v Kladně ke znovuodhalení pomníku prezidentu T. G. Masarykovi a padlým v první světové válce. Slavnostní proslov přednesl staronový předseda jednoty MUDr. Zdeněk Foustka. Přišel s návrhem „zvěčnění všech obětí druhého odboje formou přiřazených pylonů čelem k celému náměstí, jež svým růžovým sadem působí smířlivě na náladu každého občana, který jde kolem.“ Tato myšlenka zůstala nere realizovaná. Br. Foustka zemřel ve své vile dne 17. srpna 1948. Pohřeb se konal 19. srpna a s oblíbeným,

Restaurace Beseda, sídlo Jednoty ČsOL v Kladně

uznávaným lékařem, význačným legionářem se přišli rozloučit zástupy kladenských občanů, legionáři, sokolové, baráčníci, železničáři a členové mnoha dalších spolků. Je po něm nazvána jedna z kladenských ulic.

O aktivní činnosti kladenských legionářů svědčí dobové materiály. Kladenští legionáři se také zúčastnili slavnostního odhalení pamětní desky 7. října 1923 na domě číslo popisné 110 v Hnidousích Františku Kouckému. Tento vlastenec, námořník se za první světové války podílel na protirakouské akci, přípravě vzpoury a útěku torpédovky Tb-80T s Chorvatem Ljubomirem Krausem v Kotoru. Jejich pokus o převrat byl prozrazen a oba byli 11. května 1918 zastřeleni v Pulje. V roce 1932 bylo nutné tento rodný dům, starou restauraci, rozbourat a na její místo postavit novou sokolovnu. Znovuodhalení proběhlo 2. června 1933. Dne 2. července 1933 byla slavnostně odevzdána nová sokolovna veřejnosti a slavnostní projev u pamětní desky učinil za legionáře br. Lánský. Celou válku byla deska ukryta, znovu byla odhalena 14. června 1945. Námořníci z Boky Kotorské se scházeli i po roce 1948, o čemž svědčí setkání s prezidentem Ludvíkem Svobodou při pietním aktu na Olšanských hřbitovech z roku 1963. Dochovala se také společná fotografie zhotovená u příležitosti 55. výročí vzpoury v Boce Kotorské z února 1973.

Z materiálů II. manifestačního sjezdu ČsOL, který se konal v Praze ve dnech 29. června – 2. července 1928 se dozvídáme o účasti kladenských legionářů a také, že kromě hudby ČsOL z Prahy, hrála hornická hudba z Kladna a hornická hudba ze Slaného. Zmínka o kladenských dobrovolcích je také v Památku III. manifestačního sjezdu ČsOL v Praze, který se konal ve dnech 4.–7. července 1935: „*v čele průvodu domácího odboje byl nesen také prapor Sdružení dobrovolců na Kladně.*“

O dobré jméno legionářů mezi občany Kladenska a Slánska se postarali francouzští legionáři ještě před vznikem ČsOL, jak vyplývá ze vzpomínky francouzského legionáře desátníka Jana Všetěčky, střelce 21. čs. střeleckého pluku 3. roty.

Po příjezdu I. praporu z Francie do Prahy v lednu 1919 neprodlela 3. rota v Praze dlouho. Asi v polovině února byl dán rozkaz, aby rota s velitelem kpt. Rychlíkem byla co nejrychleji odeslána s poločetou kulometné roty do Kladna, kde byly pro drahotu nepokoje, podnětené komunisty. Druhého dne ráno byla četa vyslána na hlavní třídu, aby zakročila proti drancujícím. Na rozvášněný dav byla vypálena jedna salva do vzduchu. Po této salvě demonstrující dav ustoupil a za součinnosti dalších došlých čet byly obsazeny všechny důležité body ve městě a zatčeno mnoho osob, které v městě drancovaly v různých obchodech. Svým rázným vystoupením si muži

získali sympatie všech kladenských občanů, kteří si jich velice vážili. Poté byli posláni i do Slaného, kde rovněž bylo velké drancování. 3. rota se vrátila do Kladna, kde zůstala asi tři neděle. Později se vrátila ke svému pluku do Prahy. Po bojích na Těšínsku a na Slovensku byl I. prapor poslán pod velením br. majora Vejvody opět do Kladna, kde vystřídal prapor 22. pluku, který v Kladně asi šest měsíců odpočíval. Při výročí bitvy u Terronu se konala v Kladně přehlídka, provedená generálem Pellé. Při vzpomínání na Francii br. Všetěčka vystihl sounáležitost ostatních bratří ke Kladnu těmito slovy: „*Vítř nás zanesl na všechna místa republiky, ale myslím, že každý rád ještě dnes vzpomíná na Kladno, kde leckterý z bratrů zanechal kus srdce. My, co jsme v Kladně zůstali nebo se do Kladna vrátili, utvořili jsme zde odbočku Kruhu francouzských legionářů a je nás přes 60 bratří, které utužují staré vzpomínky na Vás, bratři, kteří jste v různých částech republiky roztroušeni.*“

Jednoty ČsOL působily kromě Kladna také v Motyčíně, Rozdělově, Brandýsku, Kamenných Žehrovcích, Unhošti a Velvarech. V obci Zlonice vznikla odbočka ČsOL v roce 1938. Stalo se tak proto, aby i pro budoucnost byla udržena legionářská tradice. Koncem roku 1938 měla tato odbočka 65 členů. Slavnost odevzdání praporu se konala v srpnu. Prapor věnovaly ženy a děti legionářů. Odpolední program probíhal na cvičišti u sokolovny za účasti sokolů a vojska. Spolková místnost byla stanovená v restauraci U Nádraží. Kmotrou praporu byla paní Anna Kytková. Na Kladensku se nacházely rovněž jiné organizace, v nichž byli organizováni legionáři. A sice Nezávislá jednota čs. legionářů, odbočka na Kladně, Kruh francouzských legionářů Kladno, Obec námořníků legionářů Kladno a Sdružení legionářského dorostu. Výnosem říšského protektora ze dne 25. srpna 1939 byly legionářské organizace a spolky rozpuštěny a zrušeny. Po druhé světové válce Kladenská župa ČsOL sdružovala 20 jednot, do svých řad přijala i účastníky z druhého odboje. V roce 1947 měla 1 400 členů. Únor 1948 však znamenal likvidaci ČsOL.

Ve 2. polovině 60. let došlo k určitému společenskému uvolnění, a tak bylo možné zrealizovat několik setkání

Někdejší legionář, velitel 1. čs. armádního sboru v SSSR a prezident ČSSR arm. gen. Ludvík Svoboda s bývalými příslušníky legií, Pražský hrad, 1968

u příležitosti připomínky významných výročí. K jednomu takovému setkání došlo například na Pražském hradě u příležitosti 50. výročí vzniku Československa, kdy se s prezidentem ČSSR arm. gen. Ludvíkem Svobodou sešli bývalí příslušníci čs. legií.

Prvním předsedou obnovené Jednoty ČsOL v Kladně se stal válečný veterán, br. plk. Josef Petiška. Narodil se 5. dubna 1921 v Kaluži na území tehdejšího Polska, dnes západní Ukrajiny. Jeho otec pracoval jako horník v solných dolech, maminka se starala o pět dětí. Před válkou pracoval jako prodáváč u firmy Baťa. V červnu 1941, po napadení Sovětského svazu, dobrovolně narukoval do Rudé armády. Od roku 1944 až do konce války bojoval v 1. československém armádním sboru. Prodělal výcvik u dělostřelectva a pěchoty a zúčastnil se bojů na Dukle a u Jasla. Po válce až do odchodu do důchodu sloužil v armádě. Byl několikrát vyznamenán medailemi sovětskými, československými

S dlouholetým předsedou jednoty br. Josefem Petiškou

a polskými. Plk. Josef Petiška zemřel 10. června 2013, pohřeb se konal 14. června.

V posledních letech, kdy byl předsedou br. Petiška Pětiška, se řešilo, zda jednotka nebude zrušena. Z 38 členů se členské schůze zúčastňovalo 5 členů, při opakování schůze 6 členů, přičemž br. Petiška oznámil, že se stěhuje k dceři do Ústí nad Labem. Sestra Armeanová byla požádána Ústředím ČsOL o zapojení se do výboru a pomoc nově zvolenému předsedovi. Postupně se rozšiřoval počet členů a účast na členské schůzi byla výrazně vyšší.

Oním nově zvoleným předsedou kladenské jednoty se stal rovněž válečný veterán, br. mjr. Jiří Plakoš. Narodil se 20. března 1920 na Podkarpatské Rusi. Prošel bojovou cestu z Buzuluku do Prahy. Zúčastnil se bojů při osvobození republiky, bojoval u Dukelského průsmyku, Liptovského Mikuláše atd. Byl příslušníkem československé armády v zahraničí v době od 1. srpna 1940 do 5. května 1945. V armádě působil do 15. září 1946. Byl rovněž nositelem mnoha různých vyznamenání. Zemřel 20. října 2010. Poslední rozloučení s vojenskými poctami se konalo 27. října 2010 na kladenském hřbitově.

V roce 2010 byla předsedkyní Jednoty ČsOL v Kladně zvolena ses. Eva Armeanová. Její otec se jako zahraniční voják v letech 1944–1945 zúčastnil osvobození Československa. Na V. manifestačním sjezdu ČsOL, který se konal 4. června 2011, br. arm. gen. Tomáš Sedláček ve svém závěrečném vystoupení vyzdvihl činnost kladenské jednoty. Na Republikovém sněmu ČsOL v listopadu 2015 byla ses. Armeanová zvolena do Předsednictva RV ČsOL a následně i na dalším Republikovém sněmu ČsOL v září 2019. V současné době má kladenská jednotka 88 členů, zastoupeni jsou pozůstalí, děti a vnuci legionářů i válečných veteránů, novodobí váleční veteráni a sympatizanti.

Rozšířily se aktivity pořádané naší jednotou. Členové ČsOL Kladno se zúčastňují těchto pietních akcí: SILVER A v Pardubicích, T. G. Masaryk v Lánech, 15. březen 1939, květnové oslavy v Kladně, Slaném, Tuchlovicích, Srbech, Kroměříži, trýzny v Terezíně, Lidicích a Ležákách, uctění Edvarda Beneše v Sezimově Ústí a Ludvíka Svobody v Hrozatině, Památný den sokolstva, oslavy vzniku republiky, Dne válečných veteránů. Dále např. pietního aktu u hrobu Pravomila Raichla v Beřovicích u Slaného, autogramiády a křtu knihy Jaroslava Čvančary „Pravomil Raichl – Život na hranici smrti“. Od roku 2010 pořádá jednotka střeleckou soutěž ze samopalu na počest válečné veteránky ses. Vandy Biněvské, v roce 2020 již 10. ročník. Na počest vzniku republiky v roce 2018 jsme uspořádali střeleckou soutěž z pistole a od roku 2019 střílíme na počest válečného veterána br. Ludvíka Darovce. Zasadili jsme tři pamětní lípy, první na počest válečných veteránů z první a druhé světové války v dubnu 2009 a dvě v říjnu 2018 ke 100. výročí vzniku republiky a na počest ruského legionáře br. J. B. Kozelky. Zúčastnili jsme se také zasazení lípy na školním dvoře SOŠ a SOU Kladno. Úspěšnou akcí byly také zastávky Legioplaku v Kladně v dubnu 2016 (6 400 návštěvníků) a ve Slaném v září 2020 (3 350 návštěvníků). V roce 2013 jsme ve Sládečkově vlastivědném muzeu v Kladně zajistili zajímavou výstavu věnovanou odbojářovi Janu Podrackému k 70. výročí jeho popravy v Berlíně-Plötzensee 8. září 1943. Křtu knihy „Zahrada s pěšinkou k věčnosti – Deník z cely smrti“ se účastnil novinář Stanislav Motl. Další zajímavou akcí naší jednoty bylo promítání filmu „Tvoje slza, můj déšť“ od Evy Lustigové, dcery Arnošta Lustiga. Po skončení promítání se konala autogramiáda a beseda s jeho dcerou Evou a sestrou Hanou Hnátovou. Z iniciativy kladenské jednoty byla v Senátu PČR uspořádána výstava věnovaná čs. legiím. Podíleli jsme se na výstavě „42 hvězd mezi nebem a zemí – Po stopách židovských autorů Středočeského

Společný snímek účastníků střelecké soutěže pořádané kladenskou jednotou

kraje" ve Středočeské vědecké knihovně v Kladně. Na vernisáži četla úryvky ze své knihy spisovatelka Irena Dousková a zazněla dětská opera Brundibár. Ke 100. výročí vzniku republiky byla uspořádána výstava ve Sládečkově vlastivědném muzeu v Kladně, na této výstavě se rovněž podíleli členové naší jednoty, zejména potomci legionářů.

Pro členy jednoty organizujeme zájezdy do vojenských muzeí, navštívili jsme Muzeum na demarkační linii v Rokycanech, v Lešanech, ve Zdicích, Letecké muzeum M. Vlacha v Mladé Boleslavi, letiště Kbely. Ve spolupráci s Jednotou ČsOL Praha 5 jsme uspořádali zájezd do koncentračního tábora Flossenbürg. Naším členům se také líbil zájezd do NP na Vítkově, na zámek Police, kde se nachází výstava věnovaná letcům RAF, Muzea T. G. Masaryka v Rakovníku, do Mariánské Týnice, kde jsou sochy ze sousolí lidických dětí, zájezd na Křivoklát, prohlídka výstavy Cesta legionáře a výstavy Státních symbolů ČR, prohlídka Středočeské galerie a chrámu svatě Barbory v Kutné Hoře. Zúčastnili jsme se odhalení pamětních desek a pomníků např. jezdecké sochy T. G. Masaryka v Lánech, pomníku E. Benešovi v Brně, pamětní desky válečnému veteránovi Josefu Černému v Mořkově, pomníku vojákům sloužícím v RAF v Praze na Klárově atd.

Na návrh předsedkyně kladenské jednoty bylo uděleno čestné občanství města Stochova válečné veteránce ses. Marii Matějkové (první občanka Stochova, které bylo uděleno).

V roce 2020 jsme se poprvé přihlásili do akce Babička roku. Za naši jednotu soutěžila Miroslava Čížková, představila legionářskou uniformu a hovořila o činnosti jednoty. Zvítězila a získala titul Miss Babička Středočeského kraje. Ve spolupráci s Krajskou radou Středočeského kraje jsme se zapojili do pochodu Kladno–Lidice. Díky dotaci Středočeského kraje jsme mohli našim členům přispět na rekondiční pobyty pro kardiky a léčebné masáže. Zajišťujeme databázi legionářů a fotodokumentaci akcí jednoty i ústředí. Br. Stanislav Pítr objevil osm zanedbaných legionářských hrobů na hřbitově v Libušíně. Byla vyhlášena úspěšná brigáda na jejich úpravu. Výčet všech akcí naší jednoty by byl dlouhý. Čtyři členové obdrželi od hejtmanky Středočeského kraje Paměť list za dlouholetou a obětavou činnost v rámci ČsOL. Vážíme si dlouholeté spolupráce se Sokolskou župou Budečskou, baráčníky a ostatními spolky.

Podporujeme charitativní činnost, přispěli jsme na obnovu Růžového sadu v Lidicích, na odcizenou sochu děvčátka, která byla ukradena ze sousolí lidických dětí, na Nadační fond LEGIE 100, na Fond obětí holocaustu a v listopadu 2020 částkou 5 100 Kč na Vojenský fond solidarity.

Jednota ČsOL v Kladně navázala na odkaz aktivit prvorepublikových bratří a snaží se, aby legionářům i nadále patřilo významné společenské místo, a to nejen u příležitosti 100. výročí vzniku ČsOL. ■

Br. Stanislav Pítr spolu s někdejší předsedou jednoty br. Jiřím Plakošem

Před pomníkem obětí první světové války z Kladna

Jednota ČsOL v Liberci

br. Jan Hnělička

První oficiální setkání legionářů přítomných v Liberci a jeho okolí zorganizoval v květnu 1920 příslušník 2. technické roty ruských legií a meziválečný drážní dělník br. František Nechvíle v hostinci U Votočků, známém to předválečném i meziválečném centru českých spolků. Shromáždění se shodli na potřebě vytvoření organizace, avšak teprve poté, co dorazí alespoň většina ruských legionářů. Tato podmínka byla v průběhu letních měsíců splněna, a proto br. František Nechvíle svolal na 1. srpna 1920 další legionářskou schůzi, tentokrát do Národního domu.

Zde bylo přítomno na 41 legionářů, kteří vyslechli od delegátů Svazu i Družiny čs. legionářů jejich programovou náplň a následně se na 36 z nich přihlásilo ke Svazu, kladoucím silný důraz na akcentování sociální stránky legionářské problematiky. Zbýlých 5 legionářů se vyslovilo pro Družinu, avšak nakonec i oni vstoupili do nové odbočky Svazu československých legionářů pro Liberec a okolí. Jejím předsedou byl zvolen příslušník 1. lehkého dělostřeleckého pluku ruských legií a meziválečný důstojník z povolání br. František Rajman. Na své první valné hromadě, uspořádané 2. ledna 1921, vykázala odbočka 64 členů a došlo k obměně jejího vedení. Předsedou se stal příslušník 1. střeleckého pluku ruských legií a vedoucí libereckých nádražních dílen br. Jindřich Prokop. Delegátem za Liberec byl na Všelegionářský sjezd zvolen rovněž ruský legionář, tajemník čeljabinského sjezdu, polní soudce a budoucí náčelník ještědské sokolské župy Alois Vaňura, jenž jednotu zastupoval i na vinohradském sjezdu. Během své krátké existence odbočka uspořádala dvě společenské zábavy, přednášku budoucího předsedy Čs. obce legionářské dr. Josefa Patejdl a zúčastnila se celostátního sjezdu v Praze i župního sjezdu v Mladé Boleslavi. Mimo to stihla zorganizovat oslavy 28. října 1920, jež však vyústily ve vážnou roztržku s německonacionálním vedením radnice, které toho dne odmítlo vyvěsit státní vlajku. Legionáři si posléze splnění svého požadavku vynutili silou, což poznamenalo vzájemné vztahy s místní radnicí a incident byl projednáván v obou komorách parlamentu.

Po karlínském slučovací sjezdu a vyhlášení vzniku Československé obce legionářské v květnu 1921 přešla do řad nově vzniklé organizace i celá liberecká odbočka Svazu. První zmínka

o Jednotě Československé obce legionářské pro Liberec a okolí je ze srpna 1921. V jejím čele i nadále zůstal br. Jindřich Prokop, kterého v roce 1923 vystřídal br. Josef Ropek. Někdejší příslušník dopravní roty ruských legií a meziválečný inspektor státních drah vytrval v předsednické funkci do zániku jednoty v říjnu 1938. Kromě něj pracovalo v meziválečném výboru liberecké jednoty až 25 členů, kteří zastávali tu či onu funkci. Své zastoupení měla jednota i ve vyšších organizačních celcích. V první polovině dvacátých let, kdy existoval IV. obvod zahrnující jednoty Český Dub, Jablonec nad Nisou, Liberec, Svijany-Podolí,

Zástupci liberecké jednoty při slavnostním předání prstí z legionářských bojišť u příležitosti otevření Masarykových škol v Liberci v roce 1935

Prapor liberecké jednoty vyrobený v roce 1937

Šumburk, Turnov a Velké Hamry, stanul v jeho čele liberecký zástupce, příslušník intendantstva u ruských legií a meziválečný důstojník z povolání Jindřich Kuthan. V případě župy spadala liberecká jednota do působnosti župy mladoboleslavské, kde ji reprezentoval nejprve někdejší příslušník 11. střeleckého pluku ruských legií br. Josef Jirucha a posléze „úderníci“ br. Jan Smitel a zvláště I. místopředseda jednoty Vít Frič. Právě na Fričův návrh odsouhlasilo vedení župy v roce 1938 rozšíření pojmenování organizace o čestný název „Štorcha, Turpiše a Hojsáka“, odkazující na popravené italské legionáře, narozené v prostoru župy. Br. Vít Frič byl současně zástupcem župy v celostátním Zastupitelstvu ČsOL. Vyjma zastoupení v župních, potažmo ústředních orgánech spolku byla jednota svými reprezentanty přítomna též v menšinové komisi při pražském vedení. Nejspíše od roku 1925 pak zahájila i knihovnickou činnost. V roce 1936 jednota disponovala 324 knihami a 139 brožurami, které půjčovala široké veřejnosti.

Co do počtu členské základny sdružoval spolek v prvních letech své existence více než sto legionářů. Od roku 1927 pak čítala jednota zhruba dvě stě členů. Velice rychle se tak stala druhou nejpočetnější jednotou v rámci celé župy, hned po Mladé Boleslavi. Dostatečný počet legionářů jí umožňoval udržovat vysoké tempo organizační, sociální i kulturní práce, díky čemuž si brzy vysloužila mezi českou menšinou a zdejšími už zavedenými spolky náležitý respekt. Nemusela tak ani využít pomoci jednoty z Turnova, která byla na počátku dvacátých let libereckým legionářům určena jako tzv. ochrannitelka. Za celé období první republiky bylo doposud zjištěno v liberecké jednotě 279 členů, z toho 183 ruských, 47 italských a 21 francouzských legionářů. U zbylých 28 nebylo identifikováno jejich zařazení.

Členové jednoty pocházeli především z malých obcí či měst ze severních, středních a východních Čech. Drtivá většina z nich našla v Liberci zaměstnání ve státních službách, což bylo dáno jak již zmíněnou legionářskou legislativou, tak přírodními podmínkami a německými majiteli většiny místních podniků a služeb. Z celkového počtu 279 zjištěných členů známe informace o jejich povolání u 245 z nich. Z tohoto počtu bylo 233 legionářů zaměstnáno ve veřejné sféře. Nejpočetnější skupinu tvořili zaměstnanci státních drah (100), poté následovala státní policie (44), pošta (33) a armáda (22). K těmto skupinám je potřeba dále připočítat úředníky

(12), četníky (7), učitele a školníky (6), zástupce finanční stráže (4) a cestmistry (3). Vzhledem k vysokému počtu státních zaměstnanců vzniklo v jednotě několik zájmových skupin legionářů, které v dané sféře hájily profesní zájmy svých členů. Jednalo se o zájmovou skupinu železničářů, státní stráž bezpečnosti a nakonec vojenských a četnických gážistů.

Ve své činnosti se jednota zaměřovala především na působení v sociální a kulturní oblasti. Sociální činnost spočívala v konání sbírek, například pro hladovějící Rusko, výstavbu školy ve Vouziers nebo nezaměstnané členy. Dále legionáři podporovali rodiny po padlých spolubojovnících a rovněž organizovali vánoční nadílky pro děti či prázdninové osady v Čechách a na Moravě. Podporovány byly ovšem i jiné bratrské jednoty nebo menšinové spolky a instituce z Liberce a jeho nejbližšího okolí. V roce 1924 pak jednota zřídila i úmrtní fond. Samostatnou kapitolu posléze tvořila rozsáhlá agenda žádostí o finanční výpomoc u ústředních orgánů nebo získání zaměstnání ve státních službách.

Členové liberecké jednoty při květnových oslavách v roce 1947. V popředí předsednictvo jednoty v čele s předsedou br. Františkem Zábrodským.

Budoucí předsedové obnovené Jednoty ČsOL v Liberci bři. Stanislav Hnělička a Josef Mládek (uprostřed) v roce 1968

V případě kulturní a osvětové činnosti se liberečtí legionáři podíleli na celé škále různorodých událostí, na kterých úzce spolupracovali s místními předními českými spolky. K pravidelným akcím, organizovaným jednotou, patřil Dětský den, Legionářský ples, přednáškové cykly, besedy a divadelní představení. Svě přední místo zaujímali legionáři na oslavách narozenin obou prezidentů, bitvy u Zborova a 28. října. Aktivně se rovněž účastnili župních i celostátních sjezdů. Pomyslný první neoficiální sjezd mladoboleslavské župy, nazvaný tehdy ještě „Dny legií“, uspořádala liberecká jednota v roce 1923. Při svém setkání legionáři oslavili šesté výročí zborovské bitvy a souběžně k tomu odhalili pomník zastřelenému ruskému legionáři, poslanci a někdejší Masarykově ruské spojce Josefu Pšeničkovi. Ten sice nebyl členem jednoty, avšak udržoval s libereckými legionáři čilý styk, což bylo dáno především jeho vřelým vztahem k rodnému Liberci. O to více místní legionáře v červenci 1922 zasáhla zpráva, že byl v Praze ve věku nedožitých třiceti tří let zastřelen. Do dalšího podniku nadregionálního významu se liberecká jednota pustila až o pět let později, když ve spolupráci s chrastavskou Dělnickou tělovýchovnou jednotou uctila památku popraveného legionáře Františka Turpiše, příslušníka 33. střeleckého pluku československých legií v Itálii. Stalo se tak 5. srpna 1928, kdy byla na budově české menšinové školy v Chrastavě odhalena bronzová deska kombinovaná s mramorem. Při této příležitosti nechala škola navíc vybudovat schránku s broušeným pohárem s prstí z bojiště Doss Alto. Důraz na vlasteneckou výchovu mládeže

Delegace libereckých veteránů a představitelů místní samosprávy v Dunkerque v roce 1968

kladli liberečtí členové ČsOL i ve 30. letech 20. století, kdy prostřednictvím svých členů, ruských legionářů a současně ředitelů měšťanských škol – br. Víta Friče a br. Vladimíra Fridricha – stáli u vzniku nové a rozsáhlé budovy českých menšinových škol v Liberci. Ke slavnostnímu otevření školské budovy došlo 28. října 1935, při kterém jednota darovala školám broušený skleněný pohár s prstěmi z prvoválečných bojišť Doss Alta, Terronu a Zborova. Tento dar měl sloužit jako „stále viditelný příklad – připomínka národní obětavosti vši mládeži, která školou projde“. Pohár následně uložili v tělocvičně, kde byla ve zdi zbudována prosklená schránka, obložená mramorem, na jehož horní části byl vytesán nápis: „Děti, Vaši otcové za svobodu národa umírali, Vy pro ni žijte!“. O dva roky později pak jednota uspořádala mohutné oslavy 20. výročí zborovské bitvy, na které si našlo cestu na deset tisíc lidí. Několikadenní oslavy vyvrcholily slavnostním nástupem legionářů, příslušníků bezpečnostních složek a českých spolků před městským divadlem, kde zástupci jednoty obdrželi od liberecké pobočky Obce přátel legionářů ručně vyšívaný prapor.

Činnost liberecké jednoty Československé obce legionářské v meziválečné době skončila v důsledku mnichovské konference. Nic na tom nemohl změnit ani fakt, že se v roce 1938 liberečtí legionáři spojili s dalšími představiteli české menšiny i německými antifašisty a veřejně deklarovali své odhodlání bránit demokratickou a svobodnou republiku. Místní spolek tak se zařadil mezi dalších šestnáct pohraničních jednot, které v rámci mladoboleslavské župy zanikly. V následujícím období se členstvo přemístilo na mnoho míst v Čechách i na Moravě, nejvíce však na Turnovsko. V čase druhé světové války se řada z nich zapojila do domácího odboje, za což někteří zaplatili životem nebo dlouholetým vězněním.

Do Liberce se legionáři začali vracet už v prvních týdnech po oficiálním ukončení druhé světové války v Evropě a místní jednota byla slavnostně obnovena 27. července 1945. Jejím předsedou se stal hrdina od Zborova a jeden z velitelů odbojové skupiny Krystal František Zábrodský. Členstvo se v následujících měsících rozrůstalo, a to nejenom o někdejší liberecké legionáře, nýbrž i o další účastníky I. a II. československého odboje. Poválečná ČsOL totiž na jaře 1946 začlenila do svých řad také někdejší italské domobrance, dobrovolce z let 1918–1919, a především také vojáky II. zahraničního odboje. Na počátku roku 1948 sdružovala liberecká jednota 133 ruských, 41 italských a 17 francouzských legionářů, dále 89 dobrovolců a domobranců a 224 zahraničních vojáků. Kromě toho mohli do Československé obce legionářské vstupovat i rodinní příslušníci. Pro lepší chod vnitřního života jednoty byl v roce 1946 zřízen stálý sekretariát, který se věnoval především organizačním a sociálním činnostem. Tak jako za první republiky i tentokrát museli členové ČsOL bránit své zákonem dané výsady. Zvláště se to týkalo mladší části z nich, zahraničních vojáků, kteří měli mít nárok na přednostní udělování národního správcovství nad podniky z německého majetku, což se mnohdy nedělo. Starší legionáři naopak několikrát protestovali proti jejich předčasnému penzionování ve státní službě. V daleko menší míře se jednota angažovala v kulturní a osvětové činnosti. Nejčastěji se jako jedna z mnohých spolkových organizací zúčastňovala květnových a zborovských oslav anebo výročí narození prezidenta dr. Edvarda Beneše či 28. října. Samostatně organizovala pouze tradiční Legionářský ples.

Jelikož jednota od roku 1946 sdružovala podstatnou část místních příslušníků obou odbojů a byla dosti početná, aktivně se hlásila o právo vyjadřovat se a působit v otázkách hospodářského, sociálního i kulturního života na Liberecku.

Neopomínala ani politiku, ačkoliv se i nadále snažila vystupovat nestrannicky. To potvrdila mimo jiné 20. února 1948, kdy valná hromada jednoty odsouhlasila rezoluci, ve které členská základna odmítla způsob boje mezi politickými stranami, nevěcnou kritiku první republiky a snahy o destabilizaci státu. Naopak vyzvala ke klidnému a důstojnému provedení parlamentních voleb a k brzkému přijetí nové ústavy. Apel odbojářů ovšem nemohl změnit dosavadní vývoj, který v následujících dnech vyústil v mocenský převrat ve prospěch Komunistické strany Československa. S tím byla v dalších měsících spojena rovněž likvidace Československé obce legionářské i její liberecké jednoty, která se měla s dalšími odbojářskými spolky sloučit ve Svaz bojovníků za svobodu. Postupné slučování probíhalo v Liberci od dubna do června 1948, kdy vznikla místní odbočka SBS, jejímž předsedou se stal někdejší politický vězeň Josef Kryslíčka. Do této organizace byli začleněni členové Čs. obce legionářské, Svazu národní revoluce a Svazu osvobozených politických vězňů a pozůstalých. Poslední zmínky o liberecké legionářské jednotě jsou z podzimu 1948.

Dlouhých dvacet let pak trvalo, než mohlo dojít k opětovné snaze obnovit samostatnou ČsOL. Na počátku roku 1968 se v Liberci aktivizovali někdejší příslušníci I. a II. zahraničního odboje, kteří přijali rezoluci vyzývající k nápravě všech chyb: „*Nutno říci, že Svaz protifašistických bojovníků vzhledem k možnostem v minulých letech velmi málo nebo příliš bázně pracoval ve prospěch zahraničních vojáků, kteří se jako první stali obětmi nesmyslné a uměle vytvořené persekuce nejhoršího druhu.*“ Mimoto začali jednat o obnově ČsOL a znovu připomínat dosud silně upozaděnou legionářskou tematiku a západní zahraniční odboj za druhé světové války. Zvláště aktivními se stali druhováleční veteráni, kteří uspořádali oficiální zájezd do Dunkerque, kde vyzvedli prst z hrobů zde padlých Čechoslováků pro liberecký památník, jenž měl být doplněn o desky s nápisy Dunkerque a Tobruk. K neaktivnějším v této činnosti patřili budoucí předsedové obnovené legionářské jednoty v Liberci, bojovníci od Tobruku a Dunkerque – br. Josef Mládek a Stanislav Hnělička. K jejich cestě se připojil rovněž reformní předseda Městského národního výboru Jiří Moulis, který navázal styk se zástupci místní samosprávy. K dalšímu prohloubení mezinárodní spolupráce ani obnově Čs. obec legionářské však již nedošlo, neboť po vpádu vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR a následném počátku normalizačního procesu byla veškerá dosavadní obrodná aktivita potlačena.

Veteráni druhé světové války a výbor jednoty Liberec při oslavách Dne vítězství v roce 2013

Slavnostního obnovení liberecké jednoty ČsOL se její někdejší členové dočkali až po sametové revoluci, kdy posledních žijících účastníků I. československé odboje bylo již jen poskovnu. Organizační otěže proto převzali druhováleční veteráni, kteří po několik let působili ještě v rámci Českého svazu protifašistických bojovníků, než se ČsOL definitivně osamostatnila. Prvním porevolučním předsedou jednoty se stal už dříve zmíněný br. Josef Mládek. Pod jeho vedením se jednota, sdružující především druhoválečné veterány a rodinné příslušníky účastníků I. a II. československého odboje, věnovala přednostně sociální podpoře svých členů, rehabilitačním řízením, povyšování do vyšších vojenských hodností, navýšení vojenských důchodů a zajištění léčebné péče. Kromě toho se členové jednoty aktivně účastnili pravidelných připomínek událostí první i druhé světové války a absolvovali řadu besed. Z důvodu zhoršujícího se zdravotního stavu plukovníka Mládka převzal v roce 1998 předsednickou funkci br. Jan Fabián, který coby příslušník Armády České republiky

Úvodní přednáška k výstavě o čs. legiích ve Francii v roce 2018

Obnova pietního místa Františka Turpiše v Chrastavě v roce 2018

zajišťoval pomoc členům ze strany Okresní vojenské správy. Svůj mandát dobrovolně ukončil na konci roku 2001.

Po další dva roky prozatímně řídili jednotu postupně místopředsedové br. Josef Mládek a Milan Kulík, někdejší příslušník RAF. Na počátku roku 2003 byl do čela jednoty zvolen br. Stanislav Hnělička, jenž ve spolupráci se svým synem a současným předsedou br. Stanislavem Hněličkou ml. zahájil proces přijímání mladších členů, kteří v následujících letech měli převzít, uchovat a nadále propagovat ideje i tradice obou československých odbojů. V prvních letech nového milénia přivítala liberecká jednota do svých řad několik zástupců novodobých válečných veteránů, kteří se zúčastnili mírových misí OSN. Poté do spolku vstupovali rodinní příslušníci legionářů i druhoválečných veteránů a dále sympatizanti, mezi nimiž byli také učitelé dějepisu a budoucí historici. Díky vřelému přijetí posledních druhoválečných veteránů se noví členové rychle zapojili do aktivit jednoty, které mohli zvláště v kulturní a osvětové činnosti mnohem více rozvinout. Mezi nejzásadnější události patřilo oficiální navázání partnerství o spolupráci mezi městy Liberec a Dunkerque v roce 2010 a zahájení výměnných návštěv českých a francouzských studentů. Ideu z roku 1968 se tak nakonec podařilo úspěšně naplnit. Dále jednota zorganizovala v řadě míst někdejšího libereckého okresu výstavy „Bojovali, abychom

žili“ o místních odbojářích, připravila několik sérií tematických přednášek, zahájila historický výzkum své vlastní historie i životních osudů jednotlivých členů či vydala memoárové a odborné publikace. V souvislosti se stále probíhajícím výzkumem vlastní historie se liberecká jednota zasadila o obnovu pietního místa v budově někdejších českých menšinových škol, kde nyní sídlí Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci. V roce 2015 sem byla po rekonstrukci budovy umístěna nová schrána s pohárem, obsahujícím prsti z legionářských bojišť. Stejně tak došlo k obnově desky a schránky s prsti v Chrastavě, připomínající popraveného italského legionáře Františka Turpiše. U příležitosti blížícího se stého výročí vzniku spolku se pak jednotě podařilo realizovat výrobu repliky původního legionářského praporu z roku 1937.

Díky veškerým těmto aktivitám se liberecká jednota ČsOL těší kladnému vnímání ze strany veřejnosti a současně se stala spolehlivým partnerem vůči městu i Libereckému kraji. Velikou zásluhu na tomto nesla morální autorita jejího předsedy Stanislava Hněličky, který za své bojové i mimobojoyvé zásluhy obdržel nejvyšší státní vyznamenání Francie – Řád Čestné legie a České republiky – Řád Bílého lva. V roce 2011 byl pak povýšen do hodnosti brigádního generála a rodný Liberec mu udělil čestné občanství. Jím nastartované přijímání nových členů se ukázalo být prozíravé především v roce 2016, kdy naše řady během jednoho roku opustili tři druhováleční veteráni, kteří po mnoho let tvořili výbor jednoty – br. Stanislav Hnělička, Milan Kulík a Alexander Hron. Namísto nich se uvolněných funkcí ujali mladší členové, díky čemuž se jednota vyhnula smutnému osudu ostatních libereckých spolků odbojářů a politických vězňů, které dnes vyvíjejí jen minimální činnost, anebo již zcela zanikly. S posledním druhoválečným veteránem, ses. Vasilinou Vorobčukovou, se jednota rozloučila v březnu 2019. V současné době je předsedou spolku br. Stanislav Hnělička ml. a členskou základnu tvoří 14 sympatizantů, 10 rodinných příslušníků a 4 novodobí váleční veteráni. Kromě Liberecka jsou členové také z Frýdlantska a Turnovska. Spolek má svého zástupce v Republikovém výboru ČsOL a aktivně spolupracuje s bratrskými jednotami, které dříve spadaly do Mladoboleslavské župy ČsOL – Mladou Boleslaví, Českou Lípou, Novým Borem a Jabloncem nad Nisou. Rovněž se zúčastňuje připomínek významných událostí, pořádá přednášky i výstavy a snaží se dále rozvíjet výše zmíněné aktivity. ■

Členové jednoty při výjezdu po stopách obránců hranic z roku 1938 na Frýdlantsku

Jednota ČsOL v Mladé Boleslavi

br. Tomáš Pilvousek
předseda jednoty

První legionářská organizace byla založena v Mladé Boleslavi v květnu 1920 pod názvem Svaz čs. legionářů, odbočka Mladá Boleslav. Na svém počátku čítala 62 členů a v jejím čele stanul ruský legionář br. Karel Blecha, původem ze Žabonos u Kolína a majitel restaurace Na Podhradí. V jeho pohostinství byla zřízena i spolková místnost. Název si organizace ponechala až do roku 1921, kdy byla v rámci centralizovaného sjednocení přejmenována na Místní jednota Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi. K oficiální registraci jednoty došlo 3. listopadu 1921.

Muž uprostřed na skupinové fotografii je ruský legionář JUDr. Ludvík Hedl, předseda Jednoty ČsOL v Mladé Boleslavi v letech 1924–1931. Ludvík Hedl utrpěl v bojích na Transsibiřské magistrále vážné zranění v obličeji. Dělostřelecký granát mu utrhl pravou tvář, bradu a pravé oko. (Archiv jednoty)

Personální poměry v organizaci se v prvních letech činnosti nedařilo konsolidovat, a tak ji již po celém roce fungování opustil její první předseda br. Karel Blecha, který následně založil Družinu čs. legionářů a v roce 1927 stál u zrodu Nezávislé jednoty čs. legionářů a kruhu jejich přátel v Mladé Boleslavi.

Až do prosince roku 1924 byly pro jednotu charakteristické časté změny ve vedení. Jednotu v daném období vedli br. Václav Šulc z Čejetic, Emil Federer a Adolf Pekař, oba z Mladé Boleslavi. Od roku 1924 stál v čele organizace ruský legionář, válečný invalida a kapitán v záloze br. Ludvík Hedl. Od ledna 1931 až do likvidace ČsOL v roce 1939 zaujímá post předsedy br. Josef Botka, italský legionář a majitel Grandhotelu Věnc v Mladé Boleslavi.

Slavnostní zasedání jednoty v Grandhotelu Věnc dne 1. července 1934 u příležitosti otevření Muzea odboje ve Staroměstské radnici. U předsednického stolu stojí někdejší předseda jednoty br. Josef Botka a starosta města Karel Šerák. (Archiv jednoty)

Od svého založení působil Svaz čs. legionářů, a především pozdější Jednota ČsOL v Mladé Boleslavi v sociálně integračním procesu legionářů do běžného života a dále ve prospěch prezentace legionářského odkazu ve městě.

Legionáři se významnou měrou podíleli na vybudování památníku padlých ve světové válce, který byl slavnostně odhalen 1. července 1923 na Komenského náměstí. V témže roce se jednota zapojila do humanitární podpory zemětřesením postiženého Japonského císařství a z popudu Čs. Červeného kříže byly zajištěny nemalé finanční prostředky. Dále organizace pořádala množství přednášek i akcí k významným státním výročím a nechyběla u oslav státního svátku 28. října.

V souvislosti s činností došlo i k nárůstu členů. Například v roce 1930 měla Jednota ČsOL v Mladé Boleslavi 164 členů, z toho 126 členů bylo ruských legionářů, 17 francouzských a 21 italských.

MLADOBOLESLAVSKÁ ŽUPA ČESKOSLOVENSKÉ OBCE LEGIONÁŘSKÉ

Mladá Boleslav byla určena i jako sídlo župy. Na základě pokynu z pražského ústředí začala mladoboleslavská jednota s organizačními přípravami od prosince 1921. Župa byla následně ustanovena 5. února 1922 zástupci jednot v hotelu Vysoký v Mladé Boleslavi. Přítomní delegáti vytvořili čtrnáctičlenný výbor v čele s předsedou br. Václavem Šulcem, místopředsedou br. Karlem Riegerem a jednatelem br. Emilem Federerem. Funkci pokladníka přijal br. Bohumil Bernat. Pozici předsedy v meziválečném období zastávali ještě br. Čeněk Drbohlav a v letech 1924–1933 br. Ludvík Hedl, jehož

Pohled do expozice Muzea odboje zřízeného v roce 1934 v sále Staroměstské radnice

poté, až do likvidace organizace nacisty, nahradil hoteliér br. Josef Botka.

Činnost župy se řídila příslušnými stanovami a zahrnovala vzdělávací, kulturní i organizační činnost. Významnou byla sociální a humanitární podpora, zejména ve prospěch legionářů, kteří se ocitli v existenční nouzi anebo pomoc pozůstalým po padlých legionářích. Například od roku 1926 fungoval v rámci župy tzv. Fond pro nezaměstnané.

Významně se župa podílela na podpoře jednot v pohraničí. Jedním z viditelných a manifestačních projevů činnosti byly oblíbené župní sjezdy legionářů. Jejich organizace a konání směřovaly zejména do měst v severních Čechách, právě s cílem podpořit české menšiny v převážně německých hraničních oblastech. Sjezdy se konaly v Jílovém u Hodkovic (1924), Rumburku

Pamětní odznak vydaný jednotou v roce 1936 symbolizující Boleslavský hrad a francouzskou přilbu typu Adrian (Sbírka autora)

Odznak ze Župního sjezdu ČsOL z Nového Boru u České Lípy v roce 1938

(1926), Vrchlabí (1926), Jablonci nad Nisou (1928), Jičíně (1931), Děčíně (1932), Hrádku nad Nisou (1933), České Lípě (1934), Mělnice (1936), Jilemnici (1937) a v Novém Boru (1938).

Sjezd v Novém Boru se konal již za napjaté mezinárodně-politické situace a vyzníval jako manifestace za obranu státu před hrozící expanzí nacistického Německa. Ochotu postavit se na obranu republiky demonstrovala Mladoboleslavská župa ČsOL i přijetím čestného názvu „Štorcha, Turpiše, Hojsáka“, tedy tří italských legionářů popravených v letech první světové války, pocházejících z regionu župy.

Z iniciativy Mladoboleslavské župy ČsOL a jejího místopředsedy br. pplk. Jaroslava Bukvičky vzniklo v Mladé Boleslavi roku 1934 tzv. „Museum odboje“. Příprava expozice zabrala čtyři roky a vybudovala se za vydatné pomoci města a především obětavého starosty Karla Šeráka. Město vyčlenilo vznikajícímu muzeu celé první patro ve Staré radnici na Staroměstském náměstí, kde bylo zřízeno pět výstavních sání. Mezi vzácnými exponáty byly například obrazy legionářských malířů Jindřicha Vlčka nebo Vojtěcha Preissiga. Určitou zajímavostí byla trojitá dýka, zhotovená Tatary z damažské oceli, cizelovaná a napuštěná jedem, kterou si přivezli legionáři jako suvenýr z bojů v Rusku nebo model legionářského vagónu v měřítku 1:4. Poslední síň byla z návrhu

Legionáři z mladoboleslavské župy před památníkem Woodrowa Wilsona v Praze v říjnu 1933 (Archiv jednoty)

akademického sochaře Karla Mauermanna koncipována jako pietní místo, kde byl instalován pískovcový kámen se jmény padlých legionářů a měly se zde dokonce ukládat i urny zemřelých legionářů z Mladé Boleslavi.

Činnost župy zanikla s likvidací ČsOL po okupaci v březnu roku 1939. Drtivá většina funkcionářů župy i jednoty se zapojila do protinacistického odboje a velká část za svoje nasazení ve druhém odboji zaplatila daní nejvyšší. Předseda župy br. Josef Botka byl zatčen již 1. září 1939 a vězněn celou válku ve věznicích a koncentračních táborech. Místopředseda br. Jaroslav Bukvička byl zatčen v roce 1940 a byl odsouzen za účast a činnost v odbojové organizaci Obrana národa k dlouholetému věznění. Pokladník br. Emil Federer válku nepřežil, zahynul s celou rodinou v Osvětimi.

KRÁTKÝ ŽIVOT PO VÁLCE

Po roce 1945 se i v Mladé Boleslavi podařilo nakrátko obnovit činnost legionářského sdružení. Do čela mladoboleslavské jednoty opět nastoupil br. Josef Botka, který se vrátil s podlomeným zdravím z koncentračního tábora.

Mladoboleslavskou jednotu po obnovení vedl kapitán a pozdější major br. Rostislav Kubišta. Na snímku společně s čestnou stráží ve Stráži pod Ralskem.

Významní členové obnovené mladoboleslavské jednoty bři. Jaroslav Šámal a Rostislav Kubišta v září 2003

Prořídle řady legionářů doplnili po druhé světové válce veteráni bojů ze západního a východního bojiště. Mezi nimi například mladoboleslavský rodák br. Karel René Misík, který se velmi aktivně zapojil do činnosti jednoty. Jednou z posledních veřejných prezentací legionářů ve městě se stala připomínka bojů o Sokolovo a u Bachmače v březnu roku 1948. Společenské změny po nástupu komunismu činnost jednoty přerušily a řada příslušníků se opět ocitla na okraji společnosti. Naposledy veřejně vystoupili legionáři ve městě společně s veterány z druhé světové války v květnovém průvodu roku 1968.

JEDNOTA ČSOL V MLADÉ BOLESLAVI DNES

Novodobé dějiny mladoboleslavské organizace Československé obce legionářské se začaly psát v roce 1998, kdy byla obnovena péčí PhDr. Jaromíra Jermáře z Muzea Mladoboleslavska a Viléma

Členové mladoboleslavské jednoty při Bratrské mohyle v Cecově u příležitosti 100. výročí bitvy u Zborova

Fencla z Klubu vojenské historie Rota Nazdar. Svým rozvojem se jednota stala vůdčí organizací v regionu, připomínající zásadní milníky a lidské osudy spjaté s bojem za národní samostatnost v letech první i druhé světové války.

Do řad mladoboleslavské jednoty záhy vstoupila řada regionálních osobností a válečných veteránů. Mezi ikony bezesporu patřili váleční veteráni br. Jaroslav Šámal, člen

domácího odboje z regionu, a mjr. Rostislav Kubišta, hrdina bojů z východní fronty. Právě br. Rostislav Kubišta stanul v čele obnovené jednoty a funkci předsedy vykonával až do roku 2006, kdy ze zdravotních důvodů funkci předal br. Tomáši Pilvousekovi.

Členská základna se rozrůstala i početně a činnost jednoty nacházela ohlas mezi mladší generací. Do jednoty

Čelo průvodu se stejnkrojovanými členy jednoty před slavnostním odhalením pamětní desky čs. legionáře Josefa Vaňka

vstoupili členové nejen z Mladobolesavska, zejména z regionu Trutnovska, kam dlouhodobě spadá i velká část zájmu činnosti jednoty. V současné době se na činnosti jednoty podílí 32 členů a věkový průměr jednoty činí 43 let.

Jednou z klíčových činností jednoty v moderní historii se stala péče o pomníky a památníky v regionu i mimo něj, ale také výstavba nových pietních míst, které jsou dnes němou připomínkou odvahy a statečnosti našich předků v boji za národní svobodu a demokracii.

V Mladé Boleslavi se podařilo díky iniciativě jednoty obnovit centrální pomník padlým z období první světové války. Na fasádě sokolovny v Debři nad Jizerou byla v červenci 2015 obnovena pamětní deska s prstí od Zborova. V Českém ráji pak v roce 2018 vznikla iniciativou jednoty pamětní deska příslušníku Úderného praporu Josefu Vaňkovi z Dobšína. Významnou iniciativou za hranicí Pojizeří je vznik pomníku padlým hraničářům na hraničním přechodu Dolní Světlá-Waltersdorf v Lužických horách, jehož výstavba byla iniciována v roce 2002. Pomník s replikou hraničního sloupu z 30. let 20. století byl slavnostně představen veřejnosti v roce 2003, mimo jiné za účasti tehdejšího předsedy Československé obce legionářské br. genmjr. Antonína Špačka.

Významně se členové jednoty podílí i na publikační činnosti. V edici jednoty vznikly za poslední dvě desetiletí téměř tři desítky publikací k tematice čs. legií, ozbrojených sborů v éře první republiky i II. odboje.

Hlavní tíha činnosti ovšem spočívá v organizaci společenských událostí, vzpomínkových ceremonií, ale i práce s dětmi a mládeží, přednášková činnost nebo sběratelství artefaktů ze zájmového období. Díky tomu mohla jednota realizovat řadu atraktivních výstav, a to nejen ve svém sídelním městě.

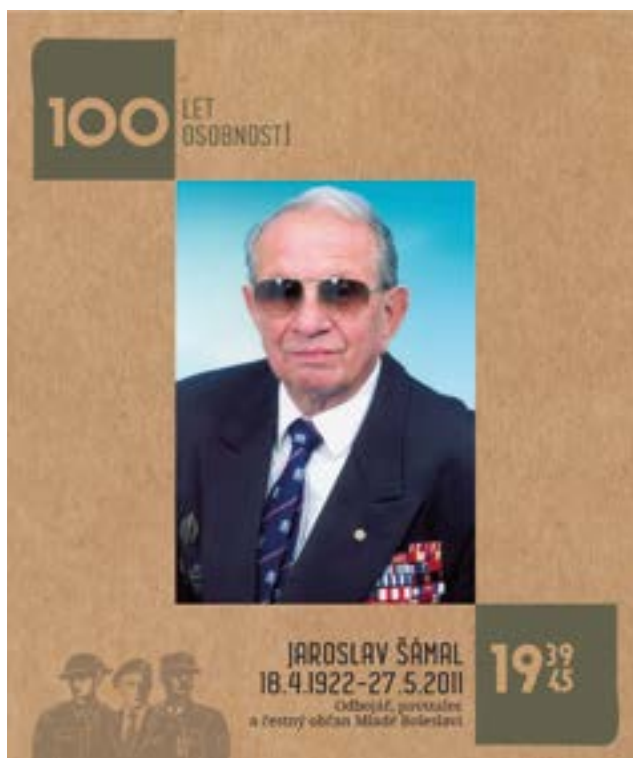
Jednou z nejviditelnějších událostí, kterou mladoboleslavská jednota každoročně pořádá, je připomínka tragických událostí z 15. března 1939. U budovy bývalých kasáren T. G. Masaryka si pravidelně

připomínáme oběť důstojníků a dalších občanů města, kteří se zapojili do domácího odboje v letech nacistické okupace.

Důležitým počinem, který přispěl k dalšímu rozvoji jednoty, se v roce 2015 stalo zřízení sídla jednoty s kanceláří a skladovými prostory v areálu Střední průmyslové školy v Mladé Boleslavi.

Do nové éry vstupuje jednota s vědomím společenské zodpovědnosti v regionu, a i nadále se členové zavazují k činnosti a propagaci základních hodnot a ideálů, za něž naši předci bojovali a umírali. ■

Mladoboleslavská jednota pořádá každoročně pietní akt u Pomníku padlým hraničářům v Lužických horách

Historie areálu vojenské střední školy „Školy Československé obce legionářské“ v Moravské Třebové

br. Viliam Beke,
předseda Jednoty ČSOL v Moravské Třebové

V letošním roce uplyne již 86 let od vzniku vojenského středního školství v Moravské Třebové. Málokdo ví o více než stoleté historii areálu současné Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové, školy s čestným názvem „Škola Československé obce legionářské“. Přitom právě zde se potkávaly pohnuté osudy tisíců osob nejen z různých částí světa v nejtragičtějším období minulého století. Historie areálu začíná brzy po vypuknutí první světové války v roce 1914 záměrem na vybudování zajateckého nebo repatriačního tábora.

Výstavba dřevěných baráků v roce 1916

V polovině srpna zahájilo Rusko ofenzívu a podařilo se mu proniknout hluboko na území Haliče, které bylo součástí rakousko-uherské říše. Železniční spojení mezi hlavním městem říše Vídní a velkými haličskými městy, jako byly Krakov nebo Lvov, vedlo územím Moravy přes Přerov a Ostravu. Protože byla situace na haličské frontě v srpnu a září 1914 pro rakousko-uherskou armádu kritická, bylo třeba urychleně vybudovat tábor pro uprchlíky z území přímo postiženého bojovými operacemi.

Proč bylo pro vybudování tábora vybráno právě město Moravská Třebová, se nepodařilo zjistit. Možná, že jistou roli sehrálo válečné nadšení, které mezi německy mluvícími obyvateli panovalo na začátku války. Ze strategického hlediska mělo umístění řadu předností. Moravská Třebová leží přibližně v poloviční vzdálenosti mezi Vídní a Haličí a především městem procházela železniční trať nezbytná pro transport osob i materiálu.

Tábor byl vystavěn mezi lety 1914–1916 stavitelem Juliem Randou. Původně měl sloužit jako lazaret rakousko-uherské

armády a uprchlický tábor s kapacitou pět tisíc osob. Jeho obsazenost však nikdy nepřekročila čtyřtisícovou hranici.

Vybraný areál se nacházel na jihovýchodním okraji města a od jeho středu byl vzdálen asi kilometr po okresní silnici nebo po alejových chodnících. Zčásti byl obklopen poli a loukami, zčásti rozsáhlými lesy. Areál byl dostatečně velký, nebyl přímou součástí města, ale byl od něj v optimální vzdálenosti.

Pozemky patřily městu a nebyly rozdrobeny mezi řadu drobných vlastníků, ale stejně jako budova zdejšího zámku byly majetkem knížete Jana II. z Lichtenštejna. Zámek tehdy nebyl využíván k bydlení majitelů, ale byl sídlem hospodářské správy velkostatku. Není známo, jaké stanovisko zaujal kníže k záboru svých pozemků. Jejich celková výměra pro budoucí tábor přesahovala 16 ha, z čehož přibližně polovinu tvořila orná půda, zbytek zabíraly louky a sady. Na svažitých pozemcích byly dva vydatné prameny. Pozemky bezprostředně sousedily s velkým lichtenštejnským hospodářským dvorem, který byl zapojen do zásobování tábora.

Nařízení ke stavbě vydalo a finanční prostředky přidělilo Ministerstvo vnitra ve Vídni. Příímý dohled nad výstavbou mělo Moravské místodržitelství v Brně. V tomto období byly jako přístřeší pro uprchlíky postaveny poměrně jednoduché velké dřevěné baráky. Byly natřené „karbolou“, která působila jako dezinfekce a zároveň jako impregnace dřeva.

Pobyt v dřevěných provizorních budovách byl zvláště v zimním období velmi těžký. Proto se v létě 1916 začalo s výstavbou zděných budov tábora, které postupně nahrazovaly nevyhovující a dosluhující dřevěné baráky. Poslední původní barák v areálu tábora existoval ještě na přelomu 20. a 30. let a studenti ruského gymnázia na něj vzpomínali jako na strážidelnou budovu, které říkali „černý saraj“.

Projekt nových zděných budov vypracoval brněnský stavitel Viktor Gótzl, který pocházel z nedaleké Kunčiny. Stavbu zadávalo a řídilo Moravské místodržitelství, které hradilo stavební výlohy ve výši asi 7 milionů rakousko-uherských korun. Výstavba byla zahájena v létě 1916 v období ruské ofenzívy u Lucka a trvala až do konce války. V tomto období získal tábor podobu, která se v podstatě nezměněná zachovala do roku 1935.

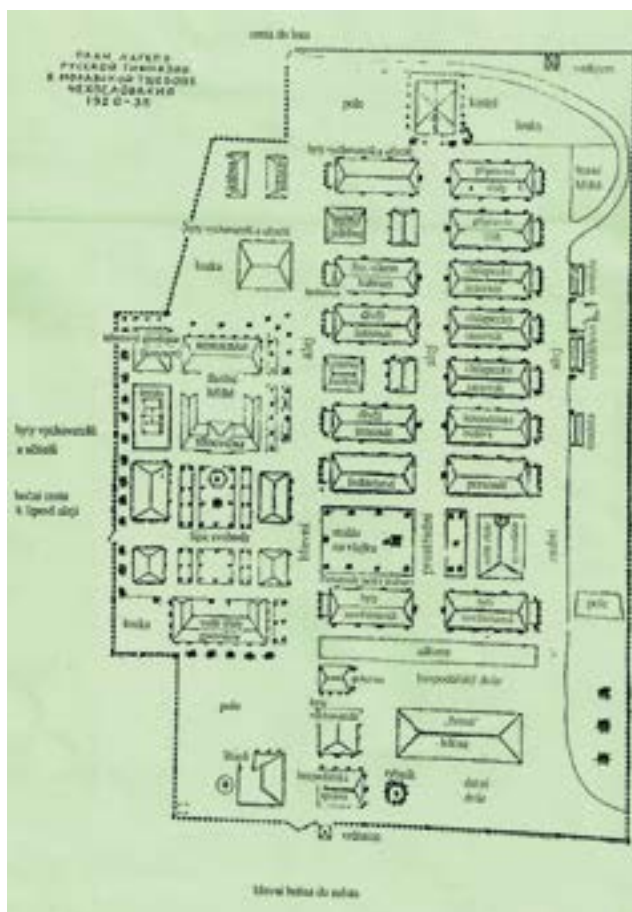
Přibližně polovina byla oplocena a tvořila vlastní tábor. Mimo drátěné oplocení se nacházela orná půda, louky a zahrady. Hlavní vchod do areálu byl situovaný v nejnižší části tábora.

V areálu se nacházelo 44 budov, 5 z nich bylo jednopatrových, ostatní byly přízemní a nepodsklepené. Celodřevěný byl nevelký kostelík umístěný v nejhořejší části tábora. V budovách bylo 91 jedno až pěti pokojových bytů, 677 m² školních tříd, vedlejší učebny a kabinety, 2 280 m² internátních ložnic, sedm pokojů vychovatelů v internátu, tělocvična a divadlo, nemocnice, dvě kuchyně s jídelnami, dílny, prádelny, lázně a umyvárny, dvě kanceláře, sklady, sklep, stáje a „svíníky“. Celková zastavěná plocha činila 14 279 m² s úhrnným počtem 334 místností.

Otázka vlastnictví pozemků, které byly součástí lichtenštejnského velkostatku, byla vyřešena do roku 1927. V sousedním dvoře velkostatku, který byl pronajat na začátku 20. let spolku Severomoravských cukrovarů v Mohelnici, byly umístěné chlévy, remise pro povozy a půdy na seno a slámu. V roce 1923 se projednávala otázka odprodeje pozemků. Jednání probíhala mezi Ministerstvem zahraničních věcí a knížecí lichtenštejnskou justiční kancelář. Jednání bylo uzavřeno v roce 1928 smlouvou mezi československým státem a panujícím knížetem Janem II. z Lichtenštejna o koupi pozemků pro ruský tábor v Moravské Třebové v hodnotě 81 298,70 Kč.

Uspořádání budov lze vyčíst z celkového plánu tábora, jehož autorem byl Vladimír Gerasimenko, maturant ruského gymnázia v roce 1930. Další osud ho zavedl do USA, kde pro oživení vlastní paměti a pro potěšení početné skupiny bývalých spolužáků z gymnázia v Moravské Třebové plánu tábora nakreslil. Originál je uložený v San Francisku, kde je nevelké muzeum věnované ruskému gymnáziu v Moravské Třebové.

Budovy na plánu jsou pravidelně rozmístěné a dělí je síť uliček. Rusové je nazývali alejemi. Od hlavního vstupu vedla vzhůru Hlavní alej (také jí nadneseně říkali Česká třída), která oddělovala několik větších patrových budov od barákové části tábora. Napravo od Hlavní aleje směrem ke kostelíku vedla Prostřední alej a hranici mezi táborem a prostorem statku tvořila Zadní alej. Aleje rozdělávaly tábor na tři přibližně stejné části.

Plán původního tábora v Moravské Třebové

Budovy v první třetině již v podstatě neexistují. Původně zde v období uprchlického tábora byly budovy všeobecné a infekční nemocnice, budovy, kde bydleli lékaři a zdravotnický personál, prádelna, kuchyň a skladiště sloužící potřebám nemocnice. Byla zde také nevelká budova umrlčí komory neboli márnice. V době působení ruského gymnázia se změnil pouze způsob využívání těchto budov. Obě nemocniční budovy se změnilly na školu, tělocvičnu a divadelní sál. Budova příjmu a předběžného vyšetření se stala školní nemocnicí. Patrové domy, kde dříve bydlel zdravotnický personál, užívaly rodiny učitelů a vychovatelů. Ve středu této části tábora byl nevelký upravený parčík, v jehož středu rostla tzv. lípa svobody zasazená v roce 1918 na počest vzniku ČSR. Na tomto místě se každoročně 28. října scházeli k oslavám čeští obyvatelé Moravské Třebové. Tato část tábora již neexistuje. Většina budov byla zbořena v roce 1937 při výstavbě internátu pro SVRRG. Patrové budovy, kde byly byty zaměstnanců, byly v šedesátých letech zbořeny. Lípa svobody již také neexistuje, ani se nepodařilo zjistit, kdy byla porážena. Z původních budov stojí pouze jediná. Jedná se o malý domek na okraji areálu blízko nových obytných domů. Málokdo dnes ví, jaké bylo jeho původní určení. Byla to již zmíněná umrlčí komora, kterou ruští uživatelé přeměnili na malý táborový konzumní obchod.

Po obou stranách Prostřední aleje bylo dvanáct stejných přízemních domků, jejichž funkce se od roku 1915 do roku 1935 příliš nezměnila. Za první světové války tam bydleli uprchlíci, později to byly budovy internátu ruského gymnázia.

Kostelík, který uzavíral průhled Prostřední alejí, byl zbořen a místo, kde stával, sloužilo jako skládka uhlí. Místo kostelíku v současnosti připomíná velký pravoslavný kříž.

Pod Prostřední alejí byly symetricky umístěny čtyři přízemní domy s verandami a dvoupatrová školní budova. Její trojúhelníkový štít s hodinami byl vidět ze všech míst v táboře. Dnes je štít prázdný a budova slouží jako zázemí pro vojenský výcvik žáků VŠŠ MO.

Před školou bývalo volné prostranství s parkovou úpravou. Do středu parčíku umístili Rusové pomník ruským vojákům, ztvárněný jako postava ruského bohatýra. Druhý pomník byl věnován ruské vzdělanosti, kterou symbolizovala rozevřená kniha. Oba pomníky si Rusové odvezli, když se gymnázium v roce 1935 stěhovalo z Moravské Třebové do Prahy. Další osud těchto pomníků není známý.

Budovy, které byly v nejnižší části areálu a sloužily provozu tábora, dnes již neexistují. Na pravé straně od vchodu byla nevelká vstupní vrátnice, dále desinfekční stanice, prádelna, pekárna, centrální kotelna a velká dřevěná stodola z prvního období výstavby tábora. Původně sloužila pro ubytování, později jako stodola a kůlna. Tyto budovy byly již zbořeny. Po levé straně od vstupní brány stávala budova druhé desinfekce a přijímací budova s umyvárnami, vanami a sprchami. Způsob využívání této budovy se také neměnil. Budova druhé desinfekce byla jako nadbytečná zbořená ve dvacátých letech. Přijímací lázeňská budova byla v devadesátých letech prázdná a devastovaná. V současnosti již neexistuje. Šlo o ukázkou klasicke užitkové architektury začátku dvacátého století, pro kterou byla charakteristická kombinace omítnutého zdiva, dřeva a neomítnutých červených cihel jako zdobného prvku.

Podle způsobu využití areálu se měnily i resorty, do jejichž financování a kompetence areál spadal: **vojenské**

1914–1920 tábor pro uprchlíky ve správě Ministerstva vnitra Rakousko-Uherska později ČSR

1935–1938 Státní vojenské reformní reálné gymnázium – Ministerstvo národní obrany ČSR

1939–1945 zabráno pro potřeby německé armády a zajatecký tábor

po roce 1945 opět vojenské využití armádou ČSR

sociální
1920–1922 feriální (prázdninové) osady pro děti, pravděpodobně Ministerstvo sociální péče

kulturně-sociální

1922–1935 období působení Ruského reformního reálného gymnázia, které původně vzniklo 6. 12. 1920 v Konstantinopoli (dnešní Istanbul) a na přelomu roku

1921/1922 bylo přemístěno do Moravské Třebové. V tomto období ještě do roku 1926 žily v táboře poslední rodiny slepců, zároveň tam bylo několik bytů českých státních zaměstnanců, třídy první moravskotřebovské menšinové obecné školy, která vznikla v roce 1922.

Toto období lze rozdělit na dva přibližně stejné časové úseky. V letech 1922–1927 byl areál tábora spravován a financován 2. oddělením politického odboru Ministerstva zahraničních věcí ČSR, které mělo na starosti věci týkající se ruské a ukrajinské emigrace v rámci tzv. Ruské pomocné akce.

Dne 1. ledna 1928 byl areál předán do správy Ministerstva školství a národní osvěty, které zřídilo a subvencovalo Kuratorium spolku pro vydržování ruských středních škol v ČSR a přeneslo na něj odpovědnost za vzdělávací a výchovnou činnost gymnázia a za financování nákladů spojených s provozem školy a internátu.

Při převodu areálu z resortu Ministerstva zahraničních věcí do resortu Ministerstva školství a národní osvěty byl proveden pokus o důkladnou inventarizaci převáděného majetku, při kterém se zjistilo, že část vnitřního vybavení chybí a naopak existuje řada předmětů, které nejsou zaevidované, a ke kterým chybí doklady.

Kořeny nesrovnalostí je třeba hledat v období těsně po skončení první světové války, v době konstituování ČSR a v prvním období pobytu Rusů v táboře. Bylo proto nutno rezignovat na přesnou evidenci a vzít na vědomí stávající stav. Ze stavu v roce 1929 vycházely i revizní zprávy, které byly vypracovány v roce 1935, kdy areál tábora přecházel z resortu školství do resortu Ministerstva národní obrany pro vojenské gymnázium (SVRRG).

Podle existujících dokladů byl 8. srpna 1935 schválen návrh Ministerstva vnitra na trvalé a bezplatné odevzdání bývalého uprchlického tábora v Moravské Třebové se vším movitým a nemovitým majetkem do správy MNO.

VOJENSKÉ VYUŽITÍ AREÁLU

Vojenské využití současného areálu Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové lze datovat od roku 1934, kdy požádalo okresní hejtmanskství o umístění čs. vojenské jednotky ve městě.

Od 1. září 1935 v areálu působilo Státní vojenské reformní reálné gymnázium, za jehož působení byl areál dobudován péčí vojenské správy. Posláním vojenského gymnázia bylo

Pohled na část areálu s parčíkem

Pravoslavný kostel v areálu

připravovat žáky pro studium na civilních vysokých školách. Na vojenském gymnáziu studovaly především děti vojáků z povolání, legionářů, civilních zaměstnanců vojenské správy, příslušníků četnictva a finanční stráže, válečných invalidů a ostatních státních zaměstnanců. Žáci školy nebyli vojenskými osobami a neposkytovaly se jim žádné výhody při případném přijímání na Vojenskou akademii v Hranicích.

Školu tvořily dvě samostatné části:

- 1) civilní škola organizovaná jako reformní reálné gymnázium, nacházející se v pravomoci Ministerstva školství a národní osvěty
- 2) vojenský internát, podřízený MNO.

Škola měla svého ředitele (prof. Koupil) a internát velitele (plk. Novotný). Do SVRRG v roce 1935 nastoupilo 375 žáků, z toho 1 dívka a na počátku školního roku 1938 se jednalo o 660 žáků, z toho 4 dívky. Úspěšně se rozvíjející činnost školy přerušila mnichovská krize. V důsledku mobilizace bylo vyučování 24. září přerušeno a 8. října se gymnázium přesunulo do Uherského Hradiště. Učování bylo obnoveno až 24. října v areálu Vojenské akademie v Hranicích. Do Moravské Třebové se škola již nevrátila a na konci školního roku 1938/1939 byla rozhodnutím okupační správy rozpuštěna.

V letech druhé světové války byl areál nejprve využíván pro ubytování jednotek německé armády (protiletadlového dělostřelectva a tankového vojska), později byl přeměněn v zajatecký tábor Oflag VIII-F. Tento německý zajatecký tábor pro důstojníky byl nejdříve otevřen v červenci 1940 ve Wahlstattu, nyní Legnickie Pole (Polsko). Pobývali zde především Francouzi a Belgičané zajatí v bitvě o Francii. Po otevření nového tábora v Moravské Třebové v červenci 1942 se původní tábor stal pobočkou toho nového, kde na počátku roku 1943 bylo 2 100 francouzských důstojníků a asi 100 důstojníků jugoslávské armády. Zůstali zde až do konce roku 1943, kdy byli přemístěni.

Koncem roku 1943 zde již pobývalo na 2 500 důstojníků Britského společenství a 100 pomocných sil (mezi nimi byli např. Britové, Američané, Kanadáné, Řekové, Indové), kteří byli zajatí na řeckých ostrovech po kapitulaci Itálie. Další byli zajatí během bojů v severní Africe v roce 1942. V červenci 1944 byl zajatecký tábor v Moravské Třebové uzavřen a většina vězňů byla převezena do Oflag 79 poblíž Braunschweigu. Poté areál převzala pobočka německé firmy Telefunken Fabrik. Výrobní program zahrnoval především elektrosoučástky pro letecký průmysl a pro střely V 1 a V 2.

Váleční zajatci v táboru Oflag-VIII-F v Moravské Třebové

Po osvobození města 9. května 1945 areál převzala Rudá armáda, která technické zařízení továrny odvezla jako válečnou kořist. Čs. armádě byly objekty předány v červnu 1945. Naše armáda zde z počátku umístila sklad válečného materiálu, ale v září 1945 se do kasáren nastěhovalo Velitelství tankového sboru, vytvořené z jednotek bývalé 1. čs. tankové brigády v SSSR a Čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii. V září a říjnu 1945 zde působil i prapor těžkých tanků. Na podzim 1946 se z Pardubic do Moravské Třebové přemístila 3. tanková brigáda, zformovaná v roce 1945 z původního 3. tankového praporu 1. čs. tankové brigády v SSSR. V říjnu 1947 byla 1. tanková brigáda přechíslována na 11. tankovou brigádu, zatímco Velitelství tankového sboru se přestěhovalo do Olomouce. V březnu 1949 tankisté Moravskou Třebovou opustili a jejich novým posádkovým městem se staly Dědice u Vyškova. Areál v Moravské Třebové se začal připravovat na opětovné přijetí vojenských studentů.

Dle rozhodnutí MNO o vrácení vojenského středního vzdělávání do Moravské Třebové se dnem 1. 9. 1949 zahájila činnost Vojenská škola Jana Žižky. V říjnu téhož roku školu navštívil ministr národní obrany arm. gen. Ludvík Svoboda.

Pochod při přehlídce v roce 1956

Škola byla nejprve organizována obdobně jako předválečné vojenské gymnázium, v roce 1950 však došlo ke sloučení funkce ředitele školy a velitele internátu. Z počátku se předpokládalo, že studium bude čtyřleté, ale ve školním roce 1950/1951 došlo k jeho zkrácení na tři roky. V roce 1953 škola přešla na šestiletý cyklus, od roku 1958 se opět vrátila ke tříleté formě studia.

Dnem 1. září 1969 škola prodělala transformaci na Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova, což bylo spojeno s prodloužením studia na čtyři roky. V nezměněné podobě gymnázium přetrvávalo až do počátku 90. let. V roce 1992 byl přijat

Studenti školy zajišťovali čestné úkoly mimo jiné při pietním aktu v Jekatěrinburgu za přítomnosti místopředsdkyně Senátu PČR Miluše Horské

útlumový program a na gymnázium nastoupil poslední ročník nováčků. Jejich vyřazení se uskutečnilo počátkem léta 1996 a k 30. září gymnázium zaniklo. V roce 1993 v rámci gymnázia vznikla samostatná Vojenská střední škola, která po rozdělení ČSFR zabezpečovala dokončení středoškolského studia pro české žáky vojenských středních odborných škol na Slovensku. V areálu gymnázia od roku 1992 působila také Odborná škola Vojenské policie, která se k 1. října 1998 přesunula do Vyškova.

Dnem 1. října 1996 na základech původního vojenského gymnázia vznikla Střední technická škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Jejím posláním se stala výchova všestranně připravených profesionálů v duchu nejlepších demokratických tradic našeho národa. Škola umožňovala zájemcům o profesionální službu v armádě v rámci čtyřletého

Členové jednoty z Moravské Třebové v La Targette u příležitosti legionářské poutě na památná místa Francie a Belgie

denního studia získat úplné střední odborné vzdělání zakončené maturitou v oboru technické lyceum (1. školní rota). Kromě toho byly na škole organizovány šestměsíční pomaturitní kurzy pro absolventy civilních středních škol s maturitou a praporčické kurzy, připravující absolventy vojenských středních škol pro výkon odborných funkcí v armádě (2. školní rota). Nedílnou součástí školy tvořily i jazykové kurzy pro příslušníky rezortu obrany (3. školní rota).

Se zápisem Střední technické školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové do rejstříku škol a na základě rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o udělení akreditace vzdělávacího programu pro Vyšší odbornou školu Ministerstva obrany v Moravské Třebové a v souvislosti se zrušením VSŠ Vyškov a VSŠ Brno byl dnem 1. června 2006 upraven název Střední technické školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové na Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové.

Škola spolupracuje s řadou organizací. Nejtěsnější a nejlepší spolupráce je s Československou obcí legionářskou, která nad ní převzala patronát. Jako výraz ocenění spolupráce při výchově mladé generace byl dne 24. června 1997 předán tehdejší předsedou ČsOL br. gen. Tomášem Sedláčkem legionářský prapor, který byl až do propůjčení bojového praporu vojenské střední škole používán jako prapor školy. V současnosti je tento legionářský prapor používán na čestném místě při všech slavnostních akcích a čestnou stráž u praporu tvoří žáci školy oblečení v uniformách čs. legionářů v Rusku, Francii a Itálii.

Od 14. října 1997 nese škola čestný název „Škola Československé obce legionářské“ a členové Jednoty ČsOL v Moravské Třebové a všichni příslušníci vojenské střední školy se hrdě hlásí k tomuto čestnému názvu, kterým může připomínat existenci státotvorné organizace, jejíž 100. výročí založení právě připomínáme. Již řadu let můžete žáky a žákyně vojenské střední školy potkávat na vzpomínkových poutích pořádaných Československou obcí legionářskou a Ministerstvem

Od října 1997 nese škola čestný název "Škola Čs. obce legionářské" a každoročně přijíždějí do areálu školy váleční veteráni na tradiční podzimní setkání se studenty

obranou od Velké Británie přes Francii, Belgii, Itálii, Srbsko, Černou Horu, Slovensko, Polsko, Ukrajinu až po Rusko. Všude tam byli, jsou a budou neodmyslitelnými účastníky pietních shromáždění, na kterých je využívána jejich pořadovost a vojenské vystupování. Podobně žáci pomáhali i na sněmech ČsOL, různých rekonstrukcích, například přísahy České družiny v Kyjevě, příjezdu T. G. Masaryka do ČSR, příjezdu prvního rakouského prezidenta do Lán (Stochova) za prezidentem T. G. Masarykem.

Uplynulých skoro 25 let nás přesvědčuje o tom, že čestný název „Škola Československé obce legionářské“ nese ta jediná správná škola, která je jedinečná nejen v České republice, která své žáky nejen vzdělává, ale vojenským výcvikem a všestrannou výchovou je připravuje na dráhu vojenského profesionála. ■

Zástupci školy v Darney u příležitosti 100. výročí přísahy čs. pluků ve Francii

Jednota ČsOL v Novém Jičíně

bř. Alois Petroš
předseda jednoty
a Václav Langer, člen výboru

Dnešní novojičínská jednota ČsOL sdružuje své členy z území okresu Nový Jičín. Okres vznikl v rámci územní reorganizace v roce 1960 sloučením bývalých okresů Nový Jičín, Frenštát pod Radhoštěm a Bílovec ustavených po vzniku ČSR. Administrativně se člení do 54 obcí, z toho je 9 měst a 1 městys. Patří mezi větší okresy, co do počtu obyvatel zaujímá 17. místo mezi všemi 76 okresy v ČR. Už z toho je patrné, že chtěla-li jednota zjistit historii o své předchůdkyni, musela počítat s tím, že to nebude jedna, ale hned několik jednot, které v tomto regionu působily, a bude to velmi náročné a složité. To i proto, že období let 1939 až 1989 nebylo k legionářům nijak vstřícné a v archivech je jen málo dokladů o činnosti tohoto spolku, ze kterých by bylo možno čerpat. Díky nadšení a mravenčí práci člena jednoty, spoluautora článku, Ing. Václava Langer se podařilo těmito střípky přiblížit historii vzniku a činnosti jednot do roku 1949.

Při pátrání po historii Jednoty ČsOL v Novém Jičíně našel v almanachu „Zborovským hrdinům – Hrst vzpomínek“, vydaném v roce 1927 v Ostravě, článek E. Vágnera „Mor.-Slezská župa ČSL Obce legionářské“, ve kterém uvádí přehled jednot této župy k roku 1927. O Jednotě ČsOL v Novém Jičíně zde píše: „Základ pro vybudování jednoty novojičínské byl dán „Družinou“ v Hodslavicích, která fungovala až do 29. května 1921. Po této době „Družina“ likvidována a dnem 11. září 1921 vchází v život nová jednota sdružená v ČsOL s předsedou br. Fr. Pernickým v čele, který v tehdejší ještě neustálené době vedl svědomitě, rukou pevnou mladou naši jednotu, byl prvním reprezentantem této, burcoval liknavé, získával sympatie a úctu odpůrců pro legionáře, a tak dne 15. ledna 1922 předává s uspokojením o vykonané práci předsednictví br. Bohumilu Šindlerovi, odbornému učiteli, který tuto funkci zastává až do konce r. 1922. Za jeho vedení jednota překonala mnohé obtíže v oboru umísťování bratří ve státní službě i zaměstnání soukromém. Členstvo je roztroušeno v 11 obcích, sociální stav

namnoze ubohý, hmotné prostředky jednoty nepatrné. Je namnoze potřeba pomoci v největší bídě a jednota pomáhá všude.

Ve stejném duchu vede od roku 1924 jednotu br. předseda C. Kunštátský, řídicí učitel obecné školy v Nov. Jičíně, až do konce roku 1926, kdy stává se předsedou opět br. Šindler. Svou neúnavnou, nezištnou pomocí vždy a všude má zásluhu o vzrůst jednoty, péči sociální a výchovnou. Jemu vděčí celá řada i nelegionářské drobty za osvěžující pobyt v prázdninových osadách i léčebných ústavech. Od svého založení jednota kráčí v duchu naší armády a cítíme se při každé příležitosti významného dne našeho odboje v kasárnách, seřazení v šik vedle regulérního vojska vojáky a doma. Jednota má ve vojenské posádce v státních, kulturních, osvětových a humanitních podnicích nejlepší oporu. Z našeho středu, zanechavše nezaopatřené děti, odešli tito brři: Bartek Jan, zemřel 9. ledna 1924 na souchotiny, Plainer Ant., zemřel 20. února 1925 na souchotiny, Beseda Karel, zemřel 29. listopadu 1925 na souchotiny, Mikuda Frant., zemřel 10. ledna 1926 otravou.“

O vlastní Jednotě ČsOL v Novém Jičíně, která v roce 1926 měla 107 členů, se dosud nepodařilo zjistit nic dalšího, ale v archivu Muzea Novojičínska je možno najít fotografii tabla z doby někdy po roce 1930.

Protože z oblasti Novojičínska bylo v letech 1914–1918 v legiích přibližně 1 500 občanů, je logické, že jednoty ČsOL byly založeny i v dalších obcích a městech a bylo v nich sdruženo k roku 1927 přibližně 270 členů.

Z jejich činnosti je možno vyzvednout činnost jednoty Příbor. Dne 1. ledna 1920 byla založena Odbočka Svazu čsl. legionářů, jež čítala 10 bratří. Předsedou zvolen br. J. Kantor, jednatelem br. L. Bartoš, pokladníkem br. J. Matula. Na valné hromadě 10. června 1921 bylo usneseno přistoupiti k ČsOL v Praze. Předsedou zvolen br. Dr. Víra, jednatelem br. Skalník a pokladníkem br. Kutáč. V roce 1920 oslavovala jednota samostatně 28. říjen. Od té doby pořádá oslavy společně s druhými organizacemi. V roce 1921 konána slavnost „Den legií“, která skončila morálním i finančním úspěchem. Přes nepřízeň doby, jak píše E. Vágner: „Mnoho bratří je ale bez zaměstnání a trpí i se svými rodinami. Dva z nich v dobrovolné smrti hledali východisko. Jednota se namáhá, aby nezaměstnaným bratřím opatřila nějaké místo, ale jde to velmi těžko. Přes tuto nepřízeň osudu a četné útoky nepřátel vytrvali všichni bratři v jednotě. Jednota si vytkla za úkol zbudovati v Příboře pomník, který by byl důstojnou upomínkou na naše osvobození a uctěním památky těch, kteří zahynuli v boji za naši samostatnost.“ Jednota Příbor byla velmi aktivní a v této době sdružovala 68 legionářů, jak je vidět z tabla z roku 1924, jehož kopii je možno najít v archivu Muzea Novojičínska.

Významnou událostí v životě legionářů bylo založení legionářské školy ve Studénce, o níž napsal E. Vágner: „Studénka, slezská vesnice s 3 000 obyvateli, ležící na hlavní trati, stala se po návratu legionářů do vlasti centrem bratří, kteří v boji za naši svobodu utrpěli ztráty na svém zdraví. Byla zde zřízena péčí MNO kancelář čsl. legií „Obchodní škola čsl. legionářů-invalidů“, pro kterou dle doslechu darem propůjčil zdejší zámek s krásnou zahradou bývalý majitel zdejšího velkostatku p. Blücher.

Naším bratřím invalidům, většinou sociálně slabým, bylo tímto činem umožněno, že mohli s větším klidem pohlížeti na svou budoucnost, jelikož po absolvování školy snažila se kancelář čsl. legií v Praze bratry zároveň vhodně umístiti. Celkem pořádány 4 běhy. Každý čítal 40 chovanců invalidů-legionářů. Škola byla zahájena v roce 1919 a čítala ihned 43 bratří a byla ukončena v roce 1923.

Zvláštní památka v oblasti župy jest pomník padlým legionářům ve světové válce, vybudovaný 1. ročníkem obchodní

Pomník u zámku Studénka zřízený čs. legionáři, navštěvujícími kurzy místní školy

legionářské školy v zámecké zahradě pod starými lipami, který vytvořil br. Neta, absolvent téhož ročníku za přispění ostatních chovanců 1. ročníku. Odhalen byl na prvé výročí naší samostatnosti 28. října 1919 za obrovské účasti místních korporací a občanstva.

Ač zmíněná škola byla zahájena v roce 1919 a čítala ihned 43 bratří, došlo přece k založení naší jednoty až teprve v roce 1922 z iniciativy školy. Sešli jsme se v zámku dne 17. září 1922 na ustavující valné hromadě. Byla nás pěkná hromádka a měli jsme ze sebe radost. Za župu byl přítomen župní předseda br. Tvarůžek, za přívozskou jednotu br. Kovařík. Prvním předsedou zvolen br. kap. Vospálek, jednatelem br. por. Charvát, který později odešel na jiné působiště. Schůze konány byly na počátku vesměs v zámku a činnost jednoty dosti čile se vyvíjela. Změnu veřejného mínění o nás způsobila veřejná činnost, hlavně vzdělávací, jak školy samé, tak i později založené jednoty. Když však byla ukončena škola v roce 1923, naše síly se značně ztenčily. Zůstalo nás celkem 21 a to ještě jedna třetina z nás byla roztroušena po okolních malých obcích a v Bilovci.“

O dalších jednotách působících v okrese je jen minimum informací. Jednota působila i ve městě Štamberk. Jednota založena v roce 1919 a čítala 3 bratry. Počet členů rostl, až dosáhl 32. Když bratři z Rybího přestoupili k jednotě do Nového Jičína, a když se 3 bratři odstěhovali do Kanady a 1 zemřel, klesl počet členů na 21.

Další zmínky lze dohledat o jednotě Frenštát pod Radhoštěm. Byla založena v roce 1922 a měla 21 členů. V muzeu ve Frenštátě je uloženo tablo členů této jednoty z 30. let 20. století.

ČINNOST PO ROCE 1945

V Kopřivnici byla ustavena organizace ČsOL v únoru 1947. Jejím předsedou byl zvolen br. Josef Hrček (příslušník Čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii), místopředsedou ruský legionář br. Václav Říčař, jednatelem br. Vladimír Konůpka (příslušník RAF) a pokladníkem br. Alois Jalůvka (příslušník 1. čs. armádního sboru v SSSR).

Momentka ze křtu publikace o památnících na Novojičínsku

Slavnostní setkání u příležitosti 100. výročí vzniku Československa

V Zemském archivu Ostrava je uložena žádost z 19. února 1947: „Podepsaní činovníci Jednoty ČsOL v Kopřivnici se rozhodli založit místní jednotu ČsOL se sídlem v Kopřivnici, okr. Nový Jičín. Předkládáme 5 výtisků stanov ústředí a 5 výtisků stanov místní jednoty a žádáme, aby činnost jednoty byla jako odbočka hlavního spolku v Praze povolena. Ústředí ČsOL v Praze souhlasí s tím, aby místní jednotu v Kopřivnici byla založena.“ Jednota byla zrušena spojením se Svazem bojovníků za svobodu dne 15. listopadu 1949.

Také v Novém Jičíně byla obnovena jednotu ČsOL, ve které bylo asi 60 zahraničních vojáků. Bližší informace se nepodařilo dohledat. Jednota byla v listopadu 1949 rovněž nedobrovolně začleněna do SBS a členové rozptýleni do základních organizací, které vznikly ve všech městech a většině obcí okresu.

OBNOVENÍ ČINNOSTI NOVOJIČÍNSKÉ JEDNOTY ČsOL PO ROCE 1989

K ustavení jednoty došlo až na přelomu let 1993 a 1994 z iniciativy několika veteránů druhé světové války po složitých jednáních a přesvědčování. Příčinami, jak o nich zakládající členi později vypovídali, byly kromě vysokého věku a zdravotních problémů hlavně velká rozptýlenost veteránů v základních organizacích ČSBS, ale i dlouhodobé působení a práce v těchto organizacích s pevnými vazbami na ostatní členy, místní samosprávné orgány a další subjekty. Proto se z několika desítek žijících veteránů v té době do nově vznikající jednoty přihlásilo jen 16, tedy zhruba jedna třetina. Hlavními iniciátory vzniku jednoty byli bratři plk. v. v. Alois Sitta, první předseda jednoty, kpt. v. v. Knob Vladimír a mjr. v. v. Rostislav Stehlík, místopředsedové jednoty, a rtm. v. v. Josef Diblík, npor. v. v. Andrej Celuch a npor. v. v. Valerián Klaban, členové výboru. Pro vysoký věk členů svou činnost zaměřili především na zajištění péče o své členy, dosažení rehabilitace členů postižených bývalým režimem a zajištění poskytování benefitů MO veteránům. Velkou oporu a pomoc v této činnosti jim poskytovaly Územní vojenská správa Nový Jičín a KVV Ostrava. S jejich pomocí se podařilo dokončit rehabilitaci členů ale i ostatních veteránů druhé světové války, jmenovat je do vyšších hodností a s orgány samosprávy napomáhat ke zlepšení jejich sociální péče.

Na začátku nového století se postupně snižovala členská základna přirozeným odchodem válečných veteránů a v roce 2006 rezignoval na funkci ze zdravotních důvodů i předseda jednoty br. Alois Sitta. Předsedou jednoty byl na valné hromadě 2006 zvolen plk. v. v. Jan Lampa, tehdejší předseda Sdružení rehabilitovaných vojáků v Příboře. Že to nebyla dobrá volba, se ukázalo následně. Za celý rok 2007 jednotu nevyvinula žádnou činnost a hrozil její zánik. Nedošlo k tomu jen díky části výboru jednoty v čele s mjr. v. v. Rostislavem Stehlíkem, který

Oslava jubilea 90 let br. Stehlíka

při neochotě předsedy jednoty Lampy svolat valnou hromadu tuto svolal sám. Členská schůze proběhla 15. ledna 2008 za účasti nadpoloviční většiny členů a hostů mimo jiné i člena RV ČSOL br. gen. Mikuláše Končického. Schůze potvrdila zájem udržet a rozvíjet činnost jednoty a zvolila za předsedu jednoty veterána druhé světové války mjr. v. v. Rostislava Stehlíka a členy výboru bratry Vladimíra Knoba, místopředsedu, Aloise Petroše, tajemníka, Štefana Lamera, pokladníka, a členy výboru bratry Lukáška, Diblíka a sestry Tlaskalovou, Esterkesovou a revizora br. Klabana. Nově zvolený výbor ihned od svého zvolení usiloval o rozhybání a zaktivizování jednoty, čímž ji chtěl dostat do povědomí občanů, funkcionářů a organizací okresu a zároveň tím zvýšit zájem o členství v jednotě, což se podařilo. V průběhu let 2008 až 2013 se zvýšila členská základna i přes velký přirozený úbytek z 21 na 44 členů. Velkým přínosem pro jednotu bylo přijetí za členy několika novodobých veteránů a sympatizujících členů zejména z řad členů ČSBS. Tím se podařilo postupně omladit členskou základnu a výbor, ale i rozšířit aktivity jednoty. Přispělo to i k užší spolupráci s OV ČSBS, který je důležitý spoluorganizátor všech významných akcí jednoty a naopak. Od září 2013 sdílí výbory obou spolků i společnou kancelář v Novém Jičíně. Společně oba výbory přistupují ke spolupráci s orgány samosprávy a okresními institucemi jako jsou muzea, archivy, školy apod.

To umožnilo iniciovat a společně uskutečnit šest úspěšných výstav o legionářích a vojácích zahraničního vojska druhé světové války z novojičínského okresu v muzeích Nový Jičín (dvakrát), Fulnek (rovněž dvakrát), Kopřivnici a ve Frenštátě pod Radhoštěm. Dále zpracovat a vydat čtyři zdařilé publikace o legionářích Novojičínska a příslušnících čs. zahraničního vojska z let 1939–1945 z Novojičínska, ale také velmi potřebnou publikaci „Památníky obětí obou světových válek 20. století z Novojičínska“. Naším přispěním se podařilo ve městech a obcích zvýšit úroveň pietních a vzpomínkových aktů ke Dni osvobození, Dni vzniku ČSR a Dni válečných veteránů zejména při významných výročích. Jednota se snaží působit i na školní mládež a uskutečnila řadu přednášek a přes 20 exkurzí žáků škol z okresu do Národního památníku II. světové války v Hrabyni a na výstavu Legiovlak. Nezapomíná ani na válečné veterány. Každoročně organizuje jejich setkání s členy a hosty, navštěvuje je při významných životních výročích aj. Mimořádnou oblibu má tradiční střelecká soutěž, od roku 2020 s čestným názvem Memoriál majora Rostislava Stehlíka, kterou pořádá výbor v září

již od roku 2008 na střelnici v Odrách. V oblíbě je nejen pro střelecké zážitky, ale hlavně pro příjemnou společenskou atmosféru.

Za posledních zhruba 10 let se jednota svými aktivitami stala respektovanou a uznávanou organizací v Novojičínském regionu. V současnosti má 61 členů s průměrným věkem 63 let. Z toho je 1 veterán druhé světové války, 3 účastníci domácího odboje, 10 novodobých veteránů, 16 současných nebo bývalých příslušníků ozbrojených sil ČR a další jsou rodinní příslušníci a pozůstalí veteránů a sympatizanti. Nejstaršími členy jsou br. Knob, poslední žijící veterán druhé světové války v okrese, a sestra Esterkesová, účastnice domácího a zahraničního odboje. Oba se v začátku letošního roku dožili 95 let. Po rezignaci na funkci předsedy jednoty br. mjr. Rostislava Stehlíka ze zdravotních důvodů začátkem roku 2019 mu byl udělen titul čestného předsedy jednoty. Následná výroční členská schůze zvolila nového předsedu a výbor, který má ambice pokračovat v nastoleném trendu a činnost jednoty dále rozvíjet. ■

Exkurze členů jednoty u VÚ Hranice

Výbor Jednoty ČsOL v Olomouci v roce 1929
(Sbírka novodobých dějin VMO)

Jednota ČsOL Olomouc 1

br. Milan Vyhlídal
tajemník jednoty

Před sto lety, dne 26. června 1921, byla také v hanácké metropoli založena pobočka Československé obce legionářské. Pod oficiálním názvem Jednota ČsOL v Olomouci začala ihned fungovat jako oficiální organizační jednotka této celorepublikové organizace. V dnešní době na tradici předválečné Jednoty ČsOL v Olomouci ve své činnosti hrdě navazují členové Jednoty ČsOL Olomouc 1 „6. čs. střel. pluku Hanáckého“.

OLOMOUCKÁ ČsOL V ÉŘE PRVNÍ REPUBLIKY

První legionářskou organizaci se podařilo v Olomouci založit již koncem roku 1919. V době, kdy se z Ruska vracely první transporty legionářů-invalidů, byla ve městě založena tzv. Organizace demobilizovaných legionářů pro Olomouc a okolí. Její činnost se v této době logicky soustředila především na vedení různých podpůrných fondů pro vdovy a sirotky po padlých legionářích.

K významným organizačním změnám pak došlo krátce po pražském ustanovujícím sjezdu ČsOL, kdy začaly postupně vznikat tzv. legionářské župy a také jednotlivé jednoty. Přípravná schůze k založení Olomoucké Župy (později nesla čestný název Jana Gayera) proběhla v dubnu roku 1921.

Základní organizační jednotka pak ve městě Olomouci vznikla o dva měsíce později. Dne 26. června roku 1921 byl totiž na ustanovující valné hromadě v místní České besedě oficiálně vyhlášen vznik Československé obce legionářské v Olomouci – tedy jednoty, ke které se ve své činnosti nyní hlásí také současná Jednota ČsOL Olomouc 1.

Prvním předsedou Jednoty ČsOL v Olomouci se stal ruský legionář, bývalý příslušník 5. čs. střel. pluku, Antonín Roubal. Funkce místopředsedů vedle něho zaujímal Josef Cyprián a Antonín Smékal. Na rozdíl od nynějšího stavu, měla původní olomoucká jednota ještě v různých městských částech své odbočky.

Po vzniku dalších jednot v regionu také konečně došlo k formálnímu založení celé severomoravské župy. Stalo se tak na konferenci legionářských jednot z Olomouce, Kroměříže, Prostějova, Přerova, Šumperka, Šternberka a Troubelic v září roku 1921.

Olomoučtí legionáři se v předválečné éře zabývali širokým spektrem aktivit. Ve městě se jim podařilo založit specializovanou obchodní společnost Colonia a v roce 1922 zde vznikla

také pobočka Legiobanky. Již v květnu 1920 členové jednoty ustanovili Legionářské stavební a bytové družstvo pro župu olomouckou. Na podzim stejného roku pak dokonce začali vydávat vlastní časopis s názvem Severomoravský legionář, který následně přejmenovali na Moravského legionáře.

Taktéž v uvedené době jednota věnovala značnou pozornost hmotnému zabezpečení bývalých legionářů a jejich rodin. Přestože částky vyplácené na podporách každoročně dosahovaly výše až 10 000 Kč, zůstávala hmotná situace řady bývalých legionářů značně neutěšená. Sociální péče tak postupujícím časem a rostoucím počtem členů vyžadovala stále větších a větších finančních nákladů.

Další oblastí, které byl dáván velký význam, byla samozřejmě osvětová činnost. Každoročně bylo pořádáno několik

Start štafety ČsOL z prostoru od olomouckého Sloupu Nejsvětější Trojice k prezidentovi T. G. Masarykovi dne 5. března 1930
(Sbírka novodobých dějin VMO)

Olomoucké Muzeum národního osvobození disponovalo druhou nejrozsáhlejší expozicí věnující se našim legiím. Na fotografii je pak bývalý ruský legionář a první předseda uvedeného muzea pplk. František Ziegelheim. (Sbírka novodobých dějin VMO)

desítek přednášek. Často na pořádaných setkáních hostovali také jiné známé osobnosti, například politici Štefan Osuský, Vojta Beneš, Lev Sychrava, či později nechvalně známý kolaborant Emanuel Moravec. Mimo to došlo ke zřízení knihovny legionářské a válečné literatury. Postupem doby se olomoučtí legionáři stali ve městě jedním z center společenského života.

Stálou a důstojnou připomínkou legionářských tradic se v Olomouci stalo Muzeum národního osvobození při zdejším Vlasteneckém spolku muzejním. To se podařilo otevřít v září roku 1933 a stalo se druhou nejrozsáhlejší expozicí věnující se československým legiím v tehdejší republice. Muzeum ve svých rozsáhlých prostorách divákům ke shlédnutí nabídlo

velké množství materiálu (zbraní, uniforem, písemností) dokumentující činnost především ruských legií.

Legionářské tradice byly v hanácké metropoli připomínány také jinak. V březnu roku 1928 se ve městě například konaly tradiční připomínky bitvy u Bachmače. V této době se uskutečnil také sjezd bývalých příslušníků 6. čs. střel. pluku Hanáckého. Desátého výročí bitvy bylo navíc vhodně využito k předání kopie původního legionářského praporu Pěšímu pluku 6 Hanáckému.

V realitě 30. let pak jednota velkou pozornost věnovala otázce připravenosti země a civilního obyvatelstva na případný vojenský konflikt. Od roku 1935 pravidelně apelovala na městskou radu, aby ve spolupráci s posádkovým velitelstvím zajistila patřičná opatření k zajištění bezpečnosti v případě bombardování. Legionáři se soustředili také na pořádání různých kurzů branné výchovy pro širší veřejnost.

V červnu roku 1937 se v Olomouci konaly velké oslavy 20. výročí bitvy u Zborova. Do organizace se mimo ČsOL zapojily i další spolky a samozřejmě také československá armáda. Neutuchající odhodlání bránit republiku bylo navíc demonstrováno v březnu následujícího roku během oslav 20. výročí bitvy u Bachmače. Do hanácké metropole přijelo na 1 600 bývalých příslušníků 6. čs. střeleckého pluku a ve městě se sešlo několik desítek tisíc dalších návštěvníků. Následovala přehlídka vojenské posádky. Vystoupení historického pluku pak osobně velel tehdejší náčelník hlavního štábu generál Ludvík Krejčí. Oslav se zúčastnila také celá řada vysokých vojenských představitelů včele s gen. Janem Syrovým a ministrem národní obrany Františkem Machníkem. Samotné oslavy bohužel zkazily šokující informace o probíhajícím nacistickém anšlusu sousedního Rakouska. Řada významných hostů, včetně generála Syrového a ministra Machníka, pak byla odvolána zpět do Prahy.

OLOMOUČTÍ LEGIONÁŘI V DOBĚ NACISTICKÉ OKUPACE

Po mnichovských událostech přišla zvláště Olomoucká Župa o řadu členů, kteří zůstali v okupovaném pohraničí. Poslední valná schůze olomoucké jednoty proběhla ve velkém sále

ČsOL byla ve městě jedním z center společenského života. Uvedená fotografie z roku 1934 zachytila vánoční nadílku pro příbuzné a členy Jednoty ČsOL v Olomouci. Uprostřed je tehdejší předseda jednoty, bývalý ruský legionář, Kazimír Šitavanc. (Sbírka novodobých dějin VMO)

Národního domu 12. března 1939. Když tehdejší předseda jednoty, bývalý ruský legionář – poručík 6. čs. střel. pluku Hanáckého a středoškolský profesor, Adolf Kubíček vítal mezi přítomnými účastníky legionáře z odstoupených pohraničních území, jen málokdo tušil, jakou katastrofu naše země čekají.

Nacistická okupace zbytků českých zemí 15. března 1939 zasáhla nejenom českou společnost, ale fatálním způsobem ovlivnila také činnost různých vlasteneckých spolků a organizací. Československá obec legionářská byla na zásah Němců rozpuštěna již koncem srpna roku 1939, nicméně proces likvidace jednotlivých jednot spojený se zabavováním jejich majetku začal mnohem dříve. Okupační realita rychle dolehla také na členy ČsOL. Vedoucí legionářští činitelé z Olomoucka se totiž již počátkem války ocitli v zajišťovací vazbě, když byli jako rukojmí soustředěni v objektu bývalých železáren ve Štěpánově. Většina z nich se naštěstí dočkala svého propuštění. To se ovšem netýkalo bývalého předsedy jednoty Adolfa Kubíčka, kterého nacisté po krátkém věznění odeslali do koncentračního tábora v Dachau a následně do tábora v Buchenwaldu.

Souběžně s tím pokračovalo drancování majetku bývalé olomoucké jednoty ČsOL. Menší část dokumentů, materiálů a finančních prostředků a část archivu se před okupanty naštěstí podařilo zavčas ukrýt, a to včetně originálu praporu 6. čs. střel. pluku Hanáckého. Bohužel rozkraden byl skoro celý inventář olomouckého muzea Národního osvobození.

Značná část legionářů, včetně těch olomouckých, se v průběhu okupačních let aktivně zúčastnila odbojového hnutí. Už 16. března 1939 se někteří legionáři v aktivní službě zapojili do akce kapitána pěšího pluku 6 Hanáckého Jana Skokánka, který se pokoušel před okupanty ukrýt část zbraní z Hanáckých kasáren. Mnozí se pak dali k dispozici odbojové organizaci Obrana národa. Hanácká metropole se po městě Brně stala druhým nejvýznamnějším centrem této organizace na Moravě. Obrana národa však byla nacistickým bezpečnostním aparátem brzy odhalena a následovalo zatýkání a popravy.

V pozdějším období se řada legionářů příslušně patřících do Olomouce zapojila do odboje v rámci partyzánských skupin Oldřich, Petráš a tzv. Moravské brigády.

Množství členů se bohužel osvobození republiky nedožilo. Nejméně 25 členů Jednoty ČsOL v Olomouci bylo v průběhu okupace popraveno a dalších více než 20 zahynulo v nacistických káznících a koncentračních táborech. Mezi padlými byl i předválečný funkcionář, ruský

Projev předsedy Olomoucké župy „Jana Gayera“ Bohumila Nypla na manifestačním sjezdu 19. června v krizovém roce 1938 (Sbírka novodobých dějin VMO)

legionář – bývalý poručík 5. čs. střel. pluku, středoškolský učitel Bohumil Nypl. Celá Župa Jana Gayera pak za války ztratila více než 170 svých členů. Zahynulo také více než 20 členů a členek olomoucké Obce přátel legionářů.

OLOMOUCKÁ ČsOL PO OSVOBOZENÍ

Olomoucká jednota ČsOL se dočkala svého obnovení krátce po osvobození, hned 25. května roku 1945. Oficiální obnovovací valná hromada se pak konala za účasti 115 členů 23. září 1945. Staronovým předsedou jednoty byl zvolen Adolf Kubíček. Místopředsedy se stali ruští legionáři Miloslav Hambálek, gen. Josef Beránek a Metoděj Kubíček. Za hlavní úkol pro počáteční období si jednota stanovila především zkonsolidování členské základny prostřednictvím obnovy jednotlivých odboček a uvedení do pořádku okupačně rozvrácených financí. Postupně se začalo také s obnovou a navázáním na tradiční předválečné aktivity. Na podzim roku 1945 se podařilo obnovit činnost celé Župy Jana Gayera.

V rámci budování tradic byly nově reflektovány taktéž události související s protinacistickým odbojem. Na členské schůzi konané 3. listopadu 1946 se legionáři usnesli, aby na památku bývalého předsedy olomoucká jednota nadále nesla čestný název Legionářská jednota Bohumila Nypla. Čestný název se měl stát dlouhodobou připomínkou tohoto významného olomouckého funkcionáře, kterého nacisté umučili v koncentračním táboře Bergen-Belsen.

Ani v poválečné realitě se ovšem ne-rezignovalo na připomínání významných legionářských výročí. V březnu roku 1948 se tak ve městě konal sjezd bývalých příslušníků 6. čs. střel. pluku spojený s oslavami 30. výročí bitvy u Bachmače. Uvedená událost již nicméně probíhala ve stínu únorového komunistického převratu a na její organizaci to bylo bohužel znát.

Po únoru roku 1948 následoval pozvolný úpadek aktivit ČsOL jak na místní, tak republikové úrovni. Po razantních čistkách byla ČsOL začleněna do Svazu bojovníků za svobodu (pozdější ČSBS). Nejinak tomu bylo také v Olomouci, kde slučovací proces uzavřela schůze SBS z 20. června 1948. Slova posledního předsedy olomoucké jednoty Adolfa Kubíčka, která zazněla na likvidační valné hromadě v prosinci 1948, že úloha ČsOL bude nakonec po zásluze oceněna, se podařilo naplnit až po změně společenských poměrů v roce 1989.

OLOMOUČTÍ LEGIONÁŘI V SOUČASNOSTI

Olomoucká organizace ČsOL se svého obnovení dočkala až po pádu komunistického

Předseda Olomoucké župy „Jana Gayera“ Bohumil Nypl na fotografii z období před druhou světovou válkou. Nadcházející nacistickou okupaci uvedený funkcionář bohužel nepřežil. Na jaře roku 1945 byl umučen v nacistickém koncentračním táboře Bergen-Belsen. Po osvobození obnovena Jednota ČsOL v Olomouci přijala na jeho památku ještě čestný název „Bohumila Nypla“. (Sbírka novodobých dějin VMO)

Pohlednice vydaná v roce 1938 při příležitosti dvaceti let od bitvy u Bachmače. Na připomínkových akcích se tehdy podílela také místní Jednota ČsOL v Olomouci. (Milan Vyhlídal)

Připomínky 30. výročí bitvy u Bachmače v roce 1948 probíhaly již ve stínu komunistického převratu. Taktéž při této příležitosti byly v Olomouci vydány pamětní pohlednice. (Milan Vyhlídal)

režimu v roce 1989. Nejvýznamnějším představitelem včele obnovené jednoty byl jednoznačně bývalý příslušník 1. čs. armádního sboru v SSSR plk. v. v. Ivan Solovka. Jeho smrtí v roce 2018 se ve městě nenávratně uzavřela éra, kdy ve vedení místní jednoty stáli příslušníci prvního či druhého československého odboje.

V aktuální době má Jednota ČsOL Olomouc 1 skoro 100 členů a mimo sedmi účastníků druhého československého odboje sdružuje především příbuzné po členech odboje a novodobé válečné veterány. Jednota se pod organizačním vedením místopředsedy Tomáše Brenzy snaží navázat na svého předválečného předchůdce hlavně v oblasti osvětové a edukační činnosti. V tomto směru se daří realizovat přednášky a výstavní činnost například ve spolupráci s Vlastivědným muzeem v Olomouci.

V roce 2008 členové obnovili setkávání při příležitosti připomínání bitvy u Bachmače, přičemž uvedená akce

dosáhla určitého vrcholu při svém stoletém výročí v roce 2018. Tradičním se navíc stalo pořádání střeleckého memoriálu. V posledních letech členové Jednoty ČsOL Olomouc 1 mimo to realizovali nebo spolupracovali na odhalení pamětních desek významným osobnostem se vztahem k městu Olomouci (škpt. Václav Morávek a gen. František Dastich). Kromě toho se od roku 2017 olomoucká jednota pyšní čestným názvem „6. čs. střel. pluku Hanáckého“, který jednoznačně odkazuje na zavazující tradici slavné legionářské jednotky.

Článek byl velkou měrou sepsán na základě informací z publikace Mgr. Tomáše Sedláře Českoslovenští legionáři – Občané a rodáci města Olomouce, kterou v roce 2003 vydal Státní okresní archiv v Olomouci. Za poskytnutí fotografií ze Sbírký novodobých dějin Vlastivědného muzea v Olomouci pak děkujeme PhDr. Karlu Podolskému. ■

Jedna z momentek ze současnosti – část členstva Jednoty ČsOL Olomouc 1 „6. čs. střel. pluku Hanáckého“ v historických stejnokrojích prvního a druhého československého odboje (Pavel Vystrčil)

Jednota ČsOL Ostrava 1

br. Martin Lokaj
předseda jednoty

Před více jak sto lety se návratem do osvobozené vlasti završila válečná anabáze čs. legionářů. Přechod do mírového života nebyl pro většinu z nich, Ostravany nevyjímaje, vůbec jednoduchý. V průběhu první světové války opustili svá zaměstnání a nyní přicházeli do často neutěšených poměrů. Návrat na původní místo či k opuštěné živnosti mnohdy nebyl možný. Po dlouhé době strávené ve vojsku si navíc mnoho legionářů přivyklo jinému způsobu života a staré řemeslo je už nelákalo. Snad ještě bezradnější byli muži, kteří narukovali přímo ze školních lavic a nic jiného než armádu do té doby nepoznali. Tisíce jich nebyly schopny nalézt uplatnění. Svě udělalo také často podlomené zdraví a několikaleté odloučení od rodiny.

Slavnostní odhalení zborovského památníku v moravsko-ost-ravských Komenského sadech roku 1927

Legionářům v nelehké situaci sice přišel na pomoc stát, zdaleka ne všichni se však dočkali adekvátní podpory a odměny za své zásluhy. Přirozenou cestou, jak se jí dovolat a zároveň se podpořit navzájem, bylo založení zájmové organizace, jež by vytvářela tlak na příslušné instituce i zaměstnavatele a informovala o poměrech legionářů veřejnost. Ti se totiž často setkávali s vlažným zájmem ze strany spoluobčanů, se kterými nesdíleli stejnou životní zkušenost. I z toho důvodu jednotliví legionáři vyhledávali společnost svých „bratří“, což však nebylo zprvu snadné. Vazby vzniklé v řadách legií se zpřetrhaly ve chvíli, kdy se demobilizovaní legionáři rozešli do svých domovů. Spolčování tak vážlo na prostém faktu, že jednotlivci, kteří neprošli stejným útvarem, o sobě navzájem nevěděli, což byl především případ velkých měst. Navzdory malé informovanosti však začala rychle vznikat různě početná legionářská uskupení.

Výjimkou nebylo ani průmyslové Ostravsko, které mělo od počátku štěstí v osobách mimořádně schopných a neúnavných organizátorů a agitátorů, kteří umně zúročovali své zkušenosti nabyté v době formování zahraničního vojska. Nedlouho po návratu ruských legií tak zde začaly souběžně působit dvě uskupení – Svaz legionářů a Družina čs. legionářů. Obě organizace rostly rok samostatně vedle sebe. Za tím však nebyly odlišné zájmy, ale prostý fakt, že jedna neměla o činnosti druhé ponětí. Teprve v lednu 1921 došlo k vytvoření Výboru pro legionářské sjednocení v Moravské Ostravě pod vedením energického učitele z Radvanic, bývalého ruského legionáře Alfréda Vocelky (1880–1927). Na dvě stovky legionářů ostravského venkova kolem sebe mezitím soustředil vítkovický lékař Ludvík Klega (1888–1933), někdejší šéflékař 1. úderného praporu ruských legií. Od těchto prvních spolků a iniciativ byl již jen krůček ke zrodu jednotné organizace.

Ruští legionáři v sokolském průvodu před obchodním domem Baťa na Masarykově náměstí v Moravské Ostravě roku 1932

Tou se na jaře 1921 stala Československá obec legionářská (ČsOL). Ani ne týden po jejím ustavujícím sjezdu v Praze se 29. května sešlo pět stovek legionářů v moravsko-ost-ravském Národním domě, kde položili základ Moravskoslezské župy ČsOL „...aby pokračovali v práci započaté za hranicemi, jsouce si plně vědomi nesnadné a nevděčné této práce, kterou legionářstvu v obvodu naší župy jest prováděti“.

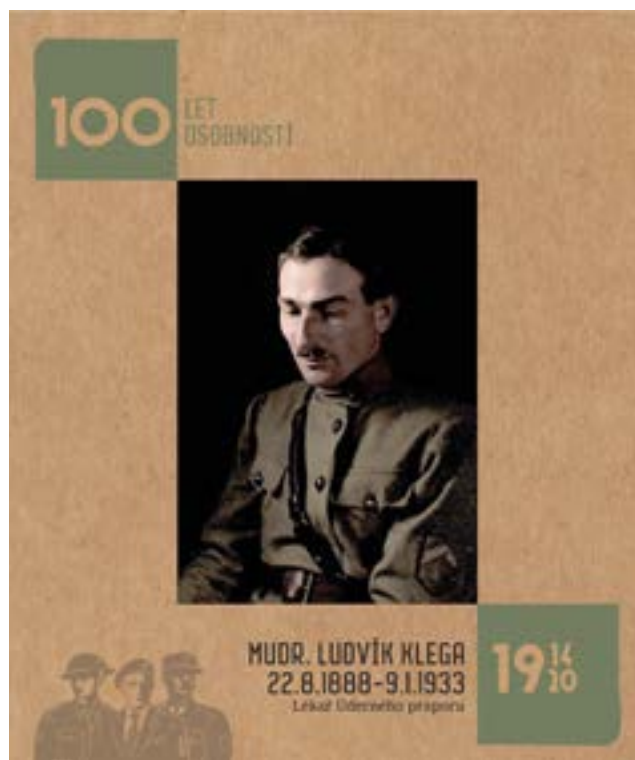
Župa představovala pro jednotlivé místní jednoty na Ostravsku, Opavsku, Těšínsku, Valašsku a Novojičínsku (v roce 1926 jich bylo již 31) zastřešující organizaci, v jejímž rámci působily zaměstnanecké zájmové skupiny (tou nejvlivnější byla početná skupina železničářů sídlící v Přívoze) a koordinační výbory. Jejich úkolem bylo jak vymáhání zákonných nároků členů, přednostního práva na zemědělskou půdu, či zprostředkovávání práce a sociální podpory, tak pořádání manifestačních schůzí a významnějších vzpomínkových akcí, jakou bylo např. uložení ostatků otce italských legií Jana Čapka na orlovském hřbitově roku 1923 nebo oslavy kulatých výročí bitvy u Zborova. Právě zborovská tradice se odrazila na pojmenování župy, jež od 30. let nesla čestný název

„por. Emila Podmola“, po přívozském rodákovi, který v bitvě padl v čele své roty. Z iniciativy představitelů župy byl rovněž vybudován v Komenského sadech v Moravské Ostravě monumentální zborovský památník, který byl slavnostně odhalen roku 1927 a po přemístění na důstojnější místo o deset let později doplněn prsty z nejvýznamnějších bojišť prvního zahraničního odboje.

V Moravské Ostravě, která byla přirozeným centrem župy a většiny jejích zájmových skupin, sídlila od června 1921 také nejpočetnější místní jednota ČsOL, jež organizovala legionářský život i v nejbližším okolí. Na významu jí neubral ani vznik dalších jednot v sousedních obcích – Přívoze, Hrabůvce, Vítkovicích, Mariánských Horách, Kunčicích, Zábřehu, Svinově a Staré Bělé – kam část členstva přestoupila. Její součástí naopak zůstala po celé meziválečné období Zásledka Ostrava. Zásledku na tom měl především dlouholetý předseda jednoty, ruský legionář, gymnaziální profesor, kulturní a osvětový činník Rudolf Tlapák (1884–1940), který navázal na úspěšnou práci Alfréda Vocelky a zapojil jednotu do bohatého společenského života Ostravska. Místopředsedou více jak dvousetčlenné organizace byl od konce 20. let ředitel slezskoostravské měšťanské školy Robert Huvar (1880–?), který během první světové války působil v londýnské kanceláři Čs. národní rady.

Jednota pod vedením těchto mužů vystupovala ve prospěch svých členů při obsazování pracovních míst u samosprávy a pravidelně je informovala na členských schůzích o možnostech sociální podpory a dalších výhodách, mezi kterými nechyběly ani letní tábory a ozdravné pobyty doma i v zahraničí pro děti legionářů. K přímé pomoci nezaměstnaným, vdovám a sirotkům jí sloužil k tomu účelu zřízený podpůrný fond, který našel využití zvláště v době hornických stávek a posléze hospodářské krize. Finanční prostředky se jednota snažila získat vedle členských poplatků a darů také vlastním podnikáním, které se navzdory velkým plánům nakonec omezilo na nepříliš výnosné prodávání loterijních losů a provozování pouličních automatických vah. Členové tak byli alespoň vyzýváni, aby podpořili odběrem zboží či služeb živnosti svých „bratří“, kteří na oplátku vycházeli vstříc bývalým spolubojovníkům v hmotné nouzi.

Náplní činnosti jednoty nicméně nebyla pouze sociální podpora, ale rovněž osvěta. Každá schůze, pořádaná

obvykle v Národním domě, byla příležitostí pro přednášky členů či hostů o různých aktuálních tématech. Na veřejnosti pak místní legionáři nebo pozvaní činníci ČsOL vystupovali pravidelně s proslovem o nedávné historii, zvláště zahraničním odboji, jeho představitelích a významu pro současnost. Veřejnými vystoupeními ale také reagovali na různé politické kauzy a na levicově inklinujícím Ostravsku běžné výpady proti prezidentovi a demokratickému charakteru státu (např. hostování přednášek o sovětském Rusku historika Jana Slavíka nebo diplomata Prokopa Maxy). V druhé polovině 30. let pak převládla vystoupení povzbuzující k obraně republiky. K popularizaci legionářských ideálů výjimečně využívali také promítání filmů. Přes početnou členskou základnu a upřímnou snahu Rudolfa Tlapáka se však nikdy nepodařilo shromáždit a zveřejnit vzpomínky jednotlivých členů v rozhlase nebo tisku. Výjimku představovaly pouze drobné texty

Župní slavnostní výbor v roce 1937 – v uniformě mjr. Edmund Klímek (1892–1942), budoucí velitel Obrany národa na Ostravsku, po jeho pravici Rudolf Tlapák (1884–1940), předseda Jednoty ČsOL v Moravské Ostravě

Legionáři v sokolském průvodu za novou moravsko-ostravskou radnicí roku 1932

Alegorický vůz během zborovských oslav v Moravské Ostravě roku 1937

vydané ve sbornících k jubileu zborovské bitvy a několika časopisech, jakým byla např. Tlapákem a známým spisovatelem Vojtěchem Martínkem redigovaná Černá země.

O něco úspěšnější byli legionáři z Ostravska ve shromáždění fotografií, dokumentů, stejnokrojů, suvenýrů z cest a dalších předmětů, jež se měly stát základem stálé muzejní expozice v moravsko-ostrovském městském muzeu. K slavnostnímu otevření „Muzea národního osvobození“ došlo v říjnu 1931. Sbirka se v následujících letech nákupem a dary výrazně rozrostla, přesto reprezentovala, až na drobné výjimky, pouze anabázi ruských legií. V roce 1937 se expozice nakrátko přesunula v rámci zborovských oslav do nedaleké hasičské zbrojnice. Na své původní místo se pak už exponáty nevrátily a po Mnichovu zůstaly ty, jež se neztratily, ukryty na dlouhá léta v depozitářích.

Nejviditelnější činností bývalých příslušníků legií byla bezpochyby aktivní účast na všech veřejných slavnostech pořádaných buďto ČsOL nebo spřízněnými organizacemi, spolky a institucemi. Zpravidla však ČsOL zajišťovala celé pořadatelské práce sama. Mimo výročí významných událostí zahraničního odboje vyrazili uniformovaní legionáři každoročně na oslavy vzniku republiky 28. října, Husova svátku nebo narozenin Tomáše Garrigua Masaryka do města i okolních obcí. Sami pak pořádali pietní setkání za padlé a pohřby pro zemřelé „bratry“, které obvykle měly díky přítomnosti sokolů a zástupců dalších sdružení, armády, státu a samosprávy masový charakter. Legionáři byli ostatně s mnoha spolky personálně propojeni. Již zmíněný lékař Ludvík Klega, který stál od roku

Prapor Jednoty ČsOL Ostrava 1

1922 v čele jednoty ČsOL ve Vítkovicích, byl zároveň starostou vítkovického Sokola, předsedou moravsko-ostrovské odbočky Svazu čs. důstojnictva a několika dalších organizací.

Ve své činnosti byl však Ludvík Klega spíše výjimkou. S narůstajícím věkem a v době nehlubší hospodářské krize aktivita členů obecně klesala. Posil se jim v organizační práci dostávalo od roku 1930 ze strany místní pobočky Svazu národního osvobození, jež sdružoval nejenom legionáře, ale i sympatizanty, muže a ženy z řad široké veřejnosti. Tu ke spolupráci jednoty ČsOL získávaly také pořádáním pestré směsice kulturních akcí. V Moravské Ostravě, zpravidla v hotelu Brioni na dnes proslulé Stodolní ulici, se v lednu konaly tematické maškarní plesy. V létě se pak pořádaly na pozemcích Českého akciového pivovaru zahradní slavnosti. Tyto pravidelné akce pak doplňovaly mikulášské a vánoční večírky a výjimečně také divadelní představení pro děti i dospělé. S narůstajícím ohrožením ze strany nacistického Německa však zábavné akce postupně vystřídaly ty branné, jež měly ve spolupráci s armádou podporovat připravenost celé společnosti na válku.

Všechny přípravy však vzaly v říjnu 1938 za své. V německém a polském záboru se tehdy ocitlo hned několik jednot Moravskoslezské župy ČsOL. Zbylé zanikly o rok později, kdy byla činnost organizace nuceně ukončena. Další rána přišla po okupaci s vlnou zatýkání představitelů českého veřejného života, mezi kterými nechyběli ani legionáři. Následovalo věznění a popravy vedoucích představitelů i řadových členů ČsOL, kteří se aktivně zapojili do protinacistického odboje. O život přišlo na pět desítek ostravských legionářů, mezi nimi také Rudolf Tlapák nebo další přední činovník župy, ruský legionář a učitel František Hrbáč (1892–1943).

Přes tyto bolestné ztráty se podařilo na Ostravsku po osvobození v roce 1945 obnovit struktury v ČsOL v jejich předválečné podobě. Nový impulz přišel v podobě rozšíření řad o příslušníky II. odboje a v regionu velmi aktivní dobrovolce z bojů o Těšínsko a Slovensko let 1918–1919. Počet členů jednoty v Moravské Ostravě, v jejímž čele stanul někdejší místopředseda Robert Huvar, tehdy vystoupal na téměř tři stovky. Nepřehlédnutelným účastníkem mnohých pietních aktů a tryzen za oběti okupace byl také nový 1. místopředseda jednoty brig. gen. Jan Satorie (1887–1949) – ruský, francouzský a italský legionář, před Mnichovem velitel Hraníčářského pluku č. 4 v Hlučíně a vězeň nacistických koncentračních táborů.

V létě 1947 se ČsOL ještě podařilo obnovit na novém místě v moravsko-ostrovském Husově sadu zborovský pomník, který se stal doplněním pěti bronzových desek, upomínajících na významné bitvy 1. i 2. světové války, centrálním místem paměti boje za národní osvobození v Ostravě. Po únoru 1948 však čekalo ostravské jednoty ČsOL nedobrovolné sloučení do komunisty ovládaného Svazu bojovníků za svobodu. V následujícím roce pak byla likvidace završena nezákonným výmazem celé organizace z rejstříku ministerstva vnitra, čímž spolkový život legionářů, nejenom na Ostravsku, na čtyři dekády skončil. Totalitní zřízení se postaralo o to, aby se na ně zapomnělo. Na odstranění pomníků a pamětních desek však v Ostravě až na výjimky naštěstí nedošlo.

Svobodně se u nich ale mohli někdejší členové legionářského bratrstva začít znovu setkávat teprve po pádu komunistického režimu v roce 1990. Trvalo však ještě dva roky, než se podařilo obnovit také jejich organizaci, ač stále pod hlavičkou Českého svazu bojovníků za svobodu. Pro dlouhý časový odstup už návrat k poválečnému stavu nebyl možný, a tak byla v roce 1992 založena na území statutárního města Ostravy pouze jediná místní jednota ČsOL. Zásahu na jejím vzniku měl

pozdější čestný občan města plk. Jan Pavlíček (1917–2010), účastník bitvy o Francii a obléhání přístavu Dunkerque, který se také stal jejím prvním předsedou. Na přelomu tisíciletí pak jednotu krátce vedl Miloslav Krejza (1930–2012), oběť vykonstruovaných komunistických procesů 50. let.

Tato jednota ČsOL v Ostravě se v roce 2000 rozdělila na dvě územně nedefinované jednoty, od roku 2003 odlišené pořadovým číslem 1 a 2. V čele jednoty Ostrava 1 stanul bojovník od Tobruku i Dukly a oběť komunistické zvěle genmjr. Josef Řehulka (1915–2002), po jehož smrti funkci převzal bývalý příslušník 1. čs. samostatné tankové brigády v SSSR, mnohonásobně vyznamenaný veterán Ostravské operace a čestný občan města Ostravy genpor. Ing. Mikuláš Končický (1925–2015), který se významně zasloužil o zachování tradice každoročních oslav osvobození Ostravy. Předsedou se posléze stal bývalý policista a důstojník Aktivních záloh ozbrojených sil ČR kpt. v. v. Jan Šimčík (*1954). Od března roku 2019 pak jednotu, sdružující v současnosti téměř sedm desítek členů z Ostravy a širokého okolí, vede historik Mgr. Martin Lokaj (*1989).

Až do své smrti byla členy Jednoty ČsOL Ostrava 1 řada přímých účastníků protinacistického odboje, vedle výše jmenovaných také např. členové výsadku Wolfram brig. gen. v. v. Robert Matula (1918–2012) a pplk. v. v. Vladimír Řezníček (1919–2001), účastník obléhání přístavu Dunkerque a vězeň komunistů genmjr. v. v. Robert Pavlík (1912–2002), veterán od Tobruku a posléze příslušník 311. čs. bombardovací perutě plk. v. v. Boleslav Ivánek (1917–2003), účastník sokolského protinacistického odboje na Ostravsku MUDr. Věroslav Dušek (1922–2020), nebo vězeň gulagu a bojovník od Sokolova Kurt Lanzer (1928–2016). Vedle válečných veteránů tvořili a stále tvoří významnou skupinu členů jejich pozůstalí, k nimž patřila až do své smrti např. Eva Janková, vdova po veliteli 1. čs. samostatné tankové brigády a čestném občanu města Ostravy genplk. Vladimíru Jankovi (1917–1968). Většinu členstva dnes však již představují vedle novodobých válečných veteránů nebo třeba příslušníků Aktivních záloh ozbrojených sil ČR civilisté – zpravidla mladí lidé, kteří chtějí aktivně přispět k historickému poslání ČsOL.

Jednota Ostrava 1 navazuje na činnost svých meziválečných a těsně poválečných předchůdkyň. Jejím hlavním cílem je propagovat a předávat dalším generacím ideály, na nichž vznikl samostatný stát Čechů a Slováků, uchovávat odkaz I. a II. odboje za národní osvobození a udržovat ve společnosti povědomí o době nesvobody. K dosažení tohoto cíle vyvíjí její členstvo v Ostravě a širokém okolí různorodou komemoratívni a osvětovou činnost v podobě pietních a vzpomínkových aktů, přednášek a besed pro školy i veřejnost, exkurzí a branných soutěží pro mládež, vojensko-historických ukázek, publikací a mnoha dalších aktivit. Za tím účelem úzce spolupracuje se samosprávou, Armádou ČR, školami, muzei a dalšími institucemi či spolky v Česku, Polsku a na Slovensku. Jen v roce 2019 jednota uspořádala 6 pietních aktů, 14 veřejných přednášek, 6 sportovních klání a participovala na téměř dvou desítkách dalších akcí.

Na těch členové jednoty často vystupují v dobových stejnochrých čs. legií a čs. zahraničních armád druhé světové války (nejčastěji čs. samopalníků z boje o Ostravu na jaře 1945) – coby účastníci vojensko-historických rekonstrukcí, jako symbolické čestné stráže u hrobů či pomníků, nebo jako stráže zapůjčených historických bojových praporů, případně vlastního praporu jednoty. S ohledem na klíčovou roli a obrovské ztráty při osvobozování Ostravska v závěru 2. světové války vystupují členové jednoty příležitostně také v replikách uniform Rudé armády. Každoroční připomínka Ostravské operace v podobě šňůry pietních aktů na pohřebištích a místech bojů ostatně stále patří k nejdůležitějším událostem v životě jednoty. V posledních letech, které vyplňovala stá výročí, věnovali členové větší pozornost také v předchozích dekádách spíše upozaděnému prvému zahraničnímu odboji a jeho ostravským účastníkům, stejně jako událostem a obětem československo-polského konfliktu o Těšínsko v lednu 1919.

Vedle výše uvedených aktivit dnes jednota také přímo pečuje o hroby účastníků I. a II. odboje za národní osvobození na Ostravsku a Karvinsku, jež nemají charakter hrobů válečných. Do své péče přebírá opuštěné hroby, které by jinak byly odstraněny a iniciuje opravu poškozených či výrobu nových hrobových zařízení, aby tak památka odbojářů zůstala i nadále zachována. Tomu mají napomoci i dlouhodobé cíle jednoty, mezi které patří obnova zaniklých a vytvoření nových pamětních desek a pomníků, jež by důstojně a trvale připomínaly Ostravanům zásluhy jejich polozapomenutých rodáků a spoluobčanů na vydobytí a obnově svobody. ■

Zborovský památník I. a II. odboje v ostravském Husově sadu

br. Vlastimil Kříšťan

foto: Prácheňské muzeum v Písku, archiv ČsOL

Jednota ČsOL v Písku

V Písku pracovala v období první Československé republiky velmi silná jednota Československé obce legionářské. Bohužel se v devadesátých letech nepodařilo na tyto tradice navázat a v rámci obnovení činnosti ČsOL zde jednota ustavena nebyla. To se podařilo až v roce 2016 a do druhé stovky tak ČsOL vchází i s pracující píseckou jednotou.

Písecká jednota Československé obce legionářské byla založena v květnu 1921 a navázala na místní legionářskou organizaci z roku 1919. Členové jednoty se zasloužili o převedení jednot Svazu čs. legionářů do nově vznikající ČsOL. Dlouholetým předsedou jednoty byl ruský legionář a odborný učitel Václav Vojtěch Moravec, který byl v letech 1945 – 1948 také starostou samotného Písku.

Do roku 1926 získala jednota 186 členů. Nejen že byla písecká jednota po českobudějovické jednotě druhou největší organizací jihočeské župy, ale zároveň byla písecká organizace největší jednotou co do počtu francouzských legionářů (21 mužů). Ovšem jako ve většině jednot zde působilo nejvíce legionářů z Ruska (111 mužů) a Itálie (54 mužů). Zároveň se těšila zvláštnímu přijímání. Jednak Písek jako první město prohlásil vznik

republiky již 14. října 1918 během generální stávky. Jednak samotná jednota na periferii jihočeské župy byla schopná získávat značné finanční prostředky, vystupovat samostatně s vyspělou organizační strukturou a ovlivňovala celé okolí a veřejný život. Doktor Kudela proto píseckou jednotu v jejím desátém výročí v roce 1931 nazval „Republikou práce“. V prvních osmi letech Československé republiky vybrali písečtí legionáři mezi sebou na sociální účely částku 5 128 Kč, což byla v jižních Čechách rekordní suma. V písecké ulici Na Spravedlnosti vznikla na počátku 20. let také řadová výstavba legionářských domků. A od roku 1929 do roku 1938 jednota sehnala zaměstnání 59 bratřím. V roce 1938 písecká organizace sdružovala již 206 osob, tedy 90% legionářů z píseckého okresu.

Práce jednoty se nezaměřovala jen na sociální programy, ačkoliv šlo o otázku nejpálčivější. Jednota v letech 1923–1929 provozovala také vlastní legionářskou kapelu o 36 hudebnících pod taktovkou br. Tábořského a v 30. letech se hudbě věnoval legionářský kvartet. V roce 1924 získala jednota licenci na provozování biografu, které ale pravděpodobně nikdy nevyužila, a provozovala také vlastní knihovnu, která v roce 1938 obsahovala 240 svazků legionářské literatury. Bratři odehráli do roku 1926 5 divadelních představení a do roku 1931 uspořádali 41 veřejných přednášek. Již v roce 1920 uspořádali místní legionáři první výstavu k legiím a další následovala v roce 1922. V roce 1931 jednota založila muzejní referát, který sbíral materiály k prvnímu odboji, které měly být věnovány městskému muzeu v Písku. V roce 1938 byly již potřebné materiály sehnány, ale chyběla místnost, kde by bylo možné stabilní výstavu umístit a do roku 1939 se muzeum nepodařilo realizovat.

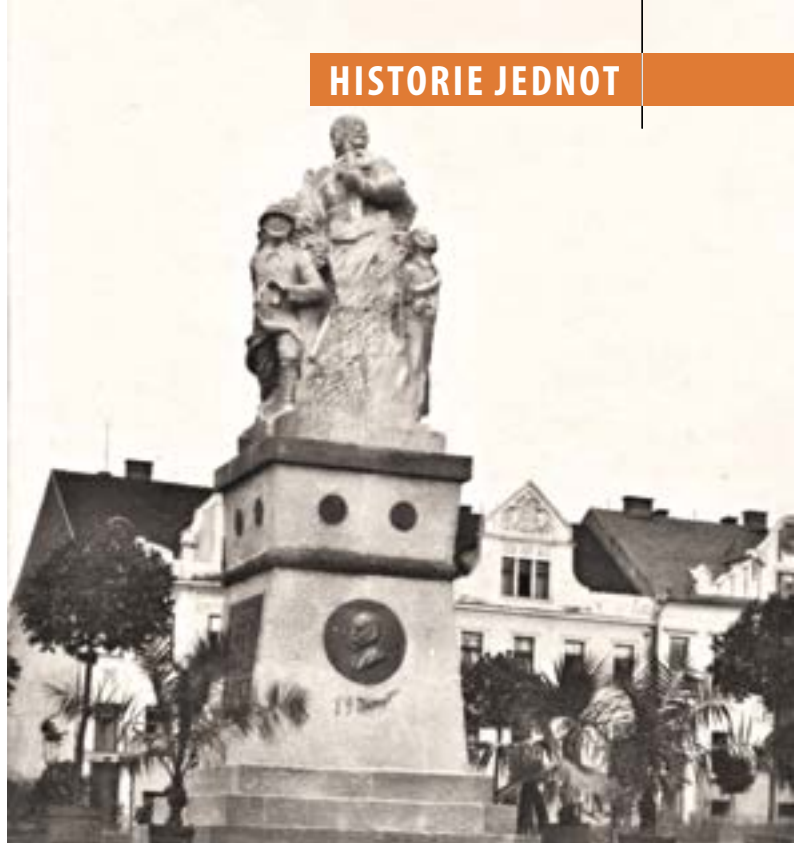
Reklama na koncerty písecké legionářské kapely v roce 1924

Výtěžek z prodeje pohlednic „Živý obraz boje za ČSR“ byl využit pro sbírku na pomník padlým legionářům okresu Písek

Z této sbírkové činnosti jednoty v Písku vznikla v roce 1938 také kniha Vojtěcha Práška „Pěší pluk 11 Františka Palackého: psáno k dvacátému výročí založení pluku“. Po celou dobu jednoty úzce spolupracovala právě s píseckým pěším plukem 11. Při oslavách 28. října 1932 zástupci místní organizace darovali na plukovní prapor stuhu s vyšitým textem „Duch legií ved' vás k vítězství!“. Šlo tedy nepochybně o velmi aktivní jednotu, která přispívala k řešení sociálních problémů, šíření kultury a legionářského odkazu jak na Písecku, tak i ve vzdálenějších oblastech.

V dubnu 1921 jednotka iniciovala výstavbu Žižkova pomníku padlým legionářům na tehdejší Žižkově náměstí.

Pomník padlým legionářům z Písecka, výstavbu iniciovala ČsOL

Sousoší z hoříckého pískovce zobrazuje postavu Jana Žižky z Trocnova obklopeného ruským, francouzským a italským legionářem a je doplněno o bronzové plakety s reliéfem a podpisem Tomáše Garrigua Masaryka, terčí se slavnými bojišti legií a jmény 72 legionářů z Písecka, kteří položili život

Tablo Jednoty ČsOL v Písku z roku 1930

Členové Jednoty ČsOL v Písku na oslavách 1. máje 1948. Předseda jednoty br. Vojtech Moravec vpravo od praporu.

za vznik republiky. Sochu podle návrhu Antonína Bílka vytvořil legionář František Bílek z Podhorního Újezdu. Celkové náklady na pomník dosáhly 58 000 Kč a slavnostní odhalení proběhlo 25. srpna 1925. V letech 1939–1946 byl pomník rozebrán a uskladněn. V roce 1960 byly odstraněny plakety odkazující na I. odboj a nahrazeny deskami s připomínkou boje proti fašismu. Od roku 1990 pomník v původní podobě opětovně stojí na přejmenovaném Náměstí Míru. Jednota se také starala o důstojná místa posledního odpočinku pro legionáře zemřelé ve vlasti. V roce 1938 šlo o 41 bratří. Další muži padli v průběhu nacistické okupace a při květnové revoluci.

Během okupace bylo v koncentračních táborech a vězeních drženo 36 legionářů z Písku, z nichž se 11 nenavrátilo. Další 11 bratrů zemřelo předčasně kvůli válečnému nedostatku. Za odbojovou činnost bylo popraveno 12 členů písecké ČsOL. Nejhorší oběti na životech si vyžádalo zatýkání ze 4. července 1942, kdy z 14 zatčených legionářů bylo 7 popraveno. Šlo například o důstojníka z povolání br. mjr. Václava Černého, který se zapojil do odboje v Obráně národa. Za svoji odbojovou činnost a schvalování atentátu na R. Heydricha byl popraven 22. června 1942 v Klatovech. Oběti si vyžádaly ale také bojové operace. Při osvobození své rodné obce padl 8. května 1945 ruský legionář Jiří Urban z Bernartic. V Bernarticích se také 6. dubna 1914 narodil Rudolf Krzák, který se v 90. letech zasloužil o obnovu ČsOL a vybudování databáze legionářů. V období 2. světové války působil jako zpravodajský důstojník a výsadkář našeho zahraničního odboje. Jeho rodina zůstala v Bernarticích, což se jí stalo osudným. Za pomoc výsadkářům z paraskupiny INTRANSITIVE z Velké Británie byli v době heydrichiády 2. července 1942 popraveni v Lubech u Klatov oba rodiče a dvě sestry a v lednu 1943 byl popraven v koncentračním táboře také Rudolfův bratr Severin.

Jednota Písek obnovila svoji činnost již v červnu 1945 se staronovým předsedou V. Moravcem. Spolupracovala na uvítání prezidenta Beneše a na dalších veřejných oslavách. První řádnou valnou hromadu konala až 2. února 1946. Přestože bylo třeba vybudovat jmění jednoty od základů, neboť její okupanti zabavili, dokázali bratři v roce 1945 získat pro Lidice

5 000 Kčs. Tehdejší jednatel písecké jednoty legionář Otakar Blažek uchoval přes dobu nacistické okupace úplný seznam legionářů z Písecké oblasti a do obnovy jednoty se opět přihlásilo 170 bratrů. Br. Blažek seznam uchoval i po roce 1948, kdy byla 16. února 1949 písecká organizace přeměněna v jednotu Svazu bojovníků za svobodu a její legionářský odkaz v následujících letech fakticky likvidován.

Jednota Písek byla obnovena v říjnu 2016 přesunem členů z transformující se jednoty Jihočeský kraj. Předsedou se stal br. Josef Lanc a v roce 2019 jeho funkci převzala ses. Eva Veselá. V současné době jednota sdružuje 19 členů a cílí především na rozvíjení vlasteneckých postojů u dětí a mládeže. Jednota Písek ve spolupráci s dalšími organizacemi, především ČSBS Písek a projektem „Město Písek, nejen pětačtyřicátý“, pořádá přednášky, výstavy a závody pro žáky základních a středních škol a pečuje o pomníky a pietní připomínku v píseckém a strakonickém okrese. ■

Členové písecké a strakonické jednoty při oslavě bitvy u Zborova v roce 2020 u pomníku padlých rodáků, který přečkal stejně jako ČsOL dvě totality a byl vždy obnoven

Jednota ČsOL v Plzni

br. Petr Tolar

Západočeská metropole měla svou vlastní jednotu Československé obce legionářské již od června 1921. Jednota ČsOL v Plzni se již do počátku řadila mezi nejpočetnější jednoty legionářské Obce a její členové se vždy podíleli na činnosti v rámci celých západních Čech i mimo ně. Dnešní pokračovatelé mají nač navazovat.

PŘED ČESKOSLOVENSKOU OBCÍ LEGIONÁŘSKOU

Patrně první legionářskou organizací utvořenou v Plzni byl Svaz čs. legionářů. Pro názorové neshody opustili řady Svazu někteří členové, kteří založili plzeňskou odbočku Družiny čs. legionářů. Tento proces byl plný vášní, hádek a ostrých slov, jak tomu ostatně bylo uvnitř legionářského hnutí napříč celou první republikou. Založení nové jednotné organizace – Československé obce legionářské – mělo tyto půtky ukončit a nastavit novou dráhu spolupráce. V neděli 19. září 1920 se v plzeňské restauraci Tivoli konal sjezd sedmi set legionářů – členů Svazu čs. legionářů, Družiny čs. legionářů i Jednoty čs. legionářů – který se usnesl na podání žádosti o svolání „všelejónářského“ sjezdu zástupců všech legionářských spolků. Byli to tedy plzeňští legionáři, kteří iniciovali jednání o založení ČsOL.

1921–1939

K založení plzeňské jednoty ČsOL došlo ve středu 1. června 1921 během ustavující

valné hromady za účasti asi dvou stovek legionářů. V Plzni tak vznikla jedna z prvních jednot ČsOL vůbec. Jednota ČsOL v Plzni sdružovala hned v začátku necelých 800 členů. Jednalo se o jednu z největších jednot ČsOL, ne-li vůbec největší. Ruský legionář a novinář br. Josef Dýma, který se angažoval již během karlínského sjezdu, byl zvolen prvním předsedou jednoty, avšak již v lednu 1922 byl nahrazen br. Vilémem Loskotem. Ten pak setrval v čele jednoty do roku 1925. O rok později byl zvolen také členem Zastupitelstva ČsOL v Praze.

Plzeňská jednota ČsOL se mohla pochlubit dobrou spoluprací s místními vlasteneckými a podpůrnými spolky. Velice brzy navázala úzký vztah s plzeňským spolkem Čechie, který zaopatřoval sirotky a vdovy po legionářích. Ve spolupráci s místním odborem Národní jednoty pošumavské v Plzni byly pořádány kulturní akce. Naopak do hrubých rozporů se dostávala s plzeňskou pobočkou Nezávislé jednoty čs. legionářů (NJČsL), která vznikla v listopadu 1925, po politické krizi uvnitř ČsOL, odchodem

Pamětní odznáček k 10. výročí založení Jednoty ČsOL v Plzni (Sbírka autora)

Členské schůze plzeňské jednoty ČsOL se původně konaly vždy první neděli v měsíci v sále hotelu Rossija v blízkosti hlavního nádraží (budova již dnes nestojí), který plzeňským legionářům mnohokrát poskytl zázemí pro jejich spolkovou činnost (Sbírka autora)

několika členů. Odliv části členské základny však nebyl nijak značný, neboť si jednota stále udržovala více než sedm set členů. Pozice největší a nejviditelnější legionářské organizace pro ČsOL zůstala neotřesitelnou. Hrany mezi oběma legionářskými spolky se postupně „obrušovaly“ a během 30. let již oba spolky dokázaly pořádat akce ve vzájemné součinnosti.

Když v červenci 1924 uspořádala ČsOL v Praze svůj I. manifestční sjezd, plzeňská jednota nemínila tuto příležitost prezentace legionářské sounáležitosti vynechat. Aby umožnila účast co nejvyššímu počtu členstva, založila cestovní fond, ze kterého byly hrazeny náklady na dopravu – z Plzně byl vypraven zvláštní vlak. V tomtéž roce se Plzeň, jakožto posádkové město pěšího pluku 35 „Foligno“, stala dějištěm sjezdu všech pětatictíků. Účastnili se jej veteráni rakousko-uherské armády i italsí legionáři. Vyvrcholením slavností bylo dekorování plukovního praporu Čs. válečným křížem za nasazení během bojů o Slovensko v roce 1919. Podobný sjezd pětatictíků se v Plzni uskutečnil také v srpnu 1938, ovšem ten byl nakonec prezentován jako „branný sjezd spolků v Plzni“.

Činnost plzeňských legionářů byla velmi pestrá – kromě sociální péče o vlastní bratry, vdovy a sirotky po legionářích, přes muzejní a vzdělávací aktivity, až po účast na pietních vzpomínkových akcích, pohřbech legionářů či veřejných manifestacích na podporu čs. státnosti. Kromě podpory menších jednot v německojazyčném prostředí se členové plzeňské jednoty neomezovali jen na český západ. Jednota se stala zakládajícím členem družstva pro postavení Masarykova pomníku v Pardubicích, finančně podpořila stavbu sochy plukovníka J. J. Švece v Jindřichově Hradci a vybudování školy ve francouzském Vandy u Vouziers.

Legionářský průvod během plzeňských Zborovských slavností v roce 1927 (Sbírka autora)

Mezi velké akce pochopitelně patřily tradiční Zborovské oslavy. Ty první se v Plzni konaly u příležitosti 5. výročí bitvy u Zborova, která vždy měla pro Plzeňáky specifický význam – nemálo z nich stálo během střetu na obou stranách. Nejvelkolepěji byly pojaty v roce 1927, kdy od zborovské bitvy uplynulo 10 let. Zástupci jednoty se zúčastnili Národní pouti ke Zborovu. Br. Antonín Muzikant pak po návratu předal zborovskou prst městu Plzni s přáním jednoty, aby byla uložena do základního kamene chystaného památníku Národního osvobození a T. G. Masaryka. Ke slavnostnímu položení kamene a uložení prsti došlo během plzeňských Zborovských oslav 10. července 1927. Památník byl s velkou slávou odhalen u příležitosti 10. výročí vzniku čs. státu – 28. října 1928.

U příležitosti prvního desetiletí svého úřadování věnoval plzeňský starosta L. Pik jménem plzeňských občanů 9. června 1929 Jednotě ČsOL v Plzni prapor. K předání praporu se uskutečnila na náměstí Republiky ceremonie za účasti stovek legionářů ve stejnokrojích, při které brigádní generál V. Klecanda, velitel II. pěší divize v Plzni, připnul na prapor pamětní stuhu. Prapor se pak stal neodmyslitelnou součástí akcí plzeňských legionářů v průběhu celých 30. let, zvláště Zborovských oslav a oslav 28. října.

Dne 6. března 1937 byl v prostorách bývalého konventu kláštera dominikánek, kde se dnes nachází krajská knihovna, otevřeno Muzeum osvobození. Stálá expozice prvního

Slavnostní položení základního kamene památníku Národního osvobození a T. G. Masaryka na Petákově náměstí (dnes náměstí T. G. Masaryka) v Plzni, 11. července 1927 (Sbírka autora)

Ministr národní obrany gen. L. Svoboda dekoruje br. Oldřicha Blechu 27. října 1946 (Sbírka ČsOL)

čs. odboje o dvou místnostech obsahovala i jeden vzácný unikát – nábytek z londýnského bytu T. G. Masaryka, který muzeu věnoval br. Jan Sýkora, bývalý předseda spolku českých krajanů v Londýně a dobrovolník britské armády. Realizace trvalé výstavy by nebyla možná, nebýt osobního přičinění dlouholetého předsedy jednoty br. Rudolfa Horáčka, který stál v čele plzeňské legionářské Obce po celá 30. léta.

Důraz na brannou připravenost kladli členové ČsOL u všech věkových vrstev čs. občanstva. V roce 1936 se 346 členů jednoty přihlásilo k dobrovolnému vojenskému cvičení, které je mělo seznámit s nejnovější výzbrojí a výstrojí čs. armády. Při jednotě vznikly také oddíly legionářského dorostu. Potomci čs. legionářů a jejich příbuzní byli vedeni k vlastenectví a branné zdatnosti, legionáři pro ně pořádali besedy o svých válečných zážitcích, a tím u nich posilovali legionářského ducha. V kritickém roce 1938, kdy měli Čechoslováci oslavit 20 let trvání republiky, demonstrovali čs. občané svou připravenost hájit vlast se zbraní v ruce. Dějinný vývoj však nabral jiný směr a legionáři se na čas museli stáhnout (doslova) do ilegality.

1945–1948

První schůze plzeňské jednoty ČsOL po osvobození Československa se uskutečnila 25. května 1945 v biografu Alfa. Velký sál byl zcela zaplněn asi osmi sty legionáři z Plzně a blízkého okolí. S bolestí se vzpomínalo na bratry, kteří léta nacistického teroru nepřežili. Neklidná poválečná doba si však žádala revizi válečné minulosti i u bývalých legionářů. Proto byla zvolena tzv. očištná komise, která měla prověřovat nové členy jednoty, zda se nepodíleli na kolaboraci s Němci.

Opět se na akcích objevily legionářské stejnokroje, které musely být po čas okupace ukryty. Legionáři se tak mohli se vši vážností účastnit slavnostního uvítání prezidenta E. Beneše při jeho návštěvě Plzně 15. června 1945. Již od července 1945 se podařilo navázat na tradici meziválečných Zborovských oslav. Na státní svátek 28. října pak byl slavnostně znovuodhalen památník Národního osvobození a T. G. Masaryka, který

musel válku přežít ukrytý. Pro poválečné oživení činnosti ČsOL v Plzni byl důležitý br. Oldřich Blecha, uznávaný hudební skladatel a kulturní referent jednoty.

Dne 24. března 1946 se v biografu Alfa uskutečnila první poválečná valná hromada plzeňské jednoty za přítomnosti tří set lidí. Tato schůze byla zásadní, neboť se jí poprvé zúčastnili také účastníci druhého čs. odboje z let 1939–1945, kteří měli být nově přijati do legionářské Obce. Tento krok měl členskou základnu nejen rozšířit, ale také omladit. Kromě nich se členy ČsOL stali také účastníci domácího protihabsburského odboje, čs. domobranci z Itálie, čs. dobrovolníci z let 1918–1919 a účastníci Rumburské vzpoury. Členy ČsOL však stále nemohli být rodinní příslušníci, pro které bylo založeno Sdružení přátel legionářů (SPL).

V roce 1948 měla Jednota ČsOL v Plzni již 1 200 členů a byla nejpočetnější jednotou v rámci Západočeské župy ČsOL. Po únorovém převzetí moci komunisty však legionářská Obec, ztělesňující masarykovskou první republiku, neměla pokračovat ve svém rozvoji. Činnost jednoty byla během jara utlumena, výbor jednoty rozpuštěn a ČsOL byla bez možnosti volby vtělena do Svazu bojovníků za svobodu, což se rovnalo jejímu zániku.

1992–2021

Na historickou všelegionářskou organizaci z let první republiky navázala Čs. obec legionářská založená na podzim 1991 účastníky zahraničního odboje z druhé světové války. Prozatím se nepodařilo identifikovat přesné datum obnovení plzeňské jednoty ČsOL, nicméně se tak stalo až v roce 1992 na slavnostním zasedání v tehdejší posádkovém domě armády v kulturním domě Peklo. Zřejmě vůbec prvním předsedou polistopadové plzeňské jednoty (používalo se označení „regionální jednota“)

Slavnostní předání praporu (standarty) Regionální jednotě ČsOL v Plzni 28. října 1996 v plzeňském posádkovém domě armády, dnešním kulturním domě Peklo (Sbírka ČsOL)

Odhalení „recyklovaného“ pomníku účastníků prvního a druhého čs. odboje před budovou hlavního plzeňského nádraží, 28. října 1998 (Sbírka ČsOL)

se stal br. Jaroslav Procházka, bývalý příslušník čs. zahraniční armády na Východě, který byl od roku 1998 rovněž jedním z místopředsedů pražského Ústředí ČsOL.

K vůbec prvním úkolům plzeňských legionářů patřilo navrácení povědomí o programově zapomenutých účastnících čs. odboje. K tomu v té době využili především plzeňské noviny Nová pravda a Plzeňský deník. Publikovali ale také v Národním osvobození, které tehdy vydávala ČsOL. Veselejší byla blahopřání k významným životním jubileím, ovšem stále častěji se členům jednoty množily povinnosti k účasti na pohřbech odcházejících sester a bratrů.

Jelikož byl prapor jednoty z roku 1929 umístěn do depozitáře Západočeského muzea v Plzni, byla hledána náhrada. V rámci oslav státního svátku 28. října 1996 obdržela jednotka nový prapor (též označovaný jako standarta), který plzeňští legionáři využívají dodnes. V roce 2000 byl prapor dekorován trojicí pamětních stuh od skautů ze Západočeské oblasti Bílého orla. Skautskou přezdívku „Bílý orel“ používal ruský legionář V. Klecanda, který ve 30. letech působil v Plzni jako velitel divize a častokrát spolupracoval v plzeňskou jednotou ČsOL.

Od počátku 90. let jsou v Plzni každoročně pořádány velkolepé oslavy osvobození a konce druhé světové války. Jejich jedinečnost je dána čtyřiceti lety, po které se nesmělo hovořit o podílu americké armády na osvobození Československa. Těchto oslav, dnes nazývaných Slavnosti svobody, se během 90. let pravidelně účastnili členové ČsOL po boku amerických válečných veteránů. Postupem času se však, bohužel, pozornost organizátorů přesouvala více na zahraniční veterány a účastníci čs. odboje se dostávali mimo okraj zájmu. Zároveň jich s lety ubývalo. V současnosti se tak do Slavností svobody zapojují hlavně mladší členové ČsOL, kteří se v historických stejnokrojích podílejí na vojensko-historickém programu a snaží se různými způsoby napravit křivdu na čs. odboji, neboť plzeňské povstání z května 1945 není během oslav oficiálními představiteli akcentováno.

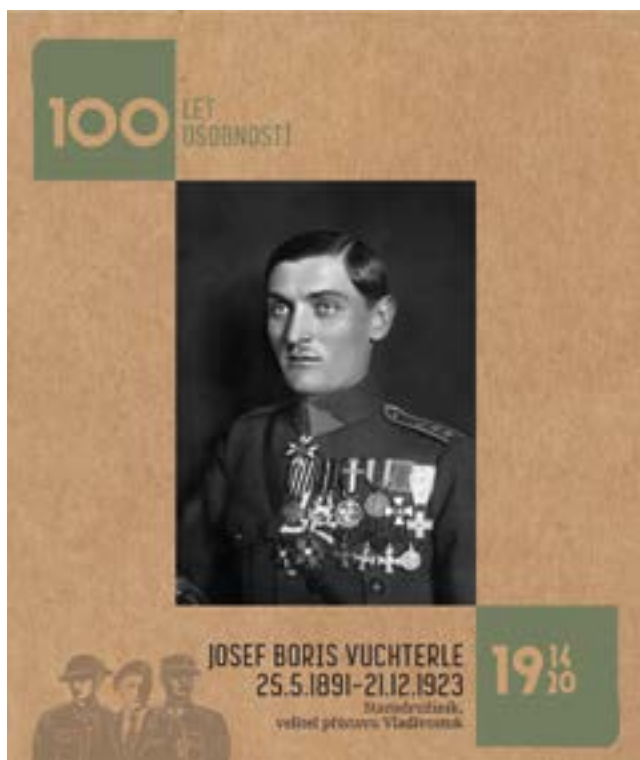
K 80. výročí vzniku čs. státu v roce 1998 byl před budovou hlavního nádraží slavnostně odhalen pomník věnovaný účastníkům prvního a druhého čs. odboje. Nejednalo se však o nový výtvar – zašlý pylon z původního pomníku K. Gottwalda byl zrecyklován a doplněn o plastiky T. G. Masaryka, M. R.

Štefánika, E. Beneše, J. Masaryka a znaku ČsOL. Pietní akty konané u „legionářského“ pomníku však postrádaly náležitou důstojnost, neboť byly narušovány okolním provozem i lidmi bez přístřeší. Od roku 2005 se tak legionáři zabývali vybudováním zcela nového pomníku, pro nějž bylo nalezeno vhodné místo v parku Homolka na náměstí M. Horákové. Návrh zpracovaný br. Otakarem Lichtenbergem zakomponoval žulový pylon do nevyužívané opěrné zdi ve svahu pod vodojemem. Projekt nového pomníku věnovaného účastníkům prvního i druhého odboje a válečným veteránům novodobých misí byl společným dílem Jednoty ČsOL v Plzni a Sdružení válečných veteránů Plzeňského kraje (tyto dvě organizace v té době vystupovaly jako jedna), pročež byl označován jako „pomník legionářů a válečných veteránů“. Ke slavnostnímu odhalení

Pietní akt ke Dni válečných veteránů, 11. listopadu 2019, u pomníku čs. legionářů a válečných veteránů v parku Homolka na náměstí M. Horákové v Plzni (Sbírka br. Daniela Malého)

došlo u příležitosti Dne válečných veteránů 11. listopadu 2007. Je příznačné, že v té době byl již předsedou plzeňské jednoty představitel nové generace veteránů, br. Ivan Čiliak. Původní pylon u nádraží byl demontován a v listopadu 2019 umístěn před 20. ZŠ v Brojově ulici.

Mezi aktivity současné jednoty patří střelecké soutěže a branné dny (Veteránský revolver a Veteránská kanada), Slavnosti svobody, Plzeňské oslavy vzniku republiky, Dny válečných veteránů, pietní akty, akce pro mládež, přednášky pro veřejnost i na školách, společná setkávání a besedy, budování a udržování pietních míst apod. Řada členů jednoty prezentuje vojenskou historii formou tzv. živé historie v dobových stejnokrojích a podílejí se na aktivitách pořádaných Ústředím ČsOL, např. na akcích v rámci projektu Legie 100. Na projektu Péče ČsOL o válečné veterány pracuje br. Čiliak, kterého na pozici předsedy jednoty v roce 2015 nahradil br. Jindřich Plescher, rovněž novodobý válečný veterán. Právě váleční veteráni zahraničních misí tvoří dnes většinu členské základny, následováni sympatizanty a potomky legionářů a odbojářů. Pamětníků a veteránů druhé světové války každým rokem ubývá, přesto se hlásí noví mladí členové, a tak se stav členské základny drží na 160 legionářích.

ZÁPADOČESKÁ ŽUPA ČsOL „Br. plk. JOSEFA BORISE VUCHTERLE“

Západočeská župa ČsOL byla ustanovena 22. ledna 1922. Zpočátku ji tvořilo 51 jednot ČsOL, mezi kterými měla pochopitelně čelní postavení jednotka v Plzni. Po smrti slavného ruského legionáře br. Vuchterleho, který sám byl členem staňkovské jednoty ČsOL, přijala župa jeho jméno do čestného názvu. Kupodivu však v německé podobně, kterou Vuchterle nikdy nepoužíval. Západočeská župa zahrnovala území celých západních a jihozápadních Čech, od Karlovarska a Chebska, přes Tachovsko, Plzeňsko a Rokycansko, po Domažlicko a Klatovsko.

Oblíbenou akcí se staly tzv. Dny legií, které měly ve veřejném prostoru připomínat odkaz čs. boje za samostatnost, legionářské ideály a jednotu čs. národa. Tyto vlastenecké akce byly

především organizovány v příhraničních oblastech, kde měly pozvednout morálku menšinového českého obyvatelstva. První takový Den legií se konal 5. srpna 1923 v Mariánských Lázních. Další se uskutečnil 28. června 1925 v Chebu, kde se do akce zapojilo okolo 3 000 lidí. O rok později uskutečnila župa zájezd do Kdyně, v roce 1927 pak do Domažlic a Tachova.

K 1. březnu 1924 tvořilo Západočeskou župu ČsOL asi 40 jednot s 2 014 členy. Během 30. let se počet jednot v rámci župy dále měnil – některé zanikaly (vymíraly), jinde vznikaly nové. Celkově však počet členů rostl. K 3. březnu 1935 bylo v župě soustředěno 40 jednot s 2 117 členy.

Po druhé světové válce byla Západočeská župa ČsOL 16. září 1945 na krátkou dobu obnovena. V září 1945 bylo do župy začleněno 22 jednot, v polovině roku 1946 30 jednot, v dubnu 1947 38 jednot a v květnu 1948 již 48 jednot, což představovalo asi 4 100 členů. Podobně jako za první republiky byla největší jednotka v Plzni (přes 1 200 členů), ale existovaly i jednoty o deseti dvaceti členech. V dubnu 1947 bylo rozhodnuto jmenovat osm okresních jednot, které budou v rámci župy nápomocny s organizováním činnosti malým jednotám ve svém okrese.

Politická změna uskutečněná v Československu v únoru 1948 měla pochopitelně vliv i na Západočeskou župu ČsOL. V březnu byl ustanoven župní akční výbor, který měl provést „očistu“ župního výboru. Na jednání vůbec poslední župní konference 2. května se hlavním bodem stalo sloučení všech odbojářských (veteránských) organizací v jednu. V západních Čechách došlo k tomuto sloučení 30. června – tímto dnem přestaly dosavadní župní a okresní orgány ČsOL pracovat. ■

Legionáři, členové jednot sloučených do Západočeské župy ČsOL během slavnostního odhalení pamětní desky italskému legionáři Jaromíru Kušpárkovi v Blovicích, 11. července 1937 (Muzeum jižního Plzeňska v Blovicích)

Jednota ČsOL v Praze 3

br. Bernard Panuš, br. Vlastimil Křišťan
foto archiv jednoty

Zrod jednoty na území dnešní Městské části Praha 3 nebyl jednoduchý a jednota se zde rodila postupně několik měsíců. Obdobně složité období prožila jednota na Praze 3 před několika lety, a to již v rámci novodobé historie obnovené Československé obce legionářské. Nyní, v roce 100. výročí založení ČsOL, pracuje na Praze 3 aktivní jednota, která sdružuje členy všech kategorií a která se svou činností řadí ke špičkám v rámci Obce.

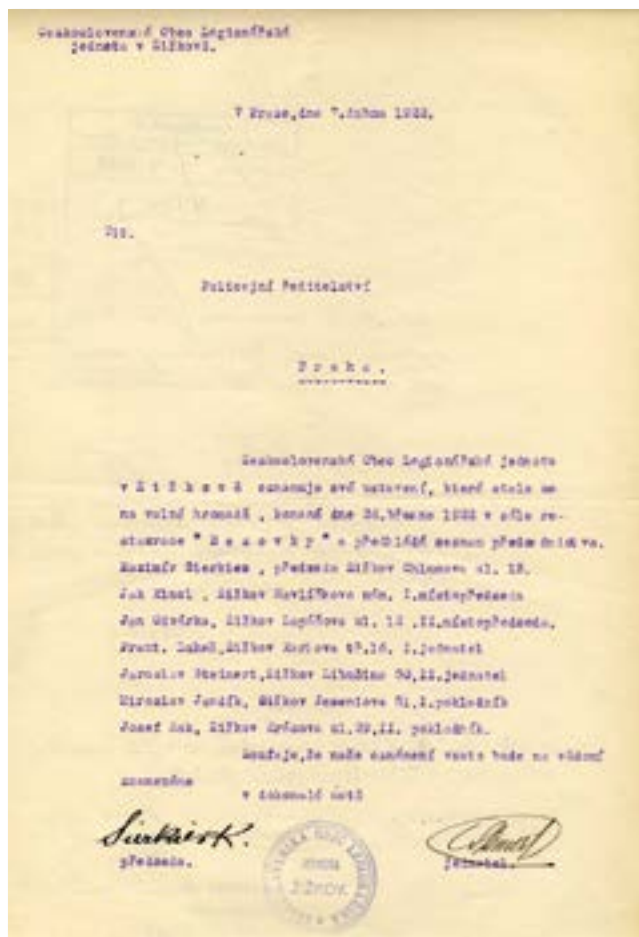
Jako první legionářská organizace na Žižkově vznikla odbočka Svazu čs. legionářů 16. listopadu 1919. Jejím prvním předsedou byl zvolen br. Kazimír Sierkies ze Žižkova, který se do čs. legií přihlásil v Itálii, odkud byl v červnu 1918 převeden do Francie k 23. čs. střeleckému pluku a do vlasti se vrátil jako desátník 5. roty 22. čs. střeleckého pluku. Zda tato odbočka existovala i úředně, to zatím nebylo zjištěno. Zprávy o schůzích a činnosti odbočky byly v „Přerodu“ uveřejňovány dost často. Z důležitějších událostí lze zmínit agitaci pro vystoupení z římsko-katolické církve a hromadné vystoupení 50 legionářů s rodinami z uvedené církve v červenci 1920 nebo pořádání představení pro děti v listopadu 1920, které navštívil i prezident T. G. Masaryk. Kromě toho byl aktivní osobně br. Sierkies, který se např. zúčastnil ustanovení odbočky Svazu v Hloubětíně. Jednota Družiny čs. legionářů na Žižkově vznikla na přelomu června a července 1920, v rámci struktury Družiny měla číslo 9 a jejím jednatelem byl br. František Měchura ze Žižkova. Jaká byla náplň činnosti jednoty není jasné, zmínky o ní ve spolkovém tisku jsou řídké a omezují se hlavně na neustálé opakování „inzerátů“ s uvedením místa schůzek a výzvami k získávání nových členů. Na Žižkově se ustanovila také místní odbočka legionářské Jednoty neutrálních organizací.

Za neustálých hádek a osočování ze všech stran se nakonec uskutečnil tzv. slučovací sjezd legionářských organizací v lednu 1921, který ale rozštěpení definitivně nevyřešil. Na Žižkově to vypadalo nadějněji. Dne 8. června 1921 se konala ustavující (neúřední) valná hromada (neúřední) všech tří organizací: Svazu, Jednoty a Družiny. Tak vznikla de facto jednota ČsOL pro Žižkov. Předsedou byl zvolen br. Sierkies, stávající předseda Družiny. (V Družině patrně zůstali na Žižkově jen jednotlivci nebo nikdo. Nová odbočka Družiny byla na Žižkově ustavena až 5. 4. 1922). Jednota ČsOL pro Žižkov měla v té době poněkud problémy s oficiálními úředními postupy, což lze vysledovat například u anabáze povolování jejího členského odznaku. Když se 24. června 1921 dotazoval ředitel poštovního a telegrafního úřadu Žižkov 1 na policejním ředitelství v Praze, jaké je představenstvo jednoty, bylo mu po čtyřech dnech odpovězeno, že: „...jednota Žižkov ve zdejším spolkovém katastru zapsána není.“

V červenci 1921 se měl podle plánů Osvětového odboru jednoty Žižkov ve třech dnech konat „Den legií na Žižkově“. Program měl být následující – 9. července 1921 „Humoristický večer v Bezovce“, 10. července 1921 „Den legií“ s průvodem na vrch Vítkov a 17. července 1921 „Dozvuky“ na Vítkově. V pozdějším poděkování jsou zmíněny již jen dva dny, 10. a 17. července 1921 s tím, že „...čistý výnos Kč 6 551,50 odveden pomocnému fondu kanceláře čs. legií při M. N. O. ve prospěch vdov a sirotků po padlých legionářích“. Stejně jako mnohé jiné jednoty v Praze měla organizace svou

První předseda žižkovské organizace, br. Kazimír Sierkies

Oznámení ustanovení jednoty v Žižkově, 26. března 1922

spolkovou místnost, a to v „hostinci u br. Raka, Krásova 695“ (jinde se uvádí „nároží Krásovy a Riegrovy ulice“). Této spolkové místnosti využili 28. srpna 1921 poštovní zaměstnanci-legionáři z Velké Prahy: „...Po referátech členů U. V. V. bratří Sierkiese a Veselika usneseno založit zájmovou skupinu...“ Tato zájmová skupina poštovních zaměstnanců využila spolkovou místnost i později. V sobotu 19. listopadu 1921 se ve spolkové místnosti konal debatní večer, kde byl přednesen referát bratra Steinerta „O úkolech legionářů“. Další debatní večer byl inzerován na 10. prosince 1921, ale konal se až o týden později, opět ve spolkové místnosti jednoty Žižkov. Bratr prof. Španiel přednášel na téma „Čechoslováci v zahraničí“. Žižkovská organizace v pozdějších letech vystřídala několik dalších spolkových místností. První stěhování do nových spolkových místností v Linhartově restauraci na žižkovském Kolárově náměstí proběhlo 3. listopadu 1926. Pro velké akce žižkovská organizace nadále používala restauraci Bezovku, kde 22. září 1921 pořádala

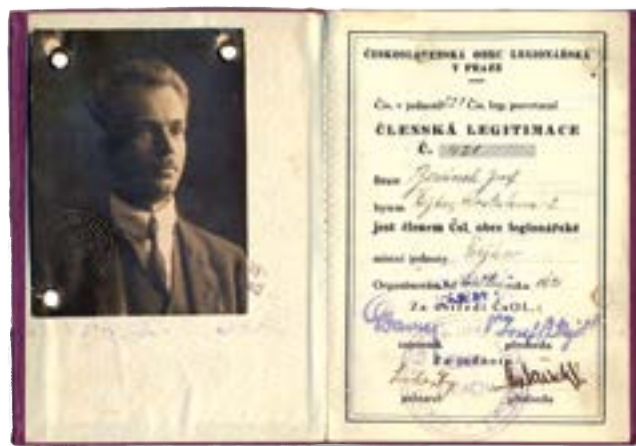

Restaurace Bezovka v 20. letech. V roce 1936 ustoupila prodloužení Prokopovy ulice

„velkou přátelskou posvícenskou zábavu ve dvoranách „Bezovky“ v Žižkově za laskavého účinkování chvalně známé hudby bratra Plachého...“ V říjnu 1921 členové řešili otázku okresní organizace jednot Velké Prahy. Tento výčet dává určitou představu, co se také dělo kromě schůzí v běžné jednotě ČsOL. Jednota Žižkov tedy de facto byla a vykonávala bohatou spolkovou činnost, ale de iure pro stát neexistovala.

Teprve 7. dubna 1922 jednota oznamuje Policejnímu ředitelství, že se oficiálně ustavila 26. března 1922 na valné hromadě v sále žižkovské restaurace Bezovka. Dále je jmenován předseda Sierkies a další funkcionáři. V té době měla jednota kromě předsedy I. místopředsedu, II. místopředsedu, I. jednatele, II. jednatele, I. pokladníka a II. pokladníka. Později býval počet funkcionářů v jednotě i větší, byla třeba funkce člena výboru, revizora účtů nebo knihovníka, a počet funkcionářů odpovídal plnému počtu členů leckteré současné jednoty. Při II. řádné valné hromadě, konané 25. února 1923 v sále velkorestaurace Bezovka, četla jednota 850 řádných členů. V rámci tištěného letáku na III. řádnou valnou hromadu ze 17. února 1924 jednota Žižkov řešila jednak pořádání manifestačního sjezdu ČsOL (28. a 29. června 1924), dále II. legionářský ples jednoty (1. března 1924) a dále zhotovování průkazových fotografií do členských legitimací a chystala „druhé tablo členské“. Předsedou jednoty Žižkov byl opět zvolen br. Sierkies, který byl následně volen předsedou až do roku 1934 včetně. Od roku 1935 byl uváděn jako předseda čestný. Vykonával taktéž funkci předsedy Pražské župy ČsOL. Zemřel na mrtvici 12. června 1937.

První úřední dokument jednoty v Žižkově se v archivu objevuje 12. dubna 1922. Zmiňuje divadelní představení pořádané žižkovskou organizací. Jednalo se o hru „Bezejmenná“ a výtěžek ve výši 241,32 Kč byl předán ve prospěch hladovějících v Rusku. Vstupenek bylo vydáno 150 kusů a lidé jich reálně zakoupili 140 kusů v ceně 5 Kč za 1 kus. Obdobně byla o 15 dnů později hrána hra „Hvězda veletřhu“ (opět ve prospěch hladovějících v Rusku). Osvětový odbor jednoty Žižkov musel, jako každý jiný spolek, dávat o takových událostech dopředu vědět policejnímu ředitelství. Divadelní činnost pak tvořila důležitou část činnosti jednoty Žižkov až do roku 1939. Většinou se ovšem nejednalo o nějaká zásadnější

Legitimace fr. legionáře br. J. Beránka, člena jednoty ČsOL Žižkov

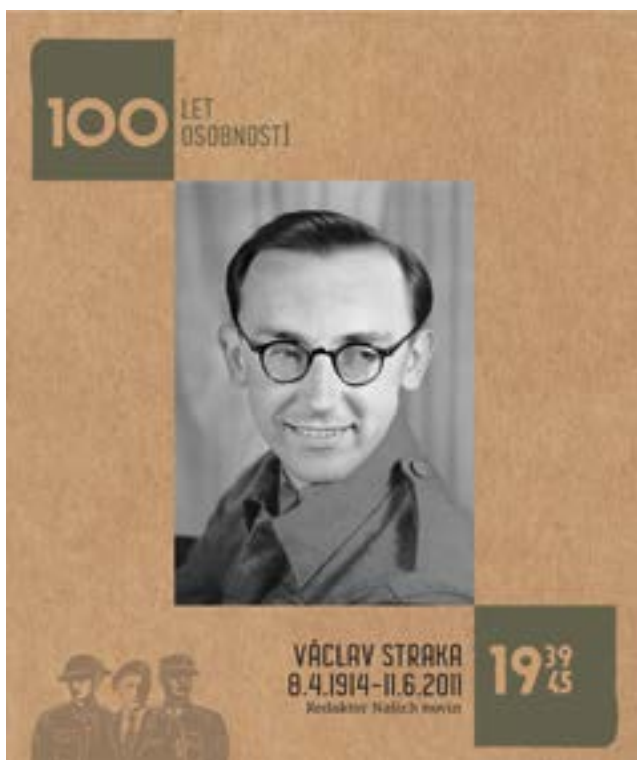
díla světových autorů, ale spíše o „lehčí kusy“, na kterých se dalo s jistotou drobně vydělat a peníze pak poskytnout na dobročinné účely. Četnost divadelní činnosti vedla úředníky k výtkám, že jednota nemá na pořádání divadelních představení právo. Dramatický odbor jednoty Žižkov se tak následně stal členem zcela jiného spolku, Tylovy obce ochotnické, aby pro svou divadelní činnost získal určité právní krytí. Jednota měla v prvních letech založen také odbor hudební, šachový, fotbalový a pěvecký. Z jádra pěveckého kroužku jednoty vznikl v následujících letech při Pražské župě ČsOL ceněný 60členný pěvecký sbor „Slavia“, který vystupoval při zborovských oslavách a dalších slavnostních příležitostech.

V dalších řádcích výběrově zmíním některé akce jednoty Žižkov v počátečních letech její existence. V červenci 1923 jednota pořádala zábavu v zahradní restauraci Na Floře. Ráno před akcí, ve dnech 1. a 8. července 1923, konala jednota tzv. budiček, kdy malý průvod po Žižkově hudbou a reklamním letákem upozorňoval na zmíněnou zábavu. V druhý termín zahradní zábavy, 8. července 1923, se pak od 13:30 hod. konal průvod po Žižkově až do zmíněné restaurace a zahradní zábava následovala. Další zahradní zábavu a průvod, tentokrát do restaurace Na Chmelnici, pořádala jednota 30. května 1926. Na 19. března 1925 v sále restaurace Bezovka jednota připravila veřejnou přednášku o životě a díle „pana prezidenta republiky T. G. Masaryka“. Přednášku přednesli dr. Lev Sychrava a zemský školní inspektor br. Vojta Beneš. Zapěl též pěvecký sbor „Slavia“. Jednota Žižkov se také zapojila do Společného výboru pro oslavy M. J. Husa v Žižkově, který v neděli 5. července 1925 pořádal Tábory lidu na Havlíčkově náměstí na Žižkově (u radnice) a následující den společný průvod s prapory na Staroměstské náměstí. Leták na uvedenou akci asi 15 různých spolků a organizací, do velké míry levicově orientovaných, byl určen „Pokrokovému občanstvu města Žižkova“. Jednota Žižkov jako zástupce společného výboru žádala policejní ředitelství o povolení Tábory lidu, průvodu a možnosti vylepovat na hlavních křižovatkách na Žižkově zmíněný leták. Jednota se účastnila Tábory lidu před žižkovskou radnicí i následující rok, opět u příležitosti oslav památky M. J. Husa. Obdobné aktivity převažovaly i v dalších letech.

V březnu 1926, v rámci toho, že ČsOL změnila své stanovy, musela i jednota Žižkov sama za sebe zaslat Zemské správě politické jeden exemplář vytištěných stanov s ručně dopsaným vlastním názvem. Je zajímavé, že jednota současně zaslala exempláře členského odznaku ČsOL,

Odznak u příležitosti věnování praporu Jednotě ČsOL Žižkov

načež byla poučena, že tento odznak již byl schválen pro celou ČsOL. V témže roce, 19. ledna, se konala ustavující schůze odbočky Nezávislé jednoty čs. legionářů na Žižkově. Co konkrétně to znamenalo pro Jednotu ČsOL pro Žižkov, zda a jaký byl odliv členstva, to zatím nebylo zjištěno. Také zatím nebylo zjištěno, kolik členů jednoty vystoupilo ze všech legionářských spolků.

Velkou změnu spolek zažil v polovině 30. let. Po odchodu br. Sierkiese se druhým předsedou žižkovské jednoty stal v roce 1935 ruský legionář, příslušník 8. čs. střeleckého pluku v Rusku a pozdější podplukovník a právní referent Vojenské správy Čs. vojska na Rusi, JUDr. Viktor Svoboda. Br. Svoboda byl v roce 1926 zvolen I. místopředsedou žižkovské jednoty a zůstal jím až do roku 1931. Po krátkém odchodu z výboru vykonával funkci předsedy jednoty Žižkov od roku 1935 do roku 1939 včetně. Za jeho předsednictví došlo k důležité slavnosti jednoty. Na letním cvičišti Sokola Žižkovského (na sokolském stadionu) byl 6. června 1937, po předchozím průvodu členů jednoty a členů mnoha dalších spřátelených spolků přes Žižkov, v 10:00 hod. předán jednotě prapor, dar Ženského odboru Svazu národního osvobození. Je zajímavé, že teprve následně, v září 1937, Zemský úřad v Praze nevyhověl žádosti jednoty, aby na jejím praporu mohl být velký státní znak ČSR. Znak již byl na praporu vyší. Jak celý problém úředně skončil, není z archivních materiálů patrné.

To se ale již blížil konec existence jednoty Žižkov. Poslední valná hromada a volba funkcionářů žižkovské organizace proběhla 19. února 1939. V květnu 1939 ještě jednota oznamuje Policejnímu ředitelství v Praze, že hodlá konat členské schůze dne 11. a 25. května a uvádí jejich program. V obou případech je zajímavý bod „Zpráva o přípravách k utvoření ‚Národního souručenství legionářského‘“. Je smutné, že přes určité pokroky ve spolupráci jednotlivých legionářských organizací ve 30. letech až události podzimu 1938 a roku 1939 vedly ke snahám o skutečné sjednocení legionářských organizací. Jednota Žižkov se též hodlala připojit. Už ale bylo pozdě. Na základě: „...nařízení Reichsprotektora in Böhmen und Mähren ze dne 25. srpna 1939...“ byla jednota Žižkov rozpuštěna. Během okupace br. předseda Viktor Svoboda zaplatil,

jako mnozí jiní, cenu nejvyšší. Byl popraven 2. července 1942 na Kobylišké střelnici v Praze. Během Pražského povstání legionáři ze Žižkova působili ve skupině „Josef“ spadající pod velitelství „Alex“ gen. Slunéčka.

K obnovení činnosti došlo, dle dokumentu žižkovské organizace, již 15. května 1945 a 9. září 1945 se konala valná hromada, na které byl předsedou jednoty zvolen br. Jaroslav Foršt. Od valné hromady z 24. března 1946 jednota na paměť svého druhého předsedy používala úředně neschválený název „Československá obec legionářská Jednota JUDra Viktora Svobody v Žižkově“ a s tímto názvem si nechala též vyrobit hlavičkový papír. Předseda br. Foršt zůstal předsedou nejméně do února 1948. Naposledy byl řádně zvolen valnou hromadou jednoty 8. února 1948. Ale již začátkem března 1948 převzal vedení „Akční výbor“ s předsedou Antonínem Myslivečkem, který na 1. dubna 1948 svolal členskou schůzi a následně řídil jednotu až do jejího sloučení se SBS. V dokumentu ze 7. prosince 1949 sděluje Obvodní velitelství NB 11, Praha 11, Lupáčova ul. 11, oddělení III., že ve smyslu výnosu Ministerstva vnitra ze dne 3. října 1949 byla jednota Žižkov vymazána ze spolkového katastru. V roce 1960 byla bývalá městská část Praha 11, kam spadal Žižkov, Hrdlořezy a Malešice, přejmenována na Prahu 3.

OBNOVA JEDNOTY PRAHA ŽIŽKOV PO ROCE 1989

Obnovená jednota Praha 3 vznikla na podzim 1995 převedením členů jednoty Praha 2 a vstupem nových členů. Prvním předsedou byl tehdejší mluvčí ČsOL, veterán exilové armády ve Francii a Británii a frontový reportér tamních „Našich novin“, signatář Charty 77 br. Václav Straka. Na podzim 1998 jej na předsednickém postu vystřídal účastník Slovenského národního povstání a příslušník 1. armádního sboru v SSSR br. Ludovít Bodok. Po roce 2001 jeho funkci fakticky převzal místopředseda jednoty a tajemník Obce, veterán bojů v Itálii

Oznámení o obnovení činnosti jednoty v roce 1945

a 312. stíhací peruti RAF, br. Jaroslav Chejstovský. V roce 2007 byl předsedou novodobý válečný veterán, účastník misí v Gruzii a Sierra Leone, br. František Pytela. I v tomto období vykonával br. Chejstovský z pozice místopředsedy jednoty fakticky řídicí funkci organizace, a to až do své smrti na podzim 2008. Na počátku roku 2008 měla jednotka 33 členů, z čehož bylo 17 účastníků druhého odboje a 4 novodobí váleční veteráni. Mezi těmito byl i tajemník jednoty Jiří „Regi“ Schams. V tomtéž roce, při své další zahraniční misi, utrpěl br. Schams

Plakát k odhalení zrestaurované sochy Čeněka Klose v červenci 2016

Účastníci a vítězové III. ročníku střeleckého memoriálu pplk. Karla Vašátka, 30. října 2016

v Afghánistánu těžká zranění. V následujících letech se i přes těžké důsledky svého zranění zasazoval o pomoc novodobím veteránům a stal se tak ikonou moderní armády, kterou zůstal i po své smrti v roce 2015. Samotná jednotka po smrti br. Chejstovského chřadla. Vysoký věk členů a jejich špatný zdravotní stav postupně snižoval členskou základnu. Od roku 2009 byla spolupráce jednoty s Ústředím ČsOL v útlumu a jednotka přestala do roku 2011 fakticky fungovat.

Aktivita organizace Praha 3 byla v roce 2013 obnovena díky příchodu pověřeného předsedy br. Jiřího Charfreitaga a dalších nových bratrů a sester. V roce 2014 v organizaci působilo 22 členů. Neoddělitelnou součástí se stalo pořádání veřejných výstav a výstavek, účast na pietních aktech a péče o adoptované hroby legionářů a odbojářů na Olšanských hřbitovech. Mezi největší projekty jednoty patřila obnova pomníku Čeněka Klose. Od roku 2014 začal výbor pro členy jednoty a sympatizanty pořádat střeleckou soutěž Memoriál pplk. Karla Vašátka. Členská základna nadále roste a k dnešnímu dni má Jednota ČsOL Praha 3 po vymazání neaktivních členů ve svých řadách na 60 jmen potomků legionářů, veteránů moderních konfliktů a příznivců legionářské myšlenky. Vzhledem k zaměření především mladších členů jednoty se řada členů účastní bojových historických ukázek pro veřejnost organizovaných jak Obcí, tak jinými přátelskými subjekty. Schůze jednoty byly do loňského roku pořádány pravidelně a členové jednoty se aktivně zapojovali jak na místní úrovni, tak při akcích Ústředí ČsOL. ■

Členové jednoty jako čestná stráž pietního aktu k 104. výročí bitvy u Zborova, Olšanské hřbitovy, 2021

br. Petr Tolar

Jednota ČsOL v Příbrami

Z historického hornického města Příbram a jeho okolí pocházely stovky československých legionářů a není proto divu, že i zde vznikla v roce 1921 jednota Československé obce legionářské.

Po vzniku organizace, která měla slučovat pokud možno všechny bývalé legionáře z první světové války, v květnu 1921 začaly postupně vznikat samostatné regionální pobočky, tzv. jednoty. Jednou z nich byla také Jednota Čs. obce legionářské v Příbrami. Jejím prvním předsedou se stal ruský legionář br. Augustin Syka, bývalý příslušník 7. čs. střeleckého pluku, který hned od počátku činnosti legionářských spolků vyvinul značné úsilí pro zaměstnávání legionářů. Většina nezaměstnaných bratrů našla práci v hornictví, někteří na báňské škole, a další ve službách strážce bezpečnosti (policie). Taková jednání výboru příbramské jednoty s představiteli různých institucí nebyla vždy jednoduchá, byť měla oporu v tzv. legionářském zákoně. Předseda br.

Syka byl přítom sám zaměstnán jako poštovní úředník, mezi lety 1924 a 1925 se zároveň věnoval práci vzdělavatele příbramské jednoty Sokola.

Podobně jako v případě jiných jednot ČsOL, také příbramská pořádala veřejné akce, kterými připomínala odkaz boje za čs. samostatnost. Tyto Dne legií v Příbrami se konaly v dosud zjištěných termínech: 4. září 1921, 9.–10. září 1922 a 5. srpna 1923. Legionáři se účastnili ve svých stejnokrojích a akce měly zpravidla charitativní účel. Během prvního příbramského Dne legií, který se poněkud zvláště překryval se stejnou akcí v Praze, byl výtěžek 4 434 Kč odeslán na pomoc hladovějícím v sovětském Rusku. V roce 1922 posloužily vybrané peníze ve prospěch vdov a sirotků po legionářích, kteří se již nevrátili do vlasti. Třetí známý Den legií, v roce 1923, proběhl za účasti asi dvou set účinkujících, kteří prošli průvodem město – v čele s jezdci na koních, dále s vojáky píseckého pěšího pluku 11 a na závěr s legionáři z několika jednot ČsOL rozdělenými dle spojeneckých armád. Slavnost byla zakončena prohlídkou výstavy uměleckých obrazů a legionářské expozice. Celou akci doprovázela hudební vystoupení. Obdobný legionářský den s účastí příbramských legionářů uskutečnila v červnu 1923 také Jednota ČsOL pro Březové Hory a okolí (Březové Hory jsou dnes součástí města Příbram) v nedalekém Bohutíně.

V rámci organizace legionářské Obce byla příbramská jednota začleněna do Pražské župy ČsOL a spolupracovala se členy okolních jednot. Sama jich měla v roce 1925 osmdesát. Počet členů se neustále měnil – někteří legionáři vstupovali až po letech, jiní vstoupili do konkurenční Nezávislé jednoty čs. legionářů (NJČSL), která založila pobočku také v Příbrami. K nejnepříjemnějším, bohužel však častým, povinnostem členů ČsOL

Členská legitimace ČsOL s razítkem Jednoty ČsOL v Příbrami (Sbírka ČsOL)

Italský legionář Richard Štěpán, příslušník 31. čs. střeleckého pluku, byl členem Jednoty ČsOL v Příbrami. Na konci druhé světové války byl společně se svými dvěma syny zajat ustupujícími německými vojáky a zastřelen. (Sbírka ČsOL)

patřila účast na pohřbech svých bratrů-legionářů. Pohřeb s vojenskými poctami tak zaopatřili například oblíbenému starostovi obce Drásov, ruskému legionáři br. Aloisi Černožorskému.

Také 30. léta byla pro příbramskou jednotu ČsOL produktivní. Po tu dobu stál v jejím čele opět br. Syka. Předsedou jednoty byl v roce 1932, o rok později pak i předsedou nově založeného okresního výboru, který měl pomáhat rozložit práci župního výboru do jednotlivých okresů. Příbramští legionáři tak vystupovali i na akcích v okolí. Samozřejmě byly oslavy státního svátku 28. října. Na jaře 1934 se zúčastnili slavnostního předání bojového praporu (standarty) dělostřeleckému pluku 331 v Jincích,

kteřou útvaru věnovalo město Příbram. Legionáři nový prapor dekorovali pamětní stuhou.

V roce 1934 byly členy příbramské jednoty 72 legionářů, z nichž bylo 50 ruských, 15 italských a 7 francouzských. Své zástupce měla jednota v několika příbramských organizacích, a tak se de facto jen velmi málo akcí uskutečnilo v Příbrami bez spoluúčasti legionářstva. Ve druhé polovině 30. let, kdy se ve střední Evropě zhoršila bezpečnostní situace, mysleli příbramští legionáři nejen na svou jednotu, ale snažili se podporovat brannost obyvatelstva a připravenost armády a státních institucí na možnou hrozbu. Tisíc korun vydala příbramská jednota na půjčku na obranu republiky, přispěla na nákup sanitního vozu pro příbramskou nemocnici, měla své zástupce v Civilní protiletectké ochraně (CPO) apod. Jednota organizovala také legionářský dorost. V roce 1937 měla jednota 82 členů.

Druhá světová válka a německá okupace zanechala šrámy i mezi příbramskými legionáři. Předseda příbramské jednoty ČsOL br. Syka byl preventivně zatčen již 1. září 1939 a po celou válku vězněn v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald. Válku přežil, ale řada ostatních takové štěstí neměla.

Po osvobození Československa v roce 1945 byla činnost ČsOL obnovena a znovu byla ustanovena také jednota v Příbrami. Mimo legionářů byli mezi členy nově přijímáni také účastníci druhého čs. odboje z let 1939–1945. Již v lednu 1946 dosáhla členská základna počtu 82 bratrů, předsedou se stal ruský legionář br. František Košina. Členská schůze se konaly každou druhou neděli v měsíci v nádražní restauraci v Příbrami, kterou vedl jeden ze členů jednoty – ruský legionář br. Antonín Fausner.

V srpnu 1946 uspořádala příbramská jednota zájezd do Lán a Lidic. Na lánském hřbitově navštívili hrob prvního čs. prezidenta a vůdce prvního čs. odboje T. G. Masaryka a jeho rodiny, na místě zlikvidované lidické vsi pak vzpomněli obětí německé okupace a krutosti nacistického režimu. K dalším aktivitám příbramské jednoty ČsOL během období tzv. třetí republiky se doposud nepodařilo najít více informací. K ukončení její činnosti došlo po nedobrovolném sloučení ČsOL s ostatními spolky válečných veteránů a vzniku jedné organizace pod přímou kontrolou komunistické strany.

Když se díky veteránům druhé světové války podařilo ČsOL v roce 1991 znovuobnovit, nedošlo k obnovení jednoty v Příbrami. To se podařilo až v roce 2014, v roce stého výročí vypuknutí první světové války a založení prvních čs. legionářských jednotek. Ustavující členská schůze se uskutečnila 5. května a předsedou jednoty byl zvolen br. Miroslav Ječmen. Vůbec první veřejnou akcí se stalo odhalení pamětní desky na budově hasičárny v obci Buk u Milína, která připomíná čs. legionáře z řad tamních rodáků. Hlavním posláním členů nové příbramské jednoty se stalo připomínání památky legionářů z Příbramska. Od roku 2015 tak například pečují o hrob francouzského legionáře Josefa Koudelky na příbramském hřbitově, který prošel rekonstrukcí. Obnovou prošla díky příbramským legionářům také další pietní místa. V roce 2016 vzpomněli obětí posledních dní druhé světové války, která na čs. území skončila právě na Příbramsku u obce Milín. Květnových pietních aktů u Památníku Vítězství u Milína se zástupci příbramské jednoty účastní každoročně. Při těchto akcích jednota úzce spolupracuje s Hornickým muzeem Příbram. ■

Zástupci Jednoty ČsOL v Příbrami pokládají květiny k právě odhalené pamětní desce věnované čs. legionářům z obce Buk. Akce se konala v den 100. výročí začátku první světové války, 28. července 2014. (Sbírka ČsOL)

*Slavnostní uložení prstí z legionářských bojišť
do zdi radnice v Hranicích v roce 1937*

br. Jirí Lapáček

Jednota ČsOL v Přerově

Republikový výbor ČsOL dne 5. února 2014 schválil název jednoty, který zní **Jednota Československé obce legionářské v Přerově „Jana Gayera“**. V současnosti má jednota 58 členů.

Jednota ČsOL „Jana Gayera“ navazuje na činnost legionářských jednot na Přerovsku a Hranicku v době první republiky a má tak stoletou tradici. Připomínáme si ji, abychom věděli, z jakých zdrojů mohou členové jednoty v současnosti čerpat. Legionáři se po návratu do vlasti začali v Přerově sdružovat do dvou organizací. Dne 9. listopadu 1919 byla ustavena Družina československých legionářů, vedle toho začal fungovat Svaz československých legionářů. Všelegionářského sjezdu zvaného „karlínský“ v lednu 1921 se zúčastnili legionáři z přerovské Družiny. Dne 30. ledna 1921 se uskutečnila společná členská schůze obou přerovských organizací, 4. února byl zvolen výbor pro přípravu sjednocení, 13. dubna se konala druhá společná schůze. Následovaly mimořádné valné hromady obou organizací, Družina ji provedla 22. května 1921 a členstvo jednomyslně odhlasovalo sloučení. Jméno fondů přešlo do majetku nové jednotné organizace Jednoty ČsOL v Přerově. V tomtéž roce došlo k založení Legiozáložny. V té době měla přerovská jednota 429 členů a sdružovala v devíti odbočkách legionáře z celého tehdejšího přerovského politického okresu. Později se některé z nich osamostatnily a staly jednotami.

Dne 28. října 1923 byla odhalena pamětní deska podplukovníku Janu Gayerovi, veliteli 4. pluku Prokopa Velikého na jeho rodném domě v Mostní ulici v Přerově, a to z prostředků Památníku Osvobození. V roce 1928 připravila jednota župní sjezd při oslavě 10. výročí smrti pplk. Jana Gayera. Jednota ČsOL založila vlastní knihovnu, činnost rozvíjel zábavní odbor, kulturní odbor, vzdělávací odbor měl vlastní pěvecký kroužek. Od roku 1931 aktivně vystupoval muzejní odbor, který shromažďoval památky a instaloval je v přidělených místnostech

zámku, kde bylo zřízeno Museum národního odboje při příležitosti oslav šedesátiletého trvání tělocvičné jednoty Sokol v Přerově a oslav šedesátiletého trvání zdejšího gymnázia. Postupně se v něm shromáždilo na 5 146 kusů muzeálií. Zvláštní péče byla věnována zachycení činnosti kraje v odboji – památka na Jana Gayera, Slavomíra Kratochvíla a jiné. Jednota vydala svým nákladem tři Památníky se vzpomínkami. Dvakrát se v Přerově sešla schůze legionářských muzejních pracovníků.

Přerovskou jednotu postihla likvidace na základě nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě 31. srpna 1939. K tomu dni měla jednota 201 členů z řad legionářů, 80 příslušníků italské domobrany a 184 organizovaných přátel legionářů.

První poválečná schůze obnovené jednoty Čs. obce legionářské se konala 23. května 1945, přítomno bylo 146 osob. V poválečných poměrech v rámci sjednocování se 24. srpna 1945 na schůzi jednalo o sloučení ČsOL a italských dobrovolců a Mafie, 23. září 1945 proběhla ustavující schůze sloučené Čs. obce legionářské. K 9. květnu 1946 byla vydána publikace „Naše jednota za II. světové války“. Výměrem ZNV v Brně z 9. dubna 1947 bylo vzato na vědomí, že spolek „Místní jednota ČsOL pro Přerov a okolí se sídlem v Přerově“ změnil stanovy na název „ČsOL místní jednota v Přerově“ se sídlem v Přerově. K 1. únoru 1948 měla jednota 188 ruských legionářů, 8 francouzských, 18 italských, 4 srbské a anglické, 2 příslušníky prvního odboje, 1 kotorský odboj, 47 italských domobranců, 108 dobrovolců, 35 zahraničních vojáků a 90 příslušníků legionářských rodin, celkem 501 členů. V dubnu 1948 se konala schůze přípravného koordinačního výboru odbojových složek, na členské schůzi 3. října 1948

došlo k zapojení Jednoty ČsOL v Přerově do Svazu bojovníků za svobodu. První valná schůze SBS se konala 24. října v sále Městského domu. Dne 17. ledna 1949 se konala poslední výborová schůze, 23. ledna 1949 pak likvidující valná hromada Jednoty ČsOL v Přerově.

Základy k legionářské organizaci v Hranicích byly položeny v roce 1920, kdy se především francouzští a italsí legionáři sešli na několika informačních schůzkách v restauraci na Nové stělnici. Již 16. října 1921 se v Hranicích konal sjezd XV. župy „ostravské“ Čs. obce legionářské, později poručíka Emila Podmola. Koncem roku 1921 měla hranická jednota asi 82 členů, v dalších letech počet kolísal mezi 110–140 členy. Početnou část tvořili důstojníci a rotmistři z místní vojenské posádky. Pokud jde o právní existenci jednoty jakožto odbo-ru ČsOL, byla zemskou správou politickou na Moravě zapsána do existujících spolků 15. února 1922.

V roce 1927 odešel z Hranic pěší pluk 40 do Valašského Meziříčí a v dubnu téhož roku přišel pěší pluk 34 z Opavy. Ve dnech 6.–8. července 1928 se konaly oslavy desetiletého výročí založení pluku 34 a za tím účelem se rozhodla městská rada darovat pluku kopii praporu, jehož originál byl pluku věnován před deseti lety městem Turinem v Itálii. Jednota darovala na prapor stuhu s nápisem „Za svobodu, za náš lid“. V rámci slavností byl položen také základní kámen k pomníku Jana Čapka. V roce 1932 byl učiněn první krok ke zřízení legionářského muzea při městském muzeu v Hranicích, v následujícím roce došlo k utvoření „legionářského musejního odboru“ při Městském muzeu v Hranicích. Hlavním pracovníkem v tom směru byl major Ludvík Svoboda. V červenci 1937, v době konání Zborovských oslav, bylo otevřeno legionářské muzeum při městském muzeu v Hranicích. Zároveň došlo k odhalení pamětní desky třem hranickým

Odhalení pamětní desky československého legionáře Jana Gayera na jeho rodném domě v Přerově

rodákům-legionářům. Ve dnech 4.–6. června 1938 se konal v Hranicích župní sjezd.

Po skončení války byla svolána první schůze obnovené jednoty 20. května 1945. Dne 19. června 1945 bylo oznámeno ONV Hranice, že jednota ČOL obnovuje svou činnost a svolává na neděli 24. června 1945 valnou hromadu. V 2. polovině roku 1945 na žádost hranické jednoty převedena do župy v Olomouci. Ve dnech 31. května – 1. června 1947 se v Hranicích konal župní sjezd župy Jana Gayera spojený s oslavami 30. výročí bitvy u Zborova.

Legionáři z Lipnicka se scházeli po první světové válce v hotelu Zlatý kříž. Na jedné takové schůzce se usnesli zřídit odbočku Svazu čsl. legionářů, která vzrostla na 80 členů a později se stala členem Čsl. obce legionářské. První protokol ze schůzování je z 23. ledna 1921, schválení stanov zemským úřadem neslo datum 20. května 1922. V roce 1934 se v jednotě scházelo 55 legionářů, 48 ruských, 5 italských, 2 francouzští, nejmladší 37, nejstarší 59 let.

Místní jednota Československé obce legionářské pro Kojetín a okolí vznikla na základě schválení stanov zemským úřadem dne 23. června 1924, ale podobně jako i jinde byl spolek rozpuštěn výnosem Zemského úřadu v Brně z 12. října

Pieta v Lipníku nad Bečvou v den výročí osvobození v roce 2014

Pietní vzpomínka na Františka Rasche v Přerově v roce 2018

1939. Po válce Čs. obec legionářská v Kojetíně obnovila činnost, po roce 1948 vplynula do místní odbočky Svazu bojovníků za svobodu v Kojetíně, která byla schválena ONV 23. dubna 1949.

Obdobně v Tovačově začali působit legionáři v jednotě Československé obce legionářské již od listopadu 1921. Osud organizace po okupaci fašisty byl stejný jako v Kojetíně a také v poválečném období procházel podobnými peripetemi.

U zrodu obnovené Čs. obce legionářské i přerovské jednoty stál Jan Paroulek. Narodil se 20. července 1922 v Osečku, v roce 1940 vstoupil do československé zahraniční armády a zúčastnil se bitev na několika evropských bojištích. Po druhé světové válce byl za své názory komunistickým režimem vězněn. V roce 1989 se Jan Paroulek aktivně účastnil listopadových událostí v Přerově a v Praze v bývalém Českém svazu protifašistických bojovníků. V roce 1991 byl plně rehabilitován a povýšen do hodnosti plukovníka, v květnu 2005 jej na návrh vlády prezident České republiky jmenoval brigádním generálem.

V roce 1992 se podílel na obnovení Československé obce legionářské, stal se členem předsednictva republikového výboru, předsedou Nadace československých legií a zastupoval Českou republiku ve Světové federaci veteránů. Jeho zásluhou se jednotka organizovala od podzimu 2000, ke dni 23. února 2001 byla zaregistrována a oficiálně vznikla rozhodnutím valné hromady 30. ledna 2001 převodem původních 20 členů z oblastní jednoty v Olomouci.

Díky jeho úsilí a zájmu se podařilo objevit pamětní desku Jana Gayera, která musela být snesena z jeho rodného domu. V roce 2001, ve čtvrtek 26. června, byla při náhodné prohlídce travou a křovím zarostlého kamenného

Jednota Čuŕl v Přerově „Jana Gayera“ pořádá v podvečer dne **15. června 2018** ve spolupráci se Společným městským Přerovem a Muzeem Komenského v Přerově

GAYEROVY SLAVNOSTI

v příležitosti státní výročí úmrtí přerovského rodáka a legionáře bratra kapitána Jana Gayera 7. 6. 1918.

PROGRAM:

Od 17.00 v sálech domu Na Marku proběhne obřad přívěsní předsednosti obce Přerov, obřadní čtení a obřadní vzpomínka na Jana Gayera, předání pamětní desky zrušené komunisty a jejího znovuobjevení, předání desky a slavnostní koncert. Účastní Jan Paroulek a Jitka Janáková a Jitka Janáková, předání desky a slavnostní koncert. Účastní Jan Paroulek a Jitka Janáková.

Od 17.45 bude v sálech domu Na Marku proběhnout přednáška o životě Jana Gayera od jeho narození v Přerově až do jeho ztráty a rehabilitace v roce 1991. Předání výzvy na obnovu jednoty československých legií v Přerově a slavnostní obřadní vzpomínka.

rumiska objevena v zámeckém příkopu. Originál pamětní desky byl pietně uložen 19. června 2002 do expozice Za samostatnost, svobodu a demokracii v přerovském zámku. Současně byla slavnostně otevřena výstava Za naši samostatnost, která byla věnována legiím a 85. výročí bitvy u Zborova. Výstavu uspořádalo Muzeum Komenského a město Přerov ve spolupráci s Armádou ČR, Čs. obcí legionářskou a Okresním úřadem v Přerově. Kvůli špatnému stavu pamětní desky byla zhotovena kopie, pro niž bylo upraveno nové pietní místo na náměstí Na Marku. Slavnostní odhalení pamětní desky bylo uspořádáno 30. června 2004 a Přerované si zároveň připomněli Den ozbrojených sil.

Generál Jan Paroulek zemřel 29. ledna 2008. Předsedou přerovské legionářské jednoty se po něm stal Josef Čoček. Ten se narodil v roce 1932 v obci Sřítež nad Ludinou. V osmnácti letech se s dvěma kamarády pokusil o útěk do Bavorska, byl

ale zatčen a ve vězení se seznámil s Jaroslavem Horusickým. Přes něj se později napojil na americkou zpravodajskou službu. Prostřednictvím mrtvé schránky dodával různé informace a přijímal instrukce a jako agent-chodec převáděl lidi do svobodného světa. V roce 1954 byl chycen, mučen, a nakonec odsouzen na doživotí. Více než deset let strávil v hrozných podmínkách v mírovské a leopoldovské věznici. Od roku 2013 je předsedou jednoty nadrotmistr Lukáš Kotek, účastník zahraniční mise České armády.

Členové jednoty se podílejí na každoročně se opakujících vzpomínkových akcích souvisejících s historickými výročími, kde kladou věnce a drží čestnou stráž v dobových uniformách. Účastní se podniků pořádaných na celorepublikové úrovni, případně na základě pozvání jiných jednot.

Žehnání praporu Jednoty Československé obce legionářské v Přerově

V té souvislosti lze jmenovat pobyt Legiovlatku na nádraží v Hranicích a Přerově roku 2016, v roce 2019 v Lipníku nad Bečvou.

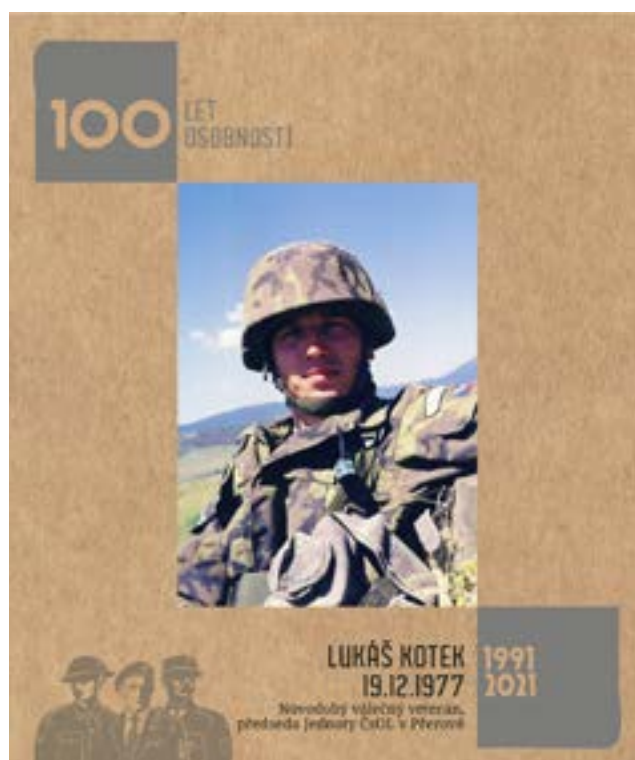
Zároveň aktivně vystupují při organizaci výročí významných osobností a historických událostí, např. připomínky amerického letce Martina Zeberského v Lipníku nad Bečvou. Z iniciativy Lukáše Kotka, který zajistil novou prst z legionářských bojišť, nechal město Lipník nad Bečvou renovovat pamětní desku, původně instalovanou v roce 1934, resp. 1946. K jejímu slavnostnímu znovuodhalení došlo při slavnostním vzpomínkovém aktu k 28. říjnu 2013. O rok později došlo k slavnostnímu uložení prsti z památných míst odboje k pamětní desce na zdi hranické sokolovny.

Významné jsou akce spojené s připomínkou Jana Gayera. První byla výstava uspořádána od 26. května 2011 v Muzeu Komenského v Přerově u příležitosti 90. výročí vzniku Československé obce legionářské. V roce 2015 se konala rovněž v muzeu výstava Nenápadný hrdina Jan Gayer, jejímž kurátorem byl Petr Sehnálek. U příležitosti 100. výročí smrti Jana Gayera se tradiční pietní akt uskutečnil v pátek 15. června 2018 u pamětní desky Na Marku, do které byla vložena prst z Lipjag, místa bojů, kde Jan Gayer zemřel. Součástí akce byl také slavnostní křest knihy „Legionář Jan Gayer“, kterou napsal historik Jiří Lapáček. Po skončení ceremoniálu pokračoval doprovodný program na nádvoří přerovského zámku, kde si zájemci mohli prohlédnout výstavu o Janu Gayerovi, navštívit vojenský legionářský tábor a vyzkoušet si historickou výstroj vojáků. Tradiční akcí se stal Střelecký memoriál Jana Gayera, jehož první ročník se uskutečnil v roce 2014.

Mládež se snaží oslovit výstavy pořádané jednotou ve výstavním sále Domeček při Městské knihovně v Lipníku nad Bečvou. V roce 2014 výstava nesla název Lipník nad Bečvou na začátku 1. světové války, v roce 2016 se veřejnost seznámila s osudy legionáře Valentina Frydryška z Podhoří a jeho účastí při formování leteckého oddílu ruských legií, o rok později byl tématem výstavy Miloš Sum, čs. legie a „Zborováci“ okresu Přerov. Ke vzniku Československé republiky byla

instalována výstava „Republika stoletá“, o rok později další výstava z dějin československých legií pod názvem „Boje za samostatnost na Těšínsku a Slovensku“, doplněná výstavou s názvem „Básník a domobranec Bartoš Vlček“. Poslední taková výstava proběhla v roce 1920 pod názvem „Lipník nad Bečvou a okupace v letech 1939–1945“. Vedle knihy o Janu Gayerovi stála jednota za vydáním knihy Jiřího Lapáčka „František Rasch a vzpoura v boce Kotorské“, týž autor připravil edičně vzpomínky Miloše Suma, které pak vyšly s bohatým obrazovým doprovodem v Edici pamětí Československé obce legionářské.

Přerovská jednota se může s hrdostí ohlédnout za stoletou historií a s odhodláním pokračovat ve své činnosti. ■

Rokycanští legionáři pochodují městem při oslavách státního svátku 28. října 1938

Jednota ČsOL v Rokycanech

br. Milan Mojžíš
foto archiv jednoty

V Rokycanech při obnovení činnosti Československé obce legionářské samostatná jednota nevznikla a teprve po deseti letech se zde ustanovila jednota, která v době svého vzniku svou strukturou a rozložením členské základny neměla v ČsOL obdoby. Ač malá, i tak se brzy díky své široké a rozsáhlé činnosti v Obci prosadila mezi nejznámější jednoty a i díky tomu pak mohly vznikat i další jednoty podobného složení.

Historické Jednotě ČsOL v Rokycanech byly schváleny stanovy 5. července 1921 a přestože šlo o místní jednotu s více než stovkou členů, sdružovali se v ní i legionáři z okolních obcí jako například z Borku, ze Svojkovic a dalších. Samostatné jednoty vznikaly i v dalších obcích okresu (např. Mirošov, Radnice, Strašice, Zbiroh aj.), neboť z celého rokycanského okresu bylo evidováno v ruských legiích 661 rodáků, v italských 195, ve francouzských 146 a 3 působili v jednotkách americké armády. Na druhou stranu je třeba zmínit, že z Rokycan pocházel i německý Čech Malik, který 14. května 1918, při odjezdu svého transportu zajatců z Čeljabinska, úmyslně a ze msty vyhodil z odjíždějícího vagónu těžký předmět, kterým zranil náhodně přihlízejícího legionáře Ducháčka ze 6. čs. stř. pluku. Následovalo vyšetřování legionářů, smrt pachatele, zatčení legionářů jdoucích podat vysvětlení a jejich následné osvobození včetně odzbrojení bolševické posádky Čeljabinsku, což vyvolalo incident mezi sovětskou mocí a do Vladivostoku přijíždějícími legionáři, který byl jednou z příčin vystoupení čs. legií proti bolševikům a začátkem legionářské anabáze.

Hrob italského legionáře Vojtěcha Beneše obnovený péčí jednoty v roce 2013

Prvním předsedou rokycanské jednoty byl zvolen ruský legionář Václav Krátký a dále byli zvoleni dva místopředsedové, jednatel, pokladník, devítičlenný výbor a tři nezávislí revizoři účtů. Spolková místnost jednoty byla po celou dobu její existence v hostinci Na Plevně, kde se konaly schůze a valné hromady spolku. Funkci předsedy v následujících letech zastávali František Mudra (1923–1924), opět Václav Krátký (1924–1925), Václav Nosek (1925–1927), Josef Lehner (1927–1928), Ferdinand Vacín (1928–1934), Stanislav Bureš (1934–1936), opět Ferdinand Vacín (1936–1937), František Michl (1937–1938) a Antonín Kovařík (1938–1939). Od roku 1924 při jednotě působil osvětový a sociální výbor (předseda Josef Lehner) a výbor právní (předseda Augustin Kulhánek). Když byla ČsOL po okupaci Českých zemí v roce 1939 rozpuštěna, někteří její členové se zapojili do protifašistického odboje.

Rokycanští legionáři dali o sobě znovu vědět poté, co vystoupili z ilegality a již 5. května 1945 se přihlásili do strážnických služeb Revolučního národního výboru v Rokycanech. Oficiálně byla Jednota ČsOL v Rokycanech obnovena na valné hromadě 23. září 1945 a prvním předsedou byl zvolen Antonín Jodas. V roce 1947 měla jednota 115 členů (77 ruských,

27 italských a 9 francouzských legionářů) a jednou z hlavních činností bylo zahájení spolupráce mezi příslušníky I. odboje a organizacemi II. odboje. První spolupráce na místní úrovni je zaznamenána 16. prosince 1946, kdy se v Rokycanech sešel koordinační výbor ČsOL a Svazu osvobozených politických vězňů za účelem uspořádání společného plesu. Následovala spolupráce se Svazem přátel SSSR s cílem finančně přispět na postavení pomníku nebo pamětní desky Rudé armádě v Rokycanech. Naopak nedůvěru k odbojové spolehlivosti Svazu národní revoluce v Rokycanech vyjádřili legionáři ve své rezoluci schválené na členské schůzi jednoty 22. července 1947. Vůli po posílení vlastní činnosti projevili rokycanští legionáři přijímáním nových členů, zastoupením v Sociálním ústavu legionářském, účastí dvou delegátů na IX. sjezdu ČsOL a úmyslem ustavit okresní jednotu, do níž by vedle rokycanské jednoty byly pojety i menší jednoty v okrese Rokycany, činné v Mirošově, v Mýtě, v Radnicích, ve Strašicích a ve Zbirohu, což již ale nebylo realizováno. Dva dny před svou smrtí byl 15. února 1948 opětovně zvolen předsedou jednoty Antonín Jodas. Následovala mimořádná schůze 7. března 1948 svolaná místopředsedou Františkem Čermákem, která vzala na vědomí, že akčním výborem Plzeňské župy ČsOL byl do funkce předsedy akčního výboru místní Jednoty ČsOL v Rokycanech jmenován plk. Toupal.

Únorový puč přinesl sloučení Jednoty ČsOL v Rokycanech s místní odbočkou Svazu osvobozených politických vězňů a na více než půlstoletí přerušeni činnosti ČsOL na Rokycansku. Vše začalo v Praze ve dnech 8. a 9. května 1948 na celostátním manifestačním slučovacím sjezdu odbojářských organizací, který se zároveň stal ustavujícím sjezdem Svazu bojovníků za svobodu. V první etapě slučování si obě organizace na principu federativním ponechaly své názvy pod zastřešujícím označením Svaz bojovníků za svobodu, ale poté, co 29. 9. 1949 v Rokycanech proběhla první ustavující schůze místní jednoty SBS, došlo již k faktickému organickému sloučení obou organizací. Do místní jednoty Svazu bojovníků za svobodu přešel hotovostní vklad jednoty ČsOL ve výši 389,35 Kč a 115 legionářů, zatímco z místní odbočky Svazu osvobozených politických vězňů tam přešlo 176 členů, z čehož je zároveň patrné, že II. odboj získal nad I. odbojem početní převahu. V roce 1952 pak došlo

Nástup rokycanských legionářů při oslavách státního svátku 28. října 1938 na hřišti pod strání

k přejmenování místní jednoty Svazu bojovníků za svobodu v Rokycanech na místní jednotu Svazu protifašistických bojovníků v Rokycanech. Poté, co byla v devadesátých letech minulého století obnovena činnost Československé obce legionářské, se v Rokycanech samostatná jednota neustanovila, neboť funkcionáři zde velmi silného a aktivního

Velitel pozemního vojska generál Jiří Šedivý se v kanceláři starosty města Rokycany zdraví s br. Jozefem Serafínem a dalšími válečnými veterány ČsOL u příležitosti Dne válečných veteránů v roce 1997 před předáním kasáren pro expozici Vojenského muzea na demarkační linii

Svazu protifašistických bojovníků, který se po roce 1990 vrátil k názvu Český svaz bojovníků za svobodu, argumentovali myšlenkou jednotnosti veteránského hnutí a netříštěním sil. Zájemci o členství v ČsOL tak působili v Jednotě ČsOL v Plzni.

Novodobá historie ČsOL na Rokycansku nenavázala na místní historické tradice, ale na nově vzniklé Muzeum na demarkační linii. Jeho základem se stala sbírka historické vojenské techniky z bývalého fundusu filmového studia Barrandov, pro kterou sběratel vojenské techniky František Koch ve spolupráci s Nadací pozemního vojska AČR a díky podpoře města Rokycany a velení armády získal prostory v části bývalých kasáren raketového pluku na okraji Rokycan. Klíče od areálu mu byly slavnostně předány v rámci oslav Dne veteránů v Rokycanech 11. listopadu 1997 zástupci města Rokycany a tehdejší velitelem pozemního vojska generálem Jiřím Šedivým. Pro veřejnost byl areál s prvními exponáty zpřístupněn již 1. května 1998. V roce 1998 při muzeu vznikl Klub vojenského muzea na demarkační linii v Rokycanech, s cílem pomáhat se záchranou historické ale

Předseda jednoty br. Milan Mojžíš doprovází delegaci z Ústředí ČsOL po areálu Muzea na demarkační linii v Rokycanech při oslavách osvobození a odhalení busty gen. Rybalka v roce 2006. V popředí br. plk. v. v. V. Palička, za ním br. plk. v. v. J. Heřkovič a za předsedou jednoty místopředseda ČsOL br. gen. J. Herz.

Sběratel historické techniky a místopředseda jednoty br. František Koch při rozhovoru s plk. v. v. V. Paličkou a pplk. v. v. Jánem Bačíkem při prohlídce pamětní síně v Postřekově

i současně vojenské techniky, úzce spolupracovat s muzeem, armádou a Československou obcí legionářskou a podílet se na osvětové činnosti ve vojenské historii naší republiky, a to především formou pořádání prezentačních a pietních akcí pro veřejnost. Mezi nejdůležitější aktivity klubu patřila spolupřátelská činnost na Dnu pozemního vojska BAHNA, na oslavách Dne veteránů v Rokycanech, výročí osvobození Plzně, Postřekova či Prahy a na dalších vojensko-historických prezentacích. Této veřejně prospěšné činnosti si záhy všimlo i vedení ČsOL a v roce 2000 bylo nabídnuto členství v Obci nejdříve br. Františku Kochovi a následně i dalším členům klubu vojenské historie a jednotky aktivních záloh, která se z členů klubu od roku 2000 začala formovat.

Neúnavným organizátorem a hlavním zastáncem přijímání mladých a aktivních podporovatelů legionářských myšlenek do řad organizace byl br. Jozef Serafín. Uvědomoval si stárnutí členské základny, a proto neúnavně přesvědčoval nejprve funkcionáře v jeho mateřské jednotě Praha 5 a následně i na ústředí o nutnosti přivést do ČsOL zájemce, kteří budou v jednotkách pokračovat v práci. Zasluhou jeho neúnavného přesvědčování bylo postupně do jednoty Praha 5 přijato několik desítek sympatizantů. A byl to zase on, který spolu s předsedou jednoty br. plk. v. v. Pohoričkem projednali

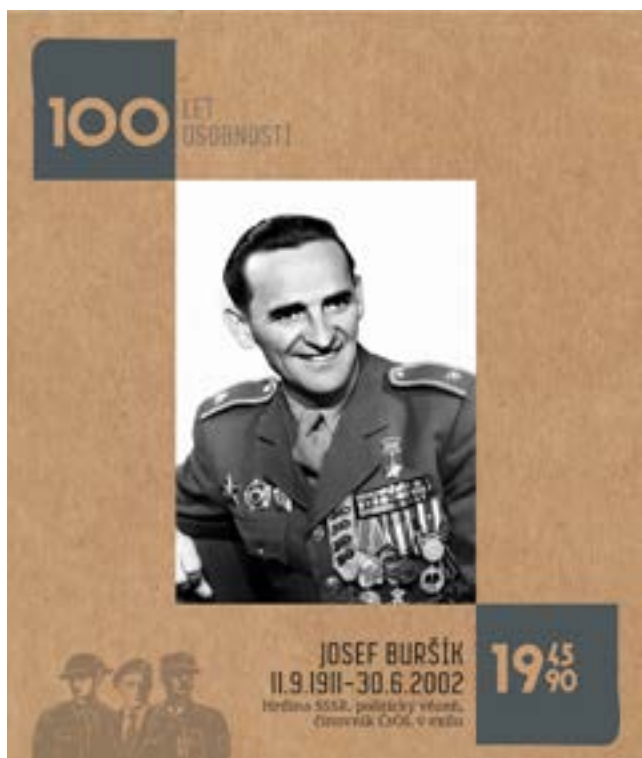
na počátku roku 2002 v jednotě Praha 5 ustanovení nové jednoty právě z řad členů ČsOL, kteří spolupracovali s Muzeem na demarkační linii v Rokycanech. Vedení obce v čele s tehdejší předsedou bratrem generálem Antonínem Špačkem 18. října 2002 žádost schválilo. Dne 9. listopadu 2002 se v rokycanském muzeu sešla ustavující schůze Jednoty ČsOL při vojenském muzeu na demarkační linii v Rokycanech, která zvolila za svého předsedu br. Milana Mojžíše, místopředsedu br. Františka Kocho, pokladníka br. Jiřího Kaufnera, členy výboru br. Tomáše Kocho a Jiřího Řezníčka a revizora Marcela Hoblíka. Čestným členem jednoty byl jmenován br. Jozef Serafín. Nová jednotka, která v době svého založení měla 15 členů, byla slavnostně vyhlášena za přítomnosti zastupitelů města, vedení ČsOL, amerických a československých veteránů a široké veřejnosti z tribuny na náměstí v Rokycanech u příležitosti oslav Dne veteránů dne 10. listopadu 2002.

Členové jednoty – příslušníci tankové roty AZ 73. tpr se zástavou na vojenském hřbitově v Dukelském průsmyku v roce 2010

Členové jednoty při putování po místech spjatých s čs. legionáři na Urale v roce 2012 na rozhraní Evropy a Asie

Rokycanská jednota převzala patronát nad činností Klubu Vojenského muzea na demarkační linii v Rokycanech a také nad 1. tankovou rotou Aktivních záloh, která od 30. listopadu 2002 nesla čestný název „Československých legií“ a ve které sloužilo v době jejího vzniku 13 členů jednoty. I nadále pomáhal s předáváním zkušeností a činností br. Jozef Serafín, který byl na návrh jednoty za aktivní činnost a rozvoj legionářských tradic jmenován do hodnosti majora ve výslužbě. K jednotě a tankové rotě také rád přijížděl frontový tankista od Dukly a Ostravy plukovník ve výslužbě Vladimír Palička, který se stal dalším z patronů jednoty. V rámci přípravy celorepublikového sněmu ČsOL členové jednoty na sklonku roku 2003 jednomyslně podpořili začlenění novodobých válečných veteránů ze Sdružení válečných veteránů do struktur ČsOL a zahájili s nimi spolupráci. Členská základna se postupně rozrůstala až do nynějších 35 členů. Její zakladatelé zestárli, mají své

Rokycanští legionáři při vojensko-historické ukázce s tankem T 34 ze sbírek muzea

rodiny a do ČsOL leckdy přivedli také své potomky. Stále ale platí, že členství v jednotě je nabízeno na základě dlouhodobé práce v Klubu vojenského muzea na demarkační linii v Rokycanech, nebo v jednotkách Aktivní zálohy AČR.

Jednota od počátku své existence měla pestrou a rozsáhlou činnost, ať to byla účast na řadě pietních a vzpomínkových akcí, tak i spoluorganizace řady vojensko-historických ukázek. Jednota se postupně stala garantem historické části Dne pozemního vojska – BAHNA, což trvá dosud. Díky své členské základně, která není regionální, ale naopak pochází z různých krajů České republiky, má aktivita jednoty i dopad celorepublikový. Významným centrem, z kterého pochází velká část členské základny, je chodský Postřekov. Tam navazují novodobí členové ČsOL na velkou tradici, neboť z tisíce občanů této hraničářské obce jich 26 bojovalo v řadách čs. legií v první světové válce a 9 v čs. zahraniční armádě ve druhé světové válce. A z nich nejslavnějším byl zajisté tankista Josef Buršík, který za hrdinství při osvobození Kyjeva v listopadu 1943 obdržel nejvyšší sovětské vyznamenání Zlatou hvězdu hrdiny SSSR. Členové jednoty se 26. října 2003 spolupodíleli na osazení pamětní desky před jeho rodným domem a každoročně na jeho počest pořádají střelecký memoriál. Bezsporně nejvýznamnější a též nejrozsáhlejší akcí, na které se členové rokycanské jednoty v prvním období své

Pietní akt u desky před rodným domem Hrdiny SSSR gen. v. v. J. Buršíka v roce 2008. Uprostřed sedí místopředseda ČsOL br. gen. v. v. A. Beer při rozhovoru s historikem br. M. Brožem.

existence podíleli, byla vojensko-historická přehlídka u příležitosti 60. výročí osvobození a ukončení 2. světové války 8. května 2005 v Praze na Letné. Členové jednoty tvořili jádro realizačního štábu a podíleli se na pozvání, ubytování a účasti tisíce členů klubů vojenské historie v historických uniformách a zajištění 300 kusů vojenské techniky včetně 17 kusů na pásech.

S podporou Ústředí ČsOL uspořádala jednota pro své členy a příznivce u příležitosti 60. výročí vylovení spojenců v Normandii v roce 2004 poznávací zájezd po vojenských památkách do Francie. V letech 2006 a 2007 vyrazili členové jednoty do Polska, aby se zúčastnili vojensko-historické rekonstrukce BZURA. V následujícím roce zorganizoval výbor klubu ve spolupráci s Ústředím ČsOL vzpomínkovou cestu do Itálie u příležitosti 90. výročí poprav našich legionářů v Arcu a členové jednoty, klubu vojenské historie a tankové roty AZ „Československých legií“ tvořili organizační jádro akce. Zkušenosti s organizováním a realizací zahraničních cest vedly vedení ČsOL k následnému organizování vzpomínkových a pietních poutí na místa bojů čs. vojáků v zahraničí, které vyvrcholily Národní poutí ke Zborovu v roce 2017. Na všech těchto poutích, realizovaných v rámci projektu Legie 100, tvořili členové rokycanské jednoty v historických uniformách či v uniformách AZ AČR praporečnický, čestnou stráž a kladeče věnců.

Jednota se postupně vrátila i k rokycanské legionářské tradici. V roce 2012 objevili členové jednoty na rokycanském hřbitově opuštěné hroby ruského legionáře Josefa Lehnera a italského legionáře Vojtěcha Beneše. Protože oba tyto členové historické Jednoty ČsOL v Rokycanech zemřeli již během své vojenské služby v Československé armádě, neměly jejich hroby statut válečných hrobů a měly být zrušeny. Ve spolupráci s Odborem pro válečné veterány MO ČR, obecním úřadem a Ústředím ČsOL se podařilo hroby opravit a rokycanská jednota nad nimi převzala patronát. O to potěšující byl dopis, který jednota obdržela v létě 2015, ve kterém návštěvník muzea vyjádřil překvapení a radost, že našel hrob svého vzdáleného předka zachovaný a upravený. Dal si tolik práce,

Místopředseda jednoty br. Miroslav Kaufner na rokycanském hřbitově u hrobu ruského legionáře Josefa Lehnera, který jednota obnovila v roce 2013

že prostřednictvím městského úřadu vypátral výbor jednoty a předal jim kopii vzpomínek Josefa Lehnera, ve kterých bylo mnoho zajímavých informací o tomto legionáři.

Jednota ČsOL při vojenském muzeu na demarkační linii v Rokycanech brzy oslaví dvacet let své existence. Dnes již není žádnou výjimečnou ve struktuře Obce, ale v době svého vzniku byla první jednotou, která mezi svými členy neměla druhoválečné veterány. Její vznik nebyl jednoduchý a bez podpory několika starších bratrů, kteří věřili v omlazení ČsOL, by ani nevznikla. Za dobu své činnosti však důvěru svých patronů nezklamala, ukázala potenciál, který do Obce mohou přinést potomci, sympatizanti, příslušníci AČR či AZ AČR a ukázala cestu pro činnost Obce i v dalším století existence. Dnes má již mnoho následovníků a málokdo si vzpomene na to, co tomu předcházelo. ■

Členové jednoty s členy Klubu vojenského muzea na demarkační linii v Rokycanech v polském Sochaczewu, kde se zúčastnili vojensko-historické prezentace BZURA 2006

Jednota ČsOL ve Valašských Kloboukách

br. Miroslav Maňas, předseda jednoty

Legionáři na Valašskokloboucku se začali sdružovat již v roce 1920 ve Svazu čs. legionářů. Na květnovém sjezdu v roce 1921 byla v Praze založena Československá obec legionářská (ČsOL), která sjednotila předchozí legionářské spolky. Ve stejném roce vznikla jednota ČsOL i ve Valašských Kloboukách a nahradila tak dosavadní Svaz čs. legionářů. Díky dochovanému seznamu členů víme, že v roce 1920 se organizovalo na 26 legionářů z Valašských Klobouk a sousedních obcí. Seznam členů však není kompletní, proto se lze domnívat, že legionářů mohlo být více. Do jednoty vstupovali legionáři z celého okolí. Rádus jednoty se de facto rozkládal na bývalém soudním okrese Valašské Klobouky (Valašskokloboucko, Brumovsko, Hornolidečsko a Slavičínsko). Prvním předsedou se stal br. Emil Křepelka. V průběhu 20. let vznikly v soudním okrese ještě další dvě jednoty ČsOL, v Brumově a ve Slavičíně. Legionáři se zapojili do kulturně společenského dění ve městě a účastnili se nejrůznějších slavností v celém okolí. Z počátku chyběla jednotě větší spolupráce s jinými spolky a s místními úřady, proto se účastnily většinou jen oslav státních svátků a významných dní. Nejvýznamnější událostí v regionu se stala návštěva prezidenta Masaryka v roce 1924.

Jednota ČsOL ve Valašských Kloboukách

Prezident při své cestě po Moravě navštívil valašská města, mimo jiné i Valašské Klobouky, kde byl velmi srdečně přivítán. Mezi těmi, kdo se starali o pořádkovou službu, byli vedle sokolů, orlů a hasičů také legionáři, kteří stáli čestnou stráž u tribuny se vzácným hostem. Za místní jednotu pozdravil pana prezidenta místopředseda br. František Fojtík. Mezi vybranými osobnostmi města, které byly prezidentovi představeny, byl i předseda br. Emil Křepelka.

Život jednoty byl přerušen někdy v letech 1926–1927. Tato přestávka trvala do roku 1929. Stalo se tak vlivem úbytku členů, kteří odcházeli mimo region za prací. V jednotě se organizovali především sociálně slabší legionáři, především z okolních vesnic. Legionářské tradice se ve městě nadále udržovaly, především při státních svátcích a pietách. Někteří fungovali v jiných jednotách nebo s nimi spolupracovali. František Fojtík se účastnil Národní poutě ke Zborovu v roce 1927, kde šel v trojstupe v čele průvodu, který nesl ceduli

Československé obce legionářské. Za nimi krácel předseda ČsOL Josef Patejdl a stovky účastníků.

Legionáři našli zázemí např. v Sokole, v hasičských sborech a dalších kulturních, sportovních i hospodářských spolcích. Koncem 20. let se projevila touha obnovit místní jednotu. V této době fungovaly také jednoty v Brumově a Slavičíně, takže někteří legionáři zůstali tam. První přípravy ke znovuzaložení jednoty započaly koncem roku 1928, kdy se legionáři z města a okolních obcí setkali v hostinci U Fojtíků na poradní schůzi. Následujícího roku byly učiněny kroky k obnově jednoty. Stručná zpráva z dobového periodika uvádí návrat členů do regionu. „V roce 1929 byla znovu uvedena v život naše jednota, po dvouletém odpočinku, následkem zvýšení počtu členů, kteří vrátili se z různých částí republiky, kde dleli za výdělkem a existencí.“ Samotné obnově jednoty předcházely byrokratické potíže, takže k platné ustavující schůzi došlo až 2. září 1929. Do té doby vedli legionáři běžnou agendu, scházeli se a účastnili nejrůznějších slavností a piet.

Smutnou událostí se stala tragická smrt Josefa Brhla, ruského legionáře, který po sobě zanechal mladou ženu a dítě. Ještě neobnovená jednota projevila ono pověstné bratrství a vypravila bratru Brhlovi velmi důstojný pohřeb a také zaopatřila jeho rodinu. Tato událost jakoby předestřela budoucí hlavní činnost jednoty. Ustavující schůze se konala v hostinci U Fojtíků v celkovém počtu 23 členů. Předsedou se stal br. Rudolf Šulc, ruský legionář a soukeník, místopředsedou br. František Fojtík, francouzský legionář a majitel hostince, pokladníkem br. Josef Barták, ruský legionář a soudní zřízenec, a jednatelem br. Jan Fojtů, ruský legionář a četník. Do života vstoupila jednota velkolepou akcí, uspořádala v budově místní měšťanské školy výstavu odboje. Legionáři nashromáždili velké množství literatury, fotografií, předmětů, map a nejrůznějších válečných relikvií. „Každý, kdo vkročí do místnosti překvapen a v obdivu zastaví se, aby přijal silný dojem ze všech stran tak působící. Místním bratrům legionářům podařilo se soustřediti velmi bohatý a cenný

Hostinec U Fojtíků

materiál, který náš kraj poprvé zří. Je tolik látky k prohlédnutí zde soustředěno, že nestačí na to den, by ten, kdo opravdu chce podrobněji seznámit se s činností, boji a životem našich bratří ve světové válce na všech frontách, utvořil si potřebný přehled. Množství dokumentů a listin z dob prvního soustředování našich vojáků zahraničních, rozkazů, snímků, pohlednic, památek i zbraní, výstroje a výzbroje zahraničního z dob bojů i návratu, vše přehledně umístěno a to tak, že v celku tvoří vše ladný, velký, nezapomenutelný obraz.“ Výstava měla značnou návštěvnost z řad obyvatelstva i školních dětí z celého soudního okresu Valašské Klobouky. Patronát nad výstavou odboje převzal generál Sergej Vojcechovský, vojenský zemský velitel, který přijel s pobočníkem a svým synem podpořit legionáře 2. listopadu 1929. Generál byl před školní budovou přivítán zástupci města, spolku a korporací a při jeho příjezdu byla hrána státní hymna. Před prohlídkou výstavy čekal hosty slavnostní oběd, při němž generál debatoval s legionáři a vyslechl jejich obtíže. Mnohé legionáře trápila nezaměstnanost a chudoba, která se vlivem nadcházející hospodářské krize prohlubovala. Po zhlédnutí výstavy generál odjel, ale jednota jeho návštěvou získala jakousi prestiž v regionu a vkročila do nové dekády s větším vlivem a vážností, kterou v prvních letech ještě neměla.

Po celá 30. léta 20. století se členská základna pohybovala v početnosti okolo 60 legionářů z Valašskokloboucka. Členy se stávali i ti legionáři, kteří přišli do regionu za prací, zejména ve státní službě (četnictvo, ČSD, učitelé, úřady atd.). Z počátku 30. let narůstala i aktivita místní jednoty. V této době se uvažovalo o zajištění praporu jednoty, k jehož zhotovení nakonec nikdy nedošlo. Vedle klasických oslav státních svátků a významných dní měla v činnosti význam především pieta. Na budově místní měšťanské školy byla odhalena 17. července 1932 pamětní deska poručíku Antonínu Böhmovi, francouzskému legionáři, který padl u Vouziers 24. října 1918. Jednota pořádala sbírku na důstojnou pamětní desku, která měla být umístěna na školní budově, kde Böhm před odchodem na frontu učil. Na pamětní desku přispívali lidé z celé republiky, neboť o akci informoval tisk. I přes nepřízeň počasí proběhlo slavnostní odhalení velmi důstojně a povzbudilo jednotu k další činnosti.

V roce 1933 vznikl ve Valašských Kloboukách Památník československé vzájemnosti nákladem odbočky Svazu československého důstojnictva. Toto pietní místo se stalo na další léta centrem národních oslav a svátků. V letech 1932 a 1933 měla místní jednota čest hostit ve Valašských Kloboukách prázdninovou osadu. Jednalo se o prázdninový pobyt legionářské mládeže, která strávila týdny v přírodě. Drobotina se sjela především z velkých a průmyslových měst z celé republiky a prožívala na čerstvém vzduchu zdravý pobyt. V prázdninové osadě panoval táborový řád, děti cvičily, chodily na procházky do přírody, na památky, hrály hry a sportovaly. Prostředky na budování prázdninových osad vyčleňoval podpůrný fond ČsOL ve spolupráci s Kanceláří legií (KLEG). Zázemí pro prázdninový pobyt našla omladina ve školní budově, která byla přes prázdniny prázdná. Tento pobyt se stal významným i v oblasti sociální, neboť děti musely jíst a místní obyvatelstvo si mohlo přivydělat. Ředitelem prázdninové osady se stal učitel br. Bohumil Jarý, rodák z Loukova u Semil, poručík Kornilova úderného praporu.

Malou sondu do prázdninové osady zaznamenala dopisovatelka Sláva Houžvicová:

„Před námi leží Valašské Klobouky. Malé městečko. Již z vlaku je pěkně vidět na vršku školu s blízkou kostelní věží. Kolem překrásné lesy s vděčnými výlety. O cestě nás náhodou

informují děvčátka z kolonie. Pan ředitel Bohumil Jarý nás laskavě vítá a za chvíli na školním dvoře se kolem nás seskupili hoši i děvčátka. To bylo vypravování. Při obědě jsme oči mohli nechat na capartech odnášejících si hluboký talíř plný oběda. Nechtěli jsme ani věřit, neboť dospělý by to sotva snědl. S chutí to snědli a mnozí si běželi ještě jednou. Po obědě je odpočinek. Děvčátka se pilně cvičí na besídce. Škola je velmi pěkná a místnosti vzdušné. Po stěnách chodeb jsou historické obrazy a pestré malby ze života dětí. V přízemí u schodů visí velké zrcadlo s tímto nápisem: „Podívej se! Přicházíte do školy čisté, umytí, učešání a oblečení? Dbejte všude čistoty!“ Svačina se podává na dvoře a děti chodí si pro svačinu, kolikrát chtějí. Zdravím jen kypí a vesele štěbetání nemá konce. Seřazené v čety se čtyřmi vůdkyněmi a vůdcem jdou do lesa. Veselý pochodový zpěv zní městečkem!!! Staří i mladí vyběhají s úsměvy, sledují tu malou drobtinu, která se tak raduje ze života. Neradi vzpomínají, že se prázdniny chýlí ke konci a že se budou rozcházeti. Vždyť bylo mezi nimi uzavřeno nejedno kamarádství, které snad potrvá celý život. Až budou dospělí, jak rády budou vzpomínati na krásné chvíle v legionářské kolonii prožité. Jsou to buňky zdravého příštího života.“

Vlivem rostoucí hospodářské krize čím dál více bratrů upadalo do finančních a sociálních problémů, což ochromilo činnost jednoty. I přes mnohé legislativní výhody a opatření měli legionáři velký problém se získáním zaměstnání. „Vystavěna a před rokem do provozu dána byla dráha prezidenta Masaryka ze Vsetína do Bylnice. Ježto tato dráha byla stavěna s velkými obtížemi pro těžký pohyblivý terén, bylo i po jejím dokončení zapotřebí velkého počtu dělníků pro její udržování. Těšili jsme se, že se nám podaří více bratrů umístiti aspoň tímto způsobem jako dělníky traťových povrchových prací. Několik jich traťmistr přijal, ovšem ve velkém nepoměru: na 15 legionářů 1 legionáře. Ostatní marně se domáhají aspoň takové místo si zajistiti. Pan traťmistr odmítá, že nepotřebuje, avšak podle určitých znaků

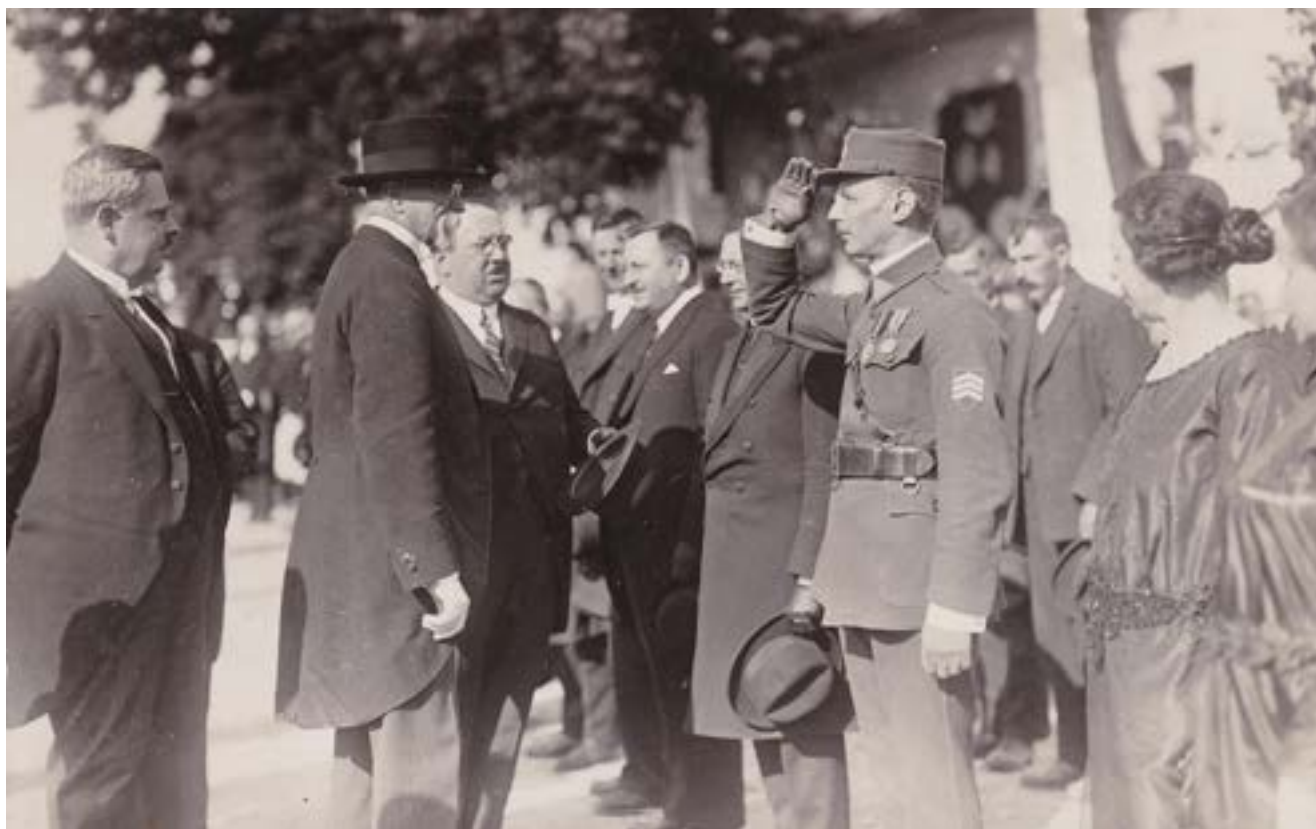

rozhoduje i zde klika politická a to 21 zmírající strany, která nevolila ve své zaslepenosti ani p. prezidenta.“

O to více se legionáři semkli a drželi při sobě. Pomáhali si finančně i naturálně a především využívali sociálních podpor, které poskytoval Sociální ústav legionářský (SÚL). Vedle sociálních podpor poskytoval SÚL také půjčky. Tyto podpory využívaly desítky členů ročně. Asi nejvýraznějším případem se stala mizérie Františka Baklíka, který vážně onemocněl, půjčil si u SÚL a ze zdravotních důvodů nemohl

Odhalení pamětní desky Antonínu Böhmovi na školní budově v roce 1932

T. G. Masaryk ve Valašských Kloboukách v roce 1924

splácet. Jeho případ byl medializován v legionářském tisku především z důvodu charitativního. Od roku 1933 narůstalo napětí ze strany Německa, což posílilo i vlasteneckého ducha a význam legionářů. Bohužel se sociální péče podepsala na činnosti jednoty. Většinu práce věnoval výbor k získávání podpor či pracovního místa pro potřebné. Samostatné akce se již nekonaly a legionáři začali spolupracovat s ostatními spolky. Ve 30. letech se také pořádaly programy ve spolupráci se Svazem československého důstojnictva a armádou, jako např. Den brannosti v roce 1934. Armáda se tak snažila obyvatelstvu přiblížit a zároveň jej vychovávat. Hlavní směr zájmů byly školní děti. Při narůstající hrozbě ze západu se legionáři čím dál více stávali vzorem a inspirací národního boje. Velmi vydařenou slavností se stala oslava 20. výročí bitvy u Zborova, která se dostala v živém přenosu až do rozhlasových přijímačů. Legionáři z Valašskokloboucka reprezentovali místní jednotu v počtu 16 bratrů na III. manifestačním sjezdu v roce 1935. O rok později se zástupcům místní jednoty dostalo cti přivítat prezidenta Dr. Edvarda Beneše v Luhačovicích. V následujícím roce celou zemi otřásla zpráva o smrti prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka. Tři bratři byli vysláni na pohřeb pana prezidenta a u Památníku čs. vzájemnosti se držela čestná stráž. S prezidentem Masarykem jakoby odešla i jeho republika. O rok později vlivem mnichovských událostí přišla Československá republika o třetinu svého území, obyvatelstva atd. Po německé okupaci a zřízení Protektorátu Čechy a Morava byla Československá obec legionářská rozpuštěna a majetek zabaven.

Léta nacistické okupace znamenala pro mnohé legionáře celou řadu represí a restrikcí. V první řadě byli vnímáni jako bojovníci za svobodu a demokracii, což bylo pro okupační správu nepohodlné. Řada legionářů sloužila v armádě, četnictvu, finanční stráži, železnici a na dalších strategických profesích. Panovala obava, že účastníci prvního odboje můžou

otevřít vlnu odporu proti okupantům. Někteří legionáři přešli do aktivního odboje, jiní volili formu pasivní rezistence. Společně se Sokoly, Orly, čs. důstojníky či příslušníky bezpečnostních sborů se členové ČsOL hrdě zapojovali do protinacistického odboje doma i v zahraničí. Na Valašskokloboucku vznikla na počátku okupace odbojová organizace Obrany národa, která měla působit v celém regionu. Potřebnou municí získávala v nedalekých skladech ve Vrbeticích. Po likvidaci Obrany národa stanuli čelní představitelé odboje před stanným soudem a byli odesláni do koncentračního tábora. Mezi odbojáři byl i člen Jednoty ČsOL Val. Klobouky obchodník Ferdinand Rychlovský, ruský legionář. K zatčení došlo v září 1941 a stanný soud v Brně odsoudil legionáře pro rušení veřejného pořádku a bezpečnosti, pro přípravu velezrady a pro rušení nařízení o držení zbraní a výbušnin k předání gestapu a zabavení veškerého majetku. Ferdinand Rychlovský byl popraven 18. prosince 1941 v koncentračním táboře Mauthausen. Další osobností zažívající kruté německé represe byl předseda místní jednoty František Fojtík. Do odbojové činnosti se zapojil hned na začátku okupace. K jeho zatčení došlo 28. října 1939. Nejvyšší lidový soud v Berlíně odsoudil Fojtíka v květnu 1940 na dva a půl roku za velezradu. Bývalý předseda prošel několika těžkými káznicemi i tábory a byl mu zabaven veškerý majetek. Po propuštění 28. srpna 1942 se Fojtík vrátil domů s podlomeným zdravím a neustálým dohledem gestapa.

Po osvobození Československa a konci druhé světové války došlo k obnově Československé obce legionářské. V celé zemi se začaly obnovovat jednoty, stejně tomu tak bylo i ve Valašských Kloboukách. Oproti prvorepublikovému členství, kdy mohli do jednot ČsOL vstupovat pouze legionáři, nové poměry už tak přísné nebyly. Prořídilé řady legionářů posílili dobrovolci z bojů na Slovensku, italské domobranci, příslušníci Slovácké brigády a především vdovy po legionářích. Obnova Jednoty ČsOL Valašské Klobouky se uskutečnila

již pár měsíců po válce. K podobným pokusům se odhodlaly i jednoty v Brumově a Slavičíně, ale počátky jejich znovuzaložení provázely byrokratické problémy. Ustavující schůze valašskokloboucké jednoty se konala 9. září 1945 ve spolkové místnosti U Fojtíků. Přítomných 32 bratrů uvedlo místní jednotu v život a zvolilo si své vedení. Předsedou byl opět zvolen br. František Fojtík, místopředsedou br. Karel Janigáč ze Střelné, br. Josef Barták jako jednatel, br. František Havelka jako pokladník a knihovník a br. Alois Baránek jako sociální referent. Činnost jednoty se orientovala na vzpomínkové a pietní akce obětí obou světových válek.

Po letech nesvobody se legionáři mohli setkat v uniformách a připomínat např. výročí narození prezidenta Masaryka či vznik Československé republiky. Od roku 1946 se členové jednoty připravovali na nadcházející manifestační sjezd, který se konal následujícího roku v Praze. Bratři si objednali látky a doplňky na nové stejnokroje, ale pro hospodářské obtíže dodány nebyly. Pražskému sjezdu předcházela Župní sjezd v Uherském Hradišti, kterého se účastnilo na pět bratrů. Na IV. manifestační sjezd do Prahy se vypravila valašskokloboucká jednota v silném zastoupení členů i s jejich rodinami. Legionáři hrdě pochodovali Prahou za hudebního doprovodu dechové hudby Cyrila Bureše z Valašských Klobouk. Sjezd ve svém usnesení stanovil, že do ČsOL mohou vstoupit také příslušníci československé zahraniční armády ze všech front druhé světové války. Radost ze svobodné republiky však netrvala dlouho. Únorové události roku 1948 předznamenaly nástup nové totality, která legionářům opět nepřála. ČsOL byla následně začleněna bez souhlasu členstva do jednotného Svazu bojovníků za svobodu, později přejmenovaného na Svaz protifašistických bojovníků.

Ke třetímu obnovení Jednoty ČsOL Valašské Klobouky došlo až po dlouhých 72 letech. Uplynulo mnoho času a žádný z bývalých členů nebyl na živu. Skupina 8 členů ČsOL (Val. Meziříčí a Brno I.), všichni bydlící na Valašskokloboucku, se 10. října 1920 sešli na ustavující schůzi jednoty. Přítomní

souhlasili s obnovou místní jednoty a navázání na její činnost. Za předsedu byl zvolen br. Miroslav Maňas, místopředsedou br. Ladislav Slámečka st. a pokladníkem br. Martin Fojtík. Na schůzi byli přijati noví členové a nastíněn plán budoucí činnosti. Jednota si vzala za úkol zmapovat hroby legionářů a postupně obnovit či vytvořit vzpomínková místa – pamětní desky, památník legionářům. Před samotným založením došlo k pietní vzpomínce na místním hřbitově za spolupráce s bratry z Jednoty ČsOL Ostrava 1. Jednota vznikla v těžkých dobách covidové krize, takže její činnost je prozatím dosti utlumena. V současné době má naše jednota na dvě desítky členů. ■

Pieta na hřbitově ve Valašských Kloboukách před obnovením jednoty

Jednota ČsOL ve Valticích

br. Evžen Petřík, předseda jednoty

Jednota Valtice patří k našim nejmladším jednotám (vznikla v roce 2008) z iniciativy tehdejšího velitele roty AZ při KVV Brno kpt. Františka Trávníčka. Jádrem členské základny tak zpočátku tvořili příslušníci této jednotky, ke kterým se přidali i příslušníci zlínské roty, což souviselo i s předchozími aktivitami např. při odstraňování škod po větrné smršti v Tatrách 2004 či účasti na akcích jako byl Memoriál Fr. Kopuletyho či Valtický košťář. Zároveň se přidávali fandové vojenské historie, potomci legionářů a v neposlední řadě váleční veteráni, a to i ze Slovenska, kteří spojili síly, aby svými aktivitami připomínali památku bojů za samostatnost Československa.

Krátce po založení jednoty se podařilo navázat kontakty s rodnou obcí M. R. Štefánika i tamním muzeem. Pravidelně se tak účastníme výročí spojených s úmrtím i narozením největšího novodobého Slováka a spolutvůrce Československa a dlouhou dobu jsme byli jedinými reprezentanty české strany na oficiálních

pietních aktech konaných na nádvoří rodného domu i u mohyly na Bradle. V roce 2015 jsme v Košariskách připravili při příležitosti 135. výročí narození M. R. Štefánika odpolední program s názvem Příběh legionáře. Od bývalé starostky obce Košariská paní Anny Abramovičové jsme obdrželi repliku praporu – návrhu státní vlajky M. R. Štefánika.

Naše jednota se angažovala od roku 2011 v případě mezi-válečného posádkového hřbitova Na Šachtě v Užhorodě. Jsou zde pohřbeni mj. vojáci bojující o území Podkarpatské Rusi v letech 1919 a 1939. Bohužel se ukázalo, že jen pracovitost, nadšení a řada odpracovaných hodin na obnovu a udržování tohoto místa nestačí, dohody mezi českou a ukrajinskou stranou nebyly bohužel naplněny. Zatímco naše velká část hřbitova v současnosti opět zarůstá vysokým plevellem, maďarská část je pravidelně udržovaná.

Pravidelnými akcemi bývají na počátku 2. desetiletí ve Valticích historické čtvrtky a na území Jihomoravského a Zlínského kraje koncerty VUS Ondráš či Juraje Kruglova pořádané v rámci programu Růže pro válečné veterány. V červenci roku 2015 jsme nedaleko kostela sv. Augustina ve spolupráci s městem Valtice vysadili Lípu republiky jako připomínku připojení Valticka k Československu a každý rok si zde tuto událost za účasti lidových pěveckých souborů připomínáme.

Vernisáž výstavy o čs. legiích v napajedelském muzeu

Od roku 2014 se naše jednota podílí na organizaci největší akce svého druhu ve Zlínském kraji s názvem Den uniformovaných sborů, jehož součástí byla roku 2015 i ukázka bojů o město z května r. 1945. Jedná se o akci prezentující Kroměříž nejen jako město zapsané díky zámku a zahradám na seznam UNESCO, město umění a historické architektury, ale také jako město posádkové. Akce je organizována spolu s městem Kroměříž a Technickým muzeem v Brně za účasti armády, policie, celní správy, HZS a SDH a klubů vojenské a policejní historie. Událost se stala tak populární, že poslední dva ročníky se již nekonaly z kapacitních důvodů na Hanáckém náměstí, v prostoru bývalých kasáren, kde v meziválečném období sídlil 3. pěší pluk Jana Žižky, ale přesunula se na sportovní letiště, které umožňuje atraktivní dynamické ukázky nejen pozemní, ale i letecké techniky vč. originálů z druhé světové války. Akce se v posledních letech účastnilo přes 300 uniformovaných účastníků a navštívuje ji kolem 7 000 diváků.

Obnova čs. hřbitova Na Šachtě v Užhorodě v roce 2011

Jako připomínku pomoci v Tatrách organizujeme, především díky aktivitě bratra Jiřího Stehna, střelecký pohár Vysokých Tater. Zpočátku se konal na střelnici v Tišnově, pak v Drahanech a nyní v Mikulově. Účastníci mají možnost získat odznak kvalifikovaného armádního střelce. Před pár lety jsme k této soutěži přidali i soutěž ve střelbě z dobové služební pistole – Memoriál brig. generála Josefa Slunského, jehož biografii napsal a jehož hrob objevil bývalý předseda jednoty František Trávníček.

Během let jsme navázali spolupráci především s jednotami ve Valašském Meziříčí, Olomouci, Přerově a Kroměříži a Sokolem Kroměříž a Třebětice a spolupracujeme i s městy Kroměříž či Napajedla a tamním muzeem. S těmito institucemi se účastníme v replikách legionářských uniforem pravidelných pietních akcí připomínajících vznik Československa, osvobození obou obcí či Den válečných veteránů, stejně jako pietní akty spojené s osobami T. G. Masaryka a generála Josefa Šnejdárka.

Den uniformovaných sborů Kroměříž v roce 2018

Každý rok naši členové v rámci skupiny Biskupští manové z Kroměříže připomínají bohatou vojenskou historii města formou scének během komentovaných uniformovaných prohlídek s názvem Tajemství staré Kroměříže. Jeden okruh je přímo zaměřen na vojenské dějiny města. Zmiňujeme nejen osobnost Ludvíka Svobody a jeho rodiny, ale také jména jako Josef Zmek, Otmar Riedl či Bohuslav Ečer. Podobně zapojujeme tematiku odboje do prohlídek zámku Bystřice pod Hostýnem.

V roce 2015 si naši členové pořídili repliky stejnokrojů RAF a WAAF a ve spolupráci s dalšími organizacemi se účastníme

akcí spojených s prezentací našich letců nejen u nás, ale i v zahraničí.

Z hlediska práce s mládeží se podílíme na organizaci a doprovodném programu nejstaršího závodu svého druhu u nás, Zimního branného závodu v Trávníku u Kroměříže, a také Memoriálu Štěpána Kurky, kterého se účastní žáci ZŠ Lužice u Hodonína. Uspořádali jsme i několik exkurzí nejen pro studenty Gymnázia Kroměříž např. do Mauthausenu či k pohraničnímu opevnění v Hlučíně-Darkovičkách spojených s návštěvou památníku v Hrabyni. Realizujeme přednášky s tematikou I. a II. odboje na základních i středních školách, pro širokou veřejnost pak ve spolupráci s Knihovnou Kroměřížska.

V souvislosti s vydavatelskou aktivitou Spolku vojenské historie Valtice se účastníme veřejných prezentací knih v obcích břeclovského regionu a organizujeme výstavy prezentující život (ne)zapomenutelných legionářských brášků, jak se jmenuje edice, jejíž další díl byl představen v červenci tohoto roku.

Legionářský odkaz nese i šachový memoriál Amose Pokorného, jehož první ročník se konal v roce 2012.

Naši členové realizovali dvě velké výstavy spojené s vojenskými dějinami. V roce 2016 to byla expozice Krví a železem o ozbrojených složkách na Kroměřížsku v prostorách chropynském zámku, kde byla umístěna i ústředím zapůjčená roll-upová výstava věnovaná legiím, a v roce 2019 v muzeu v Napajedlích s názvem Z deníku válečníka. Máme také podíl na nové stálé expozici v Muzeu Kroměřížska s názvem Kroměříž v soukolí dějin 1848–1948, kde je po letech opět významná zmínka o legionářích a odboji za obou válek, kterého se zúčastnili kroměřížští občané. Mj. je zde vystaven historický prapor jednoty Kroměříž, který se nám podařilo nalézt v roce 2014. Pro tento rok plánujeme (kromě účasti na pravidelných pietních aktech) spoluorganizování 7. ročníku Dne uniformovaných sborů a při příležitosti 110. výročí maturity Bohuslava Ečera realizaci pamětní desky na budově Gymnázia Kroměříž. ■

Připomínka obětí vojáků 3. pluku se studenty Gymnázia Kroměříž

Jednota ČsOL v Žatci

ses. Danuše Manová
předsedkyně jednoty

Žatec byl před první světovou válkou převážně německy hovořící město. Občané byli povoláváni do rakousko-uherské armády a žatecká kronika evidovala po celou válku jména padlých a vyznamenaných v rakousko-uherské armádě. Němci odmítali emancipační snahy Čechů, o legionářích mluvili jako o dezertérech a T. G. Masaryk a další jeho spolupracovníci byli v kronice podle Práva lidu ze dne 25. března 1916 označeni za zákeřné vrahy ve službách nepřítele, kteří škodí říši. Kronikář věřil v německé vítězství. Po válce Němci postavili v Žatci památník ve tvaru lva svým padlým (nyní stojí u Máchova jezera).

Beseda ke 100. výročí vzniku republiky na ZŠ v ulici P. Bezruč v Žatci

Při evidování památníků na Žatecku, Lounsku a Podbořansku jsme zjistili, že na některých místech byla přidána na památník padlých v první světové válce vzpomínka na padlé bojovníky v druhé světové válce, kdy umírali Češi na západě i na východě za obnovení Československa. Mnoho z nich pocházelo z rodin volyňských Čechů, kteří po reemigraci v roce 1947 osídlili především Žatecko. Není proto divu, že po první světové válce zde nevznikla jednota ČsOL a po druhé světové válce tedy nebylo co obnovovat a účastníci války vstupovali do nově založené organizace Svaz bojovníků za svobodu. Teprve sametová revoluce v r. 1989 otevřela možnost založit v Žatci jednotu ČsOL.

V Žatci byla založena jednota Žatec „jih“ v roce 1999 z iniciativy Ant. Vaňka st., který svolal k Josefu Holcovi Frant. Kroupu st., Jaroslava Pokrupu, Boženu Krejčovou a Jana Hovorku, kteří rozhodli o založení jednoty Žatec. V té době už existovala jednota Žatec „sever“. Nová jednota začala pracovat s výborem ve složení: předseda Vaněk st., místopředseda Kroupa, jednatel Holec, hospodář Pokrupa, zapisovatelka Krejčová, člen Hovorka.

Schůze se konaly společně pro tři organizace: ČSBS, SČVP a ČsOL. Kancelář měl jen ČSBS, a to na náměstí Svobody. Později byla přestěhovaná do budovy Lesů ČR za divadlem.

Dne 12. prosince 2008 se vzdal předsednictví br. Vaněk st. z důvodu věku a zdravotního stavu. Navrhl za svého nástupce br. Jana Hovorku, který kandidaturu přijal, a členská schůze ho schválila. Začala nová etapa v činnosti Jednoty ČsOL v Žatci.

Ze zápisu výborové schůze ze dne 11. ledna 2009 vyplývá, že předseda Hovorka převzal razítko, ale písemnosti týkající

se období do konce roku 2008 zůstaly u bývalého předsedy Vaňka st. Proto nemáme pro toto období písemné podklady.

Jednota měla okrsky Louny, Žatec sever, Žatec jih a Podbořany. Jednota ČsOL Žatec „sever“ byla zrušena 18. prosince 2008, zanikla k 31. prosinci 2008 a zůstává pouze Jednota ČsOL v Žatci.

Členové Jednoty ČsOL v Lounech byli po dohodě do konce dubna 2009 převedeni k žatecké jednotě. Začátkem roku 2010 byly zrušeny jednoty v Lounech a Podbořanech – zbylé členy navštívil předseda Hovorka a získal do konce ledna 2010 dalších 15 členů do jednoty Žatec. Jednota Podbořany nepracovala už řadu let před rokem 2011 od úmrtí předsedy br. Kodejšky.

KRAJSKÉ KONFERENCE

Krajské koordinační schůze, které nebyly schváleny Ústředím ČsOL, se konaly kolem r. 2010 a 2011. Ještě 9. listopadu se konala krajská konference v Ústí nad Labem. Výborová schůze Jednoty ČsOL v Žatci 14. listopadu 2011 rozhodla pozastavit činnost v krajském výboru ČsOL, protože nám vyhovuje dvoustupňové řízení.

KANCELÁŘ

Od začátku měla jednota problém nejen s místem na pořádání členských schůzí, ale i s kanceláří. Na členské schůzi 12. prosince 2008 p. Kassal z MěÚ Žatec slíbil pomoc při hledání prostor pro kancelář ČSBS a ČsOL. V roce 2010 dostala Jednota ČsOL v Žatci možnost pořádat výborové schůze ve vojenské budově v Komenského aleji zvané RUT.

Koncem roku 2010 br. Vaněk ml. získal pro kanceláře dvě místnosti na adrese ul. Tolstého 969 patřící AČR. Ústně byly

domluveny prostory, světlo a teplo zdarma – slíbil to velitel posádky v rámci spolupráce armády a ČsOL. Nebylo to řešení, od té doby začaly problémy ve vztazích, které se protáhly na několik let.

Nejkrizovější moment v naší jednotě nastal 22. listopadu 2013 nezdařeným pokusem o předem připravované odvolání předsedy br. Hovorky a snahu o provedení nových voleb funkcionářů z řad jeho odpůrců.

Předseda br. Hovorka a výbor jednoty pokračoval v činnosti do jara roku 2019, kdy bylo v řádném termínu zvoleno nové předsednictvo Jednoty ČsOL v Žatci, které převzalo aktivitu směrem k oddělení kanceláří ČsOL a ČSBS, jako jediné možnosti k uklidnění poměrů. Podařilo se. V červenci 2019 proběhlo jednání ČsOL, ČSBS, SČVP se zástupci AČR a bylo dohodnuto, že na konci srpna nebo začátkem září nám přestěhuje AČR mobiliář a naše kancelář se osamostatní. AČR nám na podzim 2019 zapůjčila skříňový nábytek do samostatné kanceláře a stoly a židle byly zakoupeny z peněz Jednoty ČsOL v Žatci.

Na jaře 2020 nám starostka Žatce pí. Hamousová nabídla nábytek z radnice, který nebude využitý po probíhající rekonstrukci radnice. AČR nám opět pomohla s přestěhováním nábytku.

Z piety na Kruhovém náměstí v Žatci v roce 2017

Na začátku roku 2021 AČR zařídila na své náklady velkou opravu celého přízemí budovy, v níž máme kancelář, a opět se stěhovalo – bylo to nutné pro vymalování, ale hlavně pro vybudování nové podlahy. Vznikla tak nejen esteticky pěkná reprezentativní kancelář, umožňující nám nerušeně plnit pracovní záležitosti od jednání se členy přes administrativní činnost po výborové schůze. Ale ten koronavirus! Bez testu nebo očkování tam zatím nesmíme!

Členské schůze se za dobu trvání žatecké jednoty konaly na různých místech v restauracích a hotelech v Žatci. Až v roce 2015 nám umožnila AČR v budově zvané K-500 uspořádat členskou schůzi a od té doby jsou schůze vždy na tomto místě, které je dost velké pro počet našich členů, který převyšuje stovku. V roce 2020 byla budova nově opravena. Těšíme se, až nám pandemie dovolí tam uspořádat první schůzi po koronavirové přestávce.

PIETY

Jednota Žatec pokládala květinové dary k výročí osvobození v květnu na Kruhovém náměstí v Žatci a k památníku vypálení Českého Malína v červenci, ale postupně přibývala další místa – v roce 2012 k výročí 28. října a 11. listopadu bylo rozvezeno a položeno 10 kytic a 2 věnce v Žatci a okolí. Vznikla tradice trvajících dodnes – na základě dalších zdokumentovaných památníků byly piety v posledních letech rozšířeny až na zhruba 40 květinových darů ročně. Členové jednoty se účastní pietních akcí pořádaných hlavně MěÚ Žatec nebo jinými organizacemi např. u památníků Letců Severočeského kraje.

VÝSTAVY, BESEDY, PŘEDNÁŠKY

Dne 22. května 2009 proběhla beseda s veterány druhé světové války v Křížové vile (část Polánkova muzea Žatec). V roce 2012 probíhala v Podbořanech výstava „Zborov“. Kurátorem byl br. Petříček a zájem projevil hlavně 8. a 9. ročníky ZŠ, učiliště méně. Rok 2013 přinesl výstavu, jež předznamenala 90 let čs. legií. Jednota ČsOL v Žatci zapůjčila na Den památek v září 2016 exponáty o ČsOL opět do Křížovy vily.

Výstava z nabídky ČsOL 2. října 2019: „1939 – Československý legion v Polsku“ byla zahájena v galerii Sladovna. Na hojně navštívené vernisáži po promítnutí prezentace se osmělila ses. Naděžda Brůhová a vyprávěla o Volyni a válce, protože v osmnácti letech odešla na frontu. Výbor jednoty navštívil výstavu společně.

Výročí republiky bylo poznamenáno zvýšeným zájmem o akce. Od začátku roku proběhlo 6 besed pro 8. a 9. ročníky ZŠ a střední školy. Pracovali s nimi D. Manová, J. Man a J. Hovorka. Pozváni jsme byli i do ZŠ v Ploskovicích na další besedu.

Spolu s Regionálním muzeem K. A. Polánka v Žatci uspořádala žatecká jednota výstavu ČsOL „TGM a armáda“. Přišly opět školní třídy. Podle počítačové prezentace plnili žáci úkoly do pracovních listů, sdělovali spolužákům informace, které zjistili ve výstavě, prohlíželi si časopis Legionářský směr a poslouchali vyprávění o té době... V roce 2020 začala výstava ČsOL „Stejnokroje a výstroj čs. legionářů“ v Křížové vile.

Muzeum ji doplnilo trojrozměrnými exponáty ze svého depozitáře a soukromý sběratel vystavil svou sbírku medailí. Za několik dní po vernisáži, která se těšila velkému zájmu veřejnosti, koronavir uzavřel muzea.

Dne 1. října 2020 proběhla vernisáž společné výstavy Jednoty ČsOL v Žatci, SČVP Chomutov a Polánkova muzea „Volyňští Češi po roce 1945 v Žatci“. Muzeum umožnilo její prodloužení do letošního léta z důvodu opětovného uzavření muzeí kvůli pandemii, před níž výbor a několik dalších

Pohled na výstavu „Stejnokroje“ zapůjčenou z Ústředí ČsOL a doplněnou o místní sbírkové předměty

členů obou organizací stihlo výstavu navštívit. Po uzavření muzeí je na stránkách Polánkova muzea výstava umístěna ve virtuální podobě.

Výstava obsahuje exponáty přivezené z Volyně rodinami volyňských Čechů při reemigraci v roce 1947. Přijeli většinou za členy svých rodin, kteří bojovali ve druhé světové válce a zůstali už v ČSR. Rodiny přivezly věci běžné potřeby, ale i věci svých vojáků a jejich dokumenty. Vrátili se i příbuzní těch, kteří se už se svými blízkými nemohli setkat, protože ve válce padli.

ZÁJEZDY

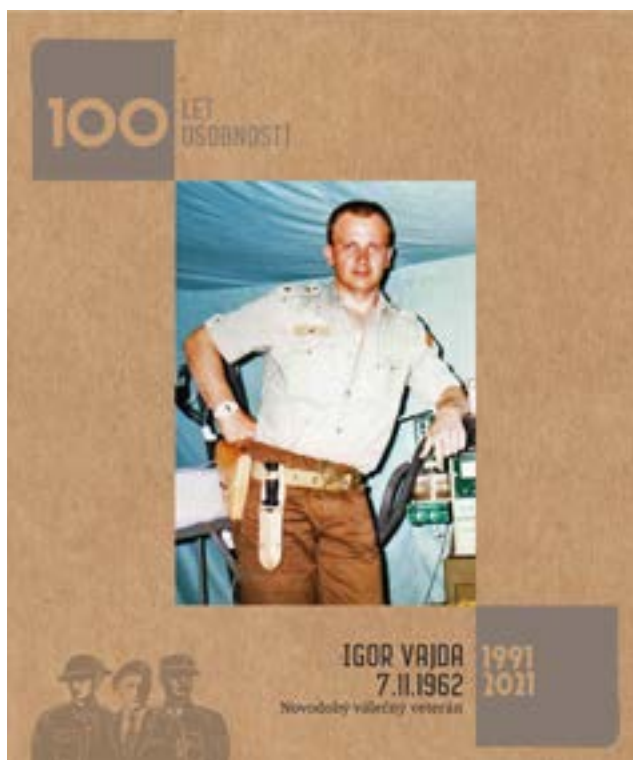
Zájezd v roce 2009 směřoval do Sezimova Ústí a do Lán. Zájezd pro veterány se konal 7. května 2011 do Ústí nad Labem. Zájezd pro členy v červnu směřoval na Bahna. Od té doby jsme pravidelně navštěvovali Bahna většinou autobusem, který nám poskytla AČR. Bahna nám zatrhla až koronavirus. Další byl zájezd na Krakovec a do Masarykova muzea v Lánech. Zájezd do Sezimova Ústí a Lán se konal 24. května 2014. Zájezdu na Legiovlak v roce 2016 do Chomutova se zúčastnilo sedm členů a někteří další jednotlivě.

Zájezd do Plas, Mariánské Týnice a Kralovic proběhl 14. září 2016. Měl první zastávku a položení věnce na hřbitově v Lánech, pokračoval botanickou zahradou v Rakovníku a prohlídkou dlouhodobé výstavy ČsOL na Křivoklátě.

Zatím poslední uskutečněný zájezd v roce 2019 začal prohlídkou zámku v Ploskovicích a položením květin k pomníku padlým občanům v první světové válce, kteří bojovali za naši

Některé z exponátů na výstavě věnované volyňským Čechům

samostatnost. Následovala prohlídka muzejní expozice nacistické továrny Richard v podzemí Litoměřic. Naši členové se v dobách klidných účastní zájezdů organizovaných Ústředím ČsOL.

Z TISKU

Během činnosti jednoty nejprve posílala příspěvky do tisku členka výboru ses. Božena Krejčová, posléze ji vystřídala ses. Danuše Manová. Články se objevily v místním tisku – Žatecké noviny, Žatecký zpravodaj, Press Louny i v celostátním Legionářském směru.

DÁLE Z ČINNOSTI

V roce 2012 bylo rozhodnuto o doplnění dokumentace památníků v naší oblasti. Podíleli se bři. Král, Hykl a Hovorka.

Předseda br. Hovorka a manželé Manovi zpracovali sadu fotografií pomníků v letech 2017–2018. Slouží za základ pro pokládání květinových darů vždy při jedné pietě v daném roce. V září 2012 jsme se dověděli, že na základě memoranda mezi ČsOL a FN Motol mohou členové ČsOL využívat zdravotní péči včetně prevence v této nemocnici, což uvítali s povděkem. V této době byl navržen sedmičlenný výbor jednoty místo devítičlenného. V roce 2018 se Jednota ČsOL v Žatci podílela finančním příspěvkem na vzniku pomníku TGM v Lounech.

LEGIOVLAK

V létě 2020 přijel Legiovlak do Žatce a do Loun. Byla to pro nás velká událost. Členové jednoty Žatec rozšířili jeho propagaci o 30 plakátků v Žatci a dalších několika v Lounech. Členky ČsOL se snažily zpříjemnit putování průvodcům Legiovlaků malým občerstvením na obou železničních stanicích. Vzácnou návštěvou byly naše pamětnice – veteránka druhé světové války ses. Naděžda Brůhová, která dovede poutavě vyprávět, a zaujala nejen svůj doprovod z našich řad, ale i návštěvníky z veřejnosti, jež byli právě v doslechu, i osádku Legiovlaků. O vzpomínky se podělily i ses. Emílie Hasilová a ses. Božena Krejčová, které prožily na Volyni své dětství a rané mládí v době druhé světové. ■

Československá obec legionářská po sto letech

br. Pavel Budinský

Československá obec legionářská v tomto roce vstupuje do druhé stovky let své existence. Nebyla to cesta jednoduchá, ale ukázala nadčasovou platnost idejí, se kterými byla založena, a to na rozdíl od dvou totalit, které se jí snažily zničit a které se dnešních dnů naštěstí nedožily. Málokdo z nás si uvědomuje, že v současné době prožíváme nejdelší období činnosti ČsOL ve vlasti. Ohlédneme-li se zpět, můžeme vidět, jakou úspěšnou cestu jsme společnou prací ušli a jaký respekt v povědomí lidí činnost ČsOL vyvolává. Nepochybně nás všechny těší, že význam naší organizace setrvale vzrůstá, neboť ruku v ruce s tím se zvyšuje povědomí české, ale i slovenské veřejnosti o prvním a druhém odboji, roste role válečných veteránů ve společnosti. Je to pozitivní vývoj, na kterém máme nezanedbatelný podíl my všichni.

Československá obec legionářská v posledních letech významnou měrou posílila své celorepublikové postavení, získala si respekt na úrovni místních samospráv, krajů, ale i té vládní. Získala nové partnery a příležitosti a i přes rozdílné názory uvnitř, na veřejnosti vystupuje jednotně a konzistentně. Je vnímána jako organizace s jasnou vizí, schopnou plnit své dlouhodobé cíle a projekty, a to jak v oblasti sociální, tak i v oblasti uchovávání historických tradic. V oblasti sociální patří na přední místo projekt Péče ČsOL o válečné veterány realizovaný v úzké spolupráci s Ministerstvem obrany ČR, který je již tradičně doplňován projektem Sociálně-zdravotní podpory pro členy ČsOL. V oblasti uchovávání tradic se v uplynulých letech podařilo úspěšně realizovat rozsáhlý téměř desetiletý projekt Legie 100, který vrátil do povědomí společnosti historii a odkaz našich předků, kteří stáli u zrodu našeho novodobého samostatného státu. Vlajkovou lodí projektu se stala unikátní pojízdná expozice – Legiovlak, kterou navštívilo na milion návštěvníků a která díky pochopení ministerstva obrany a dopravy bude putovat po naší republice i další roky. Ve spolupráci s Ministerstvem obrany ČR a Armádou ČR se ČsOL úspěšně snaží zlepšovat povědomí nejen o naší vojenské a válečné historii, ale také směrem k současným úkolům našich ozbrojených složek doma i v zahraničí. Činnost obce se však neomezuje jen na připomínání historických událostí, realizujeme také desítky akcí pro válečné veterány a též i pro děti a mládež.

Bohužel ale současná Československá obec legionářská není organizací nezávislou z hlediska financování. Když se naposledy obnovovala její činnost ve vlasti, nepodařilo se našim předchůdcům získat zpět historický majetek, který naši zakladatelé

shromáždili právě proto, aby mohli nezávisle realizovat své projekty. Jako malou náplast za miliardový majetek, zabavený a rozkradený dvěma totalitami, jsme obdrželi hotel Legie, který nám slouží jako základní zdroj příjmů. Svou rozsáhlou činnost jsme tedy schopni realizovat pouze za přispění státu a dotačních programů ministerstev, krajů, měst a obcí, a za pomoci darů získaných od dárců – a to buď přímo, nebo prostřednictvím Nadačního fondu ČsOL. Ale jako správným hospodářům se nám daří v posledních letech navazovat na otce zakladatele a daří se nám postupně shromažďovat další majetek, ať jsou to již sbírkové exponáty, pojízdná souprava Legiovlak nebo národní kulturní památka Zámeček Pardubičky, který ve spolupráci s Pardubickým krajem, statutárním městem Pardubice a Ministerstvem kultury ČR prochází rekonstrukcí.

Všechny současné úspěchy by ale nebyly možné bez aktivní členské základny Obce a bez práce jednot v jednotlivých regionech. Je důležité, že se v uplynulém období členská základna ČsOL držela na ustáleném počtu a v posledním roce dokonce dochází k jejímu rozšiřování. Poslední dva roky zásadním způsobem zkomplikovala aktivity Československé obce legionářské celosvětová pandemie šíření nemoci covid-19 a s ní spojená opatření proti šíření této nemoci. V průběhu nouzových stavů se u nás, stejně jako v celé společnosti, rozšířilo zavádění nových komunikačních technologií, a tak i přes všechna omezení činnost mohla pokračovat. Do další stovky let jsou tak před námi nové výzvy, které budeme muset zvládnout a kterých se bude muset Československá obec legionářská zhostit – jak je jejím zvykem – nejlépe jak může. ■

Časopis Legionářský směr navazuje na stejnojmenný titul vydávaný Československou obcí legionářskou ve 20. letech minulého století jako týdeník, posléze měsíčník. Jeho hlavním posláním je prezentovat rozsáhlou a různorodou činnost Československé obce legionářské, připomínat odkaz zakladatelů samostatného československého státu a zejména pak ideje boje za svobodu, svobodu a demokracii v době vzniku samostatného státu, za druhé světové války i v novodobé historii. Časopis je určen pro členy Československé obce legionářské, válečné veterány, sympatizanty a také širokou veřejnost, kterou zajímá tato problematika.

VYDAVATEL: Československá obec legionářská, Sokolská 33, 120 00 Praha 2, www.csol.cz, tel: +420 224 266 235, fax: +420 224 266 274, e-mail: sekretariat@csol.cz | ŠÉFREDAKTOR: Jiří Filip, tel.: +420 734 315 634, e-mail: tajemnik@csol.cz | Použité fotografie z archivu ČsOL | GRAFICKÁ ÚPRAVA, TISK A DISTRIBUCE: Vydavatelství MAC, spol. s r.o., Na Spojce 968/7, 101 00 Praha 10 - Vršovice | ADRESA REDAKCE: Československá obec legionářská, Sokolská 33, 120 00 Praha 2 | Uzávěrka čísla: 20. srpna 2021 | Evidenční číslo: MK ČR E 20912, Elektronickou podobu Legionářského směru naleznete na: www.csol.cz v rubrice Projekty. ■

ČESKOSLOVENSKÁ OBEC LEGIONÁRSKÁ 100 LET OD VZNIKU

VI. MANIFESTAČNÍ SJEZD 4. ZÁŘÍ 2021 PRAHA

10:00 VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ

Zahájení manifestačního sjezdu u sochy sv. Václava na Václavském náměstí
Slavnostní průvod Prahou po trase ul. Na Příkopě – ul. Hybernská – Národní památník na Vítkově

12:00-18:00 VÍTKOV

ČESTNÝ DVŮR NP VÍTKOV

12:00 hod.
Slavnostní nástup na Čestném dvoře NP Vítkov,
pietní akt, proslovy čestných hostů

12:30 hod.
Koncert Ústřední hudby AČR

PARK VÍTKOV

Dobové tábory a výzbroj československých vojáků z let 1914–1945, historická technika z první a druhé světové války. Prezentace Armády ČR. Dynamické ukázky pro veřejnost a soutěže pro děti. Výstava o historii ČsOL.

SLAVNOSTNÍ SIN NP VÍTKOV PŘEDNASKY A SETKANÍ S POTOMKY:

- * 14:00 – 15:00 hod.
Váleční veteráni ze zahraničních misí po roce 1989
- * 15:00 – 16:00 hod.
Zahraníční odboj na západě v letech 1939–1945
- * 16:00 – 17:00 hod.
Zahraníční odboj na východě v letech 1939–1945
- * 17:00 – 18:00 hod.
Československé legie z let 1914–1920

LEGIOVLAK

31. SRPEN - 12. ZÁŘÍ 2021 žel. st. **PRAHA-BUBNY**

Unikátní expozice replik legionářských vagonů z let 1918–1920, kdy českoslovenští legionáři ovládli Sibiř.

Hlavní mediální partner:

Mediální partneři:

Praha //

Wita NaZdar

CSOL.CZ

VI. manifestační sjezd ČsOL se koná pod záštitou primátora hlavního města Prahy Zdeňka Hříba.

Ujednocená ústroj Československé obce legionářské

Ujednocení ústroje členů ČsOL má svou tradici od roku 2009, kdy byla zahájena realizace vlastních stejnokrojů. Stejnokroj ČsOL deklaruje příslušnost jeho nositele k naší organizaci a jeho ztotožnění s cíli a ideami Československé obce legionářské a jejím prostřednictvím i s myšlenkami a odkazem účastníků I. a II. odboje. Nošení stejnokroje zároveň symbolizuje vnitřní jednotu a ideál bratrství veškerého členstva Obce. Oblečením stejnokroje na sebe bere jeden každý zodpovědnost za reprezentaci celku a spoluutváří tak i povědomí veřejnosti nejen o ČsOL jako organizaci, ale i o účastnících obou odbojů, na jejichž odkaz navazujeme. Tato skutečnost zavazuje každého člena, aby zachoval vždy důstojnost a vyvaroval se veškerého jednání a chování, jež by mohlo poškodit nejen jeho osobně, ale i obraz Československé obce legionářské v očích celé naší společnosti.

Stejnokroj, existující v mírně odlišném provedení pro muže a ženy, sestává z následujících součástí:

Pokrývka hlavy – černý vlněný baret s koženou obrubou. Baret se nosí na pravou stranu, nad levým okem je odznak stříbrné barvy, tzv. sdružený znak odboje. Zvolený typ pokrývky hlavy symbolizuje propojení I. a II. odboje, neboť baret byl, v různých provedeních, včetně černé barvy pro tankové jednotky, užíván jak u Čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii během druhé světové války, tak v tmavě modrém provedení u jednotek čs. legií ve Francii v letech první světové války. Na II. odboj odkazuje černou barvou a na I. odboj sdruženým znakem, jenž byl za první světové války jedním z prvky čs. legií v Rusku, Francii a Itálii.

Sako – tmavomodré sako z hladké tkaniny, s jednořadým zapínáním na dva stříbrné knoflíky se sdruženým znakem I. odboje. Na nadloktí levého rukávu je našitý znak ČsOL. Na rukávech saka jsou manžety se dvěma stříbrnými knoflíky,

na horním okraji lemované 2 mm širokým šedým proužkem. Spodní kapsy jsou všité, s příklopkami.

Na levé straně prsou je všitá kapsa bez příklopků. Na levé klopě je knoflíková dírka, v níž se nosí členský odznak ČsOL.

Kravata – karmínově červená hedvábná kravata, zdobená na koso položenou trikolorou složenou z vlasových proužků a s motivy československého lva. Kravatu je členům povoleno nosit i k civilnímu společenskému oděvu. V případě použití kravatové spony je doporučena spona ve starostříbrné barvě se sdruženým znakem I. odboje. Kravata je uvázaná tak, že její spodní cíp sahá do poloviny výšky přezky opasku.

Košile – jednoduchá bílá bez nápadných ozdob. Límeček košile je přeložený, bez zapínání na knoflíky. Dlouhé rukávy s manžetou. V případě košile s manžetovými knoflíky je nutné volit jednoduché knoflíky stříbrné barvy, případně knoflíky stříbrné barvy se sdruženým znakem I. odboje.

Kalhoty – dlouhé rovné, z hladké tkaniny šedé barvy. V bočním švu je 2mm tmavomodrá lemovka.

Sukně – rovná, z hladké tkaniny šedé barvy, v délce ke kolům. Punčochy tělové barvy, bez nápadných ozdob. Pro členky je sukně jednou z voleb spolu s kalhotami.

Ponožky – černé, nebo tmavomodré, bavlněné, dostatečně dlouhé.

Boty – černé kožené se šněrováním. Bez nápadných ozdob, ideálně s kulatou špičkou. Pro členky černé lodičky na středně vysokém podpatku. Bez nápadných ozdob, ideálně s kulatou špičkou. V případě nepříznivého počasí lze volit černé kozačky, rovněž bez nápadných ozdob.

Opasek do kalhot – černý kožený, bez nápadných ozdob s jednoduchou trnovou přezkou z bílého kovu.

